

קלקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת תולדות

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
15:55	16:06	16:18	16:05	15:59	16:15	16:06	16:17	16:15	15:59	כניסת שבת
17:14	17:10	17:16	17:14	17:14	17:16	17:13	17:14	17:15	17:14	יציאת שבת
17:47	17:48	17:52	17:47	17:51	17:49	17:48	17:49	17:48	17:51	ר"ת

לקראת שבת מלכתא

Dirshu
דרשו'ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

להצטרפות לרשימת התפוצה ולקבלת העלון ישירות לתיבת המייל - צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il

יום חמישי א' כסלו תשע"ז | פניני פרשת תולדות | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

כיצד הגיע המכתב שמוען ל'אבינו שבשמים' ליעדו באופן מופלא?

נמוכת קומה, עניה ויתומה, אבל הסיבה שהקשתה ביותר, היתה שאיפתה האיתנה להינשא לאדם שיקדיש את חייו ללימוד התורה. כדי להינשא לאדם כזה היא היתה זקוקה לתמיכה כלכלית מצד משפחתה, אך ללא אב, לא היה מי שיוכל לסייע לה להגשים את חלומה הנעלה. למען מטרה זו יצאה הבחורה לעבוד כספרנית, וניסתה לחסוך את רוב הכסף שהרוויחה.

השנים נקפו, חברותיה הקימו בתים והיא נשארה בודדה ועצובה, ועל אף כל זאת לא ויתרה על שאיפתה הטהורה להינשא לכן תורה. יום אחד כאשר ישבה בספרייה מהרהרת ברוע מצבה, ומנסה לחשוב מה עוד ניתן לעשות, עלתה מחשבה בלבה, כי רק ריבונו של עולם יוכל לעזור לה. היא אמנם הרבתה בתפילות, אבל תמיד הסתמכה על השתדלות נוספת שתוכל לעזור, כעת הגיעה למסקנה ששום השתדלות אין בכוחה להושיע מלבד עזרתו יתברך.

החליטה לכתוב מכתב לאחד היחיד שיוכל לעזור לה, לאביה שבשמים... על דף נייר שהיה מונח לפניו רשמה את כל התפילות שהיו שגורות בפיה בשנים האחרונות, והנייר שימש לה כפורקן למטען הכאב שנשאה בליבה. שוב תיארה היא את סוג הבעל שחיפשה כל כך: שקוע בלימוד, בעל מידות טובות אשר לא יראה את עניותה כנטל.

את כל כוחות לבה השקיעה בכתיבת מצבה האומלל. היא סיימה את המכתב במילים: 'אתה ה' מפרנס עניים ומגביה שפלים ודאי תוכל להענות לתפילותיי. אני סומכת עליך בכל עת, בתך המסורה שיינא מרים'. היא הכניסה את המכתב לתוך מעטפה אשר עליה כתבה מבחוץ לכבוד 'אבי שבשמים', ושמה פעמיה לעבר הגינה שמחוץ לעיירה מיה. שם נעמדה והחזיקה את המכתב ברפיון לכיוון האוויר שמעליה, וברגע שהרגישה במשב רוח, פתחה את ידה והביטה כיצד מכתבה נישא ברוח... אחר כך שבה מיד לביתה, באמונה תמימה כי המכתב יגיע ליעדו.

ימים אחדים אחר שיגור המכתב, יצא אחד מתלמידי ישיבת מיר לשוח בשדה, תוך כדי שינון הסוגיה שעסק בה. לפתע, צדה את עיניו מעטפה סגורה שהיתה מונחת בין השיחים. הוא התכופף להרימה כדי לקיים מצות השבת אבידה ומה מאוד הופתע כשראה מכתב שמויעד ל'אבי שבשמים'. סקרנותו גברה עליו והוא פתח את המכתב וקרא אותו בהתפעלות. כמה וכמה פעמים קרא את המכתב והתרגש מהכאב והכנות שבהם נכתב.

המשך בעמוד הבא <<<

הרב בנימין בירנצוויג

"ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא" (בראשית כ"ה, כ"א)

בהסתכלות שטחית נראה לנו כי התפילה היא תוצאה של מקרה וצרה. כשמתרגשת צרה על האדם הוא מתפלל לישועה, ולשם כך נתן הקב"ה את המתנה הנפלאה הזו של התפילה - להתפלל אליו כשזקוקים לישועה.

אבל מעיון בפרשת השבוע מגלים אנו שההיפך הוא הנכון. נאמר בפסוק: "ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא" - סדר לשון הפסוק נראה תמוה, לכאורה, היה צריך לכתוב: "ותהי רבקה עקרה ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו", הלא הצרה היתה הסיבה לתפילה. אך מלשון הפסוק משמע ההיפך כי התפילה היא סיבה לצרה, היתכן?

אכן כן!

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל מביא בשם ספר אפיריון, שלשון פסוק זה באה למדנו, שהקב"ה מתאוה לתפילתן של ישראל, ולכך מביא סיבות להתעוררות לתפילה. התפילה הינה הסיבה ולא התוצאה! רבקה היתה עקרה כי הקב"ה התאוה לתפילתו של יצחק.

יסוד נפלא זה כבר מצינו במדרש תנחומא (תולדות פ"ט): 'ולמה נתעקרו האמהות? א"ר לוי בשם רבי שילא ורבי חלבו בשם ר' יוחנן, שהיה הקב"ה מתאוה לתפילתן, אמר הקב"ה, עשירות הן, נאות הן, אם אני נותן להם בנים - אינם מתפללות לפני'.

מרן החפץ חיים מביא מדרש נוסף בתנחומא ובו נאמה: 'אין הקב"ה חפץ לחייב כל בריה, אלא מבקש שיתפללו אליו ויקבלם...'

מרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל היה מתריע על כך רבות, שהתפילה היא לא אמצעי להינצל מהצרה, אלא הצרה היא אמצעי להגיע לתפילה ולקרבת ה'; וכשאדם לא מתעורר מעצמו לתפילה, אזי מגיעים הצרות והייסורים כדי לעורר אותו לתפילה. נשקיע בתפילה, ננסה להגיע לטעם של קרבת ה' בכל תפילה, או אז נחסוך את ה'מעוררים' של הצרות והייסורים.

בעיירה מיר השוכנת ליד הגבול שבין פולין וליטא, גרה נערה שהתייתמה בגיל צעיר. כשבגרה הנערה והגיעה לגיל השידוכין נתקלה בקשיים רבים במציאת השידוך. הקושי התעצם כאשר כל חברותיה נישאו זה מכבר והיא נשארה רווקה. נתונים שונים גרמו לעיכוב השידוך, היא היתה

איך קראו לחברותא של רבי משה לנדינסקי בישיבת וולוז'ין?

'בעולם האמת אין 'קרעצ'מע', שם - אם באים ויודעים את המשניות או יודעים, ואם לא יודעים - אף אחד לא יתן לך משניות להסתכל בהם'

הרב ישראל ליוש

"יְהִי עֵשׂוֹ אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׁדָה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם..." (בראשית כ"ה, כ"ז)

התורה מתארת את יעקב כ'איש תם' ואת עשיו כ'איש שדה'. בפסוק זה מספרת התורה גם על עיסוקיהם של יעקב ועשיו: עיסוקו של יעקב הוא 'ישוב אהלים' ואילו עיסוקו של עשיו הוא 'יודע ציד'. מעניין, שבעיסוקו של עשיו התורה הוסיפה את המילה 'איש' - 'איש יודע ציד', ולכאורה המילה 'איש' מתאימה יותר כאשר באים לתאר את מהותו של האדם, 'איש טוב', 'איש יודע', אבל כשמתארים את עיסוקו, לכאורה אין מקום למילה 'איש', הרי לא נאמר 'איש נגר', או 'איש נפח', כשם שאצל יעקב לא נאמר 'איש ישב אהלים'.

רבי משה לנדינסקי ז"ע"א

נראה לבאר עפ"י דברי האבן עזרא שכתב כך: 'יודע ציד, לעולם מלא מרמות, כי רוב החיות בדרך מרמה יתפשו, ויעקב הפך עשו כי הוא איש תם', מדברי האבן עזרא למדנו שעיסוקו של עשיו בציד, מוכיח אף על מהותו, 'איש ערמומי', ולכן מתאים לכתוב 'איש יודע ציד', שהוא ההיפך ממהותו של יעקב 'איש תם' שהילוכו והנהגתו הם בתמימות, ותמימות

זו - היא אשר גורמת ליעקב להיות אף 'ישוב אהלים', כי רק מי שתמים עם ה' אלוקיו ואינו מערים את דרכיו, הוא מסוגל לשבת בשקידה ובהתמדה באוהלם של שם ועבר - אוהלה של תורה. הגאון רבי משה לנדינסקי זצ"ל, מי שלימים שימש בקודש כראש ישיבת 'ראדין', בהיותו בחור בישיבת וולוז'ין למד בישיבה שלש שנים רצופות בלא שבא לביתו אף פעם אחת. לאחר שלש שנים, לקראת חג הפסח הוא נסע לביתו, קשה לתאר במילים את התרגשות ההורים מביקורו של בנם, שלש שנים שלא ראו אותו... הלא דבר הוא! לאחר קבלת הפנים ודרישות השלום, התעניין אביו בקורות אותו בישיבה, "איך אתה לומד? האם יש לך חברותות?" שאל אותו האב, "חברותות, אין לי", ענה ר' משה "יש לי רק חברותא אחת!" "מדוע רק חברותא אחת? וכי לא מצאת עוד חברים שילמדו איתך?" תמה האב המודאג, "לא היה לי צורך ביותר מחברותא אחת" הסביר רבי משה, "ביום הראשון ללימודי בישיבה קבעתי חברותא בסדר בוקה, וב"ה למדנו טוב. המשכנו גם ללמוד אחר הצהריים, וכיון שהלימוד איתו היה

כל כך מתאים וטוב, המשכנו גם ללמוד בערב ובלילה, וכך אנחנו לומדים כל יום כחמש עשרה שעות, וב"ה ההצלחה מאירה לנו פנים עד שלא היה צורך להחליף את החברותא במשך כל שלושת השנים". "איך קוראים לו לחברותא המוצלח הזה?" התעניין האב, "אינני יודע" ענה רבי משה, "מה??? תמה האב "שלש שנים אתם לומדים יחד, ואיך יודע איך קוראים לו?!" ורבי משה ענה בתמימות ופשטות: "לא היה לי מתי לשאול אותו, כל דקה שהיתה לנו ניצלנו ללימוד, ובדקה הזו שהייתי שואל אותו, במקום זה - פשוט למדנו. אבל", המשיך רבי משה בתמימותו - "אם חשוב לאבא לדעת איך קוראים לו, כשאגיע לישיבה אשאל אותו ואשלח לאבא את שמו במכתב", ענה לו האב: "אין זה חשוב כלל, רק שאלתי כדרכם של בני אדם".

תורת ה' היתה השעשוע של רבי משה לנדינסקי, ידענות מופלאה היתה לו בכל התורה כולה. הוא נסע פעם עם עגלון לכיוון ראדין, ובדרך עסק במה שאהבה נפשו, לימוד התורה. כיון שלא היו עמו ספרים - חזר על משניות בעל פה. לפתע, כשהיה באמצע סדר נזיקין נעצר במשנה אחת, הוא לא ידע כיצד להמשיך, מילה אחת היתה חסרה לו. לאחר כמה דקות הם נעצרו ליד איזה 'קרעצ'מע' - אכסניה, בית מלון לעוברים ושבים. רבי משה ירד מהעגלה ורץ כמוצא שלל רב אל בעל הקרעצ'מע, שהיה יהודי, ושאל אותו אם יש לו משניות סדר נזיקין, "כן" ענה בעל הקרעצ'מע, "במקרה, זהו הכרך היחיד שיש לי מהשנה סדרי משנה", לקח רבי משה את המשניות, וכמו שיכור צמא שמוצא יין, עט על הספר ומצא את המילה שהיתה חסרה לו בשטף לימודו. הוא המשיך בלימוד המשניות בעל פה, ותיכף ומיד יצא אל הכרכרה כדי להמשיך בנסיעה. בהגיעו לראדין, סיפר לחפץ חיים את אשר קרהו, ואת פרשת הניסים הגדולים בהמציא לו הקב"ה בעל קרעצ'מע יהודי, שהכרך היחיד מהשנה סדרי משנה שהיה לו, היה סדר נזיקין. שמע החפץ חיים את דבריו כשראשו כפוף, כדרכו בקודש, והחל למלמל לעצמו "ר' משה, ר' משה, בעולם האמת אין 'קרעצ'מע', שם - אם באים ויודעים את המשניות אז יודעים, ואם לא יודעים - אף אחד לא יתן לך משניות להסתכל בהם, אף אחד לא יתקן אותך, אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו!"

כיצד הגיע המכתב שמוען ל'אבינו שבשמים' ליעדו באופן מופלא?

<< המשך מעמוד קודם

הגר"י רודרמן והגר"א קלמנוביץ זכר צדיקים לברכה. מעשה מרטיט זה סיפר המגיד ר' פסח קראהו בשם מרן הגר"י קמיניצקי זצ"ל (והובא בספרו 'מסביב לשלחן המגיד' ובספר 'אור דניאל'), וכולו חיזוק עצום בהבנת כח התפילה ומעלתה. אם ישכיל האדם להשתמש בכח זה, לדעת שרק הקב"ה הוא ואין בלתו יכול להושיעו, ולהרגיש מכח זה קרבת ה' בכל תפילה ותפילה, הרי שימנע מעצמו סיבות ל'מעוררים' שאין דעת אנשים נוחה מהם.

כשחזר לבית המדרש, ניגש להתיעץ עם ראש הישיבה, לימים רבה של מיה, הגר"א אליהו ברוך קמאי זצ"ל. הבחור הביע בפניו את הסכמתו לשאת נערה זו לאישה. הברירות נעשו והוא נשא לאשה את כותבת המכתב אף על פי שהיתה מבוגרת ממנו בשש שנים! כפי שייחלה הנערה, התעלה בעלה הצדיק, הלא הוא ר' יצחק יחיאל דוידוביץ והגיע למעלות גדולות בתורה וביראה, לימים נעשה למשגיח של ישיבת מינסק, והיה לרבם של מנהיגי הדור באמריקה הגר"י קמיניצקי,

בעיצומה של השאלה, קרם מרן הגרי"ש אלישיב והתעלף בקושי הצליחו הנוכחים לתפסו ברגע האחרון ומנעוהו מליפול ארצה. בהלה רבה שררה בבית המדרש החלה התרוצצות רבתי, מישהו הזעיק אמבולנס...

על מנוחת הנפש, שקיעות בלימוד התורה וענוותנותו של מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א

"שנייה אחת בלבד לאחר שהתעורר מעלפונו כבר הספיק לחזור לעצמו, לא חשב לרגע מה קרה, אלא הפטיר כלפי רבי דוד מורגנשטרן: "נוו!" כמבקש שישראל את שאר השאלות שיש לו לשאול". רק לאחר שלושה ימים, באמצע סעודת השבת, כשהיה עליו לשוחח עם נכדו המסב ואוכל עמו, פינה לראשונה את מחשבתו ושאל על ההתרחשות שקרתה לפני שלושה ימים. כה שקוע היה בעיונו, עד שלא מצא פנאי לחשוב על כך". אפשר להתבונן ולהתפעל ממנוחת הנפש המופלגת שהתגלתה במעשה זה. בעוד בקרב כל הסובבים שררו מהומה ובלבול, הוא שמר על שלוה, כביכול לא קרה מאומה. והלא דרכו של כל אדם שקורס תחתיו ומתעלף, שהוא דואג וחרד למצבו, לוקח לו זמן מסוים עד שהוא מתאושש וחוזר לעצמו. אצל רבינו זה לקח פחות משנייה.

אולם הלימוד הגדול מכולם, הוא מידת הענווה המופלאה שהתגלתה כאן. צא וחשוב מה עושה במצב כזה בן אדם שיש בו אפילו גאווה מועטה: הוא שוכב, הרופא מפשיל את כותנתו ובודק את ליבו, סביבו עומדים אנשים מבוהלים החרדים למצבו. כולם ראו אותו במצב שאינו נעים. כל אחד שיש בו מעט גאווה מרגיש מתוסכל ואי נעימות מכל מה שהיה. יחשוב כל אחד לעצמו כיצד היה מרגיש כשאמבולנס עומד ומצפה לו, וסביבו מתקהלים ילדים ואנשים. בדרך כלל מציפה את האדם הרגשה של בושה.

כל זה נובע מגאווה ומהרגשת העצמיות, אולם על פניו של רבינו לא פשטה שום הבעת אי נעימות, שום תסכול לא פשה בלבו. אמנם לפני רגע ראוהו כל תלמידיו במצב בלתי נעים לכאורה, אך הוא יצא מבית המדרש וחזר לבית כמו לא קרה דבר. חזר לסוגייתו ולמד באותה התמדה ועמל כפי שהתרגל עוד מימי נעוריו, מבלי להשאיר מקום במחשבתו לכל אלו. יתר על כן, כל מי שהכיר את רבינו מקרוב, ידע על גודל אצילותו וביישנותו, עד שמעולם לא ראהו אדם שותה כוס מים בפניו, פרט לאנשים הקרובים אליו ביותר שעמם הוא מרגיש כבני משפחה. כל הופעתו והנהגתו מלוות באצילות מלכותית. באדם שטבועה בו מידת ביישנות כזו, הרגשת אי הנעימות גדולה פי כמה וכמה. אין זאת אלא ענווה בשיא מדרגתה. בכל פעם שהנני רוצה להתחזק בעצמי או לחזק אנשים אחרים בענין ענווה ומנוחת הנפש, אני שם התרחשות זו מול עיני, הופך בה, מתבונן בה ושואב ממנה מלא חופניים התעוררות.

(מתוך גדולה שמושה)

"וַיַּעֲקֹב אִישׁ אִישׁ תָּם יָשָׁב אֲהָלָיִם" (בראשית כ"ה, כ"ז)

בוקר אחד לאחר התפילה, התרחש אירוע שיש בו כדי ללמד על המדרגות הנשגבות בענווה של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, על שקיעותו הנוראה בתורה ועל מנוחת הנפש שלו. באותו יום לא חש רבינו בטוב. הוא יצא מביתו בדרכו לתפילת שחרית, עטוף בצעיף למרות השמש הקופחת בעיצומו של חודש תמוז.

חיורונו וחולשתו ניכרו היטב על פניו, אך אלו לא הפריעו לסדריו הקבועים. זמן ההליכה לתפילת שחרית - מוקדש היה לשאלות שונות בהלכה. לאחר התפילה התרחש הדבר: הגאון רבי דוד מורגנשטרן שליט"א, תלמיד רבינו, עמד בסמוך לו בזמן חליצת התפילין וניצל את הזמן כדי לשאול שאלות בהלכה. בעיצומה של השאלה השלישית, מיהר רבינו לסיים את חליצת תפיליו, קרס תחתיו והתעלף. בקושי הצליחו הנוכחים לתפסו ברגע האחרון ומנעוהו מליפול ארצה. בהלה רבה שררה בבית המדרש. החלה התרוצצות רבתי, חלק הביאו מים קרים ולא ידעו אם לשפוך עליו או לא, מישהו אחר הזעיק אמבולנס.

מיד כשהתעורר רבינו מעלפונו, פקח עיניו, פנה אל רבי דוד מורגנשטרן ואמר לו: "נוו!", כמבקש שימשיך בשאלותיו. רבי דוד מורגנשטרן היה המום מן ההתרחשות, ולא הצליח לפצות את פיו. ראה רבינו שאין בידו שום שאלות נוספות, קם ממקומו ורצה ללכת לביתו. אמרו לו הנוכחים כי הזמינו רופא שיבוא לבדוק את מצבו. רבינו נשאר והמתין זמן מה. הגיע הרופא והחל במלאכתו. דקות ארוכות עסק בבדיקותיו, אך לא הבחין בממצא רפואי מחשיד. יללת צופרי האמבולנס 'הזמינה' אנשים רבים שסקרנותם התעוררה. ילדי תלמודי התורה הסמוכים מרחק שתי בניינים מבית מדרשו של רבינו, שהיו עוד לפני תחילת לימודיהם, התקהלו אף הם לצפות בנעשה, כדרכם של ילדים. המולה גדולה שררה, אך לרבינו היא לא נגעה במאומה. הוא אמר לרופא שברצונו ללכת אל ביתו, ומיד קם ויצא. הרעש שהתעורר כמו חלף לידו מבלי שיהא קשור אליו, כאילו לא קרה זה עתה דבר.

ההתרחשות ארעה ביום רביעי. אותו יום חלף מבלי שיברר מאומה אודות מה שקרה. גם ימי חמישי ושישי עברו. רק בשבת, בעיצומה של הסעודה השלישית, כאשר שוחח מעט עם נכדו, שהסב עמו לסעודה, פתח ושאל אותו: "לשם מה התקהלו ילדים רבים ואנשים למרגלות בית המדרש באחד מימי השבוע?" "הלא סבא התעלף, הגיע אמבולנס, היה רופא..." הזכיר הנכד. "אה, יא, ריכטיג" ("נכון"), נזכר רבינו. אודות התרחשות זו וכל מרכיביה, אפשר להמליץ את דברי התנא: 'הפך בה והפך בה' - ככל שמתבוננים במהלך הדברים אפשר ללמוד ממנו יסודות וכללים בחיים. "אני למדתי מכאן שלושה דברים: מנוחת הנפש, שקיעות בלימוד התורה וענווה", אומר הגר"י דרזי שליט"א, שהיה עד ראייה לכל מהלך הדברים.

מרן רבינו יוסף שלום אלישיב זיע"א

רבי ישראל שקלובר תפס את חיימק'ה, "בוא איתי ליד המעקה" כולם עוקבים אחריו במתח: מה הוא רוצה? לזרוק אותו למים כי שיקר? הם מתקרבים למעקה, מתחתיים הים סוער וגועש, האזניה מיטלטלת...

כיצד הציל רבי ישראל שקלובר את אונית הנוסעים הגדולה מטביעה, בזכות ילד אחד שאזר אומץ
וחשף את "מעשיו הרעים" בפני כל נוסעיה

הרב ישראל מאיר שושן

"הקל קול יעקב והידיים ידי עשו" (בראשית כ"ז, כ"ב)

כשניגש יעקב אבינו לבקש את הברכות מיצחק אביו, לבש את בגדי עשיו הידועים. יצחק ממשש אותו, כדי לזהות מי הוא זה שניגש אליו, כמו שכתוב: "ויגש יעקב אל יצחק אביו וימושהו". תוהו יצחק: "ויאמר הקול קול יעקב והידיים ידי עשו", ואמרו חז"ל: "כשהקול קול יעקב - אין הידיים ידי עשו, אין הקול קול יעקב - הידיים ידי עשו". המילה "הקול" נכתבה בתורה בכתיב חסר - "הקל", "הקל קול יעקב", כשיקול יעקב, כלומר לימוד התורה, אינו בעוצמה, אלא במצב 'קל' - אז חלילה אפשר להגיע למצב שבו "הידיים ידי עשו", לעומת זאת כאשר לימוד התורה הינו 'קול יעקב', בלהט ובחום אזי אין הידיים ידי עשו...

"אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי" - אם לא התורה שכתוב בה "בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי", כותב ר' חיים מוולוז'ין, שאם חלילה יהיה העולם רגע אחד בלא לימוד התורה - הוא ייחרב באופן מיידי. התורה הינה הברית שהקב"ה כרת עם עם ישראל, והיא זו שמחזיקה אותנו. התורה מגינה ומצילה.

הגאון ר' ישראל משקלוב היה מגדולי תלמידיו של הגאון מוילנא. הוא חי לפני כמאתיים שנה וחיבר את הספר 'פאת השולחן'. ר' ישראל משקלוב רוצה לעלות לארץ ישראל. בימים ההם, לא היתה אונית מוטור וודאי שלא היו מטוסים, עלו לארץ באוניות מפרש. חודש ימים ארכה אז ההפלגה בים מאירופה עד לארץ ישראל. ר' ישראל שקלובר יחד עם 70 נוסעים נוספים, ביניהם אברכים, בחורים ונערים עלו על האוניה בערב ר"ח אלול וקיוו להגיע שלושה ימים לפני ר"ה לחופי ת"א - יפו. הקבוצה הקדושה הקימה באוניה בית מדרש: מנינים, תפילות, ושיעורי תורה. ההפלגה היתה שקטה והכל קיוו להגיע בהקדם למחוז חפצם.

במוצאי שבת האחרון של השנה, כשהם עדיין מצויים על האוניה, הגיע הזמן לומר סליחות. מנין גדול, בראשותו של ר' ישראל שקלובר, התארגן לומר את הסליחות ברוב עם בחצות הלילה. כשעה לפני חצות, החלה לנשב רוח סערה בלב ים, האוניה החלה להיטלטל בפראות. שבעים הנוסעים היו מצויים בסכנת טביעה מיידי. ר' ישראל משקלוב עם כל הציבור התחילו להתפלל ולזעוק, כשהם מנסים לקרוע שערי שמים. הזמן חולף, הרוחות מתחזקות יותר, האוניה בסכנה.

רב החובל הגיע בריצה, ופנה לרב: "כבוד הרב, איני יודע מה אוכל לעשות, לא נשאר לנו זמן רב, אנחנו בסכנה גדולה!!" ר' ישראל שקלובר ראה את המצב, וביקש מכל הקבוצה לעלות מיד אל סיפון האוניה. האוניה מתנדנדת ונוטה על צידה, הים סוער וגועש, המוות ניצב מול העיניים. עומד הרב הקדוש מול הקהל המפוחד ואומר: "איני יודע כמה זמן נשאר לנו לחיות אולי חמש דקות, אולי שלוש דקות, אולי עשר דקות, הבה ונגיד כעת וידוי!"

המחזה נורא. עומדים כל הנוסעים בשערי המוות, וזועקים 'אשמנו, בגדנו' ו'על חטא' בככיות נוראות. ויהפוך המקום לחרדת אלוקים. כעבור

עשרים וחמש דקות הסתיים הווידוי, והנוסעים עדיין בחיים. אומר ר' ישראל: "כעת נערוך וידוי למהדרין", הנוסעים משתאים: "מהו וידוי למהדרין?" הסביר הרב: "כל אחד מהקהל יעמוד לפני הציבור ויפרט את חטאיו, ובזכות הבזיון הרב - יזכה לכפרה". הנוסעים, שראו את המוות מול העיניים הסכימו, ובלבד שיגיעו נקיים וזכים לעולם העליון. החליטו להתחיל עם הצעיר ביותר. חיפשו ומצאו ילד בן עשר בשם חיימק'ה.

"חיימק'ה, אתה מוכן להתוודות?" שאלוהו.

"כן אני רוצה כפרה", ענה הילד בהשתוקקות.

העמידו את הילד מול כל הנוסעים, ור' ישראל שקלובר עומד לידו. חיימק'ה ניצב בעיניים מושפלות, מבוש כולו מול כל הנוסעים, ופורץ בבכי. בוכה הילד על העבירה שבידו וכל הקהל בוכה איתו. ר' ישראל שקלובר מזרז את הילד להתוודות כדי ששאר הנוסעים יסיפיקו גם הם להתוודות. והילה, מגמגם בבושה: "שיקרת, אמרתי שקר!" חיימק'ה בוכה וכל הקהל גועה גם הוא בבכיה.

ר' ישראל שקלובר לא נסחף בבכי, והוא שואל בתקיפות: "שיקרת? את מי שיקרת? פרט לנו בדיוק את פרטי המעשה!" הילד לא העלה בדעתו שיצטרך לתת פירוט מדויק על מעשיו, אך כיון שעלה - שוב לא ירד. החל הילד מספר: "אבי הוא הסנדלר של וילנא, וככל אנשי המקצוע בוילנא היה יושב בבית מדרש כל היום ולומד תורה, גמרא, ראשונים, אחרונים, יום שלם היה שקוע בסוגיות והיה פותח את חנותו רק שעתים ביום, מתקן כמה נעליים כדי שיהיה לו לחם לאכול. משפחתי גרה בשכנות עם הגאון מוילנא, כשרק קיר של עץ מפריד בין הבית של הסנדלר לביתו של הגאון מוילנא. אני האח הגדול במשפחה. מתחתי ישנם עוד ארבעה אחים קטנים."

"מידי לילה" ממשיך הילד, "בשעה אחת בלילה, כשכולנו היינו שקועים בשינה עמוקה, היה אבא עורך תיקון חצות. כל לילה היה יושב על הארץ, שם אפר על ראשו ואומר תיקון חצות כמו שיהודי ירא שמים אומר. לילה אחד, בעת עריכת התיקון, כשאמא ישבה לידו וסרגה סוודה, שמעה לפתע, מעבר לקיר את הגאון מוילנא לומד גמרא בניגון משתפך. היתה זו גמרא במסכת שבת דף ל"ג עמוד ב' וסימנך ל"ג בעומר, את הסיפור הידוע עם ר' שמעון בר יוחאי שהתחבא במערה 12 שנה מפחד גזרתו של קיסר רומי שרצה להורגו. לבסוף מת הקיסר ומספרת הגמרא, כיון שמת נתבטלו גזירותיו. בא אליהו הנביא לפתח המערה, דפק ושאל 'מי יאמר לר' שמעון בר יוחאי שיכול כבר לצאת?'"

"כשיצא ר' שמעון 12 שנים בלי היסח הדעת חזי - ראה תופעה משונה: עומדים אנשים עם כיפות, זקנים וציציות והם חורשים, זורעים וקוצרים. קשה היה לר' שמעון לסבול את התופעה הזאת, כיצד יכולים אנשים לבזבז כך את הזמן, להניח חיי עולם ולעסוק בחיי שעה? כל מילה של תורה זה נצח, כל פסוק כל משנה, 'חיי עולם נטע בתוכנו', כמה נצטער על כל רגע שלא ניצלנו ללימוד תורה, נתן עינינו בהם ונשרפו."

כאשר שמעה אמא את ששת המילים הללו: 'מניחים חיי עולם ועוסקים

בחיי שעה, שהגאון קורא את זה עם אנחה וכאב, "אוי, מניחים חיי עולם", עשתה חשבון נפש, בעלה הסנדלר סוגר את הגמרא במשך שעתיים ביום, הוא מניח חיי עולם ומתעסק בתפירת נעליים. היא פרצה בבכי ואמרה לאבא: "בעלי היקה, אני מבקשת ממך אל תדאג יותר לפרנסה, מעתה זה יהיה העול שלי, ואילו אתה, שבבית מדרש ותלמד במנוחה..." אבא שמח מאוד לשמע ההצעה הנדיבה.

למחרת, אחרי תפילת ותיקין, לא חזר הביתה כהרגלו. ראשית, הלך לחנותו, טיפס על הסולם בפתח החנות והוריד את השלט 'סנדלריה'. הוא סגר את החנות באופן רשמי. לאחר מכן, לקח אבא שתי שקיות: בשקית אחת הניח את כל הנעליים המתוקנות להחזירן לבעליהן. ובשקית השנייה נעליים שעדיין לא הספיק לתקן. הוא הסתובב ברחבי וילנא לחלק את הנעליים, סגר את חנותו על מנעול ובריא וישב בבית המדרש באותו יום עד מאוחר בלילה.

היה זה יום של חג בביתנו. אבא לומד כל היום תורה, אמא היתה מאושרת, ומצאה לה עבודה בשטיפת רצפות בבתים שונים. עברו להם שבועיים על מי מנוחות.

את הלחם במהירות, וצעק: "אמא, עוד חתיכת לחם", ואמא אומרת לו: "מתוק שלי, היום אין, אולי מחר..." ראיתי את אכזבתו הגדולה של מוטי, נגמר הלחם...

אמרת: "אמא אני מוותר לו את הלחם שלי". אך אמא עונה בתקיפות: "בשום אופן לא, אתה צריך לאכול, אני לא רוצה שתלך לישון בלי לאכול", קשה היה לי להתגבר על אכזבתו של אחי הקטן, ואמרתי מיד: "אבל אני כבר אכלתי היום..." "אתה אכלת?" תמהה אמא, "איפה אכלת?" ואני עונה לה: "בחיידה. הבן של הגביר העשיר הביא את הסנדוויץ, ולא מרחו לו ריבה על הכל, ילד מפונק, לא רצה לאכול את הכריך. אמרתי לו שאני מוכן לאכול את הלחם הזה והוא נתן לי בשמחה". שמעה אמא שאכלתי שתי פרוסות ואורו עיניה, "אם אכלת היום שתי פרוסות - אתה יכול לתת למוטי את הלחם שלך!"

"מה אגיד לכם", מספר חיימק'ה, "נתתי את הלחם למוטי, ושבתי רק מלראות אותו מתענג על הפרוסה השנייה". הקהל מקשיב לסיפור המדהים של הילד הצדיק. ואילו חיימק'ה פורץ בבכי: "אבל שיקרתי! שיקרתי את אמא! כלל לא אכלתי בחיידה, זה היה שקר גמור. ידעתי

שאמא לא תתן את הלחם שלי למוטי, רק אם אספר שאכלתי, לא יכולתי לעמוד בפיתוי, ריחמתי על אחי הקטן ושיקרתי שאכלתי בחיידה. אני מספר ומתוודה על השקר שלי..."

כל הקהל געה בבכיה, האם זו עבירה או מצוה, אף אחד מהם לא ידע. חיימק'ה סיים את וידויו. אחריו הגיע ילד בן שתים עשרה שרצה לעלות ולהתוודות על מעשיו. אמר ר' ישראל שקלובה: "די, יותר אני לא צריך", הוא תופס את חיימק'ה, "בוא הנה, בוא איתי ליד המעקה", כולם עוקבים אחריו במתח: מה הוא רוצה לעשות לו? לזרוק אותו למים כי שיקר? הם מתקרבים למעקה, מתחתיים הים סוער וגועש, האוניה מיטלטלת.

הוא מרים יד אחת כלפי שמים, ואת השניה הוא מניח על כתפו של חיימק'ה וצועק: "ריבוננו של עולם, היום בלילה כל עם ישראל אומרים בסליחות את הפיוט: 'פנה נא אל התלאות ואל לחטאות', הם אומרים: 'ריבוננו של עולם, תפנה בבקשה את הזרקורים לתלאות, לצרות והייסורים שעמיי עובר ואל לחטאות', אל תסתכל על החטאים, אבל אני, ישראל שקלובר מבקש ממך: אנא, ריבוננו של עולם, היום בבקשה 'פנה נא לחטאות', אדרבה, תסתכל על החטאים של הילדים המתוקים שלנו, ואל תסתכל על התלאות, ובזכות זה תוציא אותנו ותציל אותנו ממוות!!!"

בבת אחת נח הים מזעפו, והסערה הפסיקה. ויהי לפלא. כמה צריכים אנו להתחזק. התורה היא קיום העולם, כאשר אנו לומדים תורה, הרי שאנו מוגנים. ייתן הבורא, שנזכה להתחזק בתורה, באהבת התורה, ואז נזכה לקול קול יעקב ואין הידיים ידי עשיו.

בוקר אחד קמנו בבוקר ללכת לחיידה, ולא מצאנו את הסנדוויץ' הקבוע. אמא, עם דמעות בעיניה, שלחה את הילדים למקום לימודם ואמרה: "ילדים, תלכו לחיידה, אין לי את הלחם, אני מקווה שבמהלך הבוקר אצליח להביא לכם אוכל לחיידה..." הבוקר חלף ואמא לא הביאה את הלחם. בצהריים שבנו אחיי ואני הביתה. האח הקטן בוכה: "אמא, חתיכת לחם", ואמא בוכה מולו, כבר כמה ימים אין לה עבודה, החנווני מסרב לתת בהקפה. אמרת אמא: "אל דאגה ילדים, בקרוב אמצא עבודה חדשה, אבל אני מזהירה אתכם, בשום אופן אל תספרו לאבא על המצב בבית".

ניחמתי את אמא: "אל תבכי אמא, אני אלך לחיידה, ובעז"ה כשאחזור בשעה חמש נאכל ארוחת ערב, צהריים, ובוקר ביחד". כשחזרתי מן החיידר בשעה שש בערב, היה נראה הבית כמו בתשעה באב. מוטי הקטן צועק: "אמא, חתיכת לחם", ואמא בוכה. רק שאמא לא תישבר...

לפתע נזכרה אמא: "הרי נותרה לי מהחנותה אבן יקרה על סיכה, לשם מה צריכה אני תכשיטים בעולם הזה?!" לקחה את האבן ורצה לחנות התכשיטים שעוד היתה פתוחה, מכרה את האבן למוכרת התכשיטים וחזרה עם שקית מלאה מטבעות כשהיא מאושרת. מיד קראה לי, הבן הבכור בבית: "חיימק'ה, קח את המטבע הקטנה הזאת, רוץ למאפייה וקנה את הלחם הזול ביותר והישן ביותר שתמצא!"

שבתי הביתה עם כיכר לחם ישנה. אחיי עמדו ממתניים מסביב לשולחן, מוטי הקטן כבר רץ ליטול ידיים. חתכה אמא את הלחם לחמש קוביות מדויקות, אחד לא יותר מהשני, כל ילד קיבל קוביית לחם. מוטי בלע

"אילו הייתי מאמין שברכותי אכן מתקיימות, הייתי מביא כסא ויושב בקרן הרחובות הסואנת ביותר בירושלים, ומברך כל היום את כל העוברים והשבים" התלמיד לא השתכנע: "אני מדבר על עובדות: פלוני היה חולה, ונרפא בברכתו. לפלוני לא היו ילדים, ונושע בברכתו..."

הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל מסביר את כח ברכתיו

"יְמַבְרֵךְ בְּרִיךְ" (בראשית כ"ו, כ"ט)

כשביקר הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל בצרפת, התבקש לשאת דברים בבית ספר יהודי, תיכון דתי, שרמת לימודי הקודש בו היתה בסיסית, בלשון מעודנת. הוא דיבר בלשון הקודש ודבריו תורגמו לקהל. פתח רבינו ואמר: "ההלכה קובעת, שאדם חשוב שראה אבידה שאין כבודו לטפל בה, ראה תרנגולת שועטת ברחוב - פטור ממצות השבת אבידה. במה דברים אמורים, כשהתעלם ממנה כליל. אבל אם הניף עליה מקלו להחזירה, כיון שהתחיל במצוה, נתחייב להחזירה לבית בעליה" (בבא מציעא ל ע"ב). היתה זו גמרא אותה למדו וידעו. לכן בחר בה.

המשיך הרב בדבריו: אמור מעתה, התורה בצרפת, בבחינת "אבידה" היא, ורבים כל כך מתעלמים ומתנכרים. אתם נגעתם בה, ולו בקצה המטה - מוטלת עליכם החובה להמשיך ולהשתלם, ולקנות בה ידיעה מקיפה!"

כמה נפלא!

אחד השומעים קם ועשה מעשה.

עלה לארץ ישראל ללמוד תורה מפי רבינו. להשתלם במחיצתו. רבינו העריך זאת וקרבו מאוד. למרות שהיה אשכנזי במוצאו, התקבל הבחור לשיבת "פורת יוסף" ויצק מים על ידי רבינו, שאמר לו בבדיחות הדעת: "בידי להקנות לך את שיטת העיון הספרדית, אבל לעולם לא תוכל להכין קפה כספרדי..." לימים נמנה על באי ביתו, ונוכח בישועות הרבות מספור. יום אחד פנה אל רבינו: "יש לי שאלה. האם יורשה לי לשאול?" ענה רבינו: "ודאי, תשאל, אבל זה לא מחייב אותי לענות..."

פתח הבחור והזכיר דברי הגמרא (בברכות לד ע"ב) בבנו של רבן יוחנן בן זכאי, נשיא ישראל, שחלה. ביקש מתלמידו רבי חנינא בן דוסא שיבקש עליו רחמים, והבריא. שאלה אשתו: וכי חנינא גדול ממך, אמר לה: לאו, אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני כשר לפני המלך. פירש רש"י, שהעבד מצוי תדיר אצל המלך. וביאר מהרש"א, שרבי חנינא היה רגיל בתפילה תדיר, אבל רבן יוחנן בן זכאי עסק בלימוד התלמידים ובעסקי הכלל והיה אב בית דין, ולא היה לו פנאי להרבות כך בתפילה. ורבינו יוסף חיים זצ"ל הוסיף, שרבי חנינא - שגורים היו בפיו ובכוונות ליבו ומחשבתו הייחודים הנצרכים, שהיה רגיל בהם, ולרבן יוחנן היה פחות פנאי לכוון כך מרוב עסקיו בזיכוי הרבים, מהיותו שר לפני המלך. ומכאן, לשאלה: יש צדיקים מקובלים וקדושים שרוב עסקם בכוונות ובייחודים, והרי הם כעבדים לפני המלך, ואין פלא שתפילותיהם וברכותיהם עושות פרי. אבל רבינו, הרי הוא שר לפני המלך. בהרצת תורה עד כלות, בפסיקת הלכות, במושב בית הדין, בצרכי הציבור, הכלל והפרט. והנה ברכתיו ותפילותיו עושות פירות כעבד לפני המלך, וזכה לשני הכתרים!

חיך רבינו: "ההנחה שגויה. נשמט בסיס, ונפל הבניין... הנחת שברכותי מתקיימות, והתעוררה קושיה... האמן לי, אילו הייתי מאמין שברכותי

אכן מתקיימות, הייתי מביא כסא ויושב בקרן הרחובות הסואנת ביותר בירושלים, ומברך כל היום את כל העוברים והשבים..."

התלמיד לא השתכנע: "אני מדבר על עובדות: פלוני היה חולה, ונרפא בברכתו. לפלוני לא היו ילדים, ונושע בברכתו. פלוני עמד בפני דין קשה, וזוכה..."

התרעה רבינו: "הנני אומר לך, איני כעבד לפני המלך, איני מכוון כוונות וייחודים. יש לי תלות בדבר אחד: מזה ארבעים שנה אני עמל לקנות בשלימות מידת אהבת ישראל, לאהוב כל יהודי כאילו היה בני. ארבעים שנה עמל אני לקיים מצות 'ואהבת לרעך כמוך' ממש, שארגיש צרת הזולת כצערי. יהודי מתייסר בצרה, משפטי ה' אמת וחשבונות שמים מי ידע, אבל אותי יהודי בא לפני ומשיח צערו, ומצוקתו נוגעת ללבי ומצערת עד דכדוכה של נפש. ואומרים במרום: על פלוני קצבנו ייסורים, אך על הרב אבא שאול לא נגזרו..."

רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל

"תאהב כל יהודי בלב ונפש, ותברך גם אתה..."

לרבינו היה שיעור קבוע שמסר בשבת. בשיעור השתתפו אברכים מופלגי תורה, מורי הוראה ופוסקי הלכה, לצד יהודים מן השורה, שוחרי תורה, וצמאי דעת. גם בעת חוליו ומוגבלותו הגופנית לא ויתר רבינו על זיכוי הרבים ומסר את שיעורו במאמץ אדיר. לאחר השיעור סבוהו כדבורים, הקשו בנושאים שהועלו ושאלו בנושאים אחרים, ביקשו הבהרות והרחבות. בדרך כלל נענה ברצון ובשמחה, באורך רוח ובחיבה. באחת השבתות מסר את השיעור במאמץ רב מכפי כוחו. הרב סיים את השיעור בתשישות מוחלטת, וביקש שהיום לא יפנו בשאלות, כי אין בו כח לענות. הקיפוהו התלמידים בהערצה, בדומיה ובהדרת כבוד. יהודי אחד פילס דרך, ואמר: "אין לי קושיה, אני מבקש רק ברכה!" השיבו באפיסת כוחות: "האמן לי, אין לי כח אפילו לברך", ופטרו בברכה קצרה. והנה, יהודי נוסף מפלס לו דרך, משמיע שם של חולה הזקוק לרפואה. אחד מנאמני ביתו של רבינו נחרץ לחסום בעדו, והלה מתאמץ לפלס לעצמו דרך. "הנח לו", הפטיר רבינו בלחישה רפה. הציע המלווה בצחוק: "יברכני כבודו שברכותי יתקבלו במרום - ואברך במקום כבודו, ולא יתעייף..."

פני רבינו הרצינו, וענה: "תאהב כל יהודי בלב ונפש, גם אתה תוכל לברך..." הוי אומה: אם יזכה ותהיה לו אהבת ישראל אמיתית כשל רבינו, יפעלו ברכתיו גם מבלי שיתברך. ואם לאו, לא תעזור ברכתו...

(מתוך רבינו האור לציון)

האדמו"ר בעל ה'בית אהרן' מקרלין אומר: "יש בידך לבחור להיות עמי במחיצתי בגן עדן, או לבחור בעשירות מופלגת לך ולזרעך..." השיב הזקן שהוא בוחר בעשירות!

רבי ישראל גרוסמן, עם הסיפור המדהים על האדם שבחר בעשירות במקום בגן עדן

בסך כשה בדיוק באותו היום ערב סוכות היה, השמים התבהרו והשמם יצאה להאיר. כשהסוכה היתה מוכנה ומקושטת - נכנסתי לבשר לרבי את הבשורה הטובה שהסוכה מוכנה.

האדמו"ר הבית אהרן קם מכסאו, יצא לחצר, וכשראה את הסוכה מוכנה - קרנו פניו הטהורות מאושר ושמחה. הוא פנה אלי ואמר: יש בידך לבחור אחת משתי האפשרויות: לזכות להיות "עמי במחיצתי בגן עדן", או לבחור בעשירות מופלגת לך ולזרעך, ולעולם לא יחסר לך ממון. אפילו כשתהיה בדרכים, תכניס את היד לכיס ותמצא כסף. על אתר עניתי שאני בוחר בעשירות! סיים הזקן ואמר: "מה אומר ומה אדבר, ברכתו של הצדיק התקיימה במלואה. מעולם לא היה חסר לי כסף, שפע רב הושפע לי ולבניי!!!"

אבא זצ"ל, כשהיה מספר את הסיפור היה מסיים ואומר: "הרבה שנים לא הסכמתי ולא ירדתי לסוף דעתו של אותו זקן וחסיד. היתה לו האפשרות לבחור בדבר הגדול ביותר, לשהות במחיצת הרה"ק הבית אהרן, מי יוכל לתאר את גודל התענוג והאושר לשהות בהיכלו של הרבי? איככה העדיף, את העשירות, תענוג חולף ועובר, על תענוג רוחני לנצח נצחים???"

לאחר שנים, סיפר את המעשה למחותנו הרה"ח רבי יוסף קנובליך זצ"ל, מחשובי חסידי בעלזא וממקורבי הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע. להפתעתו, הגיב רבי יוסף ואמר: "הצדק עמו וטוב עשה שבחר בעשירות. גם אני, אמר רבי יוסף, אם היו נותנים לי לבחור בין שתי הברירות, הייתי בוחר בעשירות". אבא הרים את גבות עיניו בהבעת פליאה...

אולם ר' יוסף קרא את מחשבותיו ואמר: "אם היה בוחר להיות "עמי במחיצתי" הרי את נפשו הציל, ולעצמו היה "מסודר" במנוחה נכונה. מה שייך יותר טוב מזה? אבל איזו תועלת היתה צומחת מזה לאחרים?! אבל בזה שבחר בעשירות, יכול היה לגרום הנאה להרבה יהודים. לעזור לאלמנות וליתומים, לסייע בהכנסת כלה, ועוד הרבה הרבה צדקות וחסד, נו... הפטיר ר' יוסף, מה יותר טוב "עמי במחיצתי" או לעזור לעשרות ומאות אנשים בצדקה וחסד!"

"בתשובה זו", אמר אבא, "הבנתי את עומק מחשבתו ומהלך חייו של מחותני רבי יוסף קנובליך זצ"ל".

(מתוך לב ישראל)

"הנה גביר לאחיק" (בראשית כ"ז, כ"ט)

הרה"ח רבי נחמן יוסף וילהלם זצ"ל סיפר, שקודם עלותו לארץ ישראל הוא נסע להרבה מצדיקי הדור לקבל מהם ברכת 'צאתכם לשלום'. במהלך נסיעותיו, הגיע לחצר הקודש של הרבי מקרלין, האדמו"ר רבי ישראל מסטאלין זי"ע, המכונה בפי חסידי קרלין - "הפרנקפורטר", על שם מקום מנוחתו. כשהגיע רבי נחמן לבית הרבי, מצא את דלת חדרו פתוחה לרווחה, הציץ פנימה וראה את הרבי יושב בראש השולחן, וסמוך אליו יושב אדם זקן. הזקן סיפר לרבי עובדות ומעשים מצדיקים שזכה להכירם, הוא דיבר בקול וניתן היה לשמוע את כל מהלך שיחתו. "בדידי הוי עובדא", סיפר הזקן: "מעשה אירע אצל זקנו של הרבי, האדמו"ר בעל ה'בית אהרן' זי"ע. שנה אחת הקדים החורף לבוא, ומראש השנה החלו לרדת גשמים עזים, רוחות סוערות השתוללו בחוצות, וכפור עז שרר. תוך ימים ספורים התכסתה העיר קרלין והסביבה במעטה לבן. שלג כבד הצטבר על גגות הבתים והפך עד מהרה לקרח מעוצמת הקור. חג הסוכות עמד בשעה, ובאזור לא ניכרה שום תכונה לקראת החג. גם אותם בתים שהיו להם סוכות מוכנות, ומעל הסכך היה צריך רק להזיז את ה"שלאק" - לא ניתן היה להזיזם.

בליבי גמלה ההחלטה, סיפר הזקן, לעשות כל שביכולתי כדי שה'בית אהרן' יוכל לקיים את מצות הסוכה. נעמדתי על הגג בקור העז, וחרפתי את נפשי. עמלתי ויגעתי במשך שעות וימים לשבור את ערימות הקרח שהצטברו. גירדתי עוד קצת שלג ועוד קצת, עד שלאחר עמל ויגיעה עלה בידי לנקות את כל הגג. הזזתי את ה"שלאק", וכיסיתי את הסוכה

רבי ישראל גרוסמן זצ"ל

שיעורים מידע עדכונים 24

עכשיו בקו השיעורים של דרשו:

077-2613337

ר' אברהם לא חושב פעמיים למרות השיבותו וגילו ניגש לטלפון ושאל: "כן שלום, את מי אתם מחפשים?" ביקשו את פלוני בבקשה, "רק רגע" השיב רבי אברהם

כשראש הישיבה רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל עונה לטלפון הציבורי בישיבה

רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל

אז עם מי דיברתי?
"עם סתם אחד שנמצא
בישיבה..."
"אבל תבררו" מפי ראש
הישיבה ותיהנו, אה, כל
מילה שלו שווה זהב
ממש, ותשמעו מפיו רק
טוב על התלמיד הזה. כל
טוב". רגע, אמרו מעבר
לקו, ואיך הגובה שלו?
שאל השואל (למרות שר'
אברהם לא אהב שאלות
מסגנונות אלו), אמר לו ר'
אברהם, "איזה גובה אתם מחפשים? לא גבוה ולא נמוך, אז הוא ממש
בדיוק בשבילכם..."
כל טוב כל טוב. הסתיימה השיחה.
העיד תלמיד חכם: שפעם הרים את הטלפון במשרד הישיבה, וכשביקש
לדעת עם מי דיבר השיב לו עם אחד העובדים, שאל: "ומה שמו?" והשיב:
"אברהם..."

(מתוך ויאמר הנני)

הרב אהרן כהן

"רַב יַעֲבֹד יַעֲבִיר" (בראשית כ"ה, כ"ג)

מסופר על הגאון ר' אברהם גניחובסקי זצ"ל שפעם בשעת ליל חלף
במדרגות של הישיבה ליד הטלפון הציבורי, ובדיוק כשעבר שם צלצל
הטלפון, ר' אברהם לא חושב פעמיים למרות חשיבותו וגילו ניגש לטלפון
ושאל: "כן שלום, את מי אתם מחפשים?" ביקשו את פלוני, בבקשה "רק
רגע" השיב רבי אברהם, חיפש את הבחור, לא מצאו, פנה לבחורים: "אולי
אתם יכולים לאתר את הבחור הזה, יש לו טלפון"
ר' אברהם המתין ולא איתרו אותו, שב הרב לשפופרת והודיע "כרגע
הוא לא נמצא", אמר זה שעל הקו, רציתי אותו רק לברר בשידוך על
פלוני אלמוני... אולי אני אתעניין אצלה, "אה אה פלוני הוא בחור מיוחד,
יכול הבחור לצמוח לגאון ולתפארת ואם אתם מעוניינים לדעת עוד על
בקיאותו ועינו אפשר לשאול את הר"מ ממש, או את ראש הישיבה, הם
יענו לכם בסבר פנים יפות".
"כדאי לכם לשאול אותם תשמעו רק דברים טובים, אני מכיר אותו
שהוא מוקף במעלות, בחור נפלא שלא בכל מקום נפגשים בכזה בן
ישיבה 'אחסידישער בחור' באמת, יקר יקרים".
יישר כח. עם מי דיברתי? שאל השואל מעבר לקו, אולי דיברתי עם ראש
הישיבה עצמו? לא, אולי עם המשגיח? לא. אולי עם המשיב שבישיבה?
לא, השואל ומשיב זצ"ל היה רב בלעמברג?

שאלתי את רבינו על הסגולה, שאמר לזוג שלא נפקד לומר כל יום את כל ספר התהילים

קבלות וחיווק לזש"ק ממרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

איזה דבר לעשות
שיהיה לזכותה. אמר
רבינו: "כתוב בגמ' בב"ב
על גודל מעלת הצדקה,
כשאני יודע מי נתנו
ומי מקבלו (ב"ב י"א)
זאי זו היא שמצילתו
ממיתה משונה נותנה
ואינו יודע למי נותנה
נוטלה ואינו יודע ממי

מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

נוטלה), ויכול לקיים צדקה ע"י נתינה עבור הכוללים".
שאלו את רבינו כמה צדקה לתת עבור שיפקד בזש"ק, חשב רבינו ואמה:
"חמשת אלפים ומאתיים" (כמנין בן), ושאל: "למי?" אמר רבינו מיד: "לת"ח
גדול שאני מכירו, ואין לו ביטוח רפואי (קופת חולים) ועכשו חולה".
(מתוך צדיק כתמר יפרח)

"וַיַּעֲבֹד יַעֲבִיר לָהּ" (בראשית כ"ה, כ"א)

אדם הגיע למרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א על מנת להתברך מפיו
שיפקד בזרע של קיימא, אמר לו רבינו ג' דברים:
א. לבדוק מזוזות. ב. לבדוק אם לא פגע במישהו. ג. שיאמרו הוא ואשתו
כל יום את כל ספר התהילים, (והתבטא 'זכי ניתוחים יותר קל לעבור?).
והוסיף שאין צריך דווקא ברציפות.
שאלתי את רבינו על הסגולה, שאמר לזוג שלא נפקד לומר כל יום
את כל ספר התהילים, אם גם לאברך כולל זה מתאים, רבינו לא חילק,
והסביר לי שעניין "לשמה" זה עניין גדול מאוד, וקשה לקבל על עצמו
להתחזק באיזה דבר רק "לשמה", אבל באמירת תהילים, שלא נהנים
מכך וזה רק כוונה בשביל להתפלל, בזה יש מעלה גדולה.
סגולה נוספת לזש"ק, לשלם שכר לימוד לבן של אחר (מסתמא לעני),
כדאיתא במדרש ויקרא רבה כ"ז ב', במדבר רבה י"ד ב', ומסתמא זה
מועיל גם לשידוך.
כנס אדם לרבינו לפני ניתוח של אמו, ביקש ברכה ושאל את רבינו

והחזון איש, שהבחין בבחור המתפלל בקול, נתפעל מזה ואחר התפילה שאל אותו: "מי אתה ומה תבקש כאן?" וסיפר לו שהגיע לכאן כי חפץ היה ללמוד בישיבת סלבודקא אך לא קבלוהו ונשאר ללון פה

כ"ק מורן האדמו"ר מראחמסטריווקא שליט"א על השקיעות בלימוד התורה

חיפש אחר בימ"ד פתוח, שיוכל ליתן תנומה לעפעפיו ונשכב לנוח מעט. הקור שחדר לעצמותיו - לא הניחו לישון זמן רב מידי. הוא קם והלך לבית הכנסת, ונעמד להתפלל. דרכו היה להתפלל בקול, מילה במילה. החזון איש, שהבחין בבחור המתפלל בקול, נתפעל מזה ואחר התפילה שאל אותו: "מי אתה ומה תבקש כאן?"

סיפר לו הבחור שהגיע לכאן כי חפץ היה ללמוד בישיבת סלבודקא, אך לא קבלוהו ונשאר ללון פה. אמר לו החזון"א: "ווייסט איר וואס, הנה יש לי כאן גם גיס ושמו ר' יעקב ישראל קנייבסקי, והוא פתח עכשיו ישיבה לתלמידים, ואני סובר שראוי אתה ללמוד שם ותנהג מזה, סורה נא אליו ואמור לו שאני שלחתיך."

עדיין לא ידע ר' לייבל שזה היה החזון"א, כי בימים ההם הוא עוד לא היה מפורסם כל כך. הוא הלך לתומו לסטייפלער ואמר לו שהוא רוצה להתקבל לישיבתו, ואכן קיבל אותו לישיבה.

בשנה אחת למדו שם עם הסטייפלער כל מסכת חולין ויורה דעה עם כל ההלכות. הסטייפלער שהיה ענוותן ושפל רוח אמר להם 'הקדמה' קודם שהתחילו ללמוד שם

בישיבה: "דעו נא, שאינני רבי עם תלמידים, אלא אף אני חברותא עמכם, וזכו ללמוד עם הסטייפלער שהיה גדול וגאון מאד" (הסטייפלער הלא נולד מברכת הרה"ק רבי מרדכי דוב מהורנסטייפל שבירך לאביו שיהיה לו בן שיאיר את העולם), והספיקו אז בשנה אחת כל מסכת חולין עם יורה דעה וכל ההלכות, הלכות טריפות שחיטה ובשר בחלב.

וסיפרו לי שאחר שסיימו ללמוד את ההלכות חפצו הבחורים לסור לבית השחיטה. צריכים הם לראות במו עיניהם את המציאות בריאה מה טריפה ומה לא, שהרי למדו הלכות טריפה, ובית השחיטה היה בתל אביב ובקשו התלמידים מרבם הסטייפלער שיצטרף עמהם במסעם, אך הוא השתמט באומרו שזה קשה לו מאוד שהנסיעה תארך כמה שעות ויהיה לו ביטול תורה ואינו יכול.

אבל התלמידים כן רצו שיבוא עמהם, שהלא מובן שאם יבוא ויראה להם יבינו ויתבררו להם הדברים טוב יותר. ביקשו הבחורים מר' לייבל, שהיה בעל תושיה, שיראה לפעול אצלו שיצטרף אליהם. הלך ר' לייבל לסטייפלער וביקש שוב שיבוא עמהם, וכשאמר לו שקשה לו מאד, נענה ואמר לו: "רבי, בשעה שהתחלנו ללמוד, מסר לנו הרבי הקדמה, שהוא לא רבי עם תלמידים אלא חברותא, ובכן, החברותות רוצים לנסוע, ומאחר והרבי הוא גם אחת מן החברותות, משום כך יואיל נא לבוא איתנו..."

הסטייפלער, בשמעו זאת, הביע תיכף הסכמתו לדבר. מצד רבי עוד יכול היה לסרב אבל מצד חברותא הרי הוא שוה עם השני והחברותות רוצים לנסוע ולכן נסע...

(מילין קדישין תשס"ז)

"ויעקב איש תם" (בראשית כ"ה, כ"ז)

הרה"ח רבי חיים הערש אייזנבאך למד עם חתנו הרה"ח ר' ישראל רוזנצווייג בחברותא. פעם, באמצע לימודם, ניגש ר' ישראל אל אחד ורמז לו שיעיין מה מעשיו של ר' חיים הערש עתה. התקרב הלה וראהו בוכה בדמעות שלישי, תמה האישי לדבר, והסביר לו ר' ישראל שמתקשה הוא עתה בהבנת דברי התוס' ובוכה הוא לפני ד' שיאיר את עיניו.

התורה היתה חייהם, לא היה לנגד עיניהם עוד דבר. כשלא הבינו תוס', זה כאב להם בחיים ונתיישבו לבכות בדמעות שלישי, "רבש"ע! זכני להבין את התוס'!" הר"ר יעקב טרייסקי סיפר שהיה בשעת מעשה, ור' ישראל (רוזנצווייג) הראה לו איך שר' חיים הערש יושב ובוכה, כך היתה נראית אצלם התורה, זה היה החיים, לא היה דבר אחר כי הוא חיך ואורך ימיו. אומרים בכל יום "כי הם חיינו ואורך ימינו", אצל היהודים האלו זה היה ממש כל חייהם - התורה...

סיפר הרה"ח ר' לייבל (ברוך אריה) אייזנבאך ז"ל, שכשהיה בחוה, הלך לישון פעם אצל זקנו ר' חיים הערש, והבחין בו הסב שהוא שוכב במיטה ומתהפך מצד לצד.

שאל אותו הסב: "למה אתה שוכב כך?! אם אינך יכול לישון - לך ללמוד!" ושלח אותו לביהמ"ד שהיה סמוך לביתו של ר' חיים הערש. מובן שכאשר נתיישב והתחיל ללמוד, התעייף תיכף וחזר הביתה לישון... ר' חיים הערש רצה לללמדו כי "הוא חיך ואורך ימיו", ואמר לו: "שלאפן קומסטע? גיי לערנען!" ("אתה בא לישון, לך ללמוד!!") הוא רצה לחנכו, ואכן ר' לייבל עסק בתורה כל ימיו, אף שעבד ביגיע כפיו אבל בשאר הזמן היה יושב ועמל בתורה.

הכרתיו היטב, הוא היה מלמד שיעורי תורה והיכן שבקשו ממנו לומר שיעורים היה בא ומוסר שיעור. נוכחתי בביהמ"ד זכרון משה, שם היה ר' לייב מוסר שיעור בגמ' בשעה חמש לפנות בוקר, ולאחר מכן התפלל ופנה לעבודתו. הוא היה עוסק בחברה קדישא, והיה אומר שיעור בגמ' ובחומש רש"י.

כשיהודי רוצה לעסוק בתורה, הקב"ה עוזר לו ונותן בידו היכולת. שמעתי לאחרונה מאחיו של ר' לייבל, שבבחרותו חפץ ר' לייב להיכנס לישיבת סלבודקא, מאחר ששמע שהיא ישיבה טובה שלומדים שם היטב. הוא נסע לבני ברק והגיע לסלבודקא עם התפילין ורצה להתקבל לישיבה, אך בישיבה שם לא רצו לקבלו כי לא הכירוהו.

השעה היתה מאוחרת בלילה, ולא היו שירות מצויים כמו בזמננו. באותם ימים, אם רצו לנסוע לב"ב היו צריכים לנסוע לתל אביב ומתל אביב לבני ברק, וזו היתה אריכות גדולה. לבית ברירה נאלץ ללון שם. קודם שפנה לשינה חקר ובידר היכן יש ביהמ"ד שמתפללים ותיקין, מאחר שהקפיד תמיד להתפלל בנץ. אמרו לו שברחוב מסוים ימצא בית כנסת שמתפללים שם כותיקין והוא לא ידע שמדובר בבית מדרשו של החזון"א.

כ"ק מורן האדמו"ר מראחמסטריווקא שליט"א

ת"ח גדול הציע לאברך, שלא זכה כמה שנים לזש"ק, שיוסיף שם לבעל או לאשה, לבעל "חיים", או "חיה" לאשה, וביקש האברך לשאול את רבינו, והשיב בזה כי אמנם יש בספרים להוסיף שם, אבל לידע דבר זה - אבא זצ"ל סבר שצריך לזה רוח הקודש

הגאון רבי אליהו מן שליט"א, בשיחות עם מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א על סגולות לזש"ק

וַיִּעֲמֵד יַעֲקֹב לְהַ' לְנֹכַח אֱשֶׁתוֹ בְּיַעֲקֹב הוּא" (בראשית כ"ה, כ"א)
להדפיס חידושי תורה

הוסיף הרב סגולה לזש"ק, דהנה בפ' נח (י', כ"ה) נאמר: "ושם אחיו יקטן", וברש"י: "שהיה עניו ומקטין עצמו, לכך זכה להעמיד כל המשפחות הללו", ילדים רבים עלולים להביא לידי גאוה, אבל אם הוא עניו יכול להיות לו הרבה.

לעסוק בגמ"ח
בספר "אהבת חסד" (סוף פרק ה' בהג"ה) כתב החפץ חיים סגולה לזש"ק - להתעסק בגמילות חסדים.
שאלה: אברך מתמיד שרוצה להיפקד, לומד בכולל שיש בו גמ"ח, ומציעים לו לנהל את הגמ"ח אחת לחודש, ברבע שעה האחרונה של הסדר ובין הסדרים, מה יעשה?

תשובה: כשהעניין גורם לביטול תורה - קשה לומר לו שיקבל את ניהול הגמ"ח. גם הלימוד הינו סגולה טובה, ויש לומר לאברך המתמיד, שללמוד הוא הדבר הכי חשוב.

ולעצם העניין, קביעות של פעם אחת בחודש - גם הוא בכלל גמ"ח קבוע, שכתב הח"ח שסגולה הוא, ועיקר הסגולה היא שמתעסק בזה, ומהני העסק בגמ"ח מכספי אחרים, וגם גמ"ח לדברי חפצים שהוא גמ"ח גם לעשירים, וסגי

מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

בנותן כספו לגמ"ח ומלויים לאחרים.

סגולות ורפואות שהובאו בגמרא

אמר הרב שליט"א לעניין מה שכתב הגרע"א (יו"ד סי' של"ו ס"א), בשם מהרי"ל שאין לעשות היום סגולות ורפואות שנזכרו והובאו בגמרא, כי יש הבדל בין הרפואה עליה מדבר מהרי"ל, שאין ידוע בדיוק כיצד עושין אותה ונשתנו הטבעים, לבין סגולות שזה אפשר לעשות.

שאלה: כתוב שמותר לעשות רק את הסגולה של הוצאת עצם מהגרון (במסכת שבת ס"ז, א', לומה: "חד חד נחית בלע בלע נחית חד חד"), שהוא בדוק ומנוסה, למרות שזה סגולה, ומשמע שסגולה אחרת אין לעשות?

תשובה: גם בסגולה יש חילוק, הרי עניין של מלוגמא במוצ"ש זה משום שעל ידי זה מכבד את השבת, ובוזה הוי סגולה שלכן ירפא, אם כן יש לזה מהלך טבעי ומובן, כל כה"ג שייך גם בזמננו.

(מתוך דרך שיחה)

פעמים רבות, הציע מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, לאנשים שבקשו להיפקד, להדפיס חידושי תורה כסגולה לזש"ק, והדבר הועיל, אך אינו יודע אם זה מה שהועיל, והמקור לזה על פי דברי הגמרא במסכת חולין (נ"ט ב') "קרי אנפשיה מפרי פי איש תשבע בטנו", וקאי על דברי תורה, וכיון שפרי איש' נקרא על דברי תורה - סגולה היא לדבר זה. גם העסק עצמו בהדפסת החידושי תורה - סגולה הוא.

לאברך אחד יעץ הרב להדפיס חידושי תורה, ולאחר כשבועיים באה לו ישועה, בגמר ההדפסה נולד לו ילד בריא ושלם ב"ה, והגיע לתת את הקונטרס לרב.

שאלה: אברך מתמיד גדול, שכבר הדפיס חידושי תורה - האם ידפיס שוב, אם ההתעסקות בהדפסה תפריע לו בסדרי הלימוד?

תשובה: יש עניין להדפיס עוד, ויכול לעשות קימעה קימעה, אבל אם זה מפריעו - שיעשה שילוח הקן, זה הרי כתוב במדרש על הפסוק "ואת הבנים תיקח לך" שסגולה הוא לזש"ק (הובא בס' החינוך מצוה תקמ"ה).

שילוח הקן

הובאו לעיל דברי המדרש, ששילוח הקן סגולה הוא לזש"ק.

נשאל רבינו: עשינו כבר כמה פעמים "שילוח הקן" ועדיין לא זכינו לזש"ק - האם להמשיך בעניין?

והשיב: אם זה מין אחר, או אופן שיתכן שלא קיים - יעשה עוד.

שאלה: מציעים לי לבוא לעיר אחרת כדי לעשות שילוח הקן - האם אבטל מתלמודי בשביל כך?

תשובה: ללמוד התורה היא הסגולה הגדולה לזש"ק, ומה גם שסגי שאשתו תיסע לשם והיא תעשה - זה היינו הך.

שאלה: ת"ח גדול הציע לאברך שלא זכה כמה שנים לזש"ק, שיוסיף שם לבעל או לאשה, "חיים" לבעל או "חיה" לאשה, וביקש האברך לשאול את רבינו.

תשובה: אמנם יש בספרים להוסיף שם, אבל כדאי לידע דבר זה - אבא (מרן הסטייפלר) זצוק"ל סבר שצריך לזה רוח הקודש. אפשר להוסיף שם, ואם לא יועיל - לא יזיק, ואף שרבים מתפללים עליו, ועתה שלא ידעו מהוספת שמו יפסיד תפילתם - כיון שלא הוחזק על שם השני - סגי תפילתם בשם הישן שלו.

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

בין השעות 7:30 ל-10:30 בערב
שיחת חינוך 1-800-20-18-18

**קשה לך?
זקוק לעזרה?**

"ישנה דרך אחת בה יכול אף אני לחולל נס... כאשר הקב"ה רואה שיהודי עושה מעל לגדר הטבע - עוזר גם הוא מעל לדרך הטבע! מן השמים בודאי רואים את המאמצים שהשקעתי בעזרה לאותו נער, מאמצים החורגים בהרבה מגבולות הטבע וההגיון... מעתה, מקוה אני כי מן השמים ינהגו עם אותו נער מעל לדרך הטבע, וישלחו לו רפואה שלמה!

מרן הגרא"מ שך זצוק"ל מסביר את המאמצים הגדולים שהשקיע לסייע לנער פגוע

נער, מאמצים החורגים בהרבה מגבולות הטבע וההגיון... מעתה, מקוה אני כי מן השמים ינהגו עם אותו נער מעל לדרך הטבע, וישלחו לו רפואה שלמה! אמור מעתה, כלום אין זה כדאי להתאמץ מעל לגדר הטבע - בכדי להביא לבחור אומלל מזור ורפואה שלמה!?" - סיים רבינו את דבריו המאלפים.

ואנו על פי דרכנו למדנו, כי הכח לחולל ניסים - נמצא בידנו! אם רק נרצה, אם אך נחפוץ - הרי שיכולים אנו לשדד מערכות, לשנות את טבע העולם ולפעול גדולות ונצורות, ובלבד שנפעל גם אנו מחוץ לדרך הטבע ומעבר למה שאנו מחוייבים ונדרשים על פי המציאות!

כמובן, אין הדברים אמורים רק באשר לניסים בענייני רפואה, כאשר אנו זקוקים להצלחה בלימוד, כאשר אנו זקוקים לישועה בכל תחום אחר מתחומי החיים, הרי שזו הדרך: אנו נעשה את שלנו, נמלא אחר רצונו של בורא עולם - מעל לדרך הטבע, ואזי גם הוא ינהג עמנו מעל לדרך הטבע במידת החסד והרחמים!

האמונה והביטחון עצמו מושיעים!

ואכן, סבר רבינו כי לא זו בלבד שהאמונה והביטחון מסבים לבעליהם את האושר הגדול ביותר שיתכן בעולם, ולא זו בלבד שהם יכולים לזכותו לחיי עולם, אלא שגם בעולם הזה - בכוחם לפעול גדולות ונצורות, וכפי שיכולים אנו ללמוד מעובדה שסיפר רבינו בהזדמנות: היה זה בעת מלחמת העולם הראשונה, כאשר רוב הבעלים גויסו לצבא והפרנסה התערערה. נשותיהם של המגויסים, נאלצו עתה לדאוג בדרך זו או אחרת לפרנסת משפחותיהן, כאשר דאגה זו מצטרפת אל הדאגה העמוקה שכרסמה בלבבות בדבר גורל הבעלים שבחזית.

באותה תקופה, אירע לא פעם שהגיעו נשים אומללות מעין אלו אל רבה של 'סלוצק', הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל. הן ביקשו את ברכתו לשלום בעליהן שבחזית, וגם לכך שיעלה בידן למצוא טרף לפי עולליהן - בעורף רבי איסר זלמן, נוהג היה להשיב לנשים אלו בזו הלשון: "בזכות האמונה שאני תלמיד חכם, ובזכות האמונה שברכתו של תלמיד חכם מועילה, ותורתו פועלת ישועות - בזכות אמונה זו תיושעו!"

ללמדנו, כי בכוחה של האמונה להושיע לבעליה בכל מיילי דמיטב! אם מאמין אדם בברכתו של צדיק - יכול הוא שיושע בזכות ברכה זו, על אחת כמה וכמה אם מאמין בלב ונפש כי הקדוש ברוך הוא וברוך שמו הוא לבדו מנהיג את כל העולם כולו, ובידו להיטיב עד אין גבול ושיעור - בודאי תעמוד לו זכותה של אמונה זו והביטחון בו יתברך, להיושע בישועה שלמה מידו הפתוחה והרחבה של מלך מלכי המלכים!

והנה, גם כאשר האדם יודע ומבין, כי נגזרה עליו גזירה משמים בשל מעשיו, אל לו ליפול לזרועות הייאוש. אדרבה, דווקא בשעות מעין אלו - עליו לחסות בצל כנפיו של האב הרחום והחונן, ליפול לפניו כבן הנופל לפני אביו ולבקש את רחמיו!

(מתוך אורחות החיים)

"אִמְבְּרִיקָה פְּרִיָּה" (בראשית כ"ז, כ"ט)

חובת ההשתדלות מוטלת עלינו תמיד, אולם במקרים רבים ישנה תחושה כי רק נס מן השמים יוכל לשנות את פני המצב ולהביא בכנפיו שינוי של ממש. ישנם מקרים בהם המציאות אינה מניחה פתח לתקוה, וברור כי רק התערבות שמיימית, החורגת מדרך הטבע, תוכל לנצח את המצב העגום. ובכן, במצבים מעין אלו - אנו מתפללים, וזה בהחלט צעד נכון. אנו מבקשים גם ברכה מצדיקים ותלמידי חכמים - וגם זו גישה נכונה. אולם כלום יודעים אנו כי בידינו שלנו, ממש בהישג יד,

נמצא מפתח הניסים? כלום יודעים אנו, שבכוחנו לגרום לכך, שמן השמים ינהגו איתנו בהנהגה שאינה על פי דרך הטבע?

לא רבים מודעים לכך, אולם זו היא האמת לאמיתה, כפי שאמר מרן הגרא"מ שך זצוק"ל בעקבות מעשה שהיה. וכך היה: אל ביתו של רבינו היה מגיע בקביעות בחור כבן ארבע עשרה, שסבל מבעיות נפשיות רבות. בכל עת משבה היה הלה פוקד את מעונו של רבינו, מתאונן על מר גורלו, מתנה את צערו, ומבקש עצה ותושיה מפיו של גדול הדור אשר על פיו ישקו העדרים.

באחת מאותן הזדמנויות, כאשר נודע לרבינו מפיו של אחד ממקורביו כי הנער מתקרב אל ביתו - מיהר וקם לקראתו, זאת על אף שהיה זה בעת חוליו, וכוחותיו לא עמדו לו להרבה מטלות אחרות... בחביבות עצומה קיבל רבינו את פניו של הנער, ישב ושוחח עמו שעה ארוכה, מעל ומעבר למה שניתן לצפות מאדם בגילו ובמצבו, ורק לאחר מכן נפרד ממנו בידידות והנער פנה והלך לו.

לאחר שיצא הנער מחדרו של רבינו, תהה באזניו אותו מקורב ואמה: "למדנו רבינו, עד היכן כלום אין גבול למידת העזרה והסיוע שמחובתנו של האדם להגיש לזולתו? הלא אפילו אילו לא היה ראש הישיבה גדול הדור, ואפילו אילו לא היה ראש ישיבה... כלום יתכן שאדם בגיל הגבורות, חלוש וחולה, יקום כך לקראת בחור כבן ארבע עשרה?"

אולם רבינו, ידע בדיוק את אשר לפניו. הוא הסביר ואמר למקורבו: "ודאי, צודק אתה. מידת היושר ושורת הדין - אינן מחייבות אותי לנהוג כפי שנהגתי, ואולי אפילו להיפך, מן הראוי היה שאמתין עד שיגש אלי הנער, ואזי אשוחח עמו בקיצור ואנסה לעזור לו בהתאם לכוחותי, הדלים למדי לעת עתה... אולם כמון כמוני יודע, כי לבחור זה ישנה בעיה קשה, הוא היה כאן לפני שבועיים ולפני חודש, וגם היה כאן בעוד שבועיים ובעוד חודש. אני מנסה לעודד אותו כמידת יכולתי, אני מנסה להרגיעו ולדבר אל ליבו, אבל לרפא אותו אינני יכול! לשם כך נדרש נס, ואילו אני - אינני מחולל ניסים!

אכן ישנה דרך אחת בה יכול אף אני לחולל נס... כאשר הקדוש ברוך הוא רואה שיהודי עושה מעל לגדר הטבע - עוזר גם הוא מעל לדרך הטבע! מן השמים בודאי רואים את המאמצים שהשקעתי בעזרה לאותו

בבוקר התקשר הגר"ח קמיל לרבינו, ואמר לו שהלילה הופיע בחלומי הגאון רבי אליעזר יהודה זצ"ל ושאל אותי: "מדוע אתה מעכב את רבי נתן צבי פינקל לחו"ל לצורך קיום הישיבה?"

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל מקבל על עצמו את העול של מבצר התורה הגדול ישיבת מיר

בחלום והורה לי שישע. אגב אורחא, באותה פעם שב רבינו עם סכום גדול מאוד, עד כדי כך שהיה צד לרכוש בסכום זה מבנה גדול בסביבות הישיבה.

הארון נושא את נושאי

זו היתה גם גישתו לעול הכספי הכבד של החזקת מבצר התורה הגדול, בו למדו באותה שעה למעלה מאלף תלמידים, שהוטל באחת על כתפיו. ראש הישיבה, הגאון רבי ביינוש, מעולם לא גילה לאיש מנין הוא משיג את הכסף למימון הישיבה. משתמו ימי השבעה עליו - לא ברור היה מהיכן משלמים את מילגות החדש הראשון. אולם רבינו היה חדור בהרגשה שקיבל משמים שליחות קודש, להנהיג את ממלכת התורה של ישיבת מיר, בידיעה ברורה שהארון נושא את נושאי, וכל שעליו לעשות הוא לקיים את חובת ההשתדלות.

וכך, ביום בו קמו מן השבעה על הגאון רבי ביינוש זצוק"ל, החל לעשות השתדלות להחזקת הישיבה. הוא פנה לגיסיו הגאונים רבי נחמן ליוואוויץ שליט"א ורבי בנימין קרליבך שליט"א, שעמדו לימינו במשך כל שנות כהונתו בראשות הישיבה, וביקשם להצטרף אליו לנסיעה לבתי כמה נדיבים ברחבי הארץ. כשסיים את פגישותיו, אמר בקורת רוח: "עשינו את ההשתדלות המוטלת עלינו, מעתה עלינו לחכות לסייעתא דשמיא שבועדי תעמוד לנו". מחד, הכיר באחריות הכבדה של החזקת הישיבה, מאידך, הכיר בהכרה ברורה שהארון הוא זה שנושא את נושאי.

בהיותו דבוק באמת ובתמים באמונת אומן בשליחותו, הצליח למעלה מהמשוער, והדביק את כל שומעיו במעוף שלו. בדינר הראשון שערכה הישיבה בארה"ב, לאחר שנתמנה רבינו לראש הישיבה, כבר ניכר היה שאינו בקו הבריאות. עשו לו היכרות עם הנדיבים שהגיעו לדינה, והוא דיבר בפניהם בשפה פשוטה, על מצות לימוד התורה ונחיצותו של כל אחד שיהיה לו חלק בתורה. לאחר מכן הסביר, עד כמה זקוקה הישיבה לעזרתם של נדיבים עם, כדי להחזיק את המוסדות, ואף להרחיב ולבסס את הישיבה ואת עולם התורה בארץ הקודש.

למרות שאותם נדיבים לא הכירו את רבינו עד לאותו יום, הוא הצליח לכבוש את ליבם, הם נשבו בקסמו, נקשרו אליו בלב ונפש ופתחו את ליבם וכיסם להחזקת הישיבה.

לימים סיפר אחד התורמים, שלאחר אותה פגישה עם רבינו, הוא יצא מהחזה, ופרץ בבכי. הוא כל כך התרגש כששמע את דבריו היוצאים מן הלב של רבינו, וחש בכנות כוונתו העמוקה, שאכן משאלתו האמיתית ומשאת חייו היא הרחבת גבולות התורה והקמת דור העתיד של עמלי התורה. מאז החליט אותו נדיב לעמוד לימינו של רבינו בכל כוחו. ואכן, במסעותיו של רבינו לפתחי נדיבים, נפגשו מלווי בתופעה שחזרה על עצמה שוב ושוב וכל נדיב שאליו הגיעו, התבטא שהוא מצטער שרק המשך בעמוד הבא >>>

"וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיִּלְךָ הַלֵּוֹךְ וַיִּגְדַּל עַד פִּי גְדֹל מְאֹד" (בראשית כ"ו, י"ג)

המושכל הראשון של הגאון רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל בכל מה שנוגע לעול הנהגת הישיבה היה אחריות וכובד ראש. כל דבר שפעל ועשה, קטן כגדול היה מתוך מחשבה רבה. שום דבר לא פסק כלאחר יז. בכל דבר הכריע רק לאחר מחשבה מעמיקה, מתוך הרגשת האחריות של הנהגת ממלכת התורה של ישיבת מיר.

באותן שנים היה מרבה להיוועץ עם רבו, הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל, שהיה מנחה אותו בעניינים רבים ומסר לו מסורות רבות בדרכי הישיבה, כפי שקיבל מרבו הגרא"י פינקל זצ"ל. במקרים רבים התייעץ עם מרן הגרא"מ שך זצ"ל, אשר הכרעות רבות בענייני הישיבה והנהגתה נפסקו על שולחנו. בני ביתו של הגרא"מ שך סיפרו שלמרות שמרן הכירו והעריכו מאוד עוד קודם לכן, התפעל מאד מהנהגתו, הליכותיו, יראת השמים והערלכקייט שראה בכל דרכיו, ועל כולם ממסירות הנפש להרים את קרן התורה. כל אימת שהיה רבינו נכנס אליו היה הגרא"מ שך קם לכבודו, וכשיצא היה אומר לבני הבית: "למה הוא מטריח את עצמו אלי? אני אבוא אליו".

בעניין מסוים שלגביו התלבט, זכה לקבל תשובה בחלום מהגאון רבי אליעזר יהודה פינקל עצמו. רבינו התלבט באותם הימים, האם עליו לבטל מתלמודו ולנדוד לחוץ לארץ בעצמו, או שדי לו להשתדל בתחומי ארץ ישראל ולהסתמך על כך שבחול"ל תיעשה מלאכתו בידי אחרים. הוא התייעץ בעניין זה עם רבו הגר"ח קמיל. הגר"ח התלבט, והציע שיסעו יחדיו לבני ברק לשאול את דעת תורתו של יבדלחט"א שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א כדת מה לעשות.

בבוקר התקשר הגר"ח קמיל לרבינו ואמר לו שאינו צריך לצאת לבני ברק, שכן הלילה הופיע בחלומי הגאון רבי אליעזר יהודה זצ"ל ושאל אותי: "מדוע אתה מעכב את רבי נתן צבי מלצאת לחו"ל לצורך קיום הישיבה?" רבי חיים ראה בכך פסק ברור של הגרא"י, שעל רבינו לנסוע לחו"ל לגייס כספים כדי להרים את קרנה של תורה.

כשנשאל פעם הגר"ח אם הסיפור נכון, אמר שכן. והוסיף, שלא היתה זו הפעם היחידה שהגרא"י הופיע בחלומי בקשר להנהגת הישיבה בראשות רבינו.

על מקרה נוסף, סיפר חתנו של הגר"ח רבי דוב סלומון זצ"ל. היה זה בתקופה שהישיבה היתה שרויה במצב כלכלי קשה. רבינו סבר שעליו לנסוע לחוץ לארץ לקיים את חובת ההשתדלות, אלא שמצב בריאותו באותם ימים היה קשה, והיו שניסו להניאו מנסיעה זו. כדרכו, התייעץ עם הגר"ח קמיל זצ"ל והוא הורה לו לנסוע. אחד מבני המשפחה שדאג לשלומי התקשר להגר"ח ושאלו אם ידוע לו מצב בריאותו המדויק של רבינו.

השיב רבי חיים: "יתכן שאתם צודקים, אלא שהגרא"י עצמו בא אלי

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל

התברר, כי אותו יהודי לא נזקק כלל, וכי הוא רמאי ונוכל! אין לו שום צרה ושום הוצאה כספית, ובמרמה הוציא כספים מקופת הצדקה שמיועדת לעניים... באותו יהודי פגעה מידת הדין והוא נותר עירום וחסר כל, הוא שלח מכתב לאותה קופה, עם בקשה ל... תמיכה כספית

מִרְן רַבֵּי חַיִּים קִנְיִבְסְקִי שְׁלִיט"א בְּהִכְרַעָה מְעַנִּינָת עַל הַנוֹכֵל שֶׁבִּיקֵשׁ תְּמִיכָה

עצמו. בישיבת רבני הקופה דנו בכך, וצידדו לכאן ולכאן, מהם אמרו כי היות וכעת הוא מחוסר כל - עלינו לדון אותו לפי מצבו כעת ולסייע בידו, מאידך, אחרים סברו כי אין לנו לסייע לרמאים, והיות ולקח כסף שלא כדיון, ויכול היה להחזיר ולא רצה, אל לנו לשוב ולהתעסק עמו. מכיון שלא הגיעו ביניהם לעמק השווה, העלו את השאלה עם כל הפרטים לפני מִרְן שְׁלִיט"א. מִרְן שְׁלִיט"א הרהר בדעתו, ואחר פסק את פסקו: "הקופה לא צריכה לתמוך באיש שכזה, לא צריכים להתעסק עם רמאי ונוכל. והקב"ה כבר יסובב את העזרה מכיוונים אחרים. (אין להקיש ממקרה זה למקרים אחרים, וכל מקרה נדון לגופו).

(דברי ש"ח)

"כִּי צִיד קָפִיו" (בראשית כ"ה, כ"ח)

שאלה מרתקת עלתה על שולחנו של הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, ובצידה הכרעה מעניינת מאוד. השאלה הגיעה על ידי גבאי של אחת מקופות הצדקה המפורסמות, וכך סיפר:

אל הקופה הגיעה בקשה, מאחד שכונת שהוא נצרך לעזרה כספית, ויש לו כמה בעיות רפואיות והוצאות שונות, ועל כן הוא חייב עזרה גדולה בכל חודש, וברצונו שהקופה תעזור לו. היהודי אף ציין כי אפשר לברר עליו אצל מספר אנשים, ושכנע כי אכן הוא נצרך. בישיבת הנהלת רבני הקופה, בדקו את הבקשה ומכיון שהיה נראה, כי אכן נצרך הוא, אישרו לו סכום גדול למשך חודשים ארוכים, כאשר כל חודש מקבל הלה תמיכה הגונה מאוד, בהתאם למצבו. עבר זמן, והתברר כי לא דובים ולא יער אותו יהודי כלל לא היה 'נזקק', וכי הוא רמאי ונוכל! אין לו שום צרה ושום הוצאה כספית, ובמרמה הוציא כספים מקופת הצדקה, שמיועדת לעניים. בהנהלה, פנו אל אותו רמאי, וביקשו ממנו שיחזיר את הכסף שקיבל, כי לא לכך מיועד הכסף. הרמאי סירב להחזיר את הכסף, כשבפיו טענות שונות ומשונות. לא היתה שום אפשרות מעשית להוציא ממנו את הכסף.

חלף זמן, ובאותו האיש התקיימה המשנה במסכת פאה: "כל מי שאינו צריך ליטול (צדקה) ונוטל, אינו נפטר מן העולם עד שיצטרך לבריות", ואכן, באותו יהודי פגעה מידת הדין והוא נותר עירום וחסר כל, בלי כסף כלל, ולא עוד אלא שנזקק להוצאות רפואיות שונות. כעת הוא שלח מכתב לקופה, עם בקשה ל...תמיכה כספית, היות ואין לו כסף לכלכל את

בבוקר התקשר הגר"ח קמיל לרבינו, ואמר לו שהלילה הופיע בחלומו הגאון רבי אליעזר יהודה זצ"ל ושאל אותו: "מדוע אתה מעכב את רבי נתן צבי מלצאת לחו"ל לצורך קיום הישיבה?"

<< המשך מעמוד קודם

מספר גיסו הגר"ר בנימין קרליבך: "במסעו הראשון של רבינו לארה"ב, נפגשנו עם אחד הנגידים הנודעים בארה"ב שבאותם ימים היה מהמפורסמים ביותר, והיה צורך במאמצים רבים לפגוש אותו. רבינו דיבר אתו כדרכו על מעלת לומדי התורה, ועל השותפות החשובה שיש למחזיקי התורה בעמלם. כשיצאנו את החדר קרא לי הנגיד, והביע את פליאתו על כך שהפקידו את הישיבה הגדולה "ישיבת מיר" בידיו של אדם כה חלוש וחולה, ותהה איך יוכל בכוחותיו הדלים להחזיק את הישיבה". "עשרים שנה לאחר מכן, ביקר אותו נגיד בארץ, וביקש לבקר בישיבה ולהתקבל אצל רבינו. כשהגיע וראה את כל מה שהקים, ספק את ידיו בהתרגשות, ואמר: 'איך יכולתי להתפלל, איך הפקידו את הישיבה בידי. הרי הוא הגב, שיכול היה לרומם ולהעצים את המפעל הגדול של ישיבת מיר.' (מתוך 'בכל נפש')

עכשיו הוא מכיר את רבינו, את פעלו ואת שלל מעלותיו, ומהיום והלאה יעמוד לימינו בכל אשר יוכל.

מִלֵּךְ בַּגְּדוּד

סיפר אחד מראשי ישיבת מיר שליט"א: "מהרגע הראשון לכהונתו, עמדנו מתבוננים ומשתאים: איך יתכן שיקח על כתפיו את הנהגת הישיבה, הלא הוא אברך חלוש וחולה במחלה כה קשה, שבר כלי של ממש ואיך יצליח בתפקידו? אבל כבר בימים הראשונים, כשראינו את המרץ וההתלהבות שלו, והדביקות במטרה הבנו שיצליח למעלה מהמשוער. ואכן, למרות מחלתו והשלכותיה היומיומיות על תפקודו בחולשה, והתקפות של כאבי ראש עזים, ובתקופה הראשונה אף לקה בצהבת, למרות זאת לקח על כתפיו את האחריות על כל הקורה בישיבה. הוא התמסר בלב ונפש לכל ענייני הישיבה, ושום דבר לא נעשה בלי לקבל את הכרעתו המוקדמת בצורה ישירה וברורה, כאילו הוא בריא ובשיא כוחו".

לא עבר זמן רב, והראשון מת משחמת הכבד, מחלת השיכורים. כעבור כמה ימים התגלה לחבריו, ופניו שחורים כשולי הקדרה, מפויחים מאש הגיהנום. "מה קרה???" נבעתו. "חבר'ה" הודיעם, "הכל בסדר, תמשיכו לבלות ולשתות. רק ויסקי אל תשתו!"

רבי יעקב גלינסקי זצ"ל על האדם שלא חי לעולם, והמעטים שהגיעו לגיל מאתיים...

"וַיֵּאכַל וַיִּשְׂתֶּה וַיִּקֶם וַיֵּלֶךְ" (בראשית כ"ה, ל"ד)

יודעים אתם, בחצרי מסתובבים חתולים. אני מוריד להם לפרקים צלוחיות חלב. באיזו להיטות הם מלקקים את החלב עד תום. אני מתכופף ומייעץ: "לאט לכם, תשתו מעט מעט, ותשאירו לעוד שעה". הם מסתכלים עלי במבט אטום, כאילו לא הבינו. אין אצלם כזה מושג. אבל בני אדם - מכיר אני יהודים שאינם משופעים בממון. ברוך ה', מתפרנסים בכבוד. אבל מצטמצמים, חוסכים. בעוד עשרים שנה, תהיה להם קרן פנסיה. להם, או לילדים. מי יודע מה יהיה בעוד עשרים שנה!... אז לזיקנה אתה דואג, וליום שלאחריה אינך דואג?

והרי זה ממש כדברי רבנו יונה ב"שערי תשובה" (שער א' אות י'): "ויאמר בלבבו מה עשיתי, איך לא היה פחד אלוקים לנגד עיני ולא יגורתי מתוכחות על עוון וזמן השפטים הרעים, כי רבים מכאובים לרשע - איך לא חמלתי על גופי ולא חסה עיני עליו משחתו מפני הנאת רגע אחד, ונמשלתי לאיש שיגזול ויחמוס ויאכל וישבע, ויודע כי אחרי אוכלו ושתה יגרום השופט בחצץ שיניו, כענין שנאמר: ערב לאיש לחם שקה, ואחר ימלא פיהו חצץ!" (משלי כ, יז). אלו שלומדים "שערי תשובה" חושבים על כך, אבל אלו שלא, אכן מקיימים פסוק ככתבו: "ערב לאיש לחם שקר" גם בידעו כי "אחר כך, ימלא פיהו חצץ!" בנובהרדוק, היו מספרים על כך סיפור: מעשה בחברת מבלי עולם, ריקים ופוחזים, שהיו שותים ומשתכרים בחבורה ומבלים ימיהם בליצנות ובטלה. יום אחד תהו ואמרו: "מה יהיה, הלא פעם נצטרך למסור דין וחשבון על מעשינו. מה נצטדק ומה נאמר?!" נבוכו, והסכימו בתקיעת כף, שהראשון מבני החבורה שיעלה למרום יתגלה לחבריו ויספר להם מה נעשה בדינו. כך יוכלו להתכונן לקראת הבאות. לא עבר זמן רב, והראשון מת משחמת הכבד, מחלת השיכורים. כעבור כמה ימים התגלה לחבריו, ופניו שחורים כשולי הקדרה, מפויחים מאש הגיהנום.

"מה קרה???" נבעתו.

"חבר'ה, הודיעם, "הכל בסדר, תמשיכו לבלות ולשתות. רק ויסקי אל תשתו!"

"ויסקי, אה, ויסקי! השיכור הסקוטי המר והחריף, לשמו ולזכרו תאות נפשו! הכל נשתה חוץ ממנו? מדוע???"

"אומר לכם", הסביר בעגמומיות - "עליתי למרום, והתייצבתי לפני בית דין של מעלה. השאלה הראשונה היתה: "עסקת בתורה הקדשת לה עיתים?!"

ענית: "לא, וכי מדוע היה עלי לעסוק בתורה, לקבוע עיתים ללימודה?" תמחו לתמיחה: "מה פרוש? הלא חייב היית לחשוב על עתידך בעולם הנצח!"

אמרת: "עזבו, אותי עניין רק הרגע, לא חשבתי על העתיד, כל מעיני היו בהנאות ההווה!"

השתאו. שאלו בעניין: "כגון מה?"

ענית: "ביליתי בחבורה, שוחחנו בענייני הבאי, שתינו להנאתנו..."

חקרו: "מה שיתם, יין?"

ענית: "ודאי, יין! מכל סוג - אדום, לבן, מתוק, יבש, אח - יין!..."

"ומה עוד?" שאלו.

ענית: "ליקה, עראק, ויסקי!"

תהו: "מילא היין, טעים. הליקה, מתוק. גם העראק, טעים. אבל הויסקי - פוי, מריר הוא, איך יכולת לשתות?!"

הצחיקו אותי, מה הם מבינים בוויסקי... אמרתי: "נכון, בהתחלה מר הוא, אבל אחר כך - הא, אחר כך נעשה חם בכל הגוף, הנפש מתרוננת, והתחושה נפלאה!"

אזי נתנו עלי בקולם: "אם כך, חשבת על העתיד! מוכן היית לשתות ויסקי מריר בשביל הרגשה שאחר כך, אז מדוע לא הקצבת שעת לימוד בשביל העולם שאחר כך?!" וקבעו את דיני לגיהנום...

לכן, אני אומר לכם: חברה, תמשיכו לשתות, רק לא ויסקי...

לקחו של שיכור! ומי

אינו כמוהו?...

כתוב במדרש (דברים

רבה ה', ב'): "לך אל

נמלה עצל, ראה דרכיה

וחכם" (משלי ו', ו).

הנמלה אינה חיה אלא

ששה חודשים, ומאכלה

כל חייה חיטה ומחצה.

והיא הולכת ואוגרת כל

מה שמוצאת. מעשה

היה ומצאו בבור שלה שלוש מאות כור. ולמה היא עושה כן, שאמרה: שמא יגזור עלי הקדוש ברוך הוא חיים ויהיה לי מוכן לאכול!

כבר ראיתי כלב מנמנם, חתול רובץ, ציפור נחה, זבוב עומד. מישוהו ראה

מימיו נמלה נחה? היא ישנה בכלל? כל העת בתזוזה, חופזת ורצה! למה?

לאגור, עוד ועוד. לאתה, ולסחוב, ולגרוה, ולאגור -

טיפשה שכמותך! הלא כל חיך - ששה חודשים, תהני מהחיים הקצרים!

כל מאכלך חיטה ומחצה, וכבר אגרת כהנה וכהנה - כן, אבל שמא יגזור

ה' חיים... אז מה? "מאן דיהיב חיי, יהיב מזונו" (יעוין תענית ח ע"ב)! וכי

יעשה נס לחינם? אבל לך תשכנע נמלה כפייטית...

וכמה אגרה? מעשה ומצאו בבור שלה שלוש מאות כורין. כמה זה? בואו

חשבון: הסאה היא מידת זריעה של חמישים אמה על חמישים אמה.

כשש מאות וחמישים מטרים רבועים. כמה "חיטה ומחצה" יש במטר

מרובע? וכמה בשש מאות וחמישים מטרים רבועים? ובכן, הכור הוא

שלושים סאין. כעשרים אלף מטרים רבועים. כמה "חיטה ומחצה" אפשר

לזרוע בשטח זה? אבל היא בשלה: אולי ייעשה לה נס...

אדם לא חי לעולם, מעטים הגיעו לגיל מאתיים. אבל אולי ייעשה לנו

נס. נו, אז כמה, פי כמה? שלוש חטים, לשנה. שלוש מאות, לשלוש מאות

שנה. שלושת אלפים, לאלף שנה. בעשרה מטרים, במאה מטרים רבועים,

גדלים שלושת אלפים שיבולים? כמה בעשרים אלף מטרים רבועים,

לכמה רבבות שנות חיים?

אז לא כדאי היה לאגור קצת פחות, וללכת לשיעור תורה?!

לדאוג קצת פחות לגשמיות, ויותר לרוחניות?!

(מתוך והגדת - אלול וראש השנה)

רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

פעם בשהותו בבית החולים, שמעוהו בוכה בכי רב, וכל צוות הרופאים מיהרו להגיע, בחששם שמצב בריאותו החמיר, אבל באמת היה באמצע ברכת 'אשר יצר' אשר אמר בהתעוררות רבה...

גאב"ד ירושלים הגאון רבי יצחק טוביה וייס שליט"א בתיאור דמותם של בעלי בתים חשובים מ'לונדון'

בבית מדרשו של הרה"צ רבי משולם אשכנזי זצ"ל הרבי מסטאניסלאוו, וכשגמרו את התפילה ומתפללי בית המדרש כבר הלכו לביתם, היה עדין אחוז בהתלהבות באמצע שמונה עשרה, וקרא לי הרבי זצ"ל ואמר לי בהתפעלות: "געט א קוק ווי אזוי דער יוד דאווענט" (הבט וראה איך שיהודי זה מתפלל).

עובדא ידענא שפעם בשהותו בבית החולים, שמעוהו בוכה בכי רב, וכל צוות הרופאים מיהרו להגיע בחששם שמצב בריאותו החמיר, אבל באמת היה באמצע ברכת 'אשר יצר' אשר אמר בהתעוררות רבה...

פעם הלכתי לאסוף כסף עבור הישיבה, ובאתי גם לביתו, ואמרתי לו שיש לישיבה חובות גדולים בגלל המשכנתא, וסיפר לי שפעם היה רב שרצה לקנות דירה. וחיפש אדם שיסכים לחתום לו ערבות על הלוואה, וביקש מ'בעל - הבית' אחד שיחתום עבורו, אך ההוא אמר לו שאינו אחוז מלחתום ערבויות, ויהי למחרת בא אותו 'בעל - הבית' ונתן לרב ההוא את כל הכסף שהיה נצרך לו. בשעת מעשה לא הבנתי מה הוא רוצה בסיפור הזה, אולם מאותו יום ואילך היה מגיע אל הישיבה כסף באופן קבוע בעילום שם, עד שבמשך הזמן נתוודע לי שה'בעל - הבית' ההוא שנתן את הכסף לאותו רב היה הוא בעצמו... כשהיה זקן נסע על 'בייסיקעל' (אופניים), ופעם כשראיתי אותו התלבטתי במחשבתי אם דבר זה לפי כבודו, אך הוא תפס את מחשבתי ואמר לי בלע"ז "there is nothing wrong" (זהו שום דבר... אין בכך שום חסרון...).

(מתוך רבינו הגדול אמרו)

גאב"ד ירושלים הגאון רבי יצחק טוביה וייס שליט"א

"וַיַּגְדֵּל הָאִישׁ וַיִּלְךְ הַלֵּוֹף וַיַּגְדֵּל עַד כִּי יַגְדֵּל מְאֹד" (בראשית כ"ו, י"ג) בסמיכות למקום מגורי התגורר יהודי בשם רבי שלמה שוואב ז"ל, שהיה עוסק במסחר בתמימות ובאמונה, והיה הרבה מה להתפעל ממנו ומיראת השמים שלו. פרנסתו היתה בממכר ברזלים ישנים (scrap metal בלע"ז), ועד השעות המאוחרות של לפני הצהריים היה יושב בבית מסחרו כשהוא עטור בתפילין. פעם שאלתי אותו לפרש הנהגה זו, והשיב לי שבאם מלובשים בתפילין בעת המסחר "מאכען" זיך די געשעפטען אינגאנצען אנדערש" (עושים את המסחר באופן אחר לגמרי), כי אז אינם מסיחים דעת מהשי"ת גם כשעוסקים במשא ומתן. דכירנא שאחרי פטירתו ביקשו הגויים מבני משפחתו שימשיכו עמהם המסחר כמקודם, ונימוקם עמם שרוצים לעסוק במסחר עם "אזעלכע געהויבענע מענטשען".

סיפרו עליו כי בתקופת מלחמת העולם הראשונה היה חייל בצבא האנגלי, והגרמנים תפסו אותו, והיה בשבי במשך ארבע שנים, ולמד שם את כל הש"ס בלילות לאור הלכנה!

בכל לילה מסר שיעור בביתו לכל מי שרצה לבוא, ולפני השיעור היה שולחנו ערוך עם ארוחת ערב לכל אחד. ביתו היה פתוח לרווחה עד שעה אחד בלילה לכל מאן דבעי. זכורני כי בשבת קודש אחרי התפילה היה שואל את מתפללי בית המדרש בנעימות, אם רוצים הם לבוא לביתו לסעודת השבת, כי באותה תקופה, אחרי המלחמה הנוראה, הסתובבו הרבה פליטים בלונדון ולא תמיד היה להם היכן לאכול סעודת שבת. בלילה שקודם חתונת אחת מבנותיו, התפלל מעריב בדביקות נפלאה

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

1-800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם

קשה לך?
זקוק לעזרה?

מה לשועל קטן בין הכפירים של ישיבת לובלין

האם לישיבה נכנסים לפי מידת הנעליים שעל הרגליים או לפי מידת הראש שעל הכתפיים?...

הרב אהרן כהן

"ייעקב איש תם יושב אהלים" (בראשית כ"ה, כ"ז)

כתב רש"י שיעקב היה יושב בבית מדרשם של שם ועבר. רבי מאיר שפירא זצ"ל, ראש ישיבת חכמי לובלין המעטירה, היה נודד בפולין מעיר לעיר ומעיררה לעיררה, לצורך ענייני הישיבה. מאחר שזמנו היה יקר ביותר, בהיותו בדרכים בין נסיעה לנסיעה, משתדל היה לשלב את פגישותיו. באחת מנסיעותיו המתין בחדר המתנה כלשהו, כדי לקבל ולבחון שלושה בחורים צעירים שבאו להיבחן אצלו ולהראות את ידיעותיהם על מנת להתקבל לישיבתו. כאשר הגיע תורו של הבחור

נתן לוברט - הביט בו רבי מאיר שפירא במבט תמה, כמי שאומה: 'מה לנער צעיר זה וללמדנייה של לובלין? מה לשועל קטן בין הכפירים האדירים של ישיבת חכמי לובלין? (רבי נתן היה נמוך קומה ונראה היה כילד).

אך בכל זאת פתח ר' מאיר את מכתב ההמלצה ששלח לו דודו של הנער, הגאון רבי בצלאל אלטר הי"ד, עיין בו לרגע וראה כי נכתב עליו התואר

"ניק וחכים". חייך ראש הישיבה והפטיו: "ניק - כבר רואים עליו". הוא הביט בו שוב מכפות רגליו ועד קודקודו, והוסיף, "וחכים - תיכף נראה..." על אתר ענה לו הבחור הצעיר: "כבוד הרב, האם לישיבה מתקבלים לפי מידת הנעליים שעל הרגליים או לפי מידת הראש שעל הכתפיים?..." רבי מאיר נהנה מחריפותו השובבה של הנער, ושאל: "ומה באמת מידת ראשך?..."

"מאה פעמים פסחים!" השיב.

העמידו רבי מאיר על שרפרף קטן כדי שיוכל לשמוע היטב את תשובותיו, למרות קומתו הנמוכה, והבחינה החלה.

התשובות של נתן הצעיר קלחו בשטף ראש הישיבה נדהם, אך עדיין לא הרפה ואמר: "אכן, אתה שולט היטב בתלמודך, אך הבה ונראה כיצד לומד הנך דף גמרא".

פתח גמרא רבי מאיר מסכת נזיר, הצביע על דף מסוים ואמר לו: "הכן את הדף הזה, ואבחן אותך עליו".

נתן יצא מהחדר ולאחר כעשרה רגעים חזר: "מוכן ומזומן".

הצורב הצעיר השיב בדייקנות ובהירות על השאלות, אלא שהשאלות היו על דף קודם.

שאל ראש הישיבה בחיך: "הוריתי לך להכין דף זה, והכנת את הדף הקודם..."

"נכון", אישר הבחור "אך כיון שהסוגיא מתחילה כבר מהדף הקודם הרי שהתחלתי אותה משם". "לזאת התכוונתי!" חייבו הרב בלבביות, "דו ביסט מיינס - אתה שלוי אתה שלי" הכריז בהתרגשות, ותלמיד שקדן נוסף הצטרף לשורות הלומדים בישיבת חכמי לובלין.

אגב, חבריו של נתן לוברט, שאלו אותו: "כיון שאתה יודע כל כך טוב

מסכת פסחים מדוע הגעת לבחינה עם גמרא פסחים ביד? וכי חשבת שתזדקק לעיין בפנים בשעת הבחינה?" ר' נתן זצ"ל, שהיה חריף ופיקח, השיב להם: "לא בשביל לעיין הבאתי איתי את הגמרא, אלא כדי שאם יתווכח עימי ראש הישיבה מה כתוב בה, אפתח מיד ואראה לו כי הצדק איתי..." לימים, התפרסם הנער כרבי נתן לוברט, שהיה גאון גדול בירושלים. הוא ידע את הש"ס בעל פה מילה במילה, והיה חסיד וירא אלוקים ששיחו ושיגו בתורה בלבד, בנגלה ובנסתר.

לר' נתן זצ"ל היה ידד קרוב, שמצא עמו שפה תורנית משותפת - הלא הוא הגאון ר' אברהם גניחובסקי זצ"ל. מסופר שמיד לאחר הסתלקותו של ראש ישיבת טשעבין, הגאון ר' ברוך שמעון שניאורסון זיע"א, מונה תלמיד מהישיבה לחלק את מסכתות הש"ס בין הבחורים, על מנת לסיימן ביום השנה לפטירתו. וכך נהגו מידי שנה בשנה.

מנהג הישיבה היה לכבד את ר' אברהם לסיים את הש"ס, כאשר גם הוא נטל עליו את המסכת האחרונה שבש"ס וסיימה. ר' אברהם נהג לסיים את הש"ס מידי שנה ושנה שבע דפים ביום, אבל זה היה כבר סדר אחר מיוחד, שהיה לו

רבי מאיר שפירא זצ"ל

בשלושים השנים האחרונות לחייו.

מלבד זאת, הוסיף על עצמו את מסכת נדה עם הציבור. ביום השנה הראשון להסתלקותו של ראש הישיבה, ביום האחרון לסיום הש"ס, בשעות הצהרית המאוחרות, בשעה ששבו התלמידים בראשות בנו ראש הישיבה ר' יוסף משה שליט"א מבית העלמין - נודע באקראי לבחור הממונה על חלוקת המסכתות, כי מסכת אחת עדיין לא חולקה בין הבחורים - מסכת שבועות.

מה עושים? למי פונים?

רץ הבחור בסערה לחדרו של ר' אברהם, דפק בדלת ושאלו מה לעשות. כשחיוך על פניו, ענה ר' אברהם: "מה הבעיה? עלה לבית המדרש ותחלק בין התלמידים דפים בודדים לכל אחד, ועד הערב יסיימו את המסכת. אם לא תצליח - תחזור אלי".

עשה הבחור כפי שהורה לו רבו, ומצא בחורים שלומדים ומשלימים כל אחד את מסכת הדפים שהיו חסרים לו לקראת הערב. ניסה את מזלו בחלוקת המסכת ובינתיים חלפה חצי שעה נוספת, וללא הצלחה. הבחור ירד ונקש שוב על דלתו של ר' אברהם. העייפות הרבה ניכרה על פניו של הרב, אך הוא חייך ושאל: "נו, כמה דפים נותרו במסכת שבועות?" הבחור

הנבוך שתק, ור' אברהם הבין כי כל הדפים נותרו.

"טוב, לזכותו של ראש הישיבה - אקח את זה על עצמי! אנו חייבים לראש הישיבה הרבה הכרת הטוב". בשעות הערב, כאשר סיים את הש"ס בסיום של הישיבה, לא היה ניכר על פניו שום גאונות וצחצוחי גאוה, רק פנים עייפות וחתומות, כדרכו.

כשם ועבר בזמנו, כך היו שני הגאונים האדירים הללו, בישיבת טשעבין בירושלים. הם חיו ונשמו רק ש"ס ופוסקים מפורסמים ועד אחרית ימיהם...

"והכנסת אורחים היא סגולה לרפאות חולה, וביזתה, שאפילו יהודי המרבה להכניס אורחים, יש כח בברכותיו לרפאות חולים"

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א בסגולה מיוחדת לרפואה

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

הקב"ה בגלגל חמה" - זהו גלגל הזורח בכל מקום בעולם, שכל זמן שיהודי מתעסק בהכנסת אורחים מתעוררת זכותו של אברהם אבינו לסייעו לרפאות את החולה בזכות אבן טובה זו של מצוות הכנסת אורחים. וא"כ, כיון שבעל הבית מתעסק עכשיו בהכנסת אורחים, תתעורר זכותו של אברהם אבינו לרפאות את נכדו חיימ'ל במהרה", וכך הוה שמצבו הוטב מיד. והכנסת

אורחים היא סגולה לרפאות חולה, וביזתה, שאפילו יהודי המרבה להכניס אורחים, יש כח בברכותיו לרפאות חולים.

(מתוך מאמר שבועי מרן הגרא"מ שטרנבוך שליט"א)

"וַיַּעֲמֵר יַצְחָק לֵה' לִנְכַח אֲשֶׁתוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא" (בראשית כ"ה, כ"א)
מצוות הכנסת אורחים - סגולה לרפואה

איתא בגמרא בב"ב (דף ט"ז ע"ב) "וה' בירך את אברהם בכל - מאי בכל, רשב"י אומר אבן טובה תלויה על צווארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא, ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקב"ה בגלגל חמה", ודברי הגמ' צריכים פירוש - מה הכוונה שתלאם בגלגל חמה? ועובדא הוי בצדיק רבי משה מקוברין זצ"ל שהגיע פעם לוואלוז'ין אל חמיו של מרן ה"בית הלוי" - רבי יצחק עפרון זצ"ל, ומצא שם את הבית הלוי זצ"ל כשהוא מודאג ממצב בנו התינוק רבי חיים זצ"ל שנתקף במחלה אנושה והגיע עד שערי מות עד שהרופאים כבר התייאשו מלרפאותו, והנה כאשר שמע הצדיק רבי משה על מצבו של רבי חיים, הביע את רצונו שיערכו את השולחן להסב לסעודה, ומיד מילאו את בקשתו וערכו סעודה, ובתוך הסעודה פתח רבי משה ואמר כדברים האלה:

"וַיַּעֲמֵר יַצְחָק לֵה' לִנְכַח אֲשֶׁתוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא" שנינו במסכת בבא בתרא "אבן טובה תלויה על צווארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותה מיד מתרפא", מהי אבן טובה זו - הוי אומר מידת הכנסת אורחים שהצטיין בה אברהם אבינו, "ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה

מדוע יעקב בישל בעצמו, והלא היה להם עבדים ושפחות?

הרב צבי וינברג

"וַיֵּאָדָּר יַעֲקֹב נָיִד וַיֵּבֵא עֲשׂוֹ מִן־הַשְּׂדֵה וְהוּא עֵינִי" (בראשית כ"ה כ"ט)

מובא במדרש הגדול: בא הכתוב ללמדך ענוותנותו של יעקב אבינו, כמה עבדים ושפחות היו לו לאביו וכשהוא בא מבית המדרש ומוצאם שנים אינו רוצה להרגיש ולהצהיב אחד מהם שימשו אותו, אלא הוא עומד ומבשל לעצמו, ע"כ.

ובאור החיים הקדוש כתב: לצד שראה שהועילה לגימתו של עשוי ליצחק, לקח גם הוא דרך לבשל תבשילין לקרב לב אביו אליו כעשוי.

(קב ונקי)

מי הם התאומים שהראשון נולד בכ"ט אדר א' והשני בר"ח אדר ב'?

הרב צבי וינברג

"וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אֲדָמוֹן בְּלוֹ פְּאֵדָתָהּ שְׁעָר" (בראשית כ"ה, כ"ה)

בשור"ת הלכות קטנות (למהר"י חאגיז ח"ב סי' קע"ד) מביא מקרה באשה שלא בכרה, וילדה תאומים, אחד פטר רחמה בכ"ט אדר ראשון, ואחד בר"ח אדר שני, שהשני נכנס לכלל שנותיו חודש אחד קודם תבירו, ונשאל מה הדין לענין ייבום.

והשיב גזרת מלך היא במקרה כזה שרב יעבוד צעיה והצעיר נקרא הגדול, ולענין כבד את אביך וגו' לרבות אחיך הגדול, הקודם יכבד את המאוחר, וכן לענין ייבום אע"פ שהראשון בכור לכהן אבל אינו בדין 'והיה הבכור אשר תלד', כי אין לנו אלא דברי רבותינו שבגדול האחים הכתוב מדבר והצעיר הוא הגדול.

ומוסיף שם: ומי יודע אם לידת יעקב ועשיו היתה כעין זה, שעשיו נולד בכ"ט אדר ראשון, ויעקב נולד בר"ח אדר שני, ואע"ג דנחלקו בר"ה (!) אם תשרי או בניסן נולדו האבות, אפשר שעל אברהם ויצחק דווקא קאמרי אבל לא על יעקב. וראה שם בהגהות שהעירו שיצחק לכו"ע נולד בפסח, וראה בשבות יעקב ח"א סי' ט' שחולק על פסק זה.

(קב ונקי)

הוא פנה אלי ושאל: "רבי ראובן! אתה נמצא פה עוד כמה דקות? אם תוכל לעשות לי טובה גדולה, אנא, המתן לי כמה דקות" ראיתי אותו מתחיל לרוץ...

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל מספר על מפגש מפתיע עם הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל

עיקר תולדותיהם של צדיקים - מצוות ומעשים טובים
ווארט נפלא שמעתי מהרבי מלעלוב זצ"ל:

יעקב ועשיו - כל אחד מהם רצה לצאת ראשון, כדי להיות הבכור.
לבסוף, יצא עשיו הראשון וזכה בבכורה. אם כן, לשם מה אוחז עדיין
יעקב בעקבו של עשיו, מה זה מועיל לו? אלא, זו דרכם של צדיקים,
גם לאחר שהצדיק נוכח לדעת שלא עלה בידו להשיג את מבוקשו, הוא
לא אומר לעצמו: 'טוב, אני את שלי
עשיתי, ניסיתי, לא הצלחתי, והולך
לדרכו.

לא! לא כך נוהג הצדיק. גם לאחר
שלא עלתה בידו, הוא לא מסוגל
להשלים עם הכישלון. הדבר ממשיך
להסעיר את רוחו והוא אינו נותן מנוח
לנפשו.

יעקב רואה את עשיו יוצא ראשון,
ובכך הוא זוכה לבכורה, עם כל

המעלות הרוחניות הגדולות הנלוות לה. יעקב אינו משלים עם הדבר. הוא
כל כך משתוקק לבכורה, נפשו יוצאת להשיגה, וכשלא עלה בידו - הוא
ממשיך לסעור בקרבו. אחיזתו בעקב עשיו היא פעולה טבעית של מי
שאינו מסוגל להשלים עם הדבר.

ידו מושטת באופן אינסטנקטיבי אל עקבו של עשיו לעצור אותו, למרות
שהוא יודע היטב שאינו יכול לשנות את המציאות ולמנוע מעשיו לצאת
ראשון.

(יחי ראובן - פרשת לך לך - ופרשת תולדות)

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

"ואחרי כן יצא אחיו וידו אהות בעקב עשיו" (בראשית כ"ה, כ"ז)
ברצוני לספר לכם סיפור שקרה איתי, והתרגשתי ממנו מאד:

באחד הימים עמדתי ברחוב רבי עקיבא, צריך הייתי לקנות משהו, אך
לא היה כסף באמתחתי. בדיוק עבר ברחוב רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל
ושאלתי אותו אם יש לו הלוואה לי עשרים שקלים. הוא פשפש בכיסו
ולא מצא.

הוא פנה אלי ושאל: "רבי ראובן, אתה נמצא פה עוד
כמה דקות? אם תוכל לעשות לי טובה גדולה, אנא המתן
לי כמה דקות". הייתי בטוח שהיות וכל השבוע הוא
מוסר שיעור בירושלים, בישיבת טשעבין, כנראה רוצה
הוא למסור לי משהו דחוף, להעביר לבני ברק, והסכמתי
בשמחה לחכות.

ראיתי אותו מתחיל לרוץ. רחוב אבטליון, רחוב ירושלים,
יהודה הלוי...

רציתי לקרוא אחריו שאין צורך לרוץ ולמהר כל כך, אני
אחכה בסבלנות עד שיגיע, אבל עד שהספקתי לקרוא לו,

כבר התרחק מאד. כעבור כמה דקות הוא שב בחזרה, מתנשם ומתנשף,
וידיו ריקות. הייתי בטוח שהוא יגיע עם חבילה ביד. במקום זאת הוציא
מכיסו עשרים שקלים ונתן לי: "הא לך את ההלוואה שבקשת", אמר.

הזדעקתי ואמרתי: "רבי אברהם, מדוע הטרחת את עצמך לרוץ כברת
דרך ארוכה שכזו?" והוא עונה לי בפשטות נפלאה: "רבי ראובן, זיכית
אותי במצות עשה דאורייתא, של 'אם כסף תלוה את עמי'! דאס איז א
גרויסע מצוה! ישר כוח שזיכית אותי!"

מדוע הרב מפוניבו' היה אוכל בליל ר"ה ביחידות?

ועד כמה צריך להיזהר בדיבורו

רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל

"הבנתי שהמקום והחברה ומי יודע אולי גם הכשרות אינם מתאימים
עבורי כלל, ובפרט בליל ר"ה, הייתי נבוך ולא יכולתי לסרב, אמרתי להם
שאני נוהג לאכול בליל ר"ה ביחידות. העשיר קיבל את דברי בהבנה, ולא
נעלב, והיות וכך יצא מפי והרי כתוב "וככל היוצא מפיו יעשה", מאז אני
נוהג לאכול ביחידות בליל ר"ה."

הרב אהרן כהן

"אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע" (בראשית כ"ז, י"ב)

דרשו חז"ל 'כל המחליף בדיבורו כאילו עובד עבודה זרה' וכתב רש"י:
משנה בדיבורו שלא יהיה ניכר.

את החשיבות של אמירת האמת נוכל להמחיש בסיפור שלפנינו: מסופר
על ראש ישיבת פוניבו' רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל שהיה אוכל בליל
ר"ה ביחידות בחדרו שליד הישיבה והמשיך זאת גם לאחר שנישא שנית
בזיווג שני, העז בחור מהישיבה שהיה מקורב לראש הישיבה ושאלו:
"למדנו רבינו מה הטעם שראש הישיבה אוכל לבדו ביחידות ולא מצטרף
יחד עם המשפחה כראוי לסעודת יו"ט?"

נדהם הרב לשמוע ששמו לב למנהגו, אבל אמר לבחור: "בא ואספר לך,
בשנת תרפ"ט נסעתי לארה"ב כדי לערוך מגבית עבור הישיבה, נאלצתי
להיות שם בר"ה וכשהגעתי לבית הכנסת בשיקאגו בליל ר"ה ניגש אלי
יהודי עשיר מנכבדי הקהילה והזמין אותי לסעוד אצלו בסעודת ליל ר"ה."

מהו עונשו של המעשן סיגריה מתחת חופת חתן וכלה?

את הרב הנזכר, בשם ה' צבקות, שיגיד לו מה שאומרים בשמים על שתיית הטבא"ק, ואמר לו הרב הנזכר, שהשותהו ביו"ט משמתין אותו, והשותהו בתשעה באב מקללין אותו, וכן לשותהו ומעלה עשן תחת חופת חתנים, סימן "עשן בחופה למה" (ב"ב עה) ע"כ.

”וַיְהִי כִּי יָגֵן יַחַק וַתִּכְהַן עֵינָיו מִרְאֵת” (בראשית כ"ז, א)
 בחז"ל ישנם כמה טעמים מדוע כהו עיני יצחק, ומצינו שאדם נענש בסימוי עיניים לעוה"ב על מעשה שעושה כאן בעוה"ז.
 בשדי חמד (מערכת חתן וכלה אות ג' חלק ז' עמ' 408), מביא שכתב הרב שבט מוסר (בליקוטים שאחר הדרושים) "שמעתי ממוהר"ן רוזליו שאמרו בחלום שהשותה טיטון (עישון) תחת אפריון של חתן וכלה, לעולם הבא נענש בסימוי עיניים, רמז לדבר "עשן בחופה למה" (בבא בתרא עה), כלומר אין ראוי לעשן שם עשן.
 ומביא שנסתפק בספר חינוך וחסידא (ח"א בהשמטות דף ל"ח אות ט"ו): אם הקנה שמעשן בו הוא ארוך הרבה והמעשן עומד בפנים תחת החופה ואין העשן נכנס תחת החופה אלא יוצא לחוץ, אם מותר, וכתב דאף דמתוך דברי הרב הנזכר (שבט מוסר) נראה דמותר, מ"מ לעניין מעשה צ"ע דאין לנו עסק בנסתרות. [ועיין בשולחן העזר ח"ב דל"ב ע"ה, וזכור לאברהם ח"א או"ח ע' יו"ט].
 דבר זה קצת בשינוי, הביא גם החיד"א במחזיק ברכה (רי, יג) וכתב שראה כתוב למורו זקנו מהר"ר יצחק אזולאי בן החסד לאברהם ז"ל, בכתב יד, שאחר פטירת הגאון ר' שבתי פולאסטרו ז"ל, חלם שהשביע

מדוע קראו חז"ל לעיוור בלשון "סגי נהור" הרי זה לשון שקר?

ובמה נתייחדה מעלתו של העיוור, שלא קוראים גם לאילם "סגי דיבור" ולחרש "סגי שומע"?

”וַיְהִי כִּי יָגֵן יַחַק וַתִּכְהַן עֵינָיו מִרְאֵת” (בראשית כ"ז, א)
 בספר 'טעמי המנהגים ומקורי הדינים' (ליקוטים אות קמ"ד), מביא להקשות בשם ספר 'תורת השם' (פי' לך לך), איך קוראין חז"ל לעיוור "סגי נהור" ואפילו בשביל לישנא מעליא, הא הוי דיבור שקר?
 ומבאר, שהכוונה הוא על פי מה שכתב הזוהר (תזריע מז), שיש "יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך" כי מן הסכלות ממש באה תועלת לחכמה, דאלמלא לא היה נמצא השטות בעולם לא היתה נודעת החכמה, וכן כאן שעי" העיוור "סגי" מתרבה מתגדל בחשיבות ה"נהור" הראיה.
 ועיין בספר 'מחזה עיניים' (למגיד מבריסק רבי אליקים געציל לוויתן זצ"ל מחזה ט' בביאור גיא חיזיון אות ב'), שמקשה מדוע חז"ל אינם קוראים לחיגר "סגי רהיט (רץ)" ולאילם "סגי דיבור" ולחרש "סגי שומע". וביאה, שיש מעלה מיוחדת לעיוור, שהוא לא רואה בעולם הזה כל דבר תאוה וטומאה, ולא מזיק בעין רעה, ולכן שכרו שתחזינה עיניו בזיו השכינה בעולם הבא והוא "סגי נהור" - "מאור עיניים" לעולם הבא.

איזו סגולה יש ב'רוק' של בן בכור?

”וַיַּעֲקְבֵנוּ זֶה פַעַמִּים אֶת בְּכֹרְתִי לָקַח” (בראשית כ"ז, ל"ו)
 במדרש בראשית רבה (פ' ס"ז), מובא שעשיו התחיל מחכך בגרונו כמאן דמחייך, וזורק רוק מפיו ויאמר "הכי ויעקבני וכו".
 ובספר "קהלת יצחק" מביא פי' על זה בשם הגאון הגדול הצדיק הנשגב מו"ה ר' ישראל זלה"ה מסאלאנט, דאיתא במסכת בבא בתרא (קכו ע"ב), שאדם אחד הגיע לפני רבי חנינא, אמר ליה מחוזקני בזה שהוא בכור, א"ל מהיכן אתה יודע, א"ל שכשהיו באים החוששין בעיניהן לפני אביו, היה אומר להם אביו לכו לבן שלי הבכור והוא יתן לכן רוק לשים בעין שזה רפואה לעיניים. נמצא שרוק של בכור סגולתו לרפא עיניים.
 ולפי"ז יש לבאר כאן שעשיו אמר כי הוא הבכור ויעקב נטל ממנו הבכורה ברמאות, לכן התחיל לזרוק רוק מתוך פיו, וכוונתו היתה לומר: 'בחננו את רוקי ותראו כי אני הבכור, כי הרוק שלי יכול לרפא את העיניים', ואמנם עשיו היה באמת הבכור משום שנולד ראשון, וא"כ רוקו היה מרפא את העיניים, ע"כ.
 וראה בספר רקועי פחים פ' בהעלותך שמבאר עפי"ז מה שנאמר שם (יב, יג-יד): "ואביה ירק ירק בפניה", שמרים היתה בתו של עמרם, ועמרם היה בכורו של קהת, ומשה ביקש מהקב"ה לרפאות את מרים, והקב"ה ענה לו, שאם אביה עמרם, שהינו בכור לאביו קהת - ירק עליה, הרי בהכרח שברוק שלו תתרפא.

כיצד התאימו בגדיו של עשיו הגדול למידותיו של יעקב הקטן?

ואיך לבש יעקב את בגדי עשיו הא בגדי עם הארץ מטמאים?

"וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בְּגָדֵי עִשָׂו... וַתַּלְבֵּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּגַת הַקֶּטָן" (בראשית כ"ז, ט"ז)
וצריך להבין מדוע דווקא כאן מוזכר עשיו "כבן הגדול", ויעקב "כבן הקטן" (ועיין רמב"ן).
וכתב בצרור המוה: "להודיענו הנס הגדול שנעשה עמו שהיו הבגדים של עשיו בנה הגדול, והלבישה אותם ליעקב בנה הקטן והיו הבגדים מתקטנים מעצמם ונעשים כמידת יעקב כאילו נעשו בשבילו, וזה כעניין שנאמר אצל שאול שהיה ארוך משכמו ומעלה ונעשו לדוד כמידתו כאילו היו שלו כמו שפירש"י (שמואל א' יז, לח)".

החיד"א בחכמת אנך, מביא מחז"ל שהבגדים היו מעור הלוינת, ופירשו רבני אשכנז ז"ל דאיך לבש יעקב את בגדי עשיו, הא בגדי עם הארץ מטמאין? ולזה אמרו "החמודות" שחמד מנמרוד שהם מאדם הראשון שעשה לו ה' מעור הדג, ועור הדג אינו מטמא.
ולפי זה אתי שפיר מה שכתב התרגום "ית לבושי עשיו ברא רבא דכייטא" - פירוש: טהורות.

כיצד ניתן להפוך את לב השונא לאוהב?

"כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם"

"עַד אֲשֶׁר תִּשׁוּב חַמַּת אַחִיךָ עַד שׁוֹב אַף אַחִיךָ מִמֶּךָ" (בראשית כ"ז, מ"ד-מ"ה)
בספר 'כתר ראש' (הלכות והנהגות מהגר"ח מוולוז'ין זצוק"ל אות קי"ט)
מובא: "אמר רבינו דבר מנוסה, אם יהיה לאדם שונאים ח"ו, אם יפעול אצלו שהם צדיקים גמורים וידון אותם לכף זכות, תיכף יתהפך לבבם לאוהבים לו". ע"כ.

ובנו של הגר"ח הגאון רבי יצחק מוולוז'ין זצ"ל, בספרו 'פה קדוש' על התורה מבאר את דברי רבקה ליעקב כאן, ע"פ הרעיון הטמון בפסוק: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". שהקשה מהו כפל הלשון: "עד אשר תשוב חמת אחיך עד שוב אחיך"? ובדרך דרוש נוכל לומר שזהו כלל גדול, אם רוצה אדם לדעת אם יש לחבירו כעס עליו - יבדוק בעצמו אם ליבו שלם עם חבירו גם חבירו שלם עמו. על כן אמרה מהיכן תדע שתשוב חמת אחיך "ממך"? - בעצמך, פ"י אם לא יהיה לך אצלך שום כעס עליו אז תדע שגם הוא עמך בלב שלם (וכ"כ בפנים יפות כאן).
אלא שכתר ראש' מבואר שאין זה רק סימן לדעת אם חבירו אוהבו, אלא גם סיבה לגרום שחבירו יאהבנו ואם יחשוב על חבירו טובה, זה משפיע על חבירו שגם הוא יאהבנו.

דגל המהפכה: "בתוך שנה וחצי נפתחו קרוב ל-700 שיעורי 'דף היומי בהלכה' בכל רחבי הארץ והעולם"

ראש מערך השיעורים של 'דרשו', הרה"ג נתן וינגרטן, מספר על רשת השיעורים ששלוחותיה מגיעות לכל מקום בעולם בו יש יהודים שומרי מצוות • "השיעורים מחזקים ומגבירים את מהפכת הדף היומי בהלכה"

יעקב לוסטיג

רובם של השיעורים עדיין פועלים ומשתתפים הולכים ומתרבים, אלא שכל הזמן נפתחים שיעורים חדשים. כיום אנשים כבר מתקשרים אלינו ומתחננים שנעזור להם לפתוח שיעור. בכל מקום ובכל שעה אפשר למצוא שיעורי הדף היומי בהלכה."

הרב וינגרטן מוסיף שהשיעורים פרושים לאורך ולרוחב לא רק בהיבט הפיזי-גיאוגרפי, אלא גם מבחינת סוג המשתתפים שלהם: "ישנם שיעורים רבים של אברכים בני תורה, וישנם גם שיעורים של בעלי בתים בערי הפריפריה וביישובים הכי נידחים, בעלי תשובה ואנשים המתפרנסים מעמל כפיהם. כמוכן יש לא מעט שיעורים מעורבים בהם משתתפים יהודים מכל הסוגים והמינים. זה היופי המיוחד של הדף היומי בהלכה, זהו לימוד שמתאים לכולם. כידוע שמרנא החפץ חיים השקיע הרבה מאוד כח ומחשבה כדי שהמשנה ברורה יהיה חיבור שיתאים לכולם ולא רק לתלמידי חכמים מופלגים."

הרב נתן וינגרטן שליט"א

"כיום ישנה כבר תופעה מבורכת בה ישיבות מכובדות מאוד הופכות את לימוד 'הדף היומי בהלכה' לחלק בלתי נפרד מסדר היום שלהן. השיעורים נמסרים על ידי הר"מים, חוזרים על הלימוד אחר כך בסדר מיוחד ועורכים מבחנים שבועיים באופן שוטף. זוהי מהפכה עצומה שאי אפשר לתאר עד כמה היא תשפיע על מידת הדבקות בהלכה וההקפדה על ההלכה בציבור יראי ה'. הבחורים האלו גדלים ומתחנכים על כך שלימוד הלכה הוא לא תוספת חיצונית אלא חלק מהותי ובסיסי בלימוד התורה ובקיום אורח חיים יהודי. הם יגדלו ויקימו בתים שיושתתו על היסוד הזה יחד עם עוד יסודות רבים וחשובים הנדרשים להקמת בית יהודי כשר."

לדברי הרב וינגרטן, המהפכה התפשטה בצורה רחבה כל כך, עד שכיום אפשר למצוא שיעורי 'דף היומי בהלכה' במקומות הכי לא צפויים: "יש לנו שיעור בחדר כושר ברח' כנפי נשרים בירושלים, שיעור בסניף הדואר הראשי בבאר שבע, במלון דבורה בתל אביב, ברכבי הסעות של מלמדים וכדו', בבתי הכנסת של בתי חולים שונים, ואפילו במספר בתי כלא ברחבי הארץ."

"כיום", מסכם הרב וינגרטן, "רוב השיעורים נפתחים ביוזמת המעוניינים, ומזמין אתכם לפנות למשרדי 'דרשו' כדי לפתוח שיעורים באזור מגוריכם."

תשע שנים אחרי תחילת המחזור הראשון של 'הדף היומי בהלכה', כבר הפך הלימוד לתנועה אדירה הכובשת את העולם היהודי כולו. רבבות יהודים בכל רחבי העולם מקדישים מזמנם מדי יום ללימוד 'הדף היומי

בהלכה'. רובם המוחלט עושים זאת באופן עצמאי, לבדם או עם חברותא, אבל אלפים רבים משתתפים בשיעורים יומיים, ולומדים את 'הדף היומי בהלכה' בחבורות גדולות בכל עיר ויישוב בו מתגוררים יהודים שומרי מצוות.

שוחחנו עם ראש מערך השיעורים של הדף היומי בהלכה, הרה"ג נתן וינגרטן, שמספר על ההצלחה הגדולה לה זוכים השיעורים ועל הסיעתא דשמיא העצומה המלווה את הפעילות לכל אורך הדרך.

"קרה כאן דבר לא יאומן", אומר הרב וינגרטן, "בתוך תקופה קצרה של פחות משנה

וחצי, פועלת רשת ענקית של כ-700 שיעורי הדף היומי בהלכה בכל רחבי העולם. כ-500 שיעורים מתוכם בארץ הקודש, והיתר בארה"ב, קנדה, אירופה, דרום אמריקה, דרום אפריקה אוסטרליה, רוסיה, אוקראינה ובכל מקום בעולם."

"כשיצאנו לדרך, לקראת תחילת המחזור השני של 'הדף היומי בהלכה', פעל מספר יפה של כחמישים או שישים שיעורים ברחבי הארץ, ועוד כמה עשרות במדינות אחרות בעולם. בשלבים הראשונים עבדנו קשה מאוד, יזמנו הקמת שיעורים, פנינו למגידי שיעורים פוטנציאליים ושכנענו אותם לפתוח שיעורים באזור מגוריהם, יצרנו קשר עם ישיבות מפורסמות והפעלנו מאמצי שכנוע רבים על ראשי הישיבות שיכניסו לישיבות שלהם שיעורים ללימוד הדף היומי בהלכה. זו היתה מלאכה קשה, אבל התוצאות היו יוצאות דופן ב"ה. הסיעתא דשמיא המלווה את 'דרשו' בכל מפעליו הכבירים, ליוותה אותנו גם בפעילות הזאת, וכשהתחיל המחזור השני של 'הדף היומי בהלכה' נפתחו יחד אתנו מאות שיעורים חדשים."

"בתחילה היה לנו חשש שזה לא יחזיק מעמד, שמדובר רק בהתלהבות חולפת לרגל הפרסום הרב לו זכתה התוכנית באותם ימים של הסיום ההיסטורי בהיכלי יד אליהו בתל אביב. חששנו שכעבור חודשים אחדים ייסגרו רוב השיעורים אבל המציאות בפועל היא הפוכה. לא רק שרוב

כל מה שרציתם לדעת על ברכת "ברוך שפטרני מעונשו של זה"

כיצד מברכים ברכה זו על תאומים? האם ניתן לברך אותה בשעת סעודת ה'בר מצוה'? וגם מי נפטר מעונשו של מי?

יברך על שניהם יחד, ואף אם מברך ללא שם ומלכות, כיון שמשנה מלשון הברכה שתיקנו חכמים. ויש אומרים שיברך ברכה אחת לשניהם ויאמר "מעונשם של אלו". ובנוגע לבת - הפוסקים כתבו טעמים שונים מדוע לא תיקנו לברך ברכה זו בהגיעה לגיל שתים עשרה.

ונהגו לברך ברכה זו בשעה שהנער משמש כש"ץ או כקורא בתורה בפעם הראשונה, כיון שאז נודע לרבים שהגיע לגיל שלוש עשרה ונעשה גדול; ובזמננו נהגו לברך בשעה שעולה לתורה בפעם הראשונה, בשבת או בחול. ויש שכתב שאם לא ברך בפעם הראשונה, יכול לברך מתי שייזכר בכך.

ויש שכתב טעם נוסף לברך בשעת העליה לתורה - משום שברכה זו יש בה גם הודאה על הגיע הקטן לגיל שלוש עשרה, ודומה בכך לברכת 'הגומל' שמברכים אותה בשעת קריאת התורה כדי שתהא בפני עשרה; והוסיף כי לפי טעם זה ניתן לברך אף כשעלייתו הראשונה היא ב'מפטיר' - שהיא עליה הניתנת גם לקטן, ולא ניכר בכך שנעשה גדול - ויתרה מזו, אם עושים סעודת בר מצוה ויש בה עשרה, עדיף לברך בשעת הסעודה, כיון שהיא שעת עיקר השמחה על הגיעו לגיל שלוש עשרה. וכעין זה הורה אחד מפוסקי זמננו - שאין חובה לברך דווקא בשעת העליה לתורה וניתן לברך גם בשעת סעודת הבר מצוה.

[שו"ע או"ח רכה, ב, משנ"ב ו-ח, ושעה"צ ז;

ביאורים ומוספים דרשו, 10, 11, 19, 20 ו-22]

הרב יהודה יעקבזון

בפרשת השבוע נאמר על יעקב ועשיו: "וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֶשָׂו אִישׁ יָדָע צִיד אִישׁ שֹׁדָה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יָשֵׁב אֲהָלִים". ואמרו חכמינו ז"ל במדרש: "כל שלוש עשרה שנה שניהם הולכים לבית הספר ושניהם באים מבית הספר, לאחר שלוש עשרה שנה זה היה הולך לבתי מדרשות וזה היה הולך לבתי עבודה זרה. אמר רבי אלעזר, צריך אדם לטפל בבנו עד שלוש עשרה שנה, מכאן ואילך צריך שיאמר 'ברוך שפטרני מעונשו של זה'".

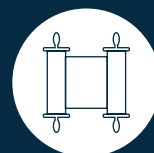
לפי פשוטם של דברים, כוונת הברכה היא שעד עכשיו נענש האב כשחטא הבן, שעליו מוטל לחנכו, ועתה נפטר מזה. אולם, יש שפירשו להיפך, שעד עכשיו הבן נענש בעוון האב, ומכאן ואילך אין הבן נענש בעוון אביו, והאב מברך על כך שבנו לא יענש יותר בסיבתו.

על פי מדרש זה כתבו הראשונים שבהגיע בנו של אדם לגיל שלוש עשרה, צריך לברך בשם ובמלכות: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שפטרני מעונשו של זה"; וכן נהג המהרי"ל בהגיע בניו לגיל שלוש עשרה. ולדעת הרמ"א, כיון שהברכה לא הוזכרה בגמרא אין לברך בשם ובמלכות; אך יש אומרים שכיון שהברכה הוזכרה במדרש, וגם מהרי"ל עשה מעשה וברך בשם ובמלכות, יש לברך בשם ובמלכות. ויש מפוסקי זמננו שהורו לנהוג כדעת הרמ"א.

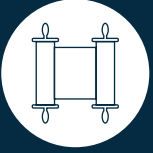
מי שיש לו בנים תאומים - יש אומרים שיברך על כל אחד בנפרד, ולא

- כיצד לא הבחין יצחק ברשעותו של עשיו?
- מה גרם לעשיו לבוז את הבכורה?
- מדוע האריכה התורה בעניין הבארות?
- מה ענינה של ברכת עשיו, אחר שיעקב כבר נטל את הברכות?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

האם צריך להרים מאכל המושלך ברחוב? האם צריך לברך 'שהכל' על השתייה ב'קידושא רבה'? והמברך ברכת המזון על מיץ ענבים - האם יצא ידי חובה?

איסור השחתת אוכלים וביזויים

- המאבד מאכלות או משקה ללא תועלת, עובר באיסור 'בל תשחית'. והוסיפו חז"ל לאסור קלקול ואיבוד של מאכל ומשקה אף כשיש בדבר תועלת.
- המוצא מאכל בדרך, במקום שרבים עוברים ושבים בו, אסור להותירו שם, וחובה להרימו. ויש אומרים שבזמננו, שאין דרך בני אדם לאכול מאכל שהיה מושלך על הקרקע, אין חובה להרימו.
- אין להאכיל מאכל אדם לבעלי חיים. ויש שמצדדים להקל בדבר, ובפרט במקרה שאין להשיג מאכל אחר עבור בעלי החיים.

ההרחקה בין בשר לדגים

- חכמינו ז"ל אמרו שאכילת בשר ודג יחד עשויה לגרום למחלת הצרעת. ולכן האוכל בשר ודג בזה אחר זה, צריך לאכול ולשתות מעט, או לאכול דבר השרוי במשקה, כדי לנקות את פיו.
- מותר לשנים לאכול יחד בשר ודגים על שולחן אחד, ויש שכתב שיש להחמיר ולהניח דבר מה ביניהם לסימן ולהיכר, שלא יבואו לאכול בשר ודגים יחד.
- מי שלגם מכוס משקה ללא ברכה, ונזכר טרם שבלעו, ראוי שיפלטנו; אך מעיקר הדין רשאי לבלועו, כדי שלא יפסד המשקה לחנם.

ברכת היין הפוטרת משקה אחר מברכה

- המברך על היין 'בורא פרי הגפן', פוטר בכך מברכה כל משקה שישתה לאחריו, ואף אם מדובר במשקה חשוב מאד, ואף אם לא התכוון בפירוש לפוטרו. ודין זה אינו אלא כששותה לפחות 'כמלוא לוגמיו' מהיין; אך יש אומרים שדי בטעימה כלשהי מהיין.
- בשתייה אקראית של יין, פוטר היין רק משקה המונח לפני השותה בשעת הברכה. אך בשתיה בדרך של 'קביעות לשתייה', פוטר היין גם משקה שלא היה לפניו בשעת הברכה, ובלבד שהביאוהו לפניו בעוד שהיין לפניו, או שבטרם שסיים את שתיית היין כבר היה בדעתו לשתותו.

ברכה על מאכל נוסף שהובא לאחר הברכה

- המברך על מאכל, מתוך החלטה שלא לאכול מעבר לכמות שברך עליה, ולאחר מכן נמלך בדעתו והחליט לאכול עוד, צריך לברך שנית.
- הפורס לעצמו לחם בביתו לצורך ארוחתו, ולאחר שסיים החליט לאכול עוד מהלחם הנמצא ברשותו, אינו צריך לברך שנית, כיון שהדרך להמלך ולאכול עוד מהנמצא ברשותו.
- השותה יין בסעודה מברך עליו 'הגפן', ואינו נפטר בברכת 'המוציא'. אולם, הרגיל לשתות יין בסעודות שבת ויום טוב לא יברך עליו בסעודות הלילה והבוקר, כיון שברכת היין שבקידוש פוטרתו.

ברכה על משקה בסעודה

- בשתיית יין הקידוש לפני הסעודה נוצר ספק חיוב ברכה אחרונה, ולכן ראוי לכוון בברכת המזון לפטור את היין, כיון שבדיעבד מועילה ברכת המזון במקום 'על הגפן'.
- המברך ברכת המזון על יין יצא ידי חובה. ומיץ ענבים - יש אומרים שכיון שמיץ ענבים אינו זן וסועד את הגוף, אינו יוצא ידי חובה בברכת המזון אף בדיעבד; ויש אומרים שדין מיץ ענבים כיון.
- השותה לפני הסעודה מים או משקה אחר שאינו מעורר את התאבון ואין לו כל שייכות לסעודה, חייב בברכה אחרונה, ואף אם כבר ברך ברכת המזון לאחר הסעודה.

האם מותר להזיז עגלת תינוק בשבת ללא כל מטרה?

והאם ניתן לטלטל את ה'גארטל' בכיס במשך היום?

ולכן, לדוגמה, אסור להזיז עגלת תינוק ממקומה שלא לצורך כלל. אולם, כאמור, כלים שתשמישם תדיר מאד לא היו מעולם בכלל הגזירה, והם מותרים בטלטול אף שלא לצורך. ולפיכך מותר לטלטל כלי אכילה: כוסות, צלחות, סכינים, כפיות, מזלגות, וכיוצא בהם; אך יש שסוברים שאף כלים אלו בכלל הגזירה. ויש שהסתפק אם כסאות וכיוצא בהם - שתשמישם תדיר - נחשבים ככלי אכילה.

ומאכלים, משקאות, בשמים להרחח, וכל ספר שמותר לקוראו בשבת, לכל הדעות לא היו בכלל הגזירה, ומותר לטלטלם בשבת אף שלא לצורך כלל. ונחלקו פוסקי זמננו אם בגדים ותכשיטים נחשבים כמאכלים, או ככלי אכילה, שהיתר טלטולם שנוי במחלוקת, כנ"ל.

[שו"ע שח, ד, ומשנ"ב כא-כג; ביאורים ומוספים דרשו, 28 ו-31]

הרב יהודה יעקבזון

בגמרא מובא שבזמן נחמיה בן חכליה היו שנכשלו באיסורי שבת, וכגדר לשמירת השבת אסרו חכמי הדור לטלטל כל דבר בשבת - ואף כלים שמלאכתם להיתר, דהיינו שמיועדים לדבר המותר בשבת - למעט מספר כלים שתשמישם תדיר מאד. וכאשר ראו שהחלו להקפיד על שמירת השבת הקלו חכמים באיסור זה והתירו טלטול כלי שמלאכתו להיתר לצורך שימוש בגוף הכלי או במקומו, או במטרה שלא יגנב או ינזק. ואף טלטול חפץ - כגון 'גארטל' (אבנט) - בכיס הבגד משום שאינו מעונין לטרוח ולפנות את הכיס, או משום שרצונו שהחפץ יהיה מזומן לו בהמשך היום, וכן טלטול בצורה של 'משחק' לאדם שדרכו לעשות כן בשעת לימודו וכדומה - נחשבים כטלטול לצורך. נחשבים כטלטול לצורך, וטלטול שלא לצורך כלל, אף בכלי שמלאכתו להיתר, לא התירו חכמים,

הגדרת מלאכת בורר: הפרדה בין שני מינים המעורבים זה בזה, בין במיני אוכל ובין בשאר מינים

מבוא מקוצר למלאכת בורר (חלק 1)

בטעם לאיסור זה ישנם ב' שיטות: לשיטה א' כיון שהמין שלא מעוניין בו כעת נחשב פסולת לגבי השני, ולשיטה ב' גם להפריד שני סוגי אוכל זה מזה כשמעורבים יחד, אסור כיון שנחשב למלאכת מחשבת של בורה.

אוכל מתוך פסולת

אחד משלושת התנאים שבהם יהיה מותר לברור (כשנתקיימו כולם יחד) הוא שיקח את האוכל או כל דבר הרצוי לו כעת מתוך הפסולת שלא רצויה לו, ולכן:

אסור לברור ולהוציא ענבים רקובים מתוך האשכול, כמו"כ אסור להוציא פרי רקוב כגון תמר מתוך ערימת פירות טובים. גרעיני לימון שנשארו בתוך הסלט, אסור להוציא רק את הגרעינים אלא יברור את הסלט "האוכל" כדי לאוכלו מיד.

ביד ולא בכלי

התנאי הנוסף להיתר (בצירוף 2 התנאים הנ"ל) הוא לברור את האוכל או כל מין שירצה כעת, ביד ולא בכלי ומדרבנן אסור אפילו בכלי שאינו מיועד לברירה.

אך ישנם כלים שאין בהם איסור כשמשתמש בהם לברירה באופן המותר, כגון כף או מזלג כשמשתמש בהם בדרך אכילה ורק כדי שלא יתלכלכו ידיו וכדו' כיון שנחשב כידו הארוכה, אך כאשר משתמש בהם כדי להפריד בדרך של ברירה כגון להוציא את השומן שצף מעל המרק, הדבר אסור אפילו בכף רגילה.

כלי המיועד לאחסון זיתים יחד עם הנוזלים - שבו מסננת, וכשמוציא את הזיתים מרים את המסננת וכך הנוזל נשפך, אסור להשתמש בו בשבת.

(נערך מתוך אורחות שבת, ביאורים ומוספים של "דרשו" ועוד, אך אין לפסוק מהם הלכה למעשה ללא עיון במקורות)

הרב יצחק פוליטנסקי

הגדרת מלאכת בורר היא: הפרדה בין שני מינים המעורבים זה בזה, בין במיני אוכל ובין בשאר מינים כגון כלים, חפצים, בגדים וספרים שמפריד אחד מהשני בדרך של "ברירה" הדבר אסור מדאורייתא כמלאכת מחשבת של בורר.

תנאי ההיתר

בכדי להתיר לברור ישנם שלושה תנאים ורק כשמתקיימים שלושתם ביחד יהיה מותר לברור:

- שיברור את האוכל (פ"י: כל דבר הרצוי לו כעת) מתוך הפסולת (פ"י: כל דבר שאינו רוצה כעת).
- שיברור זאת ביד ולא בכלי המיועד לכך.
- בורר לצורך השימוש בו באלתר (מיד).

היתר זה הוא רק כאשר התקיימו יחדיו שלושת תנאים אלו, אך אם חסר אפילו רק אחד מהם, הדבר חוזר להיות באיסור דאורייתא.

הטעם להיתר: כיון שבתנאים אלו הפעולה נחשבת לדרך "אכילה" בלקיחת הדבר הרצוי לו ולא לדרך של "ברירה" שמוציא מה שאינו רוצה, שהיא מלאכה האסורה.

האיסור חל דווקא במינים המעורבים יחד אך כאשר אינם מעורבים כלל אלא מונחים רחוק אחד מהשני, או אפילו כשלא רחוקים מאד אך שונים ממש אחד מהשני בצורה או בגודל וכדו' ולכן לא נראים מעורבים במרחק הזה, אין הדבר נחשב לבורר ומותר.

בשני מיני אוכל

גם כאשר ישנם שני מיני אוכלים ושניהם ראויים לאכילה, חל איסור מדאורייתא לברורם.

גליון רל"ד
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלס"א

תודה למספרת קליטן על אישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

מעשה היה כשנפטר ר' בון בקוצר שנים, נכנס ר' זירא והספיד עליו ההספד הזה וכך אמר: נאמר בספר קהלת, מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל. משל למה הדבר דומה, למלך שהיה לו כרם, ושכר פועלים לעבוד בכרם, והיה בין הפועלים אחר שהיה מוכשר במלאכתו יותר מכולם, והספיק בזמן קצר לעשות מה שפועל אחר צריך לעשות כל היום. וכשראה המלך שסיים מלאכתו, נטלו המלך בידו והיה מטייל עמו, לעת ערב באו הפועלים ליטול שכרם ובא אותו הפועל עמו, ונתן לו המלך כל שכרו כאילו עבד כל היום. התחילו הפועלים מצטערים ואמרו למלך: הרי אנו יגענו כל היום, וזה רק שתי שעות, למה זכה לשכר שלם. אמר להם המלך, למה אתם מצטערים, זה יגע בשתי שעות מה שלא יגע אתם כל היום. והנמשל: שר' בון שהיה שוקד על התורה ביגיעה עצומה למד בכ"ח שנה מה שאין תלמיד ותיק יכול ללמוד במאה שנה. (קהלת רבה)

פרשת השבוע

שיבאר לו את פירוש הפסוק "עקב אשר שמע אברהם בקולי" נענה בעל התניא ואמר: אברהם אבינו פעל על עצמו על ידי ניסיון העקדה ושאר הניסיונות, שציווי של ה' יורגש אצלו בכל קומתו, ראש, גוף ורגל. על כך רומז הפסוק "עקב אשר שמע אברהם בקולי" אפילו עקב רגלו של אברהם הרגיש באלקות.

גם ברוך יהיה (כ"ז - ל"ג)

מסופר על הרה"ק רבי מנחם מענדל מפרימישלאן זיע"א מתלמידי הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, שנסע לראות כיצד מנהיג המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א את עדת החסידים. מסיבה כלשהי החליט להסתיר את זהותו וביקש ממשרתו שיקרא לו ברוך. בבואו למעזריטש נכנסו לקבל ברכה מהמגיד. כשראה המגיד את האורח אורו פניו והוא קידם אותו בברכה "שלום עליכם רבי מנחם מענדל מפרימישלאן". שמו של אדוני הוא ברוך הודרו לתקנו המשרת. חיוך קל עלה על פני המגיד והוא השיב: כולם מכנים אותי המגיד הגדול, וכי עלה בדעתך שהמגיד הגדול לא ירגיש כי רבי מנחם מענדל מפרימישלאן מתכנן לבוא לבקר? וסיים: אמרת שברוך שמו, נו אם כן אברך אותו ש"גם ברוך יהיה"

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק (כ"ה י"ט) מסופר על הגה"ק רבי אליהו מוילנא זיע"א שכאשר היה ילד בן ארבע שנים היה כבר בקי בחמישה חומשי תורה. פעם אחת כשהיה בבית הכנסת בחג הסוכות יחד עם שאר הילדים שלמדו אתו בחדר, עמד אחד מוקני חכמי וילנא ופנה אל הילדים ואמר להם: הגידו נא לי ילדים אהובים, היכן אנו מוצאים בחומש את שמו של אברהם כפול זה אחר זה "אברהם אברהם" מלבד פרשת העקדה שכתוב שם ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים ויאמר אברהם אברהם? עוד טרם שהספיקו הפעוטים יחד עם הצעירים שמסביב להם להרהר בשאלה זו, קפץ אליהו הפעוט וענה והלא כך כתוב בפרשת תולדות "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק".

עקב אשר שמע אברהם בקולי (כ"ו - ה')

בילדותו גדל הרה"ק רבי מנחם מענדל ה"צמח צדק" מליובאוויטש זיע"א בבית סבו הגדול הרה"ק בעל התניא זיע"א, לא אחת היה מבקש מסבו לבאר לו דברים מוקשים בלימודו. פעם ביקש

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 5:15 ת"א: 5:16 ר"ת: 5:52

פרשת תולדות

זמני כניסת השבת
ירושלים: 3:59 ת"א: 4:14

הקבצן שהפך לחובר

סיפור זה התרחש לפני למעלה ממאתיים שנה. בעיר ברוד התגורר יהודי פשוט. שמו היה יעקב ועיסוקו היה מוביל טיט. פרנסתו היתה קשה ומייגעת הוא היה עושה טיט או חופר וכורה זיפויף, ומוביל אותו העירה, כדי למכור את חומר הגלם לאלה שעושים לבנים לבניית בתים. מובן מאליו כי יעקב היה עני מרוד ובקושי הרוויח כדי לקנות לחם בשביל אשתו וילדיו, הוא עבד קשה מאד, אפילו יותר קשה מאשר להבדיל, שני סוסיו הכחושים, בעצם לא היו אלה סוסים של ממש, אלא צל של סוסים, זוג של פגרים צנומים, שבקושי חיו וסחבו את העגלה בכוח ההרגל. סוסים אלה לעולם לא ראו שיבולת שועל וכל מאכלם היה חציר מעופש, וגם זה בכמות בלתי מספקת. אולם מנהגו של יעקב היה לא להיאנח ולא לקבול על מר גורלו, הוא היה אמנם יהודי פשוט, אך מלא בטחון בה.

פעם אחת הוא נהג בעגלתו והוביל זיפויף העירה, רוח חזקה נשבה וגשם שוטף ירד. הדרך היתה מוצפת ומלאה בוץ עד הברכיים ולמעלה מהן. כך התנהלו בכובד, יעקב ושני סוסיו עקב בצד אגודל. לפתע פתאום הבחין יעקב ביהודי שהיה מהלך בדרך ומדשדש בבוץ, מבלי שיוכל להתקדם בגלל הגשם החזק ומוג האויר הסוער. היהודי שמח לקראת יעקב ושאל אותו, אם יהיה מוכן לקחת אותו עמו? "עם כל הרצון הטוב, הסוסים שלי לא יחזיקו מעמד" השיב יעקב בעצב, הנך רואה כי אך בקושי הם סוחבים את העגלה הטעונה בזיפויף גם כך, אולם היהודי לא ויתר ואמר כי יש לו עצה, הוא שאל את יעקב כמה כסף הוא אמור לקבל תמורת הזיפויף שהוא מוביל? וכאשר יעקב נקב בסכום, הודיע היהודי כי הוא מוכן לשלם יותר. הבה נרוקן את העגלה אמר היהודי, אני אשלם לך תמורת הזיפויף ותוכל להוביל אותי הביתה.

כך עשו, בכוחות משותפים רוקנו את העגלה. ומיד הרגישו הסוסים כי משאם נהיה הרבה יותר קל. בדרך

שאל יעקב את היהודי לשמו והלה השיב לו כי שמו משה לייב, מה? כבודו הוא רבי משה לייב הצדיק מסאסוב? שאל יעקב בשמחה והתפעלות. "שמי משה לייב" השיב היהודי בשקט וללא כל התפעלות עצמית. אולם יעקב כבר ידע את אשר ידע, והוא שמח שמחה גדולה, על כי ה' זימן לו מצווה גדולה שכזו, לעשות טובה לצדיק הגדול.

כשהגיע הביתה מאוחר יותר מתמיד, שאלה אותו אשתו לסיבת האיחור, כשהיא מוסיפה כי וודאי הרוויח טוב, ומשום כך הוא איחר כל כך הרבה. יעקב סיפר לה כיצד הוא פגש בדרך את הרב"ק רבי משה לייב הצדיק מסאסוב זיע"א, כיצד הוביל אותו הביתה ואיזו מצווה גדולה היא זו. האם קיבלת לפחות איזו מטבע הגונה בעד הטובה הגדולה שעשית לצדיק? שאלה האשה שהיתה מחוננת בחוש מעשי יותר מאשר בעלה. מה את שחה? השיב לה יעקב, וכי אני אבקש מהצדיק שישלם לי תמורת הטובה שעשיתי לו? והרי גם המצווה שווה משהו, האין זאת? וברכה כן ביקשת ממנו לפחות? הוסיפה האשה להקשות. כאן נאלץ יעקב להודות כי גם ברכה הוא לא ביקש. ובכן, סע אל הצדיק ותבקש ממנו ברכה בשבילנו, כבר הגיע הזמן שנפסיק לסבול בצורה כזאת, ומי יודע אולי בזכות הצדיק ניוושע וד' יעזור לנו, אמרה האישה וניגבה את דמעות עיניה.

יעקב שמע בקול אשתו ונסע אל הצדיק רבי משה לייב מסאסוב. כאשר הגיע לעיר חקר לכתובתו של הצדיק רבי משה לייב. עד מהרה הובילו אותו כמה יהודים טובים לביתו של הרבי. כשנכנס לחדר של הרבי הקדוש רבי משה לייב זיע"א, הגיש את הקוויטעל והפ"ג וביקש ברכה, שאלו הצדיק מה יש לו בבית? השיב יעקב כי בבית אין לו מאומה, אך ברפת יש לו שני סוסים כחושים ומסכנים. "ובכן, יהיה לך אחד לפורים ואחד לפסח" אמר לו הצדיק. כשיצא יעקב מחדרו של הרבי, היה מבולבל משהו, אולם עם אמונתו הפשוטה והאיתנה האמין בלב שלם שהמילים הסתומים של הצדיק יתגשמו לטובה.

צניעות ונמשל

שבת קודש-ברכו במטעמים

על שבת קודש איתא במדרש נאמר ברכו במטעמים, ויש להבין מה הקשר בין ברכת השבת למטעמים, וי"ל עפ"י משל: מלך אחד שלח את בנו עם פמליית חיילים כדי לבדוק את מצב הגבול בין מדינתו למדינת האויב. הבחינו חיילי האויב בפמליה הגדולה והבינו כי בוודאי שר חשוב נמצא שם, והגבירו את ההתקפה על הפמליה, הניסו את החיילים ולקחו את בן המלך בשבי, מכיון שידעו חיילי אויב כי המלך לא יחסוך כל מאמץ כדי להציל את בנו, החביאו אותו בכפר נידח כשהוא לבוש בגדי איכר, והעמידו שומרים על כל צעד שלו. אביו המלך לא חסך גם הוא תחבולות ועד מהרה גילו מרגליו היכן נמצא בן המלך, בדרך לא דרך העביר המלך לבנו איגרת סתרים, בה כתב לו שלא ידאג כלל כי עד מהרה יצא לחפשי. שמח בן המלך למקרא המכתב אולם לא רצה להראות את שמחתו כלפי חוץ, כי חשש ששומריו יבחינו בכך ויעמדו על משמרתם ביתר שאת, אולם מאידך השמחה בלבו עמדה להתפרץ, מה עשה, הלך לבית המרוח של הכפר שם ישבו כפריים שכורים ששרו ורקדו מתוך שכרות, הצטרך אליהם בן המלך ורקד גם הוא בכל עוז, הוא בסיבתו, והם בסיבתם.

כן הוא הנמשל, נשמה היא כבן מלך, כיון שבאה ממקור עליון ומעולם האצילות שם נהנתה מזיו השכינה, ואילו הגוף הוא חומר גשמי הכובל את הנשמה לרצונותיו. ביום השבת קודש מבקשת הנשמה להתרומם ולהתעלות בקדושת היום, אולם מכיון שהיא אסורה בכבלי הגוף הגשמי איננה יכולה להתעלות כחפצה. משום כך חובה על כל אדם לענג את השבת במטעמים הגורמים לגוף שמחה, ועל ידי כך זוכה גם הנשמה להתעלות כרצונה.

(בשם הבעש"ט הקדוש זיע"א)

כשחזר הביתה וסיפר לאשתו על דבריו של רבי משה לייב, אמרה אשתו כשהיא קובלת על מר גורלה: "יופי של ברכה נתן לך הצדיק, פירושה של ברכה זו היא ודאי, שאחד הסוסים שלך יתפגר בפורים והשני בפסח. וכך זה באמת ארע כפי שניבאה זאת אשתו של יעקב, בסביבות פורים התפגר לפתע אחד הסוסים ואילו בימי חג הפסח הלך השני בעקבותיו. יעקב מכר את העורות שלהם ובכסף שקיבל, כיסה איכשהו את הוצאות הפורים והפסח. לאחר החג נסע יעקב שוב אל הרבי מסאסוב, ועם דמעות בעיניו סיפר לו את הקורות אותו מאז ביקורו הקודם. נו ר' יעקב אל נא תדאג, הרגיע אותו הצדיק, כל מה שעליך לעשות הוא לקחת תרמיל ומקל נדודים, ולצאת לדרך כדי לקבץ נדבות וד' יעזור לך עד שתהפך במרוצת הזמן לחוכר.

יעקב נסע הביתה, כשהוא תוהה ומשתומם כיצד זה יקרה שהוא הקבצן הגדול יהפוך ביום בהיר אחד לחוכר, קפיצת דרך שכזו אין לו מושג איך זה אפשרי לעשותה, אולם אם הצדיק אמר לו לעשות כך בודאי יודע הוא את אשר הוא אומר. נטל יעקב את מקלו ותרמילו ויצא את העיר בחשאי הוא התבייש לקבץ נדבות בעירו שבה כולם הכירו אותו, והעדיף לצאת ולערוך גלות במקומות שאין מכירים אותו. הוא נדד ממקום למקום, מעיר לכפר קיבץ נדבות, רעב הרבה ללחם, וכל מה שהצליח לאסוף היו פרוטות עלובות, מצבו היה רע ומר ועולמו חשך בעדו. אולם יעקב לא התייאש, ברכתו של הרבי נתן לו כוחות להמשיך בהשתדלות שלו.

צ'ין אדם לחברו

עזרה לזולת

מידת טוב לבו של הגה"ק רבי חיים עוזר גרודזינסקי זיע"א היתה מופלגת ביותר. פעם אחת בתום אסיפה של ראשי הישיבות עם מנהל הגוינט, פנה מנהל הגוינט אל הגאון זצ"ל ואמר לו עד עכשיו ישבנו ודאגנו לצורכי הכלל, עתה חשקה נפשי להטיב עם הרבי טובה אישית, יאמר לי מר מה חסר בביתו ואני אשתדל לטפל בדבר. השיב לו רבי חיים עוזר ואמר: אכן זקוק אני לטובה אישית. שמח מנהל הגוינט שהגאון ניאות להיעזר בו בענין אישי ושאלו מיד במה יוכל לעזור? ענה לו ר' חיים עוזר, לזוג הרבנית יש עוזרת בית, וכאן בוילנא קשה לה להשיג נעליים ההולמות אותה, לפי שמידות רגליה גדולות, ובעירנו אין נעליים בגודל הדרוש לה, כיוון ששמעתי שכבודו עומד לנסוע מכאן לקובנא, ושם יש בית חרושת לנעלים יואיל נא לסור לשם כדי לקנות זוג נעליים לעוזרת ולשולחן בדואר.

החזקת בו

בימי מהומות המהפכה בשנת תרס"ה, נפצע יהודי תושב לודו בידו וברגלו. לימים רגלו התרפאה ואילו את ידו החליטו הרופאים לקטוע אותה, אחרת צפויה הרעלה בכל הגוף רח"ל, אחרי ישוב הדעת החליט החולה לא לקטוע את היד ויהי מה. מאותה עת חדל לעבוד והדוחק בביתו היה גדול. בעל דירתו השכורה הבין שהמשפחה תיפול עליו למעמסה, הלך והגיש צו פינוי. ביום ששי בא החולה לביתו של הגה"צ רבי אליהו חיים

מיזל זיע"א ושפך את לבו. אמר הרב: איני מאמין שיהודי יתאכזר כל כך, אני מבטיחך כי בעל הבית לא יגרש אותך. ניסה הלה להסביר לרב שאין הדברים כך וכי בעל הבית עומד בתוקף על הפינוי, ואילו הוא אין לו לשלם שכר דירה, ואף לשבת אין לו לקנות מאומה, אולם הרב הפטיר בתוקף: בעל הבית לא יעשה את הנבלה הזאת, ועתה קח לך ארבעה רובל בעד צרכי שבת, וארבעים קופיקות חציים בעד דמי נסיעה חזרה לביתך, וחציים בעד נסיעה אלי שוב ביום שני הבא. ביום ראשון הזמין הרב לביתו את בעל הבית והשפיע עליו לבל יעזו להפיק את זממו, ולא נתן לו אף להצטרף, כעבור רגעים הפסיק לדבר עמו ועזב אותו לנפשו. ביום שני בא החולה שנית לרב כמדובר, הרב אמר לו, חשבתי אודות ידך הפצועה האם לא כדאי שתיסע לברסלוי בגרמניה להתייעצות עם פרופסור מפורסם? רבי, הריני אביון ואין לי מאומה להוצאות הדרך ולביקור אצל הפרופסור, השיב החולה. חיך הרב ואמר: אם כן לפי דבריך עני חייב להפקיר את חיו, מחר תקבל חמישים רובל להוצאות הדרך ומכתב לפרופסור. וכך היה, החולה נסע לברסלוי שם נתרפא וחזר הביתה בריא ושלם, כל אותה עת שלח הרב למשפחתו ששה רובלים מדי שבוע בשבוע, בחזרתו לביתו מצא את פרנסתו ממשרת שמש בבית הכנסת הגדול בלודו.

הילולא דצדקיא

שבת קודש ג' כסלו
רבי מאיר ב"ר משה כ"ץ אביו של הש"ך (ת"ג)

יום ראשון ד' כסלו
הרה"ק יעקב דוב מאמשינוב ב"ר ישראל יצחק מווארקי (תרל"ז)

יום שני ה' כסלו
רבי שמואל אליעזר ב"ר יהודה הלוי (המהרש"א - שצ"ב)

הרה"ק רבי אשר אנשיל הלוי אב"ד טשענגער (מנחת אשר) ב"ר שמואל (תרל"ד)
הגה"ק רבי ברוך בער ליבוביץ
ב"ר שמואל דוד (ת"ש)

יום שלישי ו' כסלו
הרה"ק רבי יחזקאל שרגא מסטראפקוב ב"ר ישכר דוב - תשנ"ה)
יום רביעי ז' כסלו
הרה"ק רבי אהרן מקראקא ב"ר קלונימוס קלמן (בעל מאור ושמש) תרמ"ב

יום חמישי ח' כסלו
רבי משה ב"ר יצחק (חידושי מהרש"א מהדו"ב - תכ"ט)

הרה"ק רבי אהרן מטשערנאבל ב"ר מרדכי (תרל"ב)

הרה"ק רבי דוד מסוכטשוב ב"ר שמואל
יום שישי ט' כסלו

הרה"ק רבי דובער ב"ר שניאור זלמן (האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש - תקפ"ח)
הרה"ק רבי משה מסלויטא ב"ר פינחס מקאריץ (תקצ"ח)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פרפראות

פעם ביקר האדמו"ר האמצעי, הרה"ק רבי דובער מליובאוויטש, (יומא דהילולא ט' כסלו) אצל רבי יצחק אייזיק מהומיל שהיה אחד מגדולי החסידים. אברכי העיר התלוננו לפניו שרבי אייזיק לא מקרב אותם ותמיד עסוק עם עצמו. "רבי אייזיק, מדוע אינך מקרב את האברכים ולומד עמם חסידות?" שאל הרבי. "בקושי יש לי זמן לעסוק בעבודת השם האישית שלי, איך אוכל להתעסק עם אחרים?" השיב בשאלה. "אייזיל, אייזיל", אמר לו הרבי, "למד ממני. כשאני רואה שעם עצמי אינני מסוגל לעשות מאום, אשתדל לפחות לעשות טובה לזולת".

נדבת הר"ר מאיר רכניצר די"ו
לע"נ אמו מרת מלכה בלומה ע"ה
ב"ר משה הכהן הי"ו
נלב"ע ב' כסלו תשע"ה

קרית קרעטשניף רחובות
טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות רשת חנויות

גל פז

גיליון מס' 196

שנה 4

פרשת תולדות, ג' בכסלו תשע"ז

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

ואלה תולדות יצחק (כה, יט) - מפרש רש"י, **יעקב ועשו האמורים בפרשה**. ונתחבטו המפרשים להבין את פונתו, אך רמז פאן על תבת תולדות שנכתבה חסרה וא"ו, כי התולדה של עשו הרשע פגומה וחסרה. (דברי ש"ר)

אברהם הוליד את יצחק (שם) - הוליד בגימטריה דומה, שהיה יצחק דומה לאביו אברהם, עד שבכלם היו אמורים אברהם הוליד את יצחק. הוליד נטריקון ודמות יצחק היתה דומה לאברהם, תולדות נטריקון תמונתו וצורתו לאברהם דומה תמימה. (שמחת התורה)

ויעתר יצחק לה' לנבא אשתו (כה, כא) - אמרו חז"ל בגמרא, שאנשי כנסת הגדולה קבעו לאיזה צד להתפלל, ולכן עמדו יצחק ורבקה בקרן זיית, שבה יש שתי רוחות, כדי שבקד יעמדו בצד הנכון מארבע הרוחות. (מים חיים)

במדרש דרשו, שהיה יצחק דומה לאביו בניו, בחכמה, בעשר ובמעשים, ולכן התפלל יצחק לנב"ח אשתו, נטריקון נוי, פה, חכמה. אך כשראתה רבקה שהבנים מתרצצים בלא חכמה, אמרה אם פ"ן - אם יש רק פח ונזי ולא חכמה, למה זה אנכי. (ארחות צדיק)

למה זה אנכי ותלך לדרש (כה, כב) - סופי התבות בגימטריה שם, לרמז שרבקה הלכה לבית מדרשו של שם לשאל עליה. (מגדנות)

ויהי עשו איש ידע ציד (כה, כז) - י"ג אותיות, וכן **איש תם ישב אהלים** הן י"ג אותיות, לרמז שבגיל י"ג היה נכר ביניהם הבדל זה. (שם)

הקל קול יעקב (כו, כב) - האותיות הנסתרות של עשו, ע"ן, ש"ן, ו"ו, בגימטריה קול, כי כאשר קולו של שלי יעקב נשמע, נכנע קולו של עשו, וזה באור הפסוק **אך נחפשו עשו נבעו מצפניו**, כיצד אפשר לחשף את עשו ולהחלישו? על ידי שנבעו מצפניו, כשנגלה את הצפונות באותיות עשו העולות כמנין קול, ונחזק את קול יעקב. (לחם לפי הטף)

ראה ריח בני בריח שדה אשר ברכו ה' (כו, כז) - מפרש רש"י שנכנס עמו ריח גרעין, כי אמרו בעלי התוספות שהמלאך מיכאל הביא לו יין מגרעין, ונכנס עמו גם הריח משם. (מגדנות)

ספורים בפרשה

ויתרצו הבנים בקרבה (כה, כב)

עוד בילדותו, התבלט המהר"ל מפרג בחכמתו היתרה, יחד עם אהבת ישראל שבו. בהיותו בן חמש, ישב עם חבריו אצל המלמד, וכשהגיעו בפרשת תולדות אל הפסוק "ויתרצו הבנים בקרבה", הסביר להם רבם את דברי רש"י כי חז"ל דרשו את ויתרצו מלשון ריצה, שאפשר עברה רבקה על פתחי תורה, היה יעקב רץ ומפרנס לצאת, וכשעברה על פתחי עבודה זרה בקש עשו לצאת. פנה הילד אל המלמד ושאל: אם את יעקב אפשר להבין למה לא יצא אל בית המדרש, משום שעשו מנע זאת ממנו. אולם על עשו אני תמה, מי היה מעכבו לצאת לעבודה זרה? נהנה המלמד מהשאלה המקפמת, ובהכירו את הילד החרוף, אמר לו: "אולי יש לך גם תשובה לשאלתך הטובה?" והילד השיב לאחר שהרהר מעט בדבר: "חושבני, שעשו לא רצה לצאת בלי יעקב, שכן ידע שלא תהיה לו כל מטרה בחייו. שהרי את מי יצטרך ואת מי ירדף? על מי יעליל עלילות שפלות ועל מי יגזר גזרות קשות, אם יעקב לא יהיה יחד עמו? הוא היה באמת מתרצץ ומפרנס לצאת, אבל לא בגפו, אלא רק עם יעקב אחיו..."

ויעקב איש תם ישב אהלים (כה, כז) - אהליו של שם ואהליו של עשו (רש"י)

ה'שפע חיים' מצד קלויזנבורג הנהיג בשיבתו שני סדרים קבועים בלמוד הגמרא, אחד בעיון והשני בבקיאות, ותמיד יתדו את דברי השל"ה הקדוש שכתב שיש לנהג בן. פעם אמר, כי אפשר לומר על יעקב אבינו למה למד בשתי ישיבות, של שם ושל עבר? כדי להיות סיני ועוקר הרים כאחד...

הקל קול יעקב והידים ידי עשו (כו, כז)

רבי יוסף שאול נתנזון בעל "שואל ומשיב", רבה הנודע של לבוב, עמד בחומה בצורה על שמירת התורה והמצוות, והוכיח את פורקי העל על מעשיהם הנלוזים. ויחד עם זאת היה מוכיח גם את ההולכים בדרך ה', להיות זהירים במזמון ולשמור על ידיהם בנקיות מפל חשש גזל. בפרשת תולדות נשא פעם דרשה בבית הכנסת, ובה אמר: "חז"ל דרשו את הפסוק שבפרשה 'הקל קול יעקב והידים ידי עשו', ואמרו שיעקב משתמש בעקר בקולו לתורה ותפלה, ועשו משתמש בגידיו. אולם אני אומר, שיש בני אדם אשר משתמשים בשניהם יחד, מרבים הם בתפלות ובתחנונים, בתהלים ומעמדות, אולם ידיהם ידי עשו ואין הם נוהרים במזמון האולת."

רבי אורי מסטרליסק, חזר פעם מבית הכנסת לביתו, לאחר תפלת ליל שבת, ובדרך שמע נכרי אחד המזמר מתוך שכרות ואומר: "לגויים יש גרעין, וליהודים גיהנם". לשמע הדברים, חלשה דעתו של רבי אורי, שכן בודאי מן השמים זמנו לו לשמע את הדבר. שעה ארבה עמד והרהר, עד שלא היה מסוגל להתחיל בקדושה, אך לבסוף התישבה דעתו עליו. "הרי הגוי צודק בדבריו", אמר לעצמו, "לגוי יש אמנם מעין גרעין, אבל זה רק בעולם השפל הזה, ואילו ליהודי מבטח חלק בגרעין בעולם הגא. והרי כך נזכר באבות דרבי נחן, שיעקב ועשו חלקו ביניהם את נחלת שני העולמות, יעקב נטל את העולם הגא ועשו את העולם הזה. נמצא שהעולם הזה אינו שייך ליהודי, והוא משמש לו רק כפרוודור לעולם הגא."

היה היה

וימזכר את ברכתו ליעקב

הודה והודה של וילנא המעטיקה, שבנתה בפי היהודים "ירושלים דליטא", היה הגר"א, רבי אליהו מוילנא. שלמרות שלא תפס שום משרה רבנית וצבורית בוילנא, היתה השפעתו עצומה על יהודי העיר בחייו ואף לאחר פטירתו. שמו נשאר לשם ולתהלה בפי יהודי וילנא עד חרפן יהדות אירופה, ורווח הגדולה היתה חופפת עליהעיר בהוד קדומים. בבית מדרשו של הגר"א, שהיה נקרא 'הקלוז' של החסיד', ישבו זקנים וישישים שאבותיהם ואבות אבותיהם הסתופפו בצלו של הגר"א וזכו להיות מרואי פניו, והם העבירו לדורות פרושים נפלאים ויקרים שנשמעו מפיו מפעם לפעם.

הספור ארע בשנת תרנ"ב, לפני למעלה ממאה ועשרים שנה, כאשר מאז פטירתו של הגר"א בשנת תקנ"ח, עברו תשעים וארבע שנים. באותם ימים, נותר רק שריד אחד לאותו דור נפילים שזכו לראות את הגר"א בחיים חיותו. היה זה איש זקן וישיש מפלג, שלמרות שהפליג בשנים, היה גריא בגופו ואתן בכוחותיו פעלם צעיר. והיה אותו זקן משתבח בלימיו, על-כף שזכה להפיר את הגר"א בחייו, והוא אף שמש פסגדקו בשעה שנכנס לבגריה, ומעשה שהיה כף היה. להוריו של אותו זקן, נולדו שני ילדים בטרם נולד הוא, אולם למרבה הצער לא האריכו השנים ימים, ונפטרו בעודם תינוקות רבים. התאבלו ההורים מאד, וכאשר נולד לדם השלישי, למחרת יום הפורים של שנת תקנ"ח, היו חרדים מאד לגורלו ושפכו שיח לפני קונם, שינצר את-בנם יקרים ויאריך את ימיו בטוב ובנעימים. יום מילתו של הילד חל ביום שני של חג הסוכות, שאז היה היום השמיני ללדתו, והיה זה יום אחד לפני יום פטירתו של הגר"א, שנפטר ב"ט בתשרי תקנ"ח. באותה שעה כבר היה הגר"א מוטל במטתו באפיסת הכחות, נר אלקים טרם יכפה, אולם האב המאשר השתוקק בכל-מאודו, כי הגר"א ישמש פסגדק לבנו הנולד. החל האיש להפציר בבני ביתו של הגר"א להסכים לכך, אולם הללו בטלו את-הדבר מכל וכל, עד שלבסוף פנה אל רבי אברהם וילנא, בנו של הגר"א, והלה פנה לשאל את-אביו על-כף. נכנס הבן אל-אביו, ומצאו שזוכ במטתו פשהוא אחוז בידו את ארבעת הימניים במנהג אנשי ירושלים התיקים פמוזב במסכת סנה, וספר לו על-המצוה שהודמנה לידו. לשמע הדבר, נענה הגר"א ואמר: "מצוה שבאה לידך אל-תחמיצנה, כי רק בעולם המעשה הזה אפשר לקים מצות פאפלו, ולא בעולם הנשמות", ומיד הביע את-הספקתו לשמש פסגדק בבגריה. ובשעה שוילנא בלה היתה חרדה לשלומו של מאור ישוראל, הובא התינוק בבגריה של אברהם אבינו, בביתו של-הגר"א, והיה התינוק האחרון שזכה להיות נמול על-כרפיו. לאחר הבגריה פנה האב אל הגר"א ובקש להתברך מפיו, והוא אמר לו כך: "הרי חז"ל במדרש תנחומא דרשו את-הפסוק 'אתה ישוראל מה', אל-תקרי מה אלא מאה, ובכן יהירצו, שבגד זה יאריך ימים עד מאה שנה". ואכן התקיימה באותו תינוק ברכתו של-הגר"א, והוא האריך ימים בטוב ובנעימים עד מאה שנה, בלי לדעת מחלה וחלשה מה הן, והיה פריא אולם וחוץ בכוחותיו פנער עול ימים.

פאמור, היה אותו זקן מתפאר בלימיו בוכיותו הגדולה, והוא היה אף דולה ומשקה מתורת הגר"א ממה ששמע מאבותיו ורבותיו, והיה מנהלים לדורות הבאים. פעם, ישב הזקן וספר מחדושויו של הגר"א על פרשת תולדות, ובה ספר: בשעה שהגר"א ישב פעם ולמד פפרשת תולדות את הספור על-דבר הבכורה שמכר עשו ליעקב בנזיד עדשים, עמד אחד מהלומדים ושאל: "ביצד נוכל להצדיק את-יעקב איש-הם, שהשתמש ברעבוננו של עשו כדי לקחת ממנו את הבכורה, במחיר כה זעום ופעוט של נזיד עדשים?" שמע הגר"א את-הדבר, ומיד השיב: "חלילה לנו לומר, כי יעקב אבינו, שהיה איש הם ישב אהלים, ועליו נאמר 'אתן אמת ליעקב', רמה את-עשו ולקח ממנו את-הבכורה במחיר של נזיד עדשים. והרי כבר אמרו חז"ל במדרש שיעקב חמד את-הבכורה ולקחה מעשו בדםים, וכן אמרו במדרש לקח טוב שהאדם האדם הזה, מרמו גם על זהובים אדמים שנתן יעקב לעשו במחיר הבכורה, כי הרי בתבשיל לבד שמחירה מעט, לא היה עשו נותן לו אותה. ודברי חז"ל אלו, מדיקים גם-כן בפסוק עצמו. שהרי בתורה נאמר 'ויאמר יעקב השבעה לי פיום, וישבע לו, וימזכר את-ברכתו ליעקב'. והרי לפי דקדוק לשון הקדש, היה צריך לומר 'וימזכר את-ברכתו ליעקב' בלשון ספור דברים שהיה בעבר, ולא בלשון 'וימזכר' שמורה בדרך-ככל על ספור ענין חדש, כמו 'ויאמר', 'וידבר', ומפאן הבינו חז"ל, שהמכירה לא היתה מיד בשעת מעשה, אלא לאחר זמן, ואז שלם יעקב לעשו קמון הרבה בעד הבכורה, ואז 'וימזכר את-ברכתו ליעקב'."

וסים הגר"א את-דבריו ואמר: "ואף דברי חז"ל שיעקב חמד את-הבכורה מובנים על-פי זאת. מפני שבאותם ימים שמשה הבכורה במקום הפנהה, והבן הבכור היה ממנה על-בית אביו ודואג לכל-צרכיו. והרי יצחק היה עשיר מפלג, שפן אמרו חז"ל 'זבל פרודותיו של-יצחק, ולא בפסו וזהבו של-אבימלך', ומדוע אפוא היה יעקב צריך לבשל בעצמו את-הנזיד ולא בקש מהעבדים שיבשלו בעבורו? אלא מפני שעשו היה הבכור, והוא הניח את-עניני הבית והיה ידע ציד איש שדה, וכלי-הבית התנהל באפן קלוקל ומענות עד שאיש הישר בעיניו יעשה. לכן הציע לו יעקב שהוא יהיה הבכור והוא יתמנה על-הבית, ובקש ממנו 'השבעה לי פיום', שבמשך הימים הבאים תמור לי את-בכורתך, וישבע לו, ואחר-כך 'וימזכר את-ברכתו ליעקב', במחיר מלא של זהובים אדמים..."

מאורות

הרב יצחק הר"ל מסובלקירושלים
ליום ההולולא ג' בכסלו תרט"ו

אבי המשפחה המעטיקה פארץ ישראל, מזרע משפחת הר"ל פ העתיקה, המיחסת לזרע בית דוד, צאצאי חיי ראש הגולה שעבר לספרד לאחר שאביו נרצח בבבל, וחלק מצאצאיו הגיעו לסובלק בפולין, ומפאן שמם הר"ל - היא ראש לגולת פולין. עלה לארץ ישראל בשנת תר"י עם אשתו ושני ילדיהם, וכאשר יצא מעיר הולדתו סובלק, יצאו בני העיר ללווהו והוא יצא במחול על-זכותו לנסע לארץ הקדש, עד שכל מליוו השתאו למראה אהבת הארץ שבו. באמצע מסעם הארוך, פאשר עננה האניה פאחד האיים שליד תרביה, ירדה אשתו (שהיתה אף היא ממשפחת הר"ל), בת רבי יהודה לבי רבה של מריאפול, חתן רבי חיים פרלמוטר בעל "אלף אמרו" ו"שירה לחיים". עם בנה שהיה אז כבן תשע שנים, כדי לפוש מעט פאי ולאכל מפורתיו, והאב נותר פאניה עם בנם בת הארבע עשרה. לפתע, נצאה האניה לדרך בלי הודעה, והאם עם בנה נותרו ביד פאי הנה. פרצה האם בכבי מר והתחננה לקב"ה שיחיש את ישועתה, ולפליאתה הופיעה לפתע אניה מסתורית, שלמרות היותה מלאה בנסעים שורה בה דומיה כבדה, והאניה הוליכה אותם אל האי שאלאחרי, שם עננה גם ספינתם פה נסעו, ומיד לאחר מכן נעלמה מר-העין, ויהי לפלא. הבן רבי זבולן הר"ל, היה אחד מצאצאי ירושלים, ושמש פחבר בבית-דינו של מהר"ל דיסקין. רבי יצחק הר"ל נפטר בג' בכסלו תרט"ו, ונקבר בבית הקברות העתיק 'ממבוסק' אשר במורד הרציון.

יוסיף דעת

מה הם 'בגדי החמודות' שהלבישה רבקה בבעקב? ובכן, רש"י מביא את תרגום אונקלוס 'כיתא', והיינו הנקיות, ומוסיף: "דבר אחר, שחמד אותן מ'נמרוד'. ומקור הדבר במרקי דרבי אליעזר, שם מובא ההכונה לכתנות עור שהקב"ה הכין לאדם הראשון אחר החטא, ועליהן היו מצוירים כל החיות והעופות. ממנו הגיע הבגד לחנוך, וממנו עבר למתושלח שהעבירו לנו, והוא הכניסו לחיבה והיה לובשו בשעה שהאכיל את החיות והעופות כדי שלא יזיקוהו, וכשיצא משם נגבם חם בנו ונתנו לכוש כבורו, והוא נתנו לנמרוד בנו, וכשיצא עם הבגד לצוד חיות, נפל כולם לפניו מפני שהיה הבגד מעשה שמים, ולכן המליכו כולם את נמרוד בחושבם שהחיות ראות ממנו מכוח גבורתו. עשו חמד את הבגד לעצמו, וכשהלך פעם נמרוד אל השדה, הרג את נמרוד עם שומריו ולקח לעצמו את הבגד והחביאו אצל יעקב אחיו. אך במדרש רבה מובא שאדם מסרו לשת, והוא מסרו למתושלח שמסרו לנו, והוא מסרו לשם שמסרו לאברהם, וממנו עבר ליצחק ולבנו יעקב. מאידך, מובא בירושלמי מסכת מגילה, שבגדי עשו החמודות נקראו כן, מפני שהיו בגדי כהונה, שהיו עשו היה כבוד והיה משתמש בבגדי כהונה, ולפי זה מובן מדוע רבקה הלבישה את יעקב בבגדים אלו, שהיו היכנה שני גדיי עיזים, אחד לקרבן פסח ואחד לקרבן חגיגה, ולכן לבש בגדי כהונה להקריבים לפני יצחק, על סופם של הבגדים מובא במדרש, שאחר שיעקב השתמש בהם, אמר שאין עשו רואי ללבוש אותם, ולכן נגזם באדמה. אולם במדרש אחר מובא שבגד זה היה כתנות הפסים שעשה יעקב לבנו יוסף, במסכת עבודה זרה מובא, שכתנות העור השתמרו בגניו מלכות רומי, ואחול לשבעים שנה הם מלבישים אדם עם הבגדים האלו ומרכיבים אותו על אדם חגור, ומניחים לו בראשו את קריפולי - עור פניו המשומר של רבי שומעאל, ומכריזים כי חשבוננו של יעקב על גאולה ישראל כוזב, אולם לבסוף הם אומרים 'אוי לו לעשו כאשר יקום יעקב עליו'.

ויאמרו לו מצאנו מים

"שר בית־האָהר", כך היה בנויו של רבי צבי־הירש מאידיטשוב, על משקל הפסוק שר בית־הספה' שגאמר ביוסף הצדיק, על־שם בקיאותו הגדולה בתורת הנסתר. על־כִּלְבֹּ נשא את משא העם, ובבית־מדרשו הסתופפו פשוטי־עַם יחד עם רמי מעלה ואנשי מעשה. באותם ימים, ההפרנסו יהודים רבים מחכירת בתי מזיגה בכפרים, ועל־אף היותם יהודים בודדים בישובם, שמרו במסירות נפש על צורתם היהודית, יום אחד נפוצה השמועה, כי הממשלה הרוסית מבקשת להטיל גזרה חדשה, ולפיה יגרשו כל החוכרים היהודיים מהכפרים, ובתי המזיגה יחכרו לאזרחי הארץ שאינם מבני ישראל. הגזרה אימה למוטט את מטה לחמם של החוכרים היהודים, והללו נקבצו יחד כשכל מאות איש ועלו לזידיטשוב, כדי לחלוצ את פני הצדיק, להעיתר בעדם על בטול הגזרה. החלה, סבר הרבי כי מעו יצא מתוק, ותחת אשר הללו שרויים בגנפם בין ערלים, ואינם זוכים להתפלל בצבור ולשמע קדיש וקדשה, יוכלו מעתה לדור בין בני ישראל. אולם הכפריים צעקו מרה לשמע דבריו, וטענו כי הגזרה מהירה בעבורם ממת מות, שכן לא יעלה בגדם להתפגס בעיר שבה הפרנסה דחוקה בלאו הכי ואף לא יעלה בגדם לגבות את־החובות העצומים שערלי הכפרים חייבים להם. ראה הרבי את־מצוקתם, ובקש מהם ללון בקרבת מקום ובבקר יודיע להם מה עלה בידו. הכפריים התפזרו בפחיתותם אל אכסניוניהם שבעיר, ובבקר השפם התכנסו שוב בביתו של־הצדיק, לשמחתם, נענה הרבי ואמר: "איש בשורה אנכי בעבורכם. באישון לילה דפקתי על שערי רחמים בשמים, והתחננתי לפני כל צדיקי עליון לעמד לימינכם, אולם פלם טענו את מה שאמרתי לכם אמש, כי מוטב שתגורו בין יהודים ולא בין ערלים, ואף אחד לא תשה אָנו לפעל לבטול הגזרה. אולם לבסוף מצאתי לי עזר וסמך בתנא האלקי רשב"י, שלא הסכים לבצוע הגזרה וטעו, כי מעתה ואילך, כל יהודי שיקלע אל אחד הכפרים שבאם הדרך, ולא יהיו בידו טלית ותפלין, לא יעלה בידו להתפלל בהם, ואף לא יהיה לו היכן לסעד את־לבו, ולכן יש להשאיר את החוכרים היהודים על־כַּנְם. החליטו בבית־דיו שלימעלה לשאל בדעתו של אחד מבני העולם הזה, וכאשר שאלו אותי אמרתי בדברי רשב"י, ומיד הודיעו על בטול הגזרה. ועכשו יכולים אתם לשוב לביתכם, כי השר שהציע גזרה זו מת הלילה במיתה חטופה, והגזרה בטלה". וכדבריו בן היום.

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

וישלח יצחק וגו' - צריך לדעת למה הצריך לומר אחי רבקה, מי לא ידע בזה? ומהיגם שבסמוך אמר בן. ועוד אמרו אם יעקב ועשו הם דברים יתירים, אכן בא הקתוב לתת טעם ליצחק אבינו, ששלח בן צדיק לאדם רשע מפרסם, לכן הארמי. והגם שאברהם שלח ולקח רבקה, לא היה בתואל מפרסם ברשע בלבו, ועוד, שלא אמר בפרוש אברהם שיקח בת־תואל, מה־שאינון יצחק שצוה ליעקב שיקח אשה מגנות לבן הרשע, לזה אמר אחי רבקה ושניהם יצאו מבתואל הרשע, וכמו־כן יצא מלבו בת צדקה, גם אין להוכיח שלא יצא שלשלת שרש קדשה מאדם רשע. לזה אמר אם יעקב ועשו, פרוש הרי שצדקה שלשלת הקדשה מאב רשע, גם־כן אין להחליט ולומר כי להיות לבן רשע לא יצא ממנו גנות ברבקה. ויש לך לדעת, כי דוקא בימים ההם שעדין לא נתבררו הנשמות הקדושות מקומם שבהם, והקרה משפחת אברהם כי שם קנתה לה הקדשה מקום, והיה לה לאות עולם אברהם ושורה, כי הם גרים ראשונים, וכל אשר יגדיר מהאמות בכל־זמן יקרא אברהם ונקבה שרה. לזה מין הקדשה יחפש אחר מינו, כי אחד היה אברהם ולא השלם בגנו הקדשה בכורים ונקבות כי לא הוליד אלא את־יצחק ולא הוליד נקבות עמו וכו', וכמו־כן יצחק לא היה לו גנות כי ניצוצות הקדשה הנקבות עומם בארץ שבי, לזה שלחו יצחק לחזר אחר אבדתו. אך זה היום שקוננוהו, כי פרחו שרשי הקדשה הן בני ישראל, ופרח מטה עו ותפארתו, והפר אילן החיים חלק ה' עמו ויעקב חבל נחלתו, הן היום המבוקשים בקדש ולא יסב אדם משטות בני ישראל למשפחות הארץ, ואם נשאר מניצוצי הקדשה בתוך העמים, הרי הם ביציאתם לעולם מתאספים ובאים ואחר גרותם יאמנו כי אבותיהם היו ולנו הם.

דברי הימים

בז' בכסלו שנת ג'תש"א, מת המלך הורדוס, שהמליך את־עצמו על ירושלים לאחר שושלת מלכי בית חשמונאי, ובימיו השתלטה רומא על ארץ ישראל. יום זה נקבע במגילת תענית כיום־טוב, על מותו של הורדוס העריץ שהחשיך את עיני ישראל. הורדוס היה מצאצאי האדומים, שהם צאצאי עשו שישובו בארץ אדום בעבר הירדן, ואביו אנטיפטרוס היה יועצו של המלך הורקנוס השני. מצד אמו היה צאצא לשבטים נבטים מחצי האי ערב, וחז"ל החשיבוהו כעבד כנעני שחייב במצוות כאשה. במסכת בבא בתרא מסופר עליו, שנשא את הנצר האחרון מבית חשמונאי, אולם היא ביכרה למות ואמרה שמעתה כל האומר שהוא מבית חשמונאי, אינו אלא עבד. הורדוס רדף את חכמי ישראל והרג רבים מהם באכזריות, מפני שידע את הנאמר "מקרב אחיך תשים עליך מלך", אך לאחר שגילה את צדקותו של התנא בבא בריבואטא, שמע לקולו ובנה מחדש את בית־המקדש בפאר והדר, עד שאמרו חז"ל שמי שלא ראה בניין הורדוס, לא ראה בניין יפה מימיו. שטח הר הבית הוכפל על־יָדו, כך גם גובה בית המקדש ונוספו לו אולמות פאר. בנוסף בנה נמלים ומצודות, את העיר סבסטיה בשומרון ואת קיסריה העתיקה, והחזיר את תרבות יון הטמאה בארץ ישראל באמצעות תיאטראות ומרכזי שעשועו, חז"ל מספרים עלו, שמרוב גאוותו גידל יונים מאולפות שהיו קוראות אחריו "קירי קירי דהיינו אדון", כדי להבליט את אדנותו למרות היותו עבד כי ימלוך, ויונים אלו נקראו בני חז"ל 'יוני הרדסיות' על־ישמו. לפני מספר שנים התגלו קברו של הורדוס ב'הר הורדוס' הוא ההרדיון אשר מדרום לירושלים בגבול מדבר יהודה, אותה בנה הורדוס כדי שישימש בעבורו כמבצר שמור מאויבים.

עברו שנים, ואחד מאותם חוכרים יהודיים, הגיע לרבי צבי־הירש ובקש לקבל עצה והדרקה מפיו. "עומדת בפני הצעה, לחבר אצל האדון פלוני את בית־מלונו שעומד על פרשת דרכים, והשירות מצויות שם. אלא שחסרון גדול יש שם, שכן אין המים מצויים במקום. אלו הייתי יכול להתברך במים חיים, היו כל סוחרי הבהמות מקצרים את־דרכם דרך בית המלון הזה, תחת אשר הם עושים את־דרכם סחור־סחור, וכך אוכל להתפרנס כבוד". יעץ לו הרבי לחבר את־המלון המציע, וצוה עליו לחבר באדמה בסמוך לבית־המלון עד עמק מסין, וכשיסיים את־החפירה יבוא אליו. הלך האיש ועשה כמצות הרבי, ולאחר שחפר את מדת העמק שהצטווה, חזר ונסע שוב לזידיטשוב. עתה שוב לביתך, טל פתק וכתב עליו את־הפסוק **ויהי ביום ההוא ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו על־אדות הבאר אשר חפרו, ויאמרו לו מצאנו מים**, והשלך את־הפתק אל־תוך הבור שחפרת". עשה האיש כמצותו, ומיד התרחש הנס אל מול עיניו הנדהמות. מקרקעית הבור החלו לבצוץ ולפכות מים חיים, עד שהתמלא הבור פלו במים רבים. ספור מציאת המים הפך גלים באזור פלו, וכל סוחרי הבהמות החלו לעשות את־דרכם דרך באר המים, ולנו בבית־המלון הסמוך, שם רכשו תבן ומספוא לבהמותיהם וצידה לדרך, עד שהלך האיש הלון וגדל, עד כִּי־גַדַל מאד.

לא ארכו הימים, ובעל המלון הותיק שעמד על־אם הדרך הארצה ראה כי חללו ארחות, והלכי נתיבות לא ילכו ארחות עקלקלות. החל האיש לחקך בדבר, וכאשר גלה את־דבר מציאת המים בדרך הקרובה, התמלא קנאה עזה בחוכר היהודי, עד שלא שלט בעצמו והחליט להסיג את־גבולו. "אדוני הפרוץ", אמר אל אדון הכפר, "דע לך, שהחוכר היהודי שחכר ממך את בית־המלון, הטעה ורמה אותך במקח, שכן הוא משלם לך סכום מגתך וזעום. אך אני מוכן לחבר את בית־המלון במקומו, מחזיר מפלפל כהנה וכהנה". מיד גרש האדון את החוכר היהודי, והעמיד במקומו את מסיג גבולו הנבל. שב היהודי לזידיטשוב, וספר לרבי בשברון־לב על האסון שארע עמו, והרבי צוה עליו מיד לקחת פתקה אחרת, לכתב עליה את־הפסוק **וּכְלֵי־הַבְּאֵרָה אֲשֶׁר עֲבַדוּ אֲבוֹי בְּיַמֵּי אֲבָרָהָם אֲבוֹי סַתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים וּמִלְכָּאִים עַפְרָי**, וְלֵהשְׁלִיכָהּ אֶל־תוֹךְ הַבְּאֵר. עשה היהודי בן, ולמרבית הפלא הפסיקו המים בבתי־אחת לנבע, והבאר הפכה להיות חרבה ויבשה. עם הפסקת הנביעה, התאבלו הערלים אשר בכפר מרות, וזעקו חמס בפני אדון הכפר על אשר גרש את היהודי החוכר, שבזמן מגוריו במקום היה המעיין נובע מים חיים, ומיד פשט החוכר החדש, הפסיק המעיין לפכות ובית־המלון עמד בשממונו ובעליבונו. שב האדון אל החוכר הראשון, והציע לו לשוב למקומו, והיהודי עשה בן לאחר שבקש את־עצתו של הרבי, והוא צוה עליו להשליך אל־הבאר פתקה חדשה ועליה הפסוק **וַיִּחְפֹּר בְּאֵר אַחֵרָה וְלֹא רָבוּ עֲלֶיהָ, וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רַחֲבֹת, וַיֹּאמֶר מִי־עֲשָׂה הַרְחִיב ה' לְנוּ וּפְרִינוּ בְּאַרְצֵנוּ**, ומיד החלו המים שוב לנבע. ישב החוכר במקום עד סוף ימיו, עשה חיל בעסקיו וראה בהם פרקה, ואף בניו ובני־בניו ישבו שם אחריו ללא פגוע, ואין איש מסיג את־גבולם. ♦

בשעה ששב יעקב אבינו מלונתו של אברהם אבינו, עמד לבשל נזיד שהוא מאכל אכלים. ובמדרש הגדול למדו מאין, פמה לא רצה יעקב אבינו להטריח את האלת, שהרי פמה עבדים ושפחות היו לו לאביו יצחק שהיה עשיר מכלל, ועקשו שראה שהם שנים, עמד ובשל לעצמו.

רגיל היה רבי ישראל סלנטר לנסע על פני קהלות ישראל, כדי להרביץ תורה ומוסר ולהפיץ בבני ישראל רוח חיים. מנהג שלי קבע עשה לו, וכשהיה מגיע לכפר אחד, היה מתאכסן שם אצל יהודי הגוי, שהיה מוקיר רבנו וזהו מכבודו ביותרת הכבוד. פעם, כאשר הגיע אליו, יצא הלה לקראתו ואמר לו בשמחה: "מעתה יוכל מר לטול את ידיי ופתי שלי צמא, כי הכנסתי לביתי משרתת עבדיה והיא מסיעת לנו בשאיבת מים מהבאר הקרוקת". אולם לפליאת המארת, צמצם רבי ישראל את עצמו בשנת נטילת ידיו והשתמש במדה מעט מאד, כדי רביעית בלבד. לפליאת המארת, אמר לו רבי ישראל: "אמנם ידועים לי דברי תו"ל שיש לטל את ידיים בשפע, וכן נאמר וזהו שהנוטל ידיו בלי צמצום הריהו מתעשר, אולם איני רוצה להתעשר על חשבון טרחתה של יתומה עלובה מבנות ישראל, שעליה לכתת את רגליה להביא מים מרחוק".

בשהיה הגר"ז מברסק נוסע לשונוץ לצורך מנוחה והחלפת פה, היה מתאכסן בגרד קבע אצל רבי וולף רוזנברג, שהיה איש אשר רוח בו ומוקיר רבנו. בפעם הראשונה שהגיע אליו יחד עם בניו, הודמו לו לבעל האכסניה לעמד על מנתו הנפלאה של אוהו הגדול, שלא להיות לטרחה כלל על האלת. עם הכנסו, חרד בעל הבית הנקש לקראתו, והביא לפניו קערה וספל לנטילת ידים, ששמנת על פתו, והוא נכון לשמש תלמיד חכם בעבדא קמי מרה, אולם הרב פנה ואמר בגחצות: "שבו נא בטוהא, ואם תביאו לי עוד דבר מה, הרי אני סתמלק מיד מיתתו" ... ואחר הוסיף ואמר: "בני נמצאים עמי, ולחם יש בכף משום מצות בכוד אב בשעה שהם עומדים לימני ומסעיני לי, אולם את האחרים איני רוצה להטריח בשום אופן". בהזדמנות אחרת, כאשר יצא מהבית ומארחו רצה לסייע לו ללבש את מעילו, סרב בנימוס, והסביר לו, כי מספרו זו אין הוא מסגל להתארח אצל אחרים, שכן אינו מסגל להטריח את האלת בעבורו.

היאמרי חיים" מויוניץ ספר פעם על אביו ה"אהבת ישראל", שנהג היה לקבל על עצמו מדי שנה מדה אחת, ועליה היה עמל במשך השנה כדי לתקנה ולשפרה. פעם הגישו לו מרק לאכל, אולם הוא לא אכל משמו, עד שהמסבים הבחינו כי שכחו להגיש לו כף לאכילה. תמהו המשמשים ושאלו את הרבי מדוע לא העיר להם על כך, אולם הוא השיב והסביר, כי באותה שנה קבל על עצמו שלא להטריח אחרים, ולכן שתק והמתין עד שמעצמם ישימו לב לכך.

בערב ראש חודש אלוול תש"ל, נסע ה"אמרי חיים" מצפת פה שהה בימי הקיץ, אל ציון התנא רשב"י במירון. בהגיעו, בקש ממלווי שלא להנכנס אל המערה בסמוך לציון, אלא לעמד במרפסת הכהנים שמחוץ לפליאתם הסביר הרבי ואמר: "הרי עומדים פאן יהודים רבים הדבוקים בתנא רבי שמעון, וכי יכול אני להטריח אותם ולגרם לכך שיחקו אותם ממקומם בשעה שאכנס? והוסיף לספר: "זכורני, בשעת שבאתי למירון בשנת תרצ"ה, נדחקו אנשים רבים לכבודי, ולפתע שמעתי אשה וקנה אחת שצעקה "יבי, ר' שמעון שיף גם לי ולא רק לך" ...

נכדו של רבי ישראל יעקב קניבסקי ה"סטרפולר" ספר, כי במשך חמש עשרה שנה שהה בביתו, ואפלו פעם אחת לא בקש ממנו להגיש לו כוס מים או לשרת אותו בדבר כלשהו. אפלו כדי לקרב אליו כוס שעל שולחנו, סרב להערו בו, והיה רגיל לומר: "מה שאני יכול לעשות בעצמי, איני רוצה להטריח איש". כאשר היה פעם באפיסת כחות, בקש מנכדו להביא לו

מסכת פסחים מהארון, ולאחר שהגד עשה בבקשתו, הודה לו על כך כפי שמודים למי שטרח טרחה מרבה.

שנה אחת, היה רבי איסר זלמן מלצר חלש ביותר, והרופא אסר עליו ללכת לבית הכנסת ביום הכפורים של אותה שנה. בקשו מקרבו לנסות מנון בביתו, אך הוא סרב, ואפלו לתפלת מנהג כלבו התנגד. "הרי המתפללים הנם חלשים מהמענית", אמר, "ואם עלי צוה הרופא להתפלל בבית, הרי שמרדיו איני חייב ללכת לבית הכנסת, ולמה אסרן ארית אנשים בגללי?".

רבי יוסף חיים זוננפלד, רבה של ירושלים, היה זהיר מאד שלא להטריח את הזולת, ואפלו ילד קטן. מעולם לא הרשה לאף אחד ללוותו, פרט למשמשו הקבוע שהיה מלווה רק עד גמר המדרגות, מתוך חשש שלא ימדע עליהו מחמת זקנותו. פעם נכנס לבית הכנסת בשפניו מועדות אל עבר מקומו, אולם בגלל ישב ילד אחד שעכב את הנכנסים. עמד רבי חיים ולא הקים את הילד ממקומו, עד שאבי הילד חש בדבר ונגר בו. "האיך ראה שהרב עומד וממתין, ואתה לא יקם ולא יזע ממנו?" הרגיע רבי חיים את האב ואמר לו: "איך אטריח ילד קטן שעתיד להיות גדול בישראל? בו בזמן שאני כבר אחרתי להיות מה שעוד הייתי יכול להיות?!"

מטעם

ויעש להם משלה ויאכלו וישתו (כ.כ)

הבת ויאכלו בטעם טפחה המפסיק, ומפדת מתבת וישתו, ואלו באליעזר נאמר ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו, והתבות ויאכלו וישתו מחפרות בטעמים מחברים מנה רביעי, וכן אצל עשו נאמר בפרשתו ויאכל וישת ויקם וילך גם יכו בטעמים מחברים מנה זקף קטן, וסבת הדבר, כי בסעדתו של אליעזר ועשו שלא נזכר ששתו ויו, הרי המשקה היה טפל לפת ולכן אין מוכרים עליו בסעדה, אבל בסעדה שהכין יצחק לאבימלך נאמר ויעש להם משחה, ועקר המשחה הוא עלישם חיון שהוא העקר, ולכן היה צריך לברך גם עליהיו שאינו טפל לפת, ולכן מספקת פאן תבת ויאכלו מתבת וישתו, כדי לרמוז שהיו שני כברים נפרדים והשבים, פת ויין. (ברכת איש)

ויריבו רעי גרר (כ.כ)

הבת ויריבו מטעמת בטעם אזלא גרש, כי רעי גרר הלכו וגרשו את רעי יצחק משם. (דברי יואל)

את עשו | בנו הגדול (כ.כ)

הבת עשו מספקת מהתבות בנו הגדול בפקס, ו לרמוז לדברי המדרש אביו קראו גדול, אמו קראתו גדול, אמו להם הקב"ה אם בעיניכם גדול בעיני קטן, שנאמר הנה קטן מתתוך בניו, ואף תבת הגדול הסרה וא", שכתב מר בכורותו. (טעמי המקרא)

מדרש

על עשו נאמר בפרשה שיצא "אדמוני כלו כאדרת שער". בפי רבים שגורה ההבנה המטעית, כי עשו היה אדמוני בשעריו, המבנה היום יינג' בהשפעת צמח הזנגביל שנקרא באנגלית יינג' וצבעו כתום. אולם הפרש הנכון הוא, שבשרו שלי עשו היה אדמוני ולא שעריו, וכפי שפרשו בעלי החסדות בשם המדרש, שיצחק חשב שעריו לא נבלע דמו ולכן לא רצה למולו, ומשגל וראה שצבעו לא משתנה, הבין שכן טבעו ורצה למולו, אך עשו לא הסכים לכך גם בגיל שלש עשרה פושטמאל. וכך פרש הרד"ק ששעו נולד אים בבשרו יותר מפל התינוקות. וראיה לכך מדברי שלמה המלך בשיר השירים "דודי צה ודודים דגול מרבה", ולא יתכן שפנתו עליהשער, שהרי אמר גם "קנאותי תלתיים שחרות כעורב", וזה גם הבאר בדרך המלך "והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רא".

ממלח

רגיל היה רבי יהודה אריה דימוניא מונציה לומר, כי תבת 'בקחתו' מופיעה בתנ"ך בלו פעמים בלבד. פעם אחת בפרשתו בפסוק "ויהי יצחק קר ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בנואל הארמי", והשניה בספר ימיה "הדבר אשר יהיה אל ירומיהו מאת ה' אחר שלח אתו נבון אדן רביטבים מירקומה, בקחתו אתו והוא אסור באוקים", וקמו בדרך צוות יש פאן לאדם, מיד לאחר 'בקחתו אותה' כאשר שהוא נושא אשה, ואי מתקים בו 'בקחתו אותה' ואי 'הוא אסור באוקים', שאין הוא אדם חפשי לעצמו אלא אסור באוקים לאשתו ולמשפחתו ...

"ויהי אך יצא יעקב מאת פני יצחק אביו, ועשו אחיו בא מצידו" - מכאן למדנו, כי בתורה הקדושה אין דרך אמצע ונתיה שליפה. שכן אך יצא יעקב מאת פני יצחק אביו, אך עוזב האדם את מסרת אבותיו, ומיד בא עשו אחיו מצידו, והוא נופל בראשו. (ה'ס'א מנובחרודק)

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

פרשת תולדות

מבית שבת טיש

מתוך הספר "מדות טיש" שיצא לאור בעזרת השם על-ידי פרשות השבוע

נושא השבוע: תפלה

משבה

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

התפלה היא החלק החשוב בעבודת השם, ובה זוכה האדם להתקרב לבוראו ולשפף בפניו את-שיחו, ולהביע את-משאלותיו וצרכיו. את זמני התפלה תקנו האבות הקדושים, אברהם יצחק ויעקב, שתקנו להתפלל בבקר, בצהריים ובערב, ואנשי פנסת הגדולה תקנו את גסח התפלה. הרמב"ם פוסק להלכה שהתפלה בכל יום היא מצוה מן-התורה: "שנאמר ויעבדתם את ה' אלקיכם", מפי השמועה למדו, שעבודה זו היא תפלה, שנאמר ויעבדו בכל לבבכם ואמרו: "איזהו עבודה שבלב? זו תפלה". שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום, ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא, ואחר-כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנון, ואחר-כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו, כל אחד כפי פחו". אולם לדעת הרמב"ם אין חובת התפלה בכל יום מצוה מן-התורה, ורק בעת צרה יש מצוה לפנות אליה בתפלה, שנאמר "וכי-תבאו מלחמה בארצכם וגו' והרעתם בחצצרת ונזכרתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם מאיביכם". אנשי פנסת הגדולה תקנו את גסח התפלות, וקבעו שלש תפלות כנגד קרבנות הצבור, שחרית ומנחה כנגד עולות התמיד, ולכן הן תפלות חובה, ותפלת ערבית שהיא כנגד הקטר חלבים ואיברים, ולכן נתקנה תחלה כתפלת רשות, ובני ישראל קבלו אותה עליהם כחובה. מכיון שהתפלה היא עבודה שבלב, תלוי עקרה בכונת הלב, הפוללת גם פונה של עמידה בראיה ואהבה לפני הבורא, וכן פונת בפרוש המלות, ומפני זה התפלה היא אחד מן הדברים שצריכים חזק בכל יום.

על-הפסוק שבתחלת הפרשה: "ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו פי עקרה הוא, ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו", מפרש רש"י: "לו ולא לה, שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק, לתפלת צדיק בן רשע, לפיכך לו ולא לה". וישתי תמיהות עולות בדבר, מדוע תלו את-יתרונו של יצחק בהיותו צדיק בן צדיק? והרי הוא עצמו עבר את-נסיון העקדה במסירות נפש, שהרי היה אז בן שלשים ושבע שנה, ואם-כן יש לו מעלה עצמית ויתרון על-רבקה שלא עברה נסיון כזה, ודי היה לתלות בכך את דרגת תפלתו המיוחדת. ועוד תמוהים הדברים, שתפלת צדיק בן צדיק גדולה מתפלת צדיק בן רשע, והלא לכאורה היה צריך להיות להפך, שכן הרשע שעוזב את-דרך השקר ובוחר להסתופף בצל התורה, גדול בערכו מאה שהולך בדרך אבותיו הצדיקים, והרי על-רבקה מפרש רש"י "להגיד שבחה, שהיתה בת רשע ואחות רשע, ומקומה אנשי רשע, ולא למדה ממעשיהם". ועל-כך היה ה'סבא' מקלם מבאר, שאה היה סוד כחו של יצחק אביו, בכך שלמרות היותו צדיק בן צדיק, שהיה יכול לעוד בדרך אביו אברהם שהיה עמוד החסד, בחר לו לאחר יגיעה דרך משלו לעבודת ה', והתעלה להיות עמוד גבורה וראת שמים, כפי שהוא מכנה בתורה 'פחד יצחק'. ואחר שבחר לו בעמל את-דרך ה', התיחד במעלת אב לעצמו. וזו מעלתו הגדולה של צדיק בן צדיק, שעל-אף שיכול לעבד את-ה' בדרך הסלולה לו על-ידי אביו, מחפש הוא בצמאון גדול ובעמל לעבד את-ה' בדרך המיוחדת כפי פחו. ולעמת זאת, צדיק בן רשע רואה לפניו מדעתו את-דרך האמת כיתרון האור מן-החשך, ולכן קל לו יותר להתנתק מעברו השקרי ולהסתפח אל נחלת-ה'. זו היתה אפוא מעלתו הגדולה של יצחק אביו, שמופני כן "ויעתר לו ה'" - לו ולא לה, מפני שעמד להתפלל בכח עצמו, מתוך יגיעה ועמל משלו כדי להפיר את-בוראו בדרך, וגדולה מעלה זו של אדם שאינו סומך רק על זכות אבותיו ואינו מתפלל כמצות אנשים מלמדה כפי שהרגל מנערותו, יותר מאשר אדם שלא ידע תפלה מהי, וכאשר עמד על-דעתו החל להתפלל בהבנה שכלית.

ואם זו היתה דרגתו של יצחק אביו, הרי שאנו בערכנו מסתמכים בתפלה על-אבותינו, כפי שהיה רבי חיים מרדכי מנייאמץ מבאר מדוע אינה דומה תפלת צדיק בן צדיק לבן רשע, ואמר: "פיצד מסגל אדם שסופו רמה ותולעה, לעמד ולהתפלל לפני הקב"ה, שכבודו מלא עולם? אלא שכאשר מבטל האדם את-עצמו טרם עומד להתפלל, כמו שאמרו חז"ל על החסידים הראשונים שהיו שוהים שעה אחת קודם התפלה, כדי להתבונן בשפלות עצמם ובגדלות הבורא יתברך, אזי הוא עומד ואומר לקב"ה, 'רבונו של-עולם! באמת איני ראוי להתפלל לפניך בכחות עצמי, אבל סומך אני על זכות אבותי שעשו רצונך, ואף אני אעמד לשפך שיח לפניך בכחם'. אולם צדיק בן רשע בא בכח עצמו ואומר 'רבונו העולמים! בזכות תורתך ועבודתי לפניך, קבל נא את-תפלתך'. ומכיון שאבות עצמו אינה חשובה לפני הקב"ה כזכות אבות, לכן תפלת צדיק בן צדיק חשובה יותר..."

מספר על רבי נפתלי מרופשיץ, שפגש פעם את רבי משולם פיבוש הלר בעל "ישר דברי אמת", ובדבריו הזכיר את יחוסו המפאך. תמה רבי פיבוש ושאל: "וכי לעבודת ה' צריך יחוס? ורבי נפתלי הסביר: "הבה ואסביר לך לשם מה חשוב היחוס. מר משולם קום בחצות הלילה, עורר תקון חצות ועוסק כל-הלילה בתורה. עם עלות השחר הוא מתפלל שעה ארבע בהתלהבות ודבקות, בכונות ויחודים, ולאחר התפלה פאשר הוא סועד את לבו, חש הוא בקרת-רוח, שכן אבותיו לא צעדו בדרך זו של עבודת השם בסלידתו. אולם אצלי הדברים הפוכים, שכן פאשר אני מסים את-תפילתי, גם אם היתה תפלה כהלכה, עומד לבי ונוקפני, שהרי מהי תפילתי לעמת תפלתם היוקדת של אבותי ואבותי אבותי? ונמצא אפוא שהיחוס אינו צריך עבודת השם, אלא צריך לגימה שלאחר התפלה..."

אימתי התפלה נשמעת?

כאשר הנפש נכנעת, העין דומעת,

והתלאה לקירות הלב נוגעת.

(רבי יהודה אלחריזי)

נמשל

למה הדבר דומה

והנה הגיע היום המיחל, ובאפק כבר נראתה פמליתו של הצאר. כמו פלם, עמד גם פטר במסדר הכבוד, ויחד עם אלפי החילים עמד בדממה כדי לחלק כבוד לאורח הדגול. בהנאה גלויה סקר הצאר את שורות החילים שעמדו בסדר מופתי, הדממה נשמרה בקפדנות, ודומה היה כי הבקור יעבר בהצלחה יתרה. אולם לפתע התהפכו היוצרות, והמקום פלו הפך ליורה רותחת. בלי שום התרעה מראש, זנק לפתע פטר מידיענו מבין השורות, התנפל על הצאר והשכיבו ארצה, כשהוא מגונן עליו בגופו החסון והענק. שומרי ראשו של הצאר עוד לא הספיקו אפילו להניד עפעף, שכן מהירותו של פטר הייתה פברדלס דרוה, ולפתע נשמעו קולות ירי, שהשתתקו באחת לאחר שניות מספר. החילים הביטו זה על זה נדהמים, אך לא עברו דקות ארוכות והדברים החלו להתבהר אט-אט. התברר, כי בין שורות החילים שעמדו במסדר הכבוד, התחבאו גם כמה מומבקישי רעתו של הצאר שהתנגדו לו קשות, והללו החליטו להתנקש בחייו בשעת בקורו בפומנה. אף אחד לא חשד באותם מתנקשים, והם כמעט הצליחו להוציא את זממם אל הפועל, אלו לא ערנותו ותושיתו של פטר. הלה חש בתכונה שלצדו, וכאשר ראה לחרדתו את החיל שעומד לצדו ואקדח שלוף בידו, הריח את הסכנה הגדולה המרחפת על-ראשו של הצאר, ובזריזותו המפורסמת הצליח להסיטו ממעגל הירי, וכך בעצם הציל את חייו.

"במה אוכל לגמול לך, על שהצלת את חיי?" שאל הצאר, כשקולו רועד מהתרגשות. כלם הביטו על פטר כעל גבור ואמיץ לב, אלא שסכל זה לא השכיל לנצל את הזדמנות חייו. "אדוני הצאר, אמר בטון מתנצל, סובל אני מרות ממפקדי הישיר, שמתעלל בי לשוא וממרר את חיי, יצוה נא הצאר עליו לשנות את יחסו אלי ולהפסיק לענותני חנם". צחוק עז פרץ מגרונו של הצאר, ובחיוך של לעג אמר לפטר: "סכל שכמוהו! היתה לך עכשו הזדמנות פז לבקש כל משאלה שתירצה, וכמו ידך דחית אותה מלפניך. הרי היית יכול לבקש ממני שאמנה אותך בעצמך למפקד עליון ולגנרל רם דרג, ואתה במקום זאת מבקש בקשה פה פעוטה, להמשיך להיות חיל נחות דרגה, ורק דואג שהמפקד לא יצער אותך!" ומאו, הפך פטר להיות למשול ולשנינה בקרב בני המדינה, והיה לסמל ודגמה של סכל אשר אבד את כל עולמו ברב טפשותו.

הנמשל

במשל נפלאת זה, השתמש רבי נפתלי מרופשיץ כדי להסביר את כחה של התפלה. עומד אדם לפני הקדוש ברוך הוא, יוצר העולם ומנהיגו, ויש לו הזדמנות פז לבקש כל משאלה. אך מה עושה הסכל? מבקש על פנים קטנים, על עניינים גשמיים ופעוטים ועל דברים של מה בכך, במקום לנצל את ההזדמנות כדי להתפלל לגאלות כלל ישראל ולישועת הכלל והפרט, והרי דומה הוא בכך לאותו חיל טפש שהפסיד כמו ידיו את הזדמנות חייו. אולם מי שעניו בראשו, מנצל את הזמן שהוא מדבר עם בורא העולם, ושופך לפניו תפלה מקירות לבו להישע בתשועת עולמים.

פטר, היה נער רוסי בן-כפר, שלא קרא ולא שנה מימיו, וכל עולמו הצטמצם בכפר הקטן בו התגורר. אותם ימים, היו ימי שלטונו של הצאר הרוסי הנודע ניקולאי, ששלט על רוסיה האדירה בשלטון ללא מצרים. שנים של כמיהה וצפייה להיות מבין אלו שיזכו לשרת בצבאו של הצאר ולהגן על המולדת, הגיעו לקצם בעת שפטר נכנס בשערי המחנה הצבאי, ושם התקבל כחיל מן השורה. מפקדיו לא היו צריכים להתאמץ הרבה, כדי להבין שהוא לא נחו בבניה יתרה, אולם אם ראשו לא היה מברך, הרי שגופו היה כעין פצוי על-סכולותו. פטר היה איש רחב כתפיים, חסון ובעל-כח, ובנוסף לכך היה זריז ומהיר מאין כמוהו. הוא לא בחל בשום משימה בעת האמונים המפרכים, והמפקדים נטלו אותו כסמל ודגמה לחיל מסור, אשר מוכן לעשות הכל למען המולדת והגנת העם. אולם סבל רב סבל פטר ממפקדו הישיר, שמרר את חייו וענה אותו לשוא. הלה היה כפרי מגשם, וכעבד כי מלך רדה בחיליו באכזריות והנהיג אותם ביד קשה, ומפל החילים שבפלגה, היה פטר השועיר לעצאזל של המפקד. כל המשימות הקשות והמפרכות, הוטלו על כתפיו, הוא היה זה שגשא על-גבו בכל מסע את כל הציוד הכבד של הפלגה, עליו הטיל המפקד את המשימה לדאג לנקיון המחנה, והוא גם היה זה שדאג למזונם של כל החברים. וגם פטר, שלא היה מחונן בבניה יתרה הבין, כי הוא מפלה לרעה מחבריו, וחש כי המפקד מתאנה לו ללא שום סבה הנראית לעין. אלא שהוא ידע והבין בחושיו המחדדים, כי מוטב לו לשתק ולשאת את סבלו בהרוק שנים, שכן אם יעז להתלונן בפני מישוהו, יפרע המפקד ממונו בכפל כפלים.

והנה יום אחד, הרגשה תכונה קדחתנית במחנה פלו. היה זה בעקבות אגרת קצרה שהגיעה אל המפקד הראשי, ובה הודעה על בקורו הקרוב של הצאר ניקולאי בכבודו ובעצמו במחנה. מאותו רגע של קבלת ההודעה, היה נראה המקום ככונת דבורים רוחשת. הכרו על מבצע נקיון נרחב, והמקום השתנה ללא הכר. החילים כלם עמלו ללא הרף, דאגו לשפור הופעתם החיצונית, כמו גם בדיקת תקינותם של כלי נשקם, והתכוננו במרץ רב לקראת בקורו של הצאר. המפקדים האיצו בהם ללא הרף להמשיך בהכנות הקפדניות, וכדי לזרום ספרו להם על בקורי פתע אחרים שבצע הצאר במקומות אחרים, ולעתים העניש בחמרה את המפקדים וחיליהם, על לקויים שונים שמצא. בין השאר ספר עליו, כי פעם התכוננו אלפי חילים לקראת בקורו, נקו וצחצחו את המחנה פלו עד שהבריק כמראה מלטשת, אולם הצאר לא העיף אפילו מבט אחד על הסדר המופתי והנקיון שזעק מפלפנה. במקום זאת, צעד קוממיות אל המטבח הראשי של המחנה, ומיד עם הכנסו בפתח, העביר את כף ידו מעל משקוף הדלת, וגלה שם שכבת אבק שאף-אחד לא העלה על-דעתו לנקות שם. לא עזרו להם למפקדי המחנה כל תחנוניהם והפצרותיהם, והוא הענישם קשות על קלות דעתם וזלזולם בכבודה של מלכות. נקל אפוא לשער את החרדה העמקה שהיתה נחלתם של החילים שצפו לקראת הבקור הצפוי, והאווירה פלה היתה מתוחה ודרוכה.

מְרַגֵּל

הַלְכוּת וְהַלְיכוּת

וגו'". והקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו. (מסכת ברכות)

• מניין שאין הקב"ה מואס בתפלתם של רבים? שנאמר "הוא אל פביר ולא ימאס", וכתב "פדה בשלום נפשי מקרב לי כירבים היו עמדי", אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור, מעלה אני עליו פאלו פדאני לי ולבני מבין אמות העולם. (שם)

• צריך המתפלל להאחר בתקון המלבושים, ולא יעמד בתפלה באפנתו, ולא בראש מגלה, ולא בגרלים מגולות, ויתעטף בבגדיו כדרך שהולך לפני שר, שנאמר "הכון לקראת אלקיך ישראל". (חיי אדם)

• טוב שתתפלל הכל מתוך הסדור ולא בחוץ, כי זהו גם התעוררות גדולה להתפלל בכונה. (יש נוחליו)

• כל תפלה שאינה בכונה, אינה תפלה. (הרמב"ם)

• המתפלל צריך שיכון בלבו פרוש המלות שמוציא בשפתיו, ויחשב פאלו שכינה פנגדו, ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו, עד שתשאר מחשבתו וכונתו זכה בתפלתו, ויחשב אלו היה מדבר לפני המלך, היה מסדר דבריו ומכון בהם יפה לבל יפשל, קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חוקר כל המחשבות. (שולחן ערוך)

• תפלה בלא כונה, כגוף בלי נשמה. (אברבנאל)

• "אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה" - אם תביט בספר תשוב ממה כל מחשבה זרה באמצע התפלה, וכה תוכל להתפלל בכונת המלים. (הגר"א מוילנא)

• ראשון לכל, צריך שיתפלל מתוך הסדור. (החפץ חיים)

• "לא תאכלו עליהם" - לא תאכלו קדם שתתפללו על דמכם, וכל האוכל ושותה ואחר כך מתפלל, עליו הכתוב אומר "ואת השלכת אחרי גוף", אל תקרי גוף אלא גאיה, אמר הקב"ה: לאחר שנתגאה זה קבל עליו מלכות שמים. (מסכת ברכות)

• שואל אדם צרכיו בשומע תפלה. (שם)

• היצא מבית הכנסת, אל יפסיע פסיעה גסה. (שם)

• אם הבן רואה אצל אביו התנהגותו בהתלהבות רשפי אש שלהבת ייה, אז גם הבן יתלהב בו אש הקדשה שנשרש בתוכו, ועל ידי זה ירגיל עצמו לעבד אתה'

• אין עומדים להתפלל, לא מתוך עצבות, ולא מתוך עצלות, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך שיחה, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך שמחה של מצוה; ואין עומדים להתפלל אלא מתוך כבוד ראש. (מסכת ברכות)

• המתפלל צריך שיראה עצמו פאלו שכינה פנגדו, שנאמר "שויתי ה' לנגדי תמיד". (מסכת סנהדרין)

• רבי יוסי בר חנינא אמר: תפלות אבות תקנום. ורבי יהושע בן לוי אמר: תפלות פנגד תמידים תקנום. לעולם אימא לך תפלות אבות תקנום, ואסמכינהו רבנן אקרבנות. (מסכת ברכות)

• בשעה שאתה עומד בתפלה, תכון עיניך ולבך לאביה שבשמים. אם עשית כן, עפעפיך ישרו נגדך. (שוחר טוב)

• ארבעה דברים צריכים חזק ואלוהו: תורה ומעשים טובים, תפלה ודרך ארץ. תפלה מנין? שנאמר 'חזק ואמץ'. (מסכת ברכות)

• לעולם ישפיע אדם לבית הכנסת כדי שיזכה וימנה עם עשרה הראשונים, שאפלו מאה באים אחריו, נותנים לו שכר פנגד כלם. (מסכת ברכות)

• בשפנס לבית הכנסת, פנס שעור שני פתחים ואחר כך יתפלל. (הרמב"ם)

• אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, שנאמר "לשמע אל הנה ואל התפלה", במקום הנה שם תהא תפלה. (מסכת ברכות)

• אמר ריש לקיש: פלמי שישלו בית הכנסת בעירו, ואינו נכנס שם להתפלל, נקרא שכן רע, ולא עוד אלא שגורם גלות לו ולבניו. (שם)

• אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: מאי דכתב "ואני תפלת לך ה' עת רצון", אימתי עת רצון? בשעה שהצבור מתפללים. (שם)

• תפלת רבים אינה חוזרת ריקם. (ילקוט שמעוני)

• רצונך לדעת פחה של תפלה? אם אינה עושה פלה, חפיה היא עושה. (2)

• אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: כל הקובע מקום לתפלתו, אויביו נופלים תחתיו, שנאמר "ושמתי מקום לעמי לישראל וגו' ולא יסיפו בני עולה לענותו

עלוך שבועי מבית 'בני אמונים'

וכל מאמיהם

פרשת תולדת

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

תפלתו של יצחק חסרה משנות אביו

יצחק נשא תפלות בעשר

עמל ויגע עד שהגיע גם הוא לזרקותו של אביו. ראוי הוא לכבוד הגדול ביותר. קבץ 'בשדה ובכרם' עמ' פח

רמז לארבע ברכות המזון

'ויתן לה האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש; יעבדוך עמים וישתחוו לך לאמים... ארריך ארוך ומברכך ברוך' (כז כה-כט)

במסכת ברכות (מח א) בארו חכמינו זכרונם לברכה כי ברכת המזון שאנו אומרים לאחר אכילת פת, מורכבת מארבע ברכות שנתקנו בארבע תקופות שונות בחיי עם ישראל:

את ברכת 'הן' תקנו משה רבנו על גס ירידת המן במדבר, את ברכת 'הארץ' תקנו יהושע בכניסתו לארץ ישראל, את ברכת 'בונה ירושלים' תקנו דוד ושלמה בנו בעת כבוש ירושלים מידי היבוסים ובנין בית המקדש, ואת הברכה האחרונה - 'הטוב והמטיב' תקנו חכמי ישראל בתקופת החורבן, בעת שנתנו הרוגי ביתר לקבורה.

בדרך דרוש אמר הגאון רבי זלמן סורוצקין מלווצק, כי לארבע ברכות אלו רמז כאן יצחק אבינו ברוח קדשו:

'ויתן לה האלקים מטל השמים' - רמז לגס ירידת המן שעליה נתקנה ברכת 'הן', 'ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש' - רמז לארץ ישראל שעליה נתקנה ברכת 'הארץ', 'יעבדוך עמים וישתחוו לך לאמים' - על כבוש ירושלים ובנין בית המקדש בעת מלכות דוד ושלמה, 'ארריך ארוך ומברכך ברוך' - כנגד תקופת הגלות והחורבן שבה נפרה השנתת הקדוש ברוך הוא על עמו ישראל שלא יכלו ויקרותו בחטאם ויצלו. ועליה נתקנה ברכת 'הטוב והמטיב'.

חששו של רבי ירחם

"אולי ימשני אבי והייתי בעיניו פמתיעתע" (כז יב) רגיל היה המשגיח רבי ירחם הלוי ממיר להאריך בתפלת מוסף של ראש השנה למשך שעות ארוכות. פעם התחבא אחד מבני הישיבה סמוך למקומו מתוך רצון לדעת מה יעשה המשגיח עם סיום תפלתו.

זמן רב חלף עד שסיים המשגיח את תפלתו, וזא הפתע התלמיד לראות את רבו מתישב על מקומו בתשישות ובשברון לב כפשוטו אינו חדל מקלמלל את הפסוק: "אולי ימשני אבי והייתי בעיניו פמתיעתע". למרות גבה קומתו הרוחנית לא הרפה מלב המשגיח החשש פון התעבר שמץ של אבק רמאות בתפלתו. ויהי לפלא.

ההבדל בין צדקה לתפלה

"הקול קול יעקב והייתו ידיו עשוי" (כז יב) הצדיק רבי יעקב יוסף מפולנאה בעל 'תולדות יעקב יוסף' דרש את הכתוב כך:

העוסק בתפלה (קול) צריך לעשות זאת לשם שמים בבחינת 'קול יעקב', אולם הנותן צדקה (הידיים), אף אם עשה את המעוה שלא לשמה בבחינת 'ידי עשוי עולים לרצון לפני ה'.

יחסידים מספרים ח"ג עמ' 871

"ויעתר לו ה'" (סו)

"ויעתר לו" - נתפצר ונתפסיס ונתפתה לו" (רש"י). מדוע הצריך יצחק להתפלל ולהפציר כל כך?

באר זאת אחד מן המגידים: הנה אמרו חכמינו זכרונם לברכה (בר' סג ג) כי הקדוש ברוך הוא החסיר מתניו של אברהם אבינו חמט שנים, כדי שלא יראה בחייו את נכדו עשו ויצא לתרבות רעה.

לאור זאת נמצא כי אלו היתה לידתם של יעקב ועשו מתעעבת למשך חמט שנים נוספות, לא היה הקדוש ברוך הוא צריך לחסר משנותיו של אברהם כלל, שהרי עשו לא היה יוצא לתרבות רעה בחייו. לפיכך מובן מדוע הצריך יצחק להפציר כל כך עד שנתער לו ה'.

כשאמרנו הדברים בפני הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, הסכים עם הדברים ואף הוסיף על אתר ואמר כי רמז יש להם מלשון הכתוב, שכן המלים 'ויעתר לו ה' הן בגימטריה: 'חמט שנים'.

י'רם חמד'

אמן מורידה שפע לעולם

"ויתן לה האלקים מטל השמים ומשמני הארץ... יעבדוך עמים" (כז כה-כט)

ראשי תיבות: לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ הם בגימטריה 'אמן'. ללמדנו כי בזכות עניית אמן יורד שפע לאדם ואוביני נופלים תחתיו, כפאמר בסמוך: "יעבדוך עמים".

י'רם ו'הב מערכת ב'

ענה אמן על ברכת אביו

"ויתן לה את ברכת אברהם... לדשתך את ארץ מגוריך אשר נתן אלקים לאברהם" (כח ד)

בברכה זו התברך יעקב מפי אביו בצאתו לפדן ארם. ויש לדרש בדרך רמז, כי ראשי התיבות: 'מגוריך אשר נתן' הם 'אמן'. מכאן ששנה יעקב אמן על ברכת אביו, ובזכות זאת התקיימה בו הברכה.

מ'רות הצבאות' בראשית כח ד

תפלת צדיק בן צדיק

על הסבה שנענה הקדוש ברוך דוקא ליצחק, פכתוב: "ויעתר לו ה'", באר רש"י: "ליו ולא לה" - שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע'.

באר ראש ישיבת 'אפקים' רבי חיים קמיל זצ"ל: הסבה שפחה של תפלת צדיק בן צדיק רב יותר משל צדיק בן רשע, אינה רק מחמת זכות אבות שעומדת לצדו, אלא אף מצד עצמו; שכן אינו דומה מי שבחר בדרך הצדקות מתוך שהפיר מקורבו את דרך הרשע שהלך בה אביו, וממנה הבין כי פדאי לו לזנות דרך זו ולהיות צדיק, למי שיכול היה לנחם על זיי הדפנה, לסמוך על מעלתו הרוחנית של אביו ולהתחופף בצלו. ואם בכל זאת

"ויעתר יצחק לה" (כה כא)

במדבר (בר' סג ה) הובאו דברי רבי יוחנן שדרש את לשון 'ויעתר': "ששפך תפלות בעשר" (עתי' הוא עשירי בלשון ארמית, ראה אנקלוס לעיל י' כג). לכאורה יש להבין, מהי התועלת ברבי תפלות, הלא כבר שנינו (ברכות ה ב): "אחד הפרכה ואחד המטעיט וגלכד שקינן לבו לשמים"?

תרא רבי אליהו מויסקיט, מתלמידי הרבי מקוצק, בספרו 'אזור אלהי': כפנת רבי יוחנן היתה שנושא יצחק אבינו את כל תפלותיו מתוך תחושה שכביכול עשיר הוא ואינו חסר מאומה. וזאת כדי שחלילה לא יתפרש מהו שיש בקרבו תרעמת כלפי מעלה על שלא זכה להפקד בבנים.

באופן נוסף באר זאת בספר 'נחלת יעקב והושע':

יצחק נשא את תפלתו 'לנכח אשתו', כלומר: בעבור אשתו למען כבודה, ובין שאמרו חכמים (בבא מציעא נט א): 'לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין הברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו', לפיכך אמר רבי יוחנן שיצחק נשא תפלות 'בעשר', כלומר שהתעשר בזכות תפלותיו על אשתו.

יצחק ורבקה לא ידעו להיכן לפנות בתפלתם

"לנכח אשתו" - זה עומד בזוית זו ומתפלל, וזו עומדת בזוית זו ומתפללת" (רש"י).

מדוע הצרכו יצחק ורבקה להתפלל בשתי זויות שונות?

בספר הקדמון 'מים חיים' (דיה'רופוס' ה' ת"ג) באר זאת הגאון רבי חיים הלוי הורוויץ בשם זמנו רבי פינינ' זצ"ל:

במסכת בבא בתרא (כה א) אמרו חכמינו זכרונם לברכה שעליו להזיז טובה לאבותינו על שהודיענו לאיזו מארבע רוחות השמים יש לפנות בשעת התפלה - לרוח מזרחית. מעתה יש לבאר: יצחק ורבקה שעדיו לא ידעו לאיזה צד לפנות בתפלה, בחרו לעמד בשתי זויות הבית, זה בזוית מזרחית דרומית, וזו בזוית מערבית צפונית, כך ידעו כי בודאי הפנו את תפלתם לצד שדרכו ראותה היא להתקבל.

תפלת 'קום פורקו'

"פי עקרנה הוא" (כה כא)

"אמר רבי יצחק: מפני מה היו אבותינו עקורים? מפני שהקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתן של צדיקים" (בבמות סד א).

בדרך צחות באר זאת בעל 'תפארת שלמה' מראדומסק:

בדרך השבט הטרחה הפרכה בגדול הילדים עלולה להפריע לאדם בעבודת ה'. לפיכך, מאחר שהקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתם של צדיקים, ורצונו שתפלתם תהיה בישוב הדעת ובמתנות, לכן מעל מהם פרי בטן.

הוסיף ובאר ה'תפארת שלמה' שמחמת סבה זו מבקשים אנו בתפלת 'קום פורקו': 'ורעא תיא וקמא, ורעא די לא פסוק ודי לא יבטול מפתגמי אוריתא' - שנוכה שצאצאינו יהיו בריאים ושלמים ולא יאבד להם צער ונזק, וכן לא נצטרך להפסיק ולהתבטל בגנים מתוך ומתפלה.

סגלה נדירה ומיוחדת לשמירה מרבנו המהרש"א זי"ע

(גלבי"ע ה' בכסלו שצ"ב)

"לוא הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים..."

(ישעיהו מח יח)

"למצותי" מלשון צות וחבורה, ויהיה פרושו: "לוא הקשבת" - שהיית ממתין ומקשיב לענות אמן על כל ברכה שתשמע מחברך צות לך בבית הכנסת, יהיה שכרך כנהר שלום..."

(לשון המהרש"א ח"א ברכות א ו)

בימים אלו, שבהם בלנו זקוקים לשמירה - נקבל על עצמנו לומר ברכות השחר בחברותא בבית הכנסת, וכך נזכה לברכה: "ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים" אמן.

תענה אמונים

מבט על סדר התפלה

אשר יצר' - המשך

סגלה לרפואה

השולמה למאמר הקודם, גם במאמר שלפנינו נעסק ביהודייתה של ברכת אשר יצר', והפעם נתמקד בסגולה הנודעת לרפואה ולישועה.

נפתח בציון העבודה כי ברכת אשר יצר' התיחדה בקר שיש לה קשר ישיר לכל חלק וחלק מגוף האדם, כפי שדרשו חכמים (תנחומי שמ"ח ח) בדרך רמז, כי תבות 'חלולים' חלולים' הן בגימטריה רמ"ח כמנין רמ"ח איברי האדם.

קף גם נתיים 'האבודים' (סדר פרק השחר) מהלשון שאנו חותמים את הברכה: 'רופא כל בשר'. אף שעתה נותנים אנו הודאה על כך שמערכת העכול בגופנו פועלת כראוי, מכל מקום הלא ידוע כי אם חללה נוצרת סתימה בדרך העכול והפסלת אינה יכולה לצאת מהגוף, הגוף כלו חללה תוך זמן לא רב, והאדם עלול להקלע לסכנה גדולה. נמצא שפאשר הפסלת יוצאת מהגוף בצורה תקינה נחשב לדבר פלא ונפא כל גופו של אדם (אבודים' דר פרק השחר).

לאור חשיבותה ויחודייתה של ברכת אשר יצר', לא יפלא אפוא כי גדולי ישראל נתנו משנה חשיבות לאופן אמירתה - מתוך הכתב, כגונה עצומה וברגש קדש, ויש מהם שהוסיפו כי יש בדרך אף סגלה לרפואה.

קף הגידו על מן הפסוק חיים כי הקפיד לאומרה תמיד מתוך הכתב, כשאצבעו עוקבת אחר מלותיה (מאן בא עורו עמ' 17).

על הרב הקדוש משינוב זצ"ל ספר כי סידי ושהגיעו ממרחקים לחסות בצלו, כשראו כיצד ברך ברכת אשר יצר' בכונה עצומה, מלה במלה, היו מתלחשים זה עם זה: "כולים אנו כבר לשוב לבתינו. הן מצפיה בברכות של הצדיק כבר שאבנו די קדשה לכל השנה כלה!" מפרסם היה באותם ימים כי המתבונן באופן ברכת אשר יצר' של הרב הקדוש משינוב היה חש שלראשונה הבין את פרשה האמתי של ברכה זו. אף רבים שהיו זקוקים לישועה ולרפואה היו נוהגים ממרחקים כדי לשמע את הצדיק מברך ולענות אחריו 'אמן' כסגלה לישועה 'רפואה' - 'תענה יום טוב' (פח).

כשהיו מזכירים בפני הרב הקדוש רבי מאירל מפרמישלאן חולה הזקוק לישועה, יעץ להקפיד על אמירת ברכת אשר יצר' בכונה עצומה, בהקריעו כי סגלה בדוקה ומגושה היא לישועה (שם).

אף המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל רגיל היה לומר כי פאשר ברכה זו נאמרת בכונה, סגלה גדולה היא לרפואת הגוף (תפלת חב' עמ' 10).

המגיד הנודע רבי שמשון פינקוס זצ"ל הרבה לעורר בשיחותיו על מעלתה של ברכה זו ועל גדל החיוב לאומרה בכונה. כשמאיר צין לפניו את דבריהם של גדולי ישראל כי יש בה אף סגלה לרפואה, הגיב רבי פינקוס על אתר: "סגלה! וכי גם כאשר הנך פותח את הברך ויוצאים ממנו מים תכנה זאת כ'סגלה'? הלא זו עבודה ברוחה ופשוטה שכאשר מברך האדם אשר יצר' כראוי הרי הוא פותח את צורות הרפואה בשמים ומודיר רפואה וישועה לעולם!"

הוסיף ואמר הרב פינקוס: "ברור ופשוט לכל בר דעת כי אלו היינו מברכים ברכה זו כאות לא היינו חולים כלל. רק משום שאינו נקרים להודות בה בכונה וברצינות, אנו נחלים בחלקים שונים ומשנים" (תפארת שמשון בראשית בשלח).

הצלה מפלאה ברבקה

ידוע ומפורסם הוא המעשה שארע למשיגים הצדיק רבי אלה לויפאן: באחת מנסיעותיו ברבבת הצרך לברך אשר יצר' בקש מישיבי הקרון, ביניהם אנשים שונים שומרי תורה ומצוות, שיענו אמן אחר ברבכותו, תוך שהוא מסביר להם על פנה הגדול של ברכה זו לישועה ולהצלה ממקרים קשים.

מפני כבודו והדרת פניו, ועתרו רבים מהנוסעים לבקשתו. בהדרת קדש הם הקשישו לברכה שנאמרה במהות בכונה יתרה וברכו עצים, ובסעימה עני יחדו 'אמן' ברגש ובתעוררות.

ההפתעה הגדולה צפתה להם זקות ספורות לאחר מכן. פאשר הרבבת בלמה ממרוצה בפתאומיות ועצה לנסיעתם שפונים לפני שפגעה במוקש רב עצמה שהטמנו ברחובים ישמעאלים במסגרה לפגע בנוסעי הספירה. המוקש הטמן בצורה שלא היה נתן לזהותו, והיה זה גם של ממש כאשר התגה הצליח לזהותו מפרק חק ולעצור פשיגו האחרונה. קף נצלו נוסעי הברכת מאסון נורא בזכות ברכת אשר יצר' (לב אליהו - הקמה ומוסר' בהקדמה).

הברכה הטובה ביותר

עדות נפלאה על מן החזון איש' מובאת בספר 'מעשה איש' (ח"ג עמ' קט; רכה): מן הקפיד במידך לומר ברכת אשר יצר' בכונה יתרה, באריכות וברכונו רב, הוא אף הקפיד טרם אמירתה ללבש את בגדו העליון ולחגור את אבנטו לכבוד הברכה.

היה זה באחד הבקרים, עת עמד מן בעצומה של ברכת אשר יצר', פניו מופנות כלפי הקיר ופיו הוגה את מלות הברכה כמנה מותר. פתאום נכנס לחדרו אברך מבהל והחל זועק על נפש בוח הפעוטה שהלכה קשות. היה זה בתקופה שבה התפרצה מחלת שתוק הידדים במלוא עוה, והחרה מפניה שפתה לבגס של הורים רבים. כאשר בוח של אברך היה חולה לפתח חס גבוה בלוי תסמינים קשים נוספים שהיו חשש גורר להתפרצות המחלה, מיה לבקש את ברכת החזון איש'.

נדמה היה שמרן ברכוהו העצום אינו שם לס למתרחש סביבו, אלא שלקראת חתימת הברכה הפתעו הסובבים לראותו מפנה את מבטו לעבר האברך המבהל ומסים בהטעמה: "ברוך אתה... רופא כל בשר ומפיל לעשות". האברך הנרגש מיה לענות 'אמן' בצעקה רכה, ובכרם הפסיק לפנות להפטר ולעבור מן: "הלא כבר שמעת את הברכה...". האברך הבין והלך לביתו שמח וטוב לב. לא היה זה מן הפליאה שבבואו לביתו כבר התברר שבתו הבריאה בחסדי שמים.

ברכת אשר יצר' מעבר לקו

עוד מספר על הרב הקדוש רבי איציקל מפשוורסק: היה זה בעת שהוחו בעירת נפש, כשלקפתה הגיעה אליו הידיעה כי נכדתו חלתה קשות וזקוקה לרחמים גדולים. רבי איציקל שנודע בכל רחבי תבל כפועל ישועות הגיע את סוכניו כי ישועת ה' תבא כהרף עין.

דקות מספר לאחר מכן ביקש ממקורבו לחגי לבית החולים שבו אשפזה נכדתו. מעבר לקו הרים את השפופרת אחד מבני המשפחה. רבי איציקל ביש ממנו שירב את השפופרת לאונה של החולה, ומיד החל לברך בדבקות את ברכת אשר יצר' כשקבצים נשמעה מעבר לקו 'אמן' חלושה.

קף גם במשך הימים הקרובים עד שהבראה חסדי שמים, בכל עת שחצרו רבי איציקל לברך את אשר יצר', התמשר קדם לכן לבית החולים כדי לברכה באוני נכדתו ולזכותה בעגנת אמן אחריה. בני המשפחה לא הפתעו כאשר בגגוד לתחזית הרפואיים, פמה ימים לאחר מכן הבריאה החולה ושבה לביתה בריאה ושלמה (נפלאים מעשיה, ח"ב עמ' חס).

אחים קרים!

כלנו זקוקים לישועה. טומעים אנו כל פעם על ידי היודים שהצטרפו למעגל חולי ישראל רחמנא ליצלן. הבה נקבל על עצמנו להקפיד יותר על ברכה זו ולהודות לבוראנו בתוך שולי בכונה גדולה ומתוך הכתב. יהי רצון שזכותו או תבטל מעלינו כל גזרות קשות, ובמקרה נשוב לירושלם הבניה בריאים ועלמים ונבגשש וממן.

ספור שבועי על אמן ותפלה

מעשה אמונים

סופה פתאומית שהגשימה משאלות

את הספור שלפנינו ספר הרבי מצאנו ז"ע בעל שפע חיים, באחת משיחותיו הרבות שבהן דרש בפני קהל גדול של תפלה אמיתית הבוקעת ממעמקי הלב, להביא לישועה רבה בכל הנצרך.

ההתיישבות היהודית בעיר קראקא החלה לפני כחשע מאות שנה, ולמנו אז לא פסקה מעולם. מאז ומקדם היתה קהלה זו מהחשובות והמפארות בקהלות אירופה. על כס רבנותה ישבו גדולי עולם כמאור: יצחק, רבנו הרמ"א, ועוד, ובין בניה נמנו רבים וטובים ממעמדי הדת ביהדות פולין כלה.

שני בתי עלמין רחבי ידיים היו בעיר קראקא. הראשון היה בית החיים הישן שבין רגבי אדמתו טמניס היה לו מעט מדולג' ישראל, קדושי עליון אשר התגוררו בקראקא במאות השנים הראשונות לישובה. מלבד זאת היה קום בקראקא בית החיים החדש, שאף בו נטמנו קדושי עליון, אלא שכפעל יוצא מן שנתהך בשנים המאחרות יותר, נחשבה דרגת קדושתו כפחותה מדרגתו של בית העלמין הישן.

אף כי בית העלמין הישן חדל זה שנים רבות מלמשמש כמקום מנוחה למתי העיר קראקא, מפני שמאכלים היה בצפיפות מרבה במצבות עתיקות, מכל מקום היה ונתרן משאית נפשו של כל אחד מנכבדי העיר. הכל חימו לזכות להטמן בו, לצד המטמנים שנהו בו למנוחת עולמים, אולם רק מתי מעט זכו לכך.

על מעט הממונות הפנויים שעדן בוטרו יום, התחרו שועי עולם, נגידים ואנשי מעשה שבקשו ולרש על חלקה שבה יזכו לנח בשלום אחר מאה ועשרים. אנשי החברה קדישא' נאותו מצדם למכר חלקות שהפילו אף זקן תמורת מחיר מלפלה גבוה לעשרת מונים ממחיר חלקה בבית העלמין החדש.

משפך, לא יפלא אפוא שכאשר הביעה רעכל הזקנה בפני שכניה ומקדיה את רצונה העז להקבר בבית העלמין הישן אחר מאה ועשרים, נדו לה הכל ברחמים.

רעכל הישישה היתה מרת בקרב תושבי העיר קראקא אך רעכל בעלת-חסד, ולא בכדי. ראונה היתה בהמלח לתאר כבוד זה, שפן עוד מנעוניה רגילה היתה להקדיש את כל שעותיה הפנויות לזמירות חסדים עם כל סוכניה.

על אף שהתאלמנה בגיל צעיר לימים וגדלה את ארבעת ילדיה במסירות נפש, מתוך עני ומחסור תמיד, תדיר היה בלבה מקום לאותן נשים גלמודות וקשות יום שמצאו בין פתלי ביתה הדל מקום מרגוע לנפשן האיומלה.

כמו כן, מדי ערב שבת היתה רגילה לטובב בין בתי נדיבי לב שהפסידו בידה בחפץ לב ממיטב מטעמי מדי שבתותם. כדי שתמסרם לעניים וזקוקים שהיו מצויים לרב בעיר קראקא.

לרב פעלה ומעשיה, וכתה רעכל להעריכה רבה בקרב תושבי קראקא, מה שגורם להם להרים גבה לשמעל עקשתה המתורה: לזכות אחרית ימיה להקבר בבית העלמין הישן.

היא גדלה היתה משאת נפשה זו, עד שפאשר באו מפריה לאח לה 'מל טוב' בנשואי נדיה, בקשה היא מהמאמלים כי יוסיפו לברכה שתזכה להטמן בבית העלמין הישן. הללו, למות ההלם הראשוני שאחזם, הסכימו לברכה בכשתה, והיא מצדה הקפידה לענות 'אמן' בקול ובכונה אחר ברכתם.

הדבר הפך עד מהרה לשיחת היום בקראקא. מה זה היה לה לרעכל-בעלת-חסד? כי מבקשת היא להטמן בבית העלמין הישן, וכי התבלעה עליה דעתה לחילה וחסד? אלא שכעבר זמן מה התרגלו הכל לעבודה זו. ובטרם נקשה, היו כלם מברכים אותה בחס: "שתזכי". להטמן בבית העלמין הישן והיא נפוצה היתה עונה אחרים אמן.

בני משפחתה הקרובים שנשאלו לפשר הענין זה ידעו להסביר את פשר שכתה, אף זאת ידעו לומר, כי על פתלי החלונות שהיתה רגילה אמן לקרא מה שערות שנים דבר יום ביומו, הוסיפה היא עוד כמה פרטי תמלים שהקדשו כפתלה מקיחת בעבור משאלה זו, לזכות להטמן בבית העלמין הישן.

בשביל ילדי קראקא שמשעה עבדה זאת לאטרקציה של ממש. בכל עת שהיתה עוברת רעכל הישישה ברחוב העיר, היו הללו רצים אחריה וקוראים לעברה: "מומק, איה זאלט ליגן אין דעם אלטן בית החיים!". "זודה, שתזכי להטמן בבית החיים הישן", ואלו היא, לא די שלא נפגעה מכך, אלא אף הקפידה להאיר פנים לכל אחד מהם ולהשיבו לו בתמימות: "אמן פן יהי רצון, יעור ה' שפך אבן אפרו!".

קף חלפו לה שנים רבות שבהן לא הרפתה הזקנה אף ליום אחד מלהתפלל על משאלה זו, והנה הגיע היום. בבקר בהיר אחד הודיעה רעכל לבני ביתה כי אינה חשה בטוב, ולאחר שעות ספורות הישיבה את שמתה הטהורה לבוחרה.

רחובות העיר קראקא המו בני אדם שבהו להלנתה של רעכל-בעלת-חסד. ראונה היתה רעכל לכבוד גדול זה בזכות מעשיה הטובים. אולם לא נתן להכחיש את העבודה כי רבים מהממלאים נהרו למקום מתוך קרנות לדעת כיצד יפלו דבר.

השמועות אורו כי במשך השנים בקשו רעכל ובני משפחתה לא מעט פעמים מאנשי החברה תמורת חלקה שפיוו סכים עתק ולא אבו לסגת מבקשתם אף כמלוא הנימה.

גם בעת עמדה על המשפחה קדישא' בסוכה העשק להוציא את החלונה פרגיל, לכון בית העלמין החדש, ובני המשפחה כבר השלימו עם העבודה שבקשת אמן לא זכתה להענות, ומי ידע חשבונות שמים.

מטע ההספדים החל בהספדו של רב העיר אשר שבה את גדל מעשיה של הנפטרת, אלא שבטרם הספיק לומר כמה משפטים, התקדו השמים בעבים, רוח עזה החלה לנשב ותוך זקות מספר החל לרדת גשם עז ומפתיע.

דקות ארוכות חלפו עד שהשכה המלואים לעבר בית החיים, קף התבררו להם מפי המטר העז, והמטה הנכסה אחר כבוד לבית הכנסת הסמוך, תוך תקוה כי בתוך זקות ספורות תרגע הסערה הפתאומית, והלונה תשוב להתקיים כסדרה.

דקות ארוכות חלפו עד שהשכה המלואים לעבר בית החיים, קף התבררו להם מפי המטר העז, והמטה הנכסה אחר כבוד לנפטרת. המספדים קצרו בהספדם ועד מהרה החלו נושאי המטה לשרף את דרכם במורד הרחובות הנוצרים בואכה בית החיים החדש.

אלה שכלל שהתקורבו המלואים לעבר בית החיים, קף התבררו להם מפי המטר העז, והמטה הנכסה אחר כבוד לנפטרת. המספדים קצרו בהספדם ועד מהרה החלו נושאי המטה לשרף את דרכם במורד הרחובות הנוצרים בואכה בית החיים החדש.

אלה שכלל שהתקורבו המלואים לעבר בית החיים, קף התבררו להם מפי המטר העז, והמטה הנכסה אחר כבוד לנפטרת. המספדים קצרו בהספדם ועד מהרה החלו נושאי המטה לשרף את דרכם במורד הרחובות הנוצרים בואכה בית החיים החדש.

אלה שכלל שהתקורבו המלואים לעבר בית החיים, קף התבררו להם מפי המטר העז, והמטה הנכסה אחר כבוד לנפטרת. המספדים קצרו בהספדם ועד מהרה החלו נושאי המטה לשרף את דרכם במורד הרחובות הנוצרים בואכה בית החיים החדש.

אלה שכלל שהתקורבו המלואים לעבר בית החיים, קף התבררו להם מפי המטר העז, והמטה הנכסה אחר כבוד לנפטרת. המספדים קצרו בהספדם ועד מהרה החלו נושאי המטה לשרף את דרכם במורד הרחובות הנוצרים בואכה בית החיים החדש.

חיים צעירים

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת תולדות תשע"ז

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ענה התחיל החכמה והיחס ממני משא"כ אתה, שהיחס והחכמה נשלמו באביך ואצלך התחיל הנקלה והסכלות ע"כ ע"ש וכן הענין כאן, הנה אבותינו אברהם ויצחק היו קדושים חכמים נבונים וידועים ואם היה עשו טוב וישר והולך בעקבותיהם ודרכם, לא היה נקרא 'ראשון' בדרכם הטוב והישר אלא היה נחשב שלישי להם מפני שהוא נגרר אחריהם, אבל הואיל ועשו לא הלך בדרכם הטוב והישר אלא פנה לדרך רע וכסלית שאינו מסוג דרכם אלא להפך, על כן נקרא 'ראשון' שנפסק חבל החכמה והישרות של אבותינו ממנו, משא"כ יעקב אע"ה לא נבדל מאבותיו אלא הלך בדרכם הטובה והישרה ולכן אינו נקרא ראשון בדרך הטוב והחכמה אלא נקרא שלישי לאבות כי נמשך אחריהם והלך בדרך שהלכו בה.

(עוד יוסף חי)

ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (כה, כח)

כל העובר ישתומם האיך יכול עשוי לרמות איש קדוש כיצחק אבינו בגלל ש"ציד בפיו" ואף לפי דברי חז"ל שהכוונה שידע לרמות כיצד מעשרים וכו', עדיין הקושיא במקומה עומדת איך יכול לרמות בכמה שאלות את יצחק אבינו שקיים את כל התורה כולה?!

הביא תירוץ בספר דברי מאיר להרה"ק מפרעמישלאן זיע"א בשם הרה"ק ר' פייביש מבראדשיץ זצ"ל בזה הדרך, כי לרבו הקדוש של רבי פייביש ה"ה הרה"ק בעל 'באר מים חיים' זצ"ל לו בן אחד שלא הלך בדרכי ישר כראוי לפני בן צדיק כמנהגו, ואעפ"כ היה רבי חיים מחזיק את בנו במזונות במלבושים יקרים ודאג לו לכל הצטרכויותיו, ובכל אשמורת הבוקר כאשר קם ה'באר מים חיים' זיע"ע לעבודתו הק' פתח דבריו האיר בתפלה ובהתנצלות קדם רבונו עולמין בזה"ל: רבונו של עולם הבט נא כאשר אנכי עושה עם בני אעפ"י שאינו הולך בדרך תמים אעפ"כ אני עושה לו רב טוב וחסד, ואנכי רק בשר ודם, ומכ"ש אתה הוא אבינו אב הרחמן טוב ומטיב ורב חסד בוודאי ראוי והגון לפניך להתנהג עם בןיך כן ותלמד ממני ק"ו.

והנה הגמ' אומרת (שבת פט, ב) "לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם בניך חטאו לי, אמר לפניו, רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך, אמר, אימר ליה ליעקב דהוה ליה צער גידול בניס אפטר דבעי רחמי עליהו, אמר ליה בניך חטאו, אמר לפניו, רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך, אמר לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה, אמר לו ליצחק בניך חטאו לי, אמר לפניו: רבונו של עולם, "בני" ולא "בניך"?! בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם בני בכורי, עכשיו בני ולא בניך?! ועוד, כמה חטאו כמה שנותיו של אדם שבעים שנה וכו' אם אתה סובל את כולם מוטב ואם לאו פלגא עלי ופלגא עליך ואם תמצא לומר כולם עלי הא קריבית נפשי קמך וכו'" הרי שזה היה טענת יצחק להקב"ה שאע"פ שחטאו בכל זאת הם בניו. וזה מה שרצה יצחק אבינו לפעול בהנהגה של אהבתו לעשוי, בכדי שברבות הימים יעמוד זה לזכות ישראל שאף ע"פ שחטאו יגאלם הקב"ה.

(דברי מאיר)

"הקל קול יעקב והידיים ידי עשו" (כז, כב כג)

בספה"ק "אוהב ישראל" מביא בשם הרה"ק רבי נחמן קאסאבער: כיון שיצחק הבחין בשני הוכחות סותרות, קול של יעקב וידיים של עשו, מדוע ועל סמך מה הכריע שהוא עשו וברכו, אולי ההכרה של הקול הוא האמת ולא מגיע לו את הברכות?

ותירץ, שעשו חשש לאפשרות שיעקב ירמה את יצחק ויגנוב לו את הברכות ובודאי שיעקב בפקחותו ישנה את קולו לקולו של עשו כדי להטעותו לכן אמר עשו ליצחק אביו כשיבוא הוא עצמו לקחת את הברכות ישנה את קולו לקולו של יעקב וזה יהיה לך האות והסימן שאני עשו בא לפניך, ויעקב בחכמתו הבין שכנראה זה מה שסוכם בין עשו ליצחק אביו, לכן כשהגיע אל אביו לא שינה את קולו להידמות לעשוי, רק דיבר בקולו הטבעי ובדרך ארץ, וכיוון ששמע יצחק את קול יעקב הבין שכנראה זה עשו לפי מה שסוכם ביניהם.

כעין רעיון זה ממש כתב בספר בית הלוי, ומוסיף: ועל זה אמר יצחק לעשוי "בא אחיך במרמה" ובאונקלוס פירש בחכמה, כיון שהיה זה כאילו מרמה, אבל האמת לא היה רמאות שכן דיבר בקולו הטבעי וא"כ זה מרמה של חכמה.

(אוהב ישראל)

ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש (כז, כח)

ראיתי בשם כ"ק המהרי"ד מבעלזא זיע"ע, שהיה ידוע כקנאי גדול ולוחם מלחמות ה', ובפרט בעניני לבוש שצריך להיות על טהרת הקודש, ולא להידמות

כי עקרה היא (כה, כא)

הגמרא אומרת במסכת יבמות (סד, א) "א"ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקורים, מפני שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים." אפשר לפרש בדרך הלצה, הדנה מדרך העולם שהבנים מבטלים את אבותם מתלמוד תורה ותפלה ע"י טיפולם והדאגה למחסורם תמידין כסדרן. ועל זה אנו מבקשים שיתן לנו "זרעא חיא וקיימא די לא יפסוק מפתגמי אורייתא" שיהא זרעא חיא שלא יפסיק אותנו מפתגמי אורייתא, דהיינו שנוכל להגות בתורה ובמצוות ועם כל זאת שיהיו בריאים ושלמים כל הימים, ולא יבטלו אותנו בדאגותיהם עליהם. וזה הכוונה גם כאן, שהיו אבותינו עקורים כדי שיוכלו להתפלל בדיעה מיושבת בלי הפרעה של הילדים כי הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים...

(תפארת שלמה)

ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא (כה, כא)

הגמרא במסכת ברכות (לד, ב) אומרת שכאשר מתפללים בנוכחות החולה אין צורך להזכיר את שמו, כמו שמצאנו אצל משה רבינו שהתפלל על מרים א-ל נא רפא נא לה בלי להזכיר את שמה.

כאן חשש יצחק שאם יצטרך להזכיר את שמה, הרי יזכיר את שם הוריה הרשעים, והוא לא רצה להזכיר את זכרם כשמתפלל עבורה, לכן התחכם להתפלל "לנוכח אשתו" בכדי שלא יצטרך להזכיר את שמה.

(לנפש חיה)

ויצא הראשון אדמוני (כה, כה)

הקשה המגיד מדובנא (בפירושו על מגילת רות) כיון שעשו מוכרח להיות שופך דמים מדוע יענש על כך?

אלא עשו נולד הראשון והבכור, ומוכן לעבודת המקדש, לכן נולד במזל מאדים המורה על דם, והוא דם הקרבנות, וזה כונת הפסוק "ויצא הראשון" כיון שהוא ראשון נולד "אדמוני", אולם אחר שמואס בעבודה ומכרה ליעקב אחיו לא נשאר לפניו עוד למלאת ידיו על פי מזלו אלא להיות רוצח ולכן יענש על כך.

דהיינו שעשו היה לו את הכח, ויכל היה לנצלו לטוב, אלא שבחר לנצלו לרעה. וכאשר משפיעים משמים כח לידיי של האדם יכול הוא לנצלו לדברים רעים ג"כ.

ובענין הזה של ניצול הכח שלא לטובה מספרים על חסיד אחד, שבא לקבל ברכה מאחד האדמוניים היות וקנה כרטיס הגרלה על סכום מאד גדול ברצונו שכרטיסו יזכה, והרבי בירכו כי יצליח, יצא האיש מהרבי בשמחה גדולה אולם לבסוף לא הצליח ולא זכה בגורל. חזר החסיד ובא לפניו בנפילת אפיים עצוב ושבור על אי הצלחתו. שאל הרבי לחסיד מה עשית אחרי שבירכתני אותך? והשיב כי נכנסנו אני ומשפחתי למסעדה מתוך שמחה, וקרר שושאנו חן בעיני בעל המסעדה ועשה לנו הנחה גדולה בעבור הסעודה כמעט בחינם, אז ספק הרבי על ידו ואמר חבל שאתה בעצמך הפסדת את האוצר, כי הברכה וההצלחה כולה היתה מוכנה לפניך אלא שניצלת אותה לדברים פעוטים.

כעין זה מסופר בספר "טובך יביע" ח"ב, בא אחד לפני ר' מרדכי בנט זצ"ל שיברכו שמספרו יעלה בגורל ויזכה בסכום עתק בירכו ר' מרדכי שאכן כן יהיה וכשהגיע לביתו שמח וטוב לב, אמר לבני משפחתו שיעשו בביתם נסיון ליוכח אם ברכתו של הרב יעלה בגורלם, ועשו כעין גורל עם מספרים שונים והכניסו גם המספר התואם למספר שעומד לזכות, ואכן יצא המספר המבורך בגורל ושמחתם גדלה עד מאד, אולם כשהגיע זמן ההגרלה האמיתית הפכה שמחתם לתוגה, כי לא עלה המספר בגורל, הלך אותו האיש לרבי מרדכי וסיפר לו כל אשר קרהו, ויאמר לו רבי מרדכי שהברכה התקיימה בגורל שעשו בביתם.

(אוצרות התורה)

ויצא הראשון אדמוני (כה, כה)

יש להבין למה כיבד הכתוב את עשו לקראו בתואר 'ראשון' שהוא תואר חשוב.

כתב רבינו ה'בן איש חי', ונ"ל בס"ד דבא הכתוב לגנותו בתואר זה. והוא ע"ד מ"ש מהר"א גבישון ז"ל בעומר השכחה (דף נ"ה) שאם יהיה עבד משכיל במידותיו יבחרוהו יותר מן הבן אשר אביו הוא ת"ח והבן עם הארץ ואינו משכיל במידותיו.

שכן אמרו בספר דברי הימים של "מלכי הערב" כי בקרטבא חלה דיין העיר למות, והיה לו בן אחד וגם היה לו תלמיד אחד שהוא בן הקצב, ובנו של הדיין לא היה ראוי כאותו התלמיד בן הקצב, ולכן, אחרי שמת הדיין, מינו תחתיו את בן הקצב. לאחר זמן, לא הסתדרו בן הדיין ובן הקצב, ובן הדיין זלזל בדיין החדש באומרו שהוא בן הקצב, ענהו ויאמר לו הדיין, נכון הוא שאני בן הקצב, אבל אני

למה הדבר דומה? היה אחד שהגיע אל הרופא להיבדק, אמר לו הרופא שלפי תוצאות בדיקות הדם, חייב הוא להתחיל בדיאטה כבר מהיום, ואם לא הרי שהוא בסכנת חיים. שואל אותו אחד את הרופא מה עלי לעשות בשביל זה? אומר לו הרופא, הנה אכין לך תפריט מסודר, לארוחות בוקר צהריים וערב, בבוקר תאכל שתי פרוסות של לחם מקמח מלא עם כך וכך ירקות, בצהריים מנה אחת של עוף עם תוספת אחת בלבד ובערב ג'כ שתי פרוסות של לחם מקמח מלא עם קצת גבינה, וירקות ללא הגבלה.

שמע אותו אדם, ורשם את הדברים. כשעמד בפתח לצאת מן החדר, שאל את הרופא, "רק דבר אחד אני רוצה לדעת, את התפריט שהכנת לי, לאכול לפני הארוחה או אחרי הארוחה?"...

כך גם עשיו, שהיו לו כבר כמה רשעיות, הלך ונשא את מחלת בת ישמעאל כי אביו מקפיד שינאשו דוקא למשפחה זו....

(צינוני תורה)

מאוצרות המגידים

ויתרוצצו הבנים בקרבה (כה, כב)

'ויתרוצצו' – רבותנו דרשוהו לשון ריצה, כשהייתה עוברת על פתחי תורה של שש ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי ע"א עשו מפרכס לצאת" – רש"י

מבואר בדברי חז"ל אלו, שכבר בבטן אדם היו עשו ויעקב שונים בתכונותיהם. השאלה היא, אפוא, מה הטענה על עשו שיצא רשע, והלא כך היו תכונותיו הטבעיות?

אמנם, יסוד גדול עלינו לדעת. כל אדם מוצא את עצמו לפעמים במצב רוחני קשה. הוא מתקומם: "זה לא הוגן!..." אך עליו לדעת ששום מצב מצד עצמו לא בהכרח הוא טוב ולא בהכרח הוא רע. רק האדם קובע אם המצב טוב או לא טוב.

למשל, אדם שיש לו ראש סתום. הזכרון לא עובד, כח המחשבה לא עובד.

האם זו ברכה או קללה? תלוי מה אדם עושה עם אותו ראש. אם הוא עמל ומתייעע שוב ושוב להבין כמה שורות בגמרא, עד שבסוף זוכה להגיע להבנת הסוגיא על בוריה – הרי שעליו להודות ולהלל לבוראו על שעשאו חסר כשרון, ויחד עם זאת מתמיד, דבוק בה, וזיכהו לקבל על עצמו עול תורה ומצוות כראוי.

אך אם הוא אינו מנסה לעמול בתורה, אלא מחליט: היות והלימוד קשה עלי, הרי שאין לי סיכוי להצליח, וממילא מתייאש מראש – כלפיו הראש הסתום זו קללה. אבל הראש הסתום מצד עצמו אינו לא ברכה ולא קללה. האדם הוא זה שקובע מה לעשות עם אותו ראש וכיצד לנצלו.

דוגמא נוספת: אדם שחי בתוך חברה לא טובה, מתגררר באיזור חילוני וכדומה. האם זו ברכה או קללה? ראינו יהודים שחיו בשכונות לא טובה, ודוקא בזכות זה בניהם צמחו להיות גדולי עולם ממש. זאת משום ששמרו עליהם ולמדו איתם כל הזמן, וכתוצאה מההשקעה המרובה הילדים הללו יצאו פרחים. לעומת זאת יהודי אחר שחי בין שכנים לא טובים, ילדיו מסתובבים בחובות, וכמה מהם התקלקלו.

אם כן, כשנשאל האם לא טובה זו ברכה או קללה? – גם כאן התשובה תהיה: תלוי באדם עצמו, מה הוא עושה במצב שאיליו נקלע.

יש הטוען לפני הקב"ה: בורא כל עולמים, מה פתאום שמת אותי בדור כזה? אילו היית שם אותי בשנת ת"ק בדורו של הגאון מוילנא, והייתי שכן שלו דלת מול דלת – הכל היה נראה אחרת.

מי אמר שיותר טוב להיוולד בשכונות לגאון מוילנא מאשר להיוולד באיזושהי עיירה שכוחה בדורנו? אולי כן ואולי לא, תלוי מה עושים עם זה. אם יוצא ממנו יהודי תלמיד חכם חשוב, זו הברכה הגדולה ביותר שיכול היה לקבל מהבורא יתברך.

יסוד זה מרומז באופן נפלא ומופלג בדברי חז"ל (נדה טז, ב) שאמרו, שכשאדם נברא, הקב"ה גוזר עליו מה יהיה; חכם או טיפש, גיבור או חלש, עשיר או עני, אבל צדיק או רשע – זה הקב"ה לא קובע!

תמה האדם: מה פירוש הקב"ה לא קובע? הרי אם אני עני, טיפש וחלש, מסתבר שגם אהיה רשע!... זו טעות! אדם יכול לקחת את הטיפשות שלו, את העניות שלו ואת החלישות שלו, ולעשות מעצמו צדיק גדול יותר ממה שהיה יכול להיות אילו היה חכם, עשיר וגיבור!

לפי זה תתיישב הקושיה שהקשנו בעניין יעקב ועשו, שאם כבר בבטן אדם הייתה ליעקב משיכה לבית המדרש ולעשו הייתה משיכה לבית עבודה-זרה, היכן הצדק?

התשובה היא: נכון, כל אחד מהם התחיל מנקודה אחרת, אבל דוקא עשו עם התכונות השליליות שלו היה יכול להתעלות פי כמה וכמה, ואילו ליעקב, דווקא אותו כח של קדושה עלול היה להיות לו לרועץ, כי אדם אחר במקומו, בדרגה שלו, כשהיה נכנס לבית שם ועבר, לא הייתה לו כלל סיבה להתאמץ ללמוד ארבע-עשרה שנה בריצות, בלי שינה, שהרי הוא גאון, הוא יעקב אבינו! מה יש אם יישן מעט? הרי הוא כבר יודע את כל התורה, אותה למד מיצחק אביו!

אבל לא! יעקב אבינו קבע לעצמו את מצבו. הוא עמל בתורה וצמח להיות אחד מהאבות הקדושים, עמוד התורה!

אין שום דבר שקובע לאדם אם יהיה רע או טוב. רק האדם עצמו בכח מעשיו קובע את מדרגתו ואת הצלחתו – לטוב ולמוטב.

(תפארת שמשון)

ללבושי הגויים, והנה פעם בא לפניו איזה נגיד גדול שהיה לבוש בלבוש מודרני, וברכות הצדיק לעוררו לו על ענין זה בדבריו נועם. כדי שלא להעליב אותו.

אמר בדרך צחות לתת טעם מדוע הנגידיים הגדולים בעם דרכם להיות לבושים בלבוש גויים, וכך אמר, הנה יעקב אבינו קיבל ברכות "עולם הזה" מיצחק אבינו "ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ רוב דגן ותירוש", וכאשר קיבל ברכות אלו הוא היה לבוש בבגדי עשו, כדי שלא יכירו אביו, וכמו שכתוב (כו, טו) "ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן" ומכיון שיעקב אבינו קיבל את ברכות העוה"ז בהיותו לבוש בבגדי עשו, הנה זה גרם שהעשירים הגדולים שזכו לברכות אלו, אף הם לבושים לפעמים בלבוש שדומה ללבושו של עשו, עכ"ל.

(זאת התורה)

"ויהי יצחק חרדה גדלה עד מאד" (כו, לג)

למה חרד יצחק, אמר: שמא עוון יש בי, שברכתי קטן לפני גדול ושניתי סדר היחס. התחיל עשו מצוה: "הכי יקרא שמו יעקב, ויעקבני זה פעמים". אמר לו אביו: מה עשה לך? אמר לו: "את ברכתי לקח, והנה עתה לקח ברכתי". אמר: בכך הייתי מצר וחרד, שמא עברתי את שורת הדין. עכשיו לבכור ברכתי, "גם ברוך יהיה" (רש"י בראשית כז, לו).

מי מסוגל להבין את עשו -

בא מן השדה והוא עיף, וחומד את נזיד העדשים. כשהוא מתבקש לשלם תמורתו בבכורה, החל לחרף ולגדף את העבודה שבבכורים (בראשית רבה סג, ג), וצחק צחוק גדול על אחיו התמים, שמחשיב את הבכורה נמוך לתת תמורתה נזיד עדשים (שם, יד) -

וכעת, שיעקב אבינו השתמש בזכות הבכורה לקבל את הברכות, מתמרמר הוא על 'רמאותו'... אבל כזה הוא הטבע האנושי -

שמעתי מעשה בדין ירא שמים, אבל ממה חיים. ייקח שוחד.

אבל אסור, החליט לקחת בשינוי. לתובע ייחד את הנעל הימנית, ולנתבע את הנעל השמאלית.

לפני הדין היה מחליף את נעליו בנעלים שבחרד המבוא, לראות באיזו מהן טמנו תכריך שטרות. ואם בשתיהן, איזו מפריעה יותר להליכה.

יום אחד תחב רגליו, והימנית בקושי נכנסה. מצא סמוכין למכביר להצדיק את התביעה, ופרכות לכתות גרסת הנתבע. לאשרו, מעולם לא נכשל, תמיד נתן הצד הצודק את השוחד.

יצא התובע וכל תאותו בידו, והדיין צלע החוצה וחלץ את החפיסה מנעלו, והנה היא תכריך נירות בעלמא.

"איזו שחיתות", רטן. "איזו רמאות!" אין אמון בבני אדם...

זהו שאמרו, שאין האדם רואה נגעי עצמו. הוא נוטל שוחד, ומעייניו ברמאות הזולת...

(הגדת)

ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך (כו, לה)

ביאר בספר "מנחת אליהו" (לבעל "שבט מוסר" פרק לג) עפ"י מה שכתב רש"י על הפסוק "וקח לי משם שני גדיי עזים" וכי שני גדיי עזים היה מאכלו של יצחק, אלא פסח היה, האחד הקריב לפסחו והאחד עשה מטעמים מפרכי דר"א עכ"ל.

ומביא ששמע מפי זקן חכם שיעקב נתן ליצחק אפיקומן אחר האכילה, וזהו כונת הפסוק "בא אחיך במרמה" "במרמה" גימטריא "אפיקומן" (287) וכונת יעקב בזה שלא יוכל לטעום לאחר מכן מצידו של עשו מאחר שכבר אכל אפיקומן ואסור לאכול אחר אפיקומן.

(אוצרות התורה)

יקרבו ימי אבל אבי (כו, מא)

יום אחד פרצה בבית המדרש של בריסק מחלוקת בין שני אבלים "אומרי קדיש" שכל אחד מהם רצה לעבור לפני התיבה כרגיל... והגיעו הדברים עד כדי מכות וזוב דם, בינתיים הגיע לבית המדרש 'רבי יוסה בער', ובראותו את הנעשה ובשמעו בשל מה פרצה המריבה נוף בשניהם, הנה עכשיו פנה רבי יוסה בער אל הקהל, ואמר:

מחורו לי פשוטו של הפסוק, "יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי" לכאורה הרי מוקשה הדבר, מפני מה היה עשו צריך לדחות את הדבר ימים רבים כל כך? וכי לא יכול ברנש כעשו לסדר את חשבונו עם יעקב בו במקום? אלא כידוע עשו בשאלותיו ששאל את אביו "היאך מעשרין את התבן" העמיד עשו כל הזמן פנים של ירא שמים כביכול, ולפיכך בחר בימים של "ימי אבל אבי" שהם הימים הטובים ביותר לפתוח בהם במחלוקת, למשל, על התפילה לפני התיבה, להתפלל לפני העמוד ולומר קדיש. יעקב ירצה לעבור לפני התיבה, ועשו ירצה לעבור לפני התיבה, ויהיה מקום לתגרה לצעקות להרמת ידיים ויווצרו שני צדדים, במבוכה הזאת יהרג יעקב ויהיו עוד כאלה שיצדיקו את עשו שרצה לזכות את אביו בעולם הבא ורדף אחרי מצווה... זאת ההזדמנות הנוחה ביותר כדי להתחשבן ולהתנפל על אחר...

העולם אומרים בדרך צחות שעשיו עשה חשבון שאם יהרוג את יעקב כעת, יצטרך לומר קדיש בנפרד על יעקב ולאחמ"כ כשאביו ימות יצטרך לומר עוד פעם קדיש, לכן העדיף לחכות לאבל אביו ולומר קדיש על שתיים בבת אחת...

וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל בן אברהם אחות נביות על נשיו לו לאשה (כח, ט)

כתב רש"י "על נשיו - הוסיף רשעה על רשעתו (ר"ל מרשעת על מרשעיות שהיו לו כבר וק"ל) שלא גירש את הראשונות."

מעשה מאוד בלתי-שייך אודות 'מטעמים אשר אהב', מובא על רבי שמואל קובלסקי זצ"ל, בספר "אנא עבדא":

בכל יום – כך סיפר אחיו – לאחר השיעור שמסר ב"בית דוד", היה עולה לבקר אצל אמו, לקיים מצות כיבוד הורים, לשמח אותה. אמו היתה שואלת שואלת באופן קבוע: "האם אכלת ארוחת בוקר?" והוא היה עונה באופן קבוע בחיוב, כי ידע שיקשה עליה להכין ארוחה, והוא לא רצה להכביד עליה, למרות שהיתה עושה זאת בשמחה. זה לא היה שקר, מפני שהוא טעם משהו לפני השיעור, ואת ה'משהו' הזה ניתן היה להחשיב בשעת הדחק כארוחת בוקר. הוא היה יושב אפוא בבית אמו, שותה רק כוס תה, משוחח אותה, מנסה לשמח אותה, ושב הביתה.

כאשר הגיע הביתה, היתה רעייתו שואלת, האם אכל כבר ארוחת בוקר. הוא השיב בחיוב, כי חשש לכבודה של אמו – מגיע אליה הבן רעב, והיא לא מכינה לו אוכל!?

רבי שמואל צבי קובלסקי תמיד 'כבר אכל', ותמיד נותר ללא אוכל עד הצהריים...

ככלל, הוא נהג לאכול מעט מאוד, לא פינק את גופו, לא היה להוט אחר אוכל, ובכלל לא התייחס לאוכל ולא שיבח מעדן. רק מאכל אחד יצא מן הכלל הזה, עקב מעשה שהיה.

פעם אחת, בהיותו תלמיד ישיבה, הגיע הביתה לבקר ביום שישי. אמו הגישה לו מרק ירקות סמיך. "נו איך המרק?" היא התעניינה, והבחור יצא מגדרו לשבח את המרק שהכינה.

"או, סוף-סוף יש מאכל שהוא אוהב!" – נהרו פניה של האם, ומאז, בכל פעם שידעה שהוא עומד להגיע, הכינה עבורו את המרק שכה אוהב עליו.

לפני שנישא, שאלה הכלה-לעתידי את האם, אלו מאכלים הוא אוהב. "שמואל צבי מעולם לא הביע דעה על אוכל, הוא אינו להוט אחר שום מאכל, אבל מאכל אחד אני יודעת שהוא אוהב" – שמחה האם לשחף את הכלה – "פעם הוא שיבח את מרק הירקות הסמיך שהכנתי, ומאז אני מקפידה להכין אותו תמיד. הוא אוכל את המנה שאני מגישה, עד תומה, ואני מגישה לו עוד תוספת."

האם לימדה את הכלה, מלאת הרצון הטוב, את אופן הכנת המרק הזה, והיא, אכן, הכינה אותו שוב ושוב לפי המתכון שקיבלה. רבי שמואל צבי אכל את המרק, הודה לה על מאמציה, ואף קיבל בתודה תוספת.

במשך כל חייו הוא לא הביע דעה על אוכל. הרבנית לא ידעה אלו מאכלים חביבים עליה ואלו אינם רצויים. הוא פשוט לא התייחס לאוכל. רק על מאכל אחד היה ידוע שערב לחיכו – המרק הזה. לדעתה, טעמו של המרק היה ממש נורא, אבל על טעם וריח אין, כידוע, להתווכח.

לאחר פטירתו לחיי עול, הגיע מכתב תנחומים מחבר ותיק, שהתגורר בארץ אחרת. הוא שמע את הבשורה המרה, ומיהר לשלוח את תנחומיו בכתב.

"הוא הציל את חיי הנישואין שלי"... כתב החבר במכתבו. בינו לבין רעייתו התגלעו חילוקי דעות על עניינים שבטעם וריח. היא בישרה בסגנון מסוים, והוא העדיף סגנון בישול אחר. היא הכינה מטעמים, לדעתה, והוא סלד מהם.

כאשר שמע על כך הרב קובלסקי, סיפר לחברו את המעשה שהיה: כאשר הייתי בחור ישיבה, הגעתי ביום שישי אחד לבקר אצל אמי, והיא הגישה לי מרק ירקות סמיך. טעמתי, וכמעט נתקע האוכל בגרוני. טעמו היה נורא בעיני. אמי עמדה לידי, ובקשה לדעת, האם ערב התבשיל לחיכי. וכי מה יכולתי לומר? כלום יכולתי לצער אותה, לומר שאינני אוהב את המרק כלל וכלל, וכל טרחתה היתה לשוא!? הודיתי לה, אפוא, על המרק ושבחתי את טעמו. היא שמחה מאוד, ומזגה, לצערי, תוספת לצלחתי. אכלתי גם את התוספת, כדי לא לצער אותה. זה ממש לא היה קל, חששתי שאני עומד להקיא, אבל כאשר ראיתי את עיניה המאירות משמחה, יגעתי שהמאמץ היה כדאי.

הבעיה היתה, שמאותו יום, בכל פעם שידעה אימני, שאני עומד להגיע, היא הכינה ברוב מסירות, את המרק הזה... ואני הייתי כמעט נחנק, ומודה לה על המאמצים ועל הטרחה.

לא חשבתי שלאחר נישואי הבעיה תימשך, אך... כלתי שמעה מאמי, שזוהו המאכל היחיד ששבחתי בפניה. כיון שהיא אשה טובה, רצתה לעשות את רצוני, ואני לא רציתי לאכזב אותה. אכלתי את המרק הנורא, הודיתי, וקבלתי תוספת, שגם עליה הודיתי. נו, ואתה מתווכח עם אשתך על הבדלי טעמים!?

"מאותו יום" – סיפר החבר – "לא שמעה ממני אשתי מילת בקורת על האוכל, רק שבחים ותודות. זמן מה לאחר מכן, היא החלה להכין מאכלים שערבו לחיכי מאוד, ושוב הם התווכחו לא על הבדלי טעמים ולא על זוטות אחרות. השלום והשלוה שבו לאוהלנו.

הרבנית קראה את המכתב, ולא ידעה את נפשה מצער. מדוע?! מדוע הוא לא סיפר על כך? וזהו היא את המרק הזה לא סבלה מעולם, הילדים סלדו ממנו ולא הסכימו לטעום. היא הכינה במיוחד עבורו, כדי שישמח, והוא כמעט נחנק, והודה לה מקרב לב. מדוע הוא שתק, ולא אמר מילה!?

אבל היא ידעה את התשובה, והתשובה גדולה ועמוקה...

(ומתוק האור)

חֲשַׁבְתִּי יִצְחָק וּרְבֵקָה

"ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו", שהיה מביא ציד ומאכיל את יצחק (רש"י, מהתרגום), "ורבקה אהבת את יעקב" (בראשית כה, כח), וכי זו הסיבה

שבגינה היה יצחק אבינו, אמוד היראה, "פחד יצחק" (בראשית לא, מב), אוהב את עשו, שהיה "איש שדה", אדם בטל (רש"י), ש"יוצא וגוול וחומס והיו בני אדם מאררים אותו" (תנחומא תצא ד), פוקד בתי עבודה זרה (בראשית רבה סג, י), וידע יצחק שאין שם שמים שגור בפיו (רש"י בראשית כז, כא). ואהבו משום שאכל מצידו. ולא זו בלבד, אלא שבקש לתת לו את הברכות? אתמהא!

אלא מאי, יצחק אבינו ראה שעשו מפרנסו בכזו מסירות, והבין שמשום כך העניק לו הקדוש ברוך הוא שני בנים אלו, את עשו ואת יעקב, ולפיכך עשו הבכור. כי "אם אין קמח, אין תורה" (אבות פ"ג מ"א), וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגררת עוון (אבות פ"ב מ"ב). הבין יצחק אבינו שזו חלוקת התפקידים בין עשו ליעקב, עשו ממונה על ה'מלאכה' ואחראי ל"קמח", ויעקב "איש תם ישב אהלים", אהלי שם ועבר, אהלי תורה ותפילה, מתעלה ברוחניות ומקריץ על אחיו, כעין שותפות יששכר וחבולן.

וכשם שזבולון העושה פרקמטיא ומסחר עבור יששכר העוסק בתורה מוזכר ראשונה בברכות יעקב (בראשית מט, יג-יד) ומשה (דברים לג, יח), כקדימת הקמח לתורה, כך קודם עשו ליעקב. לכן ביקש לתת ברכות יבול ושפע גשמי לעשו, כפי שעם ישראל מחזיק מיבולו המבורך של בני שבט לוי המקדישים עצמם לתורה ולעבודת ה' ומקרינים רוחניות למחזיקיהם: "ויורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל (דברים לג, י).

אם כן, מדוע התנגדה רבקה, וממרום הודיעה בנבואה שיעקב הוא שיטול את הברכות, ולא יהיה סמוך על שלחן עשו?

שתי סיבות לכך.

האחת, שהרב מפוניבז' זצ"ל אמר לי פעמים רבות, בבאור דברי הגמרא (יומא עא ע"א): "הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין". מהו: "מלא גרונו", וכי החכמים יפתחו פיהם, והמנסך יצוק לגרונו? ודאי שלא! אלא מאי –

הענין כך הוא: הקדוש ברוך הוא קוצב לעשיר פרנסתו, ומוסיף לו גם עבור תלמידי החכמים, ואז, ראשית כל חי העשיר בפזרותו, ומוציא את כספו ואת הכסף המופקד אצלו. וכשנותן כבר למשולח של הישיבה, לוקח המשולח את האחוזים שלו, ומה מגיע כבר לגרונו של תלמידי החכמים...

לפיכך, אמר לי הרב מפוניבז', מכתת הוא רגליו בעצמו, למרות זקנתו וחולשתו. כי בנועם שפתי פותח הוא את לב הנדיבים לתת יותר, את כל החלק המופקד אצלם, וכולו קודש לישביה! וזהו שאמרו: "מלא גרונו", שיתן להם את הסכום במלואו!

חששה רבקה שאם עשו יהיה הממונה על פרנסת יעקב, יגוע יעקב ברעב... ודבר שני, אמר לי הרב מפוניבז' זצ"ל, מטרה נוספת לי בנדודי: לזכות יהודים במצות החזקת התורה. רצון זה הוא הנותן לי את הכח לשאת את הקשיים והביזיונות שהם מנת חלקי.

וסיפר: נקשתי בדלת ביתו של עשיר מופלג. פתח את הדלת ואמר: "איני נותן למשולחים", וטרק את הדלת. זהו, פטור אני. נסיתי לזכותו, וסרב. אבל עקפתי את הבית ודפקתי על דלת המשרתת פתחה, ראתה זקן לבן, והניחה לי להכנס. היית צריך לראות את פני בעל הבית! התבוננתי סביב, וראיתי תמונה ממוסגרת של יהודי חרדי וקטן יורד על מדותיו. שאלתי מי זה, וענה: "זה סב". התענייני והתרכך. ספר על ארחותיו וצדקתו. אמרתי: "תמונה כזו, מן הדין שתפאר חדר בישיבה, שהתלמידים יראו וילכו בארחותיו!" נענה, ותרם חדר בישיבה!

כסבורים אתם שהחדר לא היה נבנה בלעדיו? אבל הוא שזכה!

ורבקה ידעה שלעשו אין זכויות להחזיק את יעקב!

ופעם חזר הרב מפוניבז' ממסע מתייש למען הישיבה, ואמר לי: "בוא וראה מעשה אלקינו, השגחה פרטית!"

הבנתי שחזה הצלחה מיוחדת. וספר: הייתי בארצות הברית, ושמעתי על פלוני יהודי מיליונר, המבקש להנציח את שמו במבנה עבור רב רושם בארץ הקודש. חשבתי לעצמי, ברוך השם, ישיבת פוניבז' עומדת על תילה. אבל נתרום אותו להציב יד ושם לישיבה נוספת שנכחדה בשואה הנוראה. ישיבת גרודנא, או רמיילס, או קוברין, או ברנוביץ', לא חסר –

הכלל, טרחתי ונסיתי בלי סוף, וכל העת היו דחיות מדחיות שונות, ממש מניעות ממרום. פה יצא ופה נסע, פה חלה ופה נפש. התיאשתי, והתרמתי גבירים כיכולתי, וברוך השם עלה בידי. כשעליתי למטוס לשוב ארצה, מי יושב לידי, במושב הצמוד, אם לא אותו יהודי! באמת יהודי חם בעל לב נפלא. שוחחנו בלבביות והצגתי את מרכלתי, לזכותו בשני העולמות.

ואמר לי: "חבל שהרב אחר בשבוע. כבר תרמתי אצטידון ביפו שישא את שמי, אצטידון בלומפילד"...

אי, מעשה אלקינו!

לא היו לו זכויות, לא נמצא ראוי! –

אילו היה זוכה, ובונה היכל לתורה, כמה מצוות היו מתווספות לו מדי שנה בשנה, ומדי חודש בחדשו. מדי שבוע ויום, ובכל שעה ושעה!

משלא זכה, כמה חלול שבת רחמנא לצלן יזקף לחובתו...

ובענין זה, שאל הגאון רבי דוד גריינימן זצ"ל אל דודו, מרן ה"חזון איש" זצ"ל: אני נוסע לארצות הברית לאסוף כספים עבור כולל חזון איש, ויהודים רבים עונים לי: "תבוא מחר". איני מבין – וכי מחר יהיו עשירים יותר? אני כבר כאן, מדוע לא יתנו!?

חבל שלא שאל אותי, יש לי נסיון בזה.

מה שקרה הוא, שהייתה פה תקלה. קרתה טעות ופתחו בפניו את הדלת. באמת, שלא בכונה. אבל מחר ידעו לענות שאינו בבית...

וכמעשה שהיה. פעם ישבו שלושה יהודים: רופא, ונדיב, וסוחר מצליח. התגלגלה השיחה, ותהו מה יאמרו עליהם לאחר פטירתם. אמר הרופא: "ודאי יספרו כמה חולים רפאתי, ולכמה עזרתי. איך כתתי רגלי, ולעתים לא גביתי תשלום, אפילו רכשתי את התרופות". "אני יכול להעיד על כך", אישר הנדיב, "אבל מובן שבהספד יפריזו מעט. עלי, דומני, יספרו על הלב הפתוח והידי הרחבה". "שמענו על כך", אמר השלישי, "אבל מובן שבהספד יפריזו יותר. הפלא ופלא: בחייהם מספרים עליכם את האמת, במידה. וכשאתם עולים לעולם האמת יפריזו עליכם בשקרים. אני, בעולם השקר חי בשקר, אבל בעולתי לעולם האמת יאמרו עלי את האמת!" "הכיצד?" תמהו.

ואמר: "כל משולח וגבאי צדקה שבא לביתי, אומרים לו: הוא איננו. וזה שקר, כמוכן. אבל כשאמות יאמרו: הוא איננו, וזו תהיה אמת לאמיתה..." מכל מקום, לא זו היתה תשובתו של ה"חזון איש". היודעים אתה מה ענה? שאותו יהודי נצרך לזכויות של עוד קריאת שמע ערבית ושחרית ולעוד שלוש תפילות, כדי לזכות להחזיק תורה.

האריה המדבר

שמעתי מהגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, שכמעט כל הענשים הכבדים נתכו על מעשה אחד! נקצבו בגין טעות אחת! אדם הראשון גורש מגן העדן ונקנסה עליו מיתה, ונדון לעבודת פרך, בשל חטא אחד: "מצוה קלה צויתו, ועבר עליה" (שבת נה ע"ב). כששאלו נדרים לב ע"א) מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים, נחלקו רבותינו איוז משלוש סיבות גרמה. אבל ודאי להם שאחת מהן, ולא שלשתן! ראובן בכור ישראל איבד בכורה כהונה ומלכות, בגין תביעה אחת. שלא לדבר על כך שהיתה זו תביעה כה דקה עד שכל האומר שראובן חטא אינו אלא טועה (שבת נה). שאול באחת, והודח מהמלוכה (יומא כב ע"ב). חטא העגל, אחד. מי מריבה אחד.

מדוע?

נסביר, נספר ספור:

בחור חפץ עבודה. עיין בעתון, במדור "דרושים". מודעה צדה את עינו: "עבודה זמנית קלה ומכניסה, לא נדרש נסיון קודם". ינסה. התקשר, והוזמן לכתובת בפתח תקוה. נסע, ונוכח שאלו משרדי גן החיות. תמה, ועלה. התקבל במאור פנים. "תראה", אומר לו מנהל גן החיות, "הארי התפגר. אי אפשר לנהל גן חיות בלי מלך החיות. הזמנו צמד אריות מטנוניה. עד שיגיע, נסתפק בתחליף. פשטנו את עור האריה, נקינו, אל תדאג. התקנו רוכסן. תבוא מחר בשבע, שעה לפני הפתיחה". הבין מדוע לא נדרש נסיון קודם.

"מה עלי לעשות", שאל.

"מאומה. כתבנו שהעבודה קלה. האריה עצל. מפעם לפעם תפער את הלוע ותפחק. בכל חצי שעה. זה הכל. הגן נסגר בארבע. בחמש, מוציאים אותך מהגוב". הסכים ליום יומיים נסיון. הגיע בשבע ועטה את הפרווה. חש מסורבל כל כך, הבטיחוהו שיתרגל מהר. הטעינוהו על הרכב ודהרו עמו במשעולי גן החיות. בקול נקישה מתכתי נפתח הגוב והוא נדחף פנימה. הפתח נסגר בנקישה והרכב עזב את המקום. התמקם על ארבעותיו ונער את הפרווה -

והנה הלבאי לקראתו, צועדת מעדנות.

שונה מאימה. גרר עצמו אחרונית, ונחסם במוטות הכלוב. הלבאייה עצרה מולו, אמדה אותו בעיניה הצהובות. לא ארוחה משביעה, אבל מנה ראשונה. קולו רעד: "שמע ישראל" -

"ה' אלקינו ה' אחד", ענתה בקול גברי. אח, "לא ילבש". "התעודד", אמרה לו 'הלבאייה', "עוד מעט יבואו המבקרים, עלינו להניח את דעתם". נשאה ראשה והשמייעה שאגה מקפיאת דם. 'האריה' נסה לחקותו, לא רע עבור פעם הראשונה טוב, בחברותא זה נסבל. בכל פעם השתפרו השאגות, התחרו ביניהם בעצמתן. אולי יקבלו תוספת מאמץ לשכרם.

ברבע לארבע התפרץ אדם למשרדו של מנהל גן החיות, ואחריו שובל של שלושה זאטוטים. בפרצוף סמוק קרא: "לא אעבור על כך לסדר היום! את העיתונות אערב, את כל המדינה אבעיר! אתם מתעתעים בקהל, מציגים מצג שוא!"

בדרך הדרוש

"הרגע", בקש המנהל, "מה העניין?" "להרגע, איך אפשר להרגע?! הילדים רצו לגן החיות, רוצים לראות אריה. התארגנו, והגענו. שלמתי, הנה הכרטיסים, והתחלנו בסיוור. אמרתי: הנה היפופוטם, הנה הפיל, והם: "היכן האריות". הראיתי להם את הקופים והקופיפים, את הג'ורף והברבור, והם: "היכן האריות". ראינו את הדובים והנמרים, והם: "האריות". טוב, הולכים ומגיעים, הם הפנו לנו את הגב, ואז אני שומע את האריה שואל את הלבאייה: "מתי מסיימים, עוד כמה זמן נותר?!". והלבאייה ענתה: "שקט, מישהו בא!" אז אני שואל אותך, כך מרמים, כך מתעתעים בצבור שלם כסף מלא!"

עודו מדבר, והד השאגות חדר לחדר, נשמע בברור. "הנה, שומע אתה", אמר המנהל.

זה מה שהיה עוד חזר. עיני הלה ירקו ברקים: "איך מאמין לי אפוא?!". "תשמע", נסה המנהל להפיס את דעתו. "בוא ונעשה עסק. אני מאמין לך, תאמין אתה לי. אני יושב פה מהבוקר. בכל חצי שעה, לערך, שואגים הם כוז שאגה. כל היום הם שואגים. אז פעם אחת דברו, משום כך אינם אריות!" אכן כן! משום כך אינם אריות! כי אריה אינו מדבר. נקודה. ואם פעם אחת דבר, אינו אריה! והנמשל, מובן. עבד ה', אינו חוטא ולו פעם אחת. ואדם חכם, אינו עושה מעשה שטות ולו פעם אחת. ובפעם אחת, מתגלה מהותו! ובענין זה -

"אמר רבן שמעון בן גמליאל, כל ימי הייתי משמש את אבא, ולא שמשתי אותו אחד ממאה - אף לא אחוז אחד! - ששמש עשו את אביו. אני, בשעה שהייתי משמש את אבא הייתי משמשו בבגדים מלוכלכים, ובשעה שהייתי יוצא לדרך הייתי יוצא בבגדים נקיים. אבל עשו, בשעה שהיה משמש עת אביו לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות! אמר: אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בבגדי מלכות!" (בראשית רבה סה, טז).

ונעיר, שאביו היה עיוור, ולא ראה באלו בגדים הוא משמשו! לא עשה זאת אלא לכבודו!

קורא אביו, ומורה: "שא נא כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד" (בראשית כז, ג). והיו לו בגדי חמודות, שספרו במדרש (הובא בפרוש הברטנורא, בראשית כז, טו) "שהן 'כתנות עור' שעשה הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון, ומצויות בהן כל החיות שבעולם, וכשהיה נוגע באותה צורה היתה החיה באה לפניו ועושה בה כרצונו. ונפלו ליד נמרוד, וכשהרגו עשו עברו לרשותו. ועתה, כשנשלח להביא ציד, מדוע לא נטל עמו את הבגדים שיעזרוהו בציוד? כי האב אמר לו ליטול חצי וקשתו! איזה כבוד אב!"

ואמרו (בתנחומא תולדות יא): כיון שיצא לעצוד שלח הקדוש ברוך הוא עליו שטן ולא הניחו לעצוד עד שיבוא יעקב ויטול את הברכות. כיצד, היה עשו רץ וצד צבי וקושרו ומניחו, ורץ ותופס אחר וקושרו ומניחו, והשטן מתירן ומבריהן, והיה עשו בא ולא היה מוצא אחד מהם. וכך עשה ב' או ג' פעמים והיה מגלגל בשעות עד שבא יעקב ונטל את הברכות.

נעיין: הרי נשלח לעצוד, וצד. יסתפק בצבי אחד! כמה אוכל האדם! וביחוד לאחר שראה שהקודמים הותרו באורח פלאי, יקח האחד וישוב! אבל ראוי שהמגש יהיה עמוס, לכבוד האב, ועבור זה, כדאי לטרוח כל כך!

ניחא, אבל כשראה שהצבאים משתחררים ובורחים, דרך בדוקה לפניו: "משל לצייד שצד צפורים, אם ראשון ראשון משבר כנפיו, משתמר. ואם לאו, אין משתמר" (ערוכין נד ע"ב). ישבור רגלי הצבאים, ולא יברחו.

אבל אין זה נאה להביא לאבא צבאים בעלי מומים!

היש לנו מושג כמה טרח ויגע ורץ, התאכזב והתחיל מחדש, שוב ושוב. כמה מתוסכל היה!

וממשיך המדרש: "וכיון שנכנס הרשע, התחיל קורא לאביו בזדון: 'יקום אבי ויאכל מציד בנו' (בראשית כז, לא), והכתוב אומר עליו: 'בבוא רשע, בא גם בוז' (משלי יח, ג), 'יקום אבי', היה גוזר עליו" -

איפה ה"בבקשה", כי יעקב אמר "קום נא" (בראשית כז, יט. וברש"י שם כב)! מה רוצים ממנו? מי כבד את אביו כמותו, כמה טרח ויגע, אז שכח לומר "בבקשה!"

אבל המכבד באמת, אינו "שוכח"! כמה נוקב משל המדרש (במדבר רבה יח, יז). [על דואג ואחיתופל, ראשי הסנהדרין בדורם] לבית שהיה מלא תבן, ואין אדם יודע מה בתוכו. לימים התחיל התבן מבצבץ מבין הסדקים, וידעו הכל שהוא מלא תבן! נורא, ונחמו מה!

(והגדת)

עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמתי מוצותי חקותי ותרתי (כו, ה) בגמי' (יומא כח, ב) אמר רבא ואיתימא רב אשי קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין שנאמר תורתא אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה" בתוספת ישנים הקשה אמאי נקט עירוב תבשילין וכי קלה היא טפי מכל המצוות? ובעיין יעקב תירץ משום דאמרינן (בפסחים סו) דמותר לבלש מיו"ט לשבת הואיל ואי מיקלעי אורחים, ואברהם אבינו שהיה ראשון להכנסת אורחים וא"כ אפ"ל דאיו צריך לעירובי תבשילין ואפ"ה קיים אותו.

ויברכו ויאמר ראה ריה בני כריה שדה אשר ברכו ה' (כו, כז) בגמרא תענית (כט). אר"י משמיי' דרב כריה שדה של תפוחים, ובתוס' כתבו, יש מפרשים תפוחים כריה אחרונים. יש

(תנוכת התורה).

(טללי אורות)

ויען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך

אי שש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת
ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש ג כסלו תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 3:59 תל-אביב: 4:14 חיפה: 4:03 מוצאי שבת: ירושלים: 5:15 תל-אביב: 5:16 חיפה: 5:14 ר"ת: 5:51

פרשת תולדות

תפלה על הזולת

להתפלל ולבקש רחמים על הזולת הזקוק לישועה !

נלמד מהפסוק: "ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא" (פרק כה-כא)
וכתב הרשב"ם: "לנכח אשתו" – פירוש בשביל אשתו. וביאר דבריו הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל (בספרו משך חכמה), כי יצחק היה בטוח שיהיה לו זרע, שהרי הבטיח השי"ת לאברהם "וקראת את שמו יצחק והקימותי בריתי איתו... לזרעו אחריו" וכל חששו היה כי יתכן שיתנו לו בן מאשה אחרת. לכן התפלל כפי שהובא במדרש (פר' סג) שהיה אומר: רבונו של עולם, כל בנים שאתה נותן לי יהיו מן הצדקת הזו. וכך פירש גם הספורנו: אף על פי שהובטח על הזרע שיירש, התפלל להשי"ת שיתן לו אותו הזרע מזאת ההגונה הנצבת נכחו.

עיקר מעלת התפלה כשהיא בכוונת הלב כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין קו): "רחמנא ליבא בעי". והמתפלל צריך שיכוון ליבו לשמים שנאמר: "תכין ליבם תקשיב אזניך" (ברכות לא). והגר"י קנייבסקי – הסטייפלר זצ"ל כתב (בספרו חיי עולם) כי מעיקרי התפלה "שיהא בהכנעה ובלב נשבר וכמבקש ממש".

בזוהר הק' מובא, שהצעקה, גדולה היא מכל סוגי התפלה משם שהצעקה בלב, שנאמר "צעק לבם אל ה'", והיא קרובה להקב"ה יותר מתפלה ואנחה, שנאמר: "כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו" (שמות כב-כג). וכן מצינו במה שנאמר (שם ג-ט) "ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי". וגדולה צעקה שקורעת גזר דינו של אדם מכל ימיו וכו' ובשבילה נוחל האדם העוה"ז והעוה"ב שנאמר "ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילים".

ביסוד זה שצעקה בלב, - אמר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל באחת מדרשותיו - ניתן לתרץ את קושיית האור החיים על הפסוק בפרשת בשלח: "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו". ותמוה: הרי לא מוזכר שמשו רבינו צעק אל ה' אלא התשובה: היתה זו צעקה שבלב, בינו להקב"ה וזה שנאמר "מה תצעק אלי".

כתב רבי יהודה החסיד ז"ל (בספר חסידים - תשנג): "אבל מפני שישאל ערבים זה לזה, לכן כשצער בא על אחד חייבים כולם להצטער ולהתפלל, שנאמר (תהלים לה-יג) "ואני בחלותם לבושי שק" וכתוב (שם לג-יג) "ותפלתי אל חיקי תשוב". ואם לא היה מתפלל, היה חוטא שנאמר (שמואל א' יב-כג) "גם אנוכי חלילה לי מחטוא לה' מחדול להתפלל בעדכם".

ואמר הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א: ידמה בעיני האדם שכל העולם עומד ומצפה עליו, שבמעשיו הוא משפיע ומכריע את כל העולם לכף זכות, ובלעדו יחסר לעולם אור או מזון או מים וכיו"ב, והוא צריך לפרנס את כולם. ועל"ז שיותר יכוון ותצא תפלתו יותר מעומקא דליבא. יותר יוכרע העולם לחסד על ידי שיושפע שפע בכל הבריאה כולה לחסד. ואם הוא מתפלל יותר חזק, מתרוממת מזה כל הבריאה, כי יש השפעה על כל דבר במה שהוא מתפלל יותר בכוונה.

הגר"י זילברשטיין שליט"א סיפר ששאל פעם את הגר"ש אלישיב זצ"ל על מה שאמרו בגמרא (ברכות לא): שעלי הכהן רצה להמית את שמואל הנביא בקטנותו, על שהורה הלכה בפני רבו, כיצד אפשר לבוא בטענות לילד כה קטן עד כדי להמיתו?

ותירץ הגר"ש אלישיב שהתעוזה הזו של שמואל הביאה את עלי לחשוב שאולי מילד כזה עלול לצמוח אחד כמו קרח ומוטב ימות זכאי וכו'. אך א"כ יש לשאול: כיצד בכל זאת הצליחה חנה לפעול שלא ימיתו, כשאמרה "אל הנער הזה התפללתי"?

ותירץ הגר"ש ביסוד נפלא: כך אמרה חנה לעלי: "מילד כזה שבא לעולם על ידי כל כך הרבה תפלות. לא יכול לצאת דבר רע".

שערי דמעות לא ננעלו...

סיפר הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל: בזמן המלחמה הטורקית באו לפני הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל - גאב"ד קובנא, משלחת של נשים אשר בעליהן נלקחו לשדה הקרב, ובכו לפניו מתוך חשש לגבי עתידם (שישארו עגונות...)

יצא אליהן רבי יצחק אלחנן, ראה את צערן, נשא בלבו תפלה ובכה אף הוא עמהן, עד שלפתי פנה אליהם וקרא לאמר: "מבטיח אני לכן שכולם יחזרו בשלום!" וכך הוי. איש מכל יוצאי הצבא הללו לא נעדר.

סיים הגר"י סרנא ואמר: ה"מופת" אינו בקיום ברכתו של רבי יצחק אלחנן, אלא בבכיות של אותו צדיק שחש בכל ליבו בכאבם ובצערם של נשות ישראל עד כדי בכיה. ואז כשצדיק כזה גוזר, כבר אין פלא שגזירתו מתקיימת.

עפ"י שימוש חכמים

עלון השבוע פרשת חיי שרה הוקדש לעילוי נשמת האשה החשובה

**מרת אליס בילא ע"ה בת ר' יצחק זצ"ל
אלמנת הרה"ג ר' סלימן בן ר' דוד ששון זצ"ל**

נלב"ע ג' כסלו תשנ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

שלא לגרום צער וטרחה יתירה לזולת!

נלמד מהפסוק: "ויזד יעקב נזיד" (פרק כה-כט)

ואמרו חז"ל (במדרש הגדול): בא וראה כמה עבדים ושפחות היו לו לאביו, וכשהוא בא מבית המדרש, מוצאן שהן ישינין, אינו רוצה להרגיש ולהצהיב [=להכעיס, כפירוש התרגום בפסוק "וכעסתה צרתה" (שמואל א-א, ו) - ומצהבה לה"] את אחד מהן שימשו אלא הוא עומד ומבשל לעצמו. ומעתה נדון בעצמינו: אם כך היה יחסו של יעקב אבינו למשרתיו, על אחת כמה וכמה כלפי כל אדם.

הנה מצינו איסור תורה והקפדת התורה שלא לחרוש בשור ובחמור יחידו. אחד הטעמים לכך כתב החינוך (מצוה תקנ) שהוא משום צער בעלי חיים שהוא אסור מן התורה. ועפ"ז כתב החינוך:

"וכל חכם לב, מזה יקח מוסר שלא למנות שני אנשים לעולם בדבר מכל הדברים שיהיו רחוקים בטבעם ומשונים בהנהגתם, כמו צדיק ורשע, והנקלה והנכבד, שאם הקפידה התורה על הצער שיש בזה לבעלי חיים שאינם בני שכל, כל שכן בני אדם אשר להם נפש משכלת לדעת יוצרם".

ניתן ללמוד ממשה רבינו כיצד יש לנהוג בזהירות עם האנשים שכפופים למרותו, כפי שביאר רבינו בחיי ז"ל על הפסוק בו אמר משה רבינו "לא חמור אחד מהם נשאתי" (במדבר ט ז-טו) וכך כתב:

"כך מנהגם של המושלים בעם, להשתמש באנשים הנמצאים בשליטתם וגם בבהמותיהם, כפי מה שיצטרכו למלאכתם. זהו שאמר משה בתפלתו, כי מעולם לא נהג כך עם בני ישראל. הוא לא השתמש אפילו בחמור אחד שלהם כדי לשים עליו משא, וכל שכן שלא השתמש באנשים, ואם כן, בצדק התרעם משה רבינו, היאך אומרים הם שאני משתתף עליהם.

המצער את הזולת עונשו חמור עד למאוד. ואף אם כוונתו לשם שמים, כפי הגדרתו הידועה של הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל שהמצער את חברו "כאילו מכניס ידו לתוך אש" ולא מועילה לו כוונתו הטוהרה כמו שמצינו אצל פנינה שציערה את חנה לשם שמים ובכ"ז. נענשה. וכך מסופר בגמרא על רב רחומי (כתובות סב):

באחת משיחותיו הביא הגר"י זלברשטיין שליט"א את מה שסיפר בעל שו"ת שבות יעקב, שפעם באו אליו שני יהודים לדין תורה, וההכרעה בינם היתה פשוטה וברורה ויכלו לפסוק מיד, ואעפ"כ החליט להשהות את גזר הדין ואמר להם שישבו בעוד שבוע. ואף שיש בזה משום עינוי דין עשה זאת כדי שלא יבוזו לדייני ישראל שכאילו אינם מעיינים דיים במקורות ההלכה.

וקשה: מה ההבדל בין המעשה של פנינה שציערה את חנה לשם שמים, ובין צער עינוי הדין שגרם בעל "שבות יעקב" לבעלי הדין?

ותירץ האדר"ת, זצ"ל, כי לבעל שבות יעקב היה מותר לעשות זאת משום שזהו טבותם של בעלי הדין, שכן אם לא היו משהים את דינו, היו הם עלולים להנזק מכך שהרי מי שמוציא לעז על דייני ישראל אין רפואה למכתו. מה שאין כן אצל פנינה, מי ביקש ממנה לעשות כך לאחותה, הרי היא אינה מכשילה אותה.

להרגיש ללבנו של הזולת...

מרגלא בפיו של הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל: "אילו אדם היה רואה בחוש מה שמתחולל בפנימיות האדם בשעה שמצערם אותו, לא היה אדם מצער את זולתו!"

וסיפר אחד התלמידים: "פעם עמדנו קבוצת בחורים עם רבי שמואל לפני השיעור. היו שם למעלה מעשרה בחורים, ופתאום הגיע יהודי מבוגר מחו"ל ושאל את אחד הבחורים איפוא המשרד של ר' יעקב וייס. אחד הבחורים הודיע אותו: תלך ישר... שמאלה... ימינה... הלה היה נבוך והתחיל ללכת.

כשראה זאת רבי שמואל רץ אחריו והוביל אותו פנימה עד שהיה לו ברור לאן צריך להכנס... כשחזר הסביר: "הוא אורח, ואם אפשר, צריך לחסוך לו את האי-נעימות של החיפוש..."

ראש הישיבה

"שלא לגרום צער לבעל השמחה"...

אחד מתומכי ישיבת מיר שבארץ ישראל, השיא את אחד מצאצאיו בארגנטינה הרחוקה, וראש הישיבה הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, היה אמור להשתתף בשמחה. השמחה התקיימה באחד ממלונות הפאר במקום, ומקורביו של ראש הישיבה שכרו עבורו חדר במלון, ותיכננו כי שם יקבל את הנדיבים הרבים שאמורים להשתתף בחתונה, ויקבל מהם את תרומותיהם עבור החזקת הישיבה. אומץ התרומות שהיה ערב זה אמור להכניס לישיבה היה כמליון דולר!

והנה ברגע האחרון ולהפתעת כל מקורביו הודיע רבי נתן צבי כי שינה את דעתו וכי הוא מבטל את נסיעתו לחתונה. הוא הסביר כי התבונן בדבר רבות והגיע למסקנה כי נוכחותו בחתונה והסערה שיעורר הדבר סביבו עשויים למקד את כל תשומת הלב של המוזמנים, ובכך לגרום צער וחלישות הדעת לבעל השמחה. ולדעתו, גם תרומות בסדר גודל עצום שכוה, אינם מצדיקים גרימת צער ליהודי!

מתוך מאמר לדמותו

"שלא לגרום צער כלשהו לרבנית"...

הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א ביקש מאחד ממקורביו להביא לו דבר-מה הקשור למנהג טוב שנהגו בו בעיקר אנשי ירושלים. היה זה אחר פטירתה של הרבנית ע"ה, התפלא המקורב על כך, שכן מעולם לא ראה שהרב שטיינמן מקפיד על כך. הוא לא יכל להתאפק מלהביע את תמיהתו לפני ראש הישיבה. נענה הרב שטיינמן והסביר לו כדברים הבאים:

"באמת אני והרבנית אימצנו לעצמנו מנהג זה כל השנים. למרות שאינו חיוב מצד ההלכה. אבל קרה פעם שמחמת טירודתיה המרובות שכחה הרבנית להכין את הדבר ההוא. וכיון שחששתי שמא תצטער על שכחתה, הרגעתי אותה ואמרתי לה שזה לא כל כך חשוב ולא נורא אם פעם אחת לא נעשה כך. ואכן היא נרגעה".

"ואולם לשנה הבאה, חשבתי לעצמי שאם אמשיך במנהג זה עלולה הרבנית לחשוב שאכן זה חשוב אצלי ומה שאמרתי לה אשתקד הוא רק בכדי להרגיעה, עלולה שוב להצטער, על כן החלטתי להפסיק לחלוטין במנהג ההוא כדי שלא לגרום צער כלשהו לרבנית. אבל עתה משנפטרה לבית עולמה, בוודאי אני מעונין לשוב ולנקוט במנהג זה ולכן ביקשתי זאת ממך..."

עפ"י קול ברמה - תשע"ה

אכל יותר מכפי הרגלו...

סיפרה הרבנית קנייבסקי ע"ה: פעם אירע שכבה הזו בביתם בשעה מוקדמת בליל שבת. ועל כן בסעודת הבוקר היה החמין קר כמעט לגמרי. והנה הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, בניגוד למה שהיה ניתן לצפות, אכל מהחמין יותר מכפי הרגלו בכל שבת.

"אני יודעת" - אמרה הרבנית - "שהוא עשה זאת כדי למנוע ממני צער על כך שהאש כתתה והסעודה לא היתה מוצלחת מספיק..."

ר' חיים

להיות אמיתי במעשיו ובדיבוריו עם הזולת!

נלמד מהפסוק: "אולי ימושני אבי והייתי בעניו כמתעתע" (כז-יב)

ואמרו חז"ל: כל המחליף בדיבורו [רש"י: משנה בדיבורו שלא יהיה ניכר] כאילו עובד עבודה זרה. כתיב הכא "והייתי בעניו כמתעתע" וכתיב התם (חבקוק ג) "הבל המה מעשה תעותעים" (סנהדרין צב.). לאור דברי חז"ל אלו, הכיצד שינה יעקב בדיבורו: התשובה היא כפי שכתב רש"י (מכות כד): לא רצה [יעקב] לשקר מתחילה... אלא שאמו הכריחהו ועל פי הדיבור, כדכתיב "עלי קללתך בני" ומתרגמינן "אלי אתאמר בנבואה".

מצינו בכמה מקומות בש"ס שהתירו חז"ל לשנות בדיבורו מהאמת מפני דרכי שלום (יבמות סה:) או כדי להציל הזולת מבושה (סנהדרין יא.) וכן לענין חתן וכלה (כתובות יז.) והגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל הוכיח, ששינוי זה אינו נחשב לשקר כלל, מאהרן שנאמר עליו "תורת אמת היתה בפיהו"... אף ששינה בדיבורו לעשות שלום בין איש לרעהו. וכן הוכיח הגה"צ רבי אברהם גרודז'ינסקי זצ"ל מיעקב אבינו שנקרא איש האמת אף שהתחכם עם עשיו, משום שכך היה עליו לעשות עתה, נחשב ל"אמת".

ומעשה בת"ח גדול "איש אמת" שפגש את הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל והתלונן בפניו קשות על אחד הגופים החרדיים שהשפעתו רבה על הציבור החרדי, על כי הרבה דברים מכריעים שם לא לפי האמת... ולכן רצונו להקים גוף חדש נקי מפוליטיקה וכו'...

השיב לו רבי שמואל: לפעמים פירסום אמת כזו שאתה מדבר עליה, עלולה להזיק יותר מהפוליטיקה שלהם... והמשיל משלו למה הדבר דומה? לשדה תבואה שהציפורים היו באות ואוכלות בה ולא ידעו היאך להרחיקם. עד ששמעו עיצה טובה: להעמיד שם "דחליל"... ואכן העמידו שם בובה, והציפורים פסקו מלבוא.

יום אחד עבר שם אדם "איש אמת" ואמר: "אני לא סובל כאלו שקרים וסיפר לציפורים שזה בסך הכל בובה"... וחזרו הציפורים לבוא ולאכול מהתבואה... וסיים רבי שמואל: "וכי הוא איש אמת? הלא הוא אדם המזיק! וכך גם בעניינינו, לספר לכולם את האמת שלך עליהם, זה "אדם המזיק"! ואכן קיבל הלה את הדברים ללבו והלך לדרכו.

את הפסוק "אמת קנה ואל תמכור" (משלי כג-כג) פירש כ"ק האדמו"ר מקוצק כך: ישנם בני אדם שמחשיבים מאד את האמת, אך ורק כשהיא אצל הזולת... את העולם כולו היו רוצים ליכות באמת, ורק לא את עצמם. ואכן אליהם נאמר "אמת קנה" - קנה את האמת לעצמך, לצורך עצמך! "ואל תמכור" - אל תחזיק בה, רק כדי למוכרה לאחרים....

"עדיף לקשקש באמת מללמוד

בשקר"...

סיפר הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל: מעשה בשני נערים שנכנסו לשיבת מיר, והיו בתחילת דרכם. הם התיישבו על הכסאות והתחילו לקשקש ולפטפט בדברי בטלה. והנה נכנס ראש הישיבה הגאון רבי נחום פרוצוביץ זצ"ל. אותם נערים שמו לב לכניסתו ומיד החלו להראות עצמם לומדים ואמרו בקול רם, כאילו הם לומדים: "תנו רבנן"...

ניגש אליהם רבי נחום ואמר להם: "לי יותר טוב שתקשקשו באמת ממה שתלמדו בשקר... שהרי לומדים בישיבה מסכת נדרים ובכל מסכת נדרים לא מוזכר אפילו פעם אחת תנו רבנן".... אותם נערים קיבלו מוסר השכל נוקב מדבריו של רבי נחום שממשיך ללוותם עד עצם היום הזה.

ואגב: כשסיפרו מעשה זה להגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, הגיב תוך כדי דיבור שאכן "תנו רבנן" לא כתוב אבל "דתנו רבנן" כן כתוב...]

אנן הסהר

"למה לא האמת בטירתה"...

כאשר היה הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל מדבר על חינוך הנוער במדינת ישראל, שנחל כידוע כשלון חרוץ, נהג להזכיר את העובדה, שבאה לפניו בראשית ימי המדינה:

מישהו בא פעם לשאול בעצתו: איך להצהיר במפקד התושבים כשישאלו אותך, בן כמה שנים הוא? הלה הסתפק: אם יגיד יותר מגילו, הרי עלולים להביט עליו כעל זקן מידי, ולא יקבל מקום עבודה. ואם יגיד פחות מגילו, הרי לא יוכל לצאת לפנסיה אלא רק באיחור רב:

השיב לו הרב צדקה: "רק על פחות או יותר חשבת, ולהגיד את האמת בכלל לא עולה בדעתך? אמור את האמת ותפטר מכל הבעיות!"

וזאת ליהודה

ברכה לזולת

ברכה מעולה ומושלמת, היא זו הבאה מתוך שמחה וטוב לבב!

נלמד מהפסוק: "ועשה לי מטעמים... ואכלה בעבור תברכך נפשי" (פרק כז-ד)

וכתב רבינו בחיי אין כוונת יצחק בשאלת המטעמים בתענוג הגוף וחוש הטעם, אלא כדי שתהיה נפשו שמחה ומתענגת. כי בהתחזק כוחות הגוף יתעוררו כוחות הנפש ומתוך שמחת הנפש תחול עליו רוח הקודש כמו שאמרו חז"ל: "אין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות, אלא מתוך שמחה".... [ובספר איש לרעהו (עמ' רנ"ב) הטעמנו, לפי"ז, שלכן ביקש יצחק דוקא ציד של בשר, ולכן הובא לו גם יין. כדי שתהיה הברכה מתוך שמחת הנפש שהרי "אין שמחה אלא בבשר ויין"....]

לכאורה יש להבין במה שאמר יעקב לאמו: "אולי ימושני אבי... והבאתי עלי קללה ולא ברכה" והשיבה על זה רבקה: "עלי קללתך בני". ותמוה: היאך חשב יעקב כזו מחשבה שיצחק אביו יקללו, הרי רחמי האב על הבן, ובמיוחד יצחק אבינו, ואף אם לא יברכו, ודאי שלא יקללו!]

ונראה בביאור הענין (עפ"י הרבי רבי העשיל זצ"ל בחנוכת התורה), כי יעקב הבין את הפסוק "ארור משגה עור בדרך" כפשוטו. יוצא איפוא, שמכשיל ומטעה את אביו, ועל כך תבוא עליו ח"י קללת התורה "ארור משגה" במקום ברכה מאביו. אך רבקה השיבה לו: "עלי קללתך בני". כלומר: ה"ארור משגה עור" פירושו שלא ישיאו עצה רעה, ואם עצתי היא עצה רעה ח"י, הרי עלי קללת התורה. ואולם באמת היתה זו עצה טובה שיקבל הברכות.

ברכותיו של גאון הדור

עם השנים התפרסם הגאון רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל (בעל אור שמח) בקרב תושבי דווינסק כי ברכותיו עושות פרי ורבים הגיעו לבקש ממנו ברכה. ומעשה שהגיעה אשה אומללה בבכיות ואמרה לרבי מאיר שמחה כי הרופאים "הבטיחו" לבעלה החולה, שיש לו עוד שלושה ימים לחיות...

"מה לך בוכה" - אמר לה - "מי יכול לומר שבטוח לו כי יחיה שלושה ימים"?!... הוסיף רבי מאיר שמחה וברכה ברכת כהן והבעל זכה לאריכות ימים.

וסיפר הגרי"ש כהנמן זצ"ל, כי אחד מתלמידיו בא ביום חתונתו לבקש ברכה מפיו של רבי מאיר שמחה. אמר לו רמ"ש: "תזכה להניח את תלמודך" התפלא התלמיד ושאל: "מה טיבה של ברכה זו?"

השיב לו רבי מאיר שמחה: "כאשר מניחים דבר במקום מסויים, מוצאים אותו אחר כך. לא כן כאשר זורקים דבר. לכן אמרתי שתזכה להניח את תלמודך, כי אז ודאי תמצא אותו לאחר זמן".

מתוך מאמר לזכרו

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

"הקפידה"

שבת קודש, פרשת בא תשע"ה.

מזה שנים ארוכות שהמשפחה המורחבת המתינה לשבת המיוחדת הזו. זה לא היה עתיד להיות עוד 'שבת שבע ברכות', אלא אירוע שכאמור ייחלו וציפו לו שנים ארוכות מאוד.

מלבד זאת היו אמורים להשתתף בשמחה האחים שמתגוררים בחו"ל, כך שזו גם עתידה הייתה להפוך לשבת-גיבוש משפחתית היסטורית. כנהוג בשנים האחרונות, לא התקיים שבת 'אויפרוף' (עליה לתורה) המונית, ועל כל אנרגיית השמחה היה להתרכז בשבת שלאחר החתונה.

השבת התקיימה בבני-ברק, היות והכלה מתגוררת שם. אך כל אחי ואחיות החתן אינם מתגוררים שם, וגם אין להם קרובים שיוכלו להשיג עבורם דירות אירוח. משפחת הכלה לא הייתה מסוגלת להשיג דירות לשני הצדדים, אז כל אחד התבקש להסתדר בכוחות עצמו.

כמה שבועות לפני החתונה, החל מסע חיפוש הדירות. כל אחת ממשפחות האחים והאחיות עברה את החוויה שלה, **וכאן מספרת אחת מהן את שלה:**

היה ברור לנו שאנו חייבים להשתתף בשבת המיוחדת הזו, אם לא עבורנו אז עבור הילדים - ואם לא עבורם אז עבור החתן והכלה. אין לנו קרובים בעיר, והמכרים מתגוררים בשכונות מרוחקות, כך שלא הייתה זו אופציה לשבת חורפית.

התחלנו לברר על בתי אירוח בהם ניתן להתארח בתשלום, אך המחירים היו גבוהים עבורנו - משפחה מרובת ילדים. שמענו על אפשרות לקבל דירות בתשלום, אך מה שהיה נראה בתחילת הדרך כפרויקט פשוט, הסתבר יותר ויותר כמורכב. בעלי הדירות באזור האולם בו התקיימה השמחה הפכו - (ובצדק!!) - את מסירת הדירה לשבת, כמקור הכנסה נוסף.

הסכומים לא היו זולים כלל וכלל, ואף היו הצעות של "מחירי מלון" בנימוק שהבית מפואר ברמה של מלון. זכותם המלאה לדרוש זאת, חובתם המלאה לפרנס את עצמם, אך לנו זה לא התאים.

* * *

המשכנו לחפש ואז חשבתי לעצמי: בני ברק! לא ייתכן שלא נמצא שם אנשי חסד! אז הפסקתי לחפש בתי אירוח או דירות להשכרה, אלא פשוט פתחתי ספר טלפונים ותרתי אחר משפחה אקראית שהכתובת שלה באזור אולם 'וגש'. התקשרתי והתנצלתי שאנחנו אמנם לא מכירים, אך עתידה לנו שמחה שמאוד חשוב לנו להשתתף בה וכו'. הם התנצלו שהם באותה שבת בבית, אך הציעו להתקשר לשכנים שלהם - אולי הם מכירים משפחה שנוסעת.

התקשרנו, שוב התנצלנו, וסיפרנו את הסיפור שלנו. "איזה יופי!" נענינו בהתלהבות "בדיוק באותה שבת אנחנו נוסעים להשתתף בשבת שבע ברכות של הבת שאנו מחתנים בסייעתא דשמיא. היינו קצת מוטרדים מהעובדה שהבית יעמוד ריק במשך השבת בלי שמישהו יהנה ממנו - איזה יופי שאתם באים!"

היינו המומים. הסתפקנו אם מדובר בהשגחה פרטית נפלאה, או חלילה במישהו שמהתל בנו... עד כדי כך זה היה עבורנו פנטסטי ובלתי נתפס. במשך ימים ארוכים אנחנו נתקלים במחירים גבוהים, ופתאום מישהו מתחנן שנבוא ב-ח-י-נ-ם!

* * *

האמת, עד הרגע האחרון היינו במתח. זה היה עבורנו טוב מידי מכדי להיות אמיתיים... יומיים לפני התקשרנו לוודא שההצעה עודנה בתוקף, ושוב זכינו לכל הברכות שבעולם על הטובה שאנו גומלים איתם...

כאמור, זה היה יותר מידי טוב, על גבול ההזוי.

ביום שישי יצאנו באוטובוס, וליבנו דופק: איזה בית יקדם את פנינו? נזכרנו שהחתונה שלהם התקיימה אתמול בלילה - ליל שישי - אז בטח לא היה להם זמן מיותר לסדר עבורנו.

תכל'ס, הגענו. לקחנו את המפתח מהמקום המוסכם וגילינו בית מסודר טיפ-טופ. עוגות טעימות המתינו לנו בשולחן המטבח, ושתייה קרה במקרר. הסתובבנו בין החדרים הרבים ולא האמנו, לא היה פירור שלא מונח על המקום - והם חיתנו אתמול בלילה!

התקשרנו אליהם והם שוב הביעו את שמחתם, הדריכו אותנו כיצד להפעיל שעון-שבת, והדגישו שוב ושוב שכל הבית עומד לרשותנו.

ואל תשכחו: הם הפקידו בידנו את ביתם, למרות שהם לא מכירים אותנו כלל! ולא עתידים לפגוש בנו לעולם!

* * *

לומר את האמת: הסיפור הזה הסתיים עם "קפידה".

לפני שיצאנו השארנו במקום שטר של 200 ₪ וכתבנו תודה! אוי - מה שעשינו! מיד כשחזרו הביתה התקשרו אלינו והקפידו איך העזנו להשאיר כסף וכו' וכו' הסברנו להם שעשינו זאת אך ורק למען הרגשתנו הטובה, שנחוש שגם נתנו משהו לאנשים הנפלאים האלה ולא רק קיבלנו מהם.

אכן, מי כעמך ישראל!

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

פְּרֻשַׁת תּוֹלְדוֹת | תּשע"ז

לַעֲלוֹי נִשְׁמַת חֲמוֹתִי, פְּדִילָה דְלִיה בַּת עֲזוֹ ע"ה

אָסוּר לְקַרָּא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשַׁמֵּר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיוֹן

פְּרֻשַׁת עֵינֵי חַמְדָּה

יִצְחָק אֲרִיאֵל בֶּן טוֹבָה חַיִּים וּב"ב חַגִּית בַּת רוֹתִי חַיִּים בֶּן כְּבוֹרִיו מֵאִיר יִשְׂרָאֵל בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה- לַיִאֹר יְהוֹשֻׁעַ סוֹמֵךְ וּב"ב יְהוּדָה אֲרִיָּה בֶן רַחֵל בְּרַכָּה עֵינֵי בַת רַחֵל בְּרַכָּה רַחֵל בְּרַכָּה בַת פְּדִילָה דְלִיה אֲרֵז מִזְרַחִי וּב"ב נַעֲמִי יִצְחָק בֶּן דְלִיה אֲפֹרַת פְּרַנְסָה בְּקִלּוֹת וּבִשְׁפַע יוֹסֵף לַיִאֹר בֶּן דְלִיה אֲפֹרַת שְׁלֵמָה זְדֵנָה דּוֹד וּב"ב נְטוּלֵי בַת יוֹנִית קְסִירֵי אֲפָרִים וּב"ב י.מ.י.ש. כּוֹדוֹרִי אַקְבִּילִי יוֹסֵף חַיִּים בֶּן נֹסְכָה שׁוֹלְמִית וּמִרְדֵּכִי חַיִּים דּוֹיֵטֶשׁ וּב"ב

הַעֲלוֹן מוֹקְדֵשׁ לַהַצְלַחַת

יצחק אריאל בן טובה יניב בן גילה שמואל אימן בן אסתר זרי משפ' שטרית מאיר ישראל בן רחל ברכה- ליאור יהושע סומך וב"ב יהודה אריה בן רחל ברכה עינת בת רחל ברכה רחל ברכה בת פדילה דליה ארז מזרחי וב"ב נעמי יצחק בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע נטלי בת יונית קסירי אפרים וב"ב י.מ.י.ש כודורי אקבילי יוסף חיים בן נוסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

זִיווּג הַגּוֹן וְכֹשֶׁר בַּמְהָרָה

אורן בן אסתר רונית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט סיון בת אסתר יוסף בן רחמה יפית בת גינה אורן בן נעמי ענת נעה בת מזל טוב דוד עומרי בן יהודית

זֶרַע קוֹדֵשׁ בַּר קִיָּמָא

גלית בת מסודי אליהו מרי בן ימנה אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי רחל מרים בת יהודית דינאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רְפוּאָה שְׁלֵמָה

הגה"צ אליעזר ברלנד בן עטיא שליט"א מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזירי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזירי בן פרחה- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה גילה בת אקבאל - בריאות ואריכות ימים אסתר בת סוליקה סימי בת סוליקה מזל בת חנה אורן בן אסתר יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים נעמי בת רחל אקבאל בת נושפארין שירה שילת בת אורלי תמר פורטונוה בת מיסה רפאל משה בן רחל מוריה בת רחל ברכה נחום בן כירה יהודה אריה בן רחל ברכה טובה בת אורה שלו בן מזל פחיתה אליהו בן מאיה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זורהה מישא אסתר בת זורהה שאול בן סילביה עינת בת רחל ברכה בנימין בן יקוט יצחק בן פנינה רינת רחל בת עפרה יצחק בן רבקה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה רונית בת סבריה קסנש בת דגטו יצחק בן חנום כל עם ישראל

לְרֻפּוֹת כָּל חוּלֵי ע"י וּבְכַלְלֵם צִיּוֹן בֶּן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרֻשַׁת תּוֹלְדוֹת - חֲרַדַּת חֲטָא מַחְרַדַּת מוֹת

"וַיַּחְרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד מָאֵד" (בראשית כז, לג)

למדים, כי חששו של יצחק אבינו הייתה מסיבה משמעותית אחת ויחידה: הוא חשש, שמא עבר בשוגג על שורת הדין, ובירך את הקטן לפני הגדול!

שני המקרים, שבהם חרד יצחק אבינו ישנה חרדה- נמצא שחרדתו הראשונה של יצחק הייתה חרדת מוות, בשעה בה נעקד על המזבח, ואילו חרדתו השנייה - הייתה חרדת החטא, שמא עבר על שורת הדין בשוגג.

והדברים מפעימים ביותר, הלא אין לשער ואין לתאר את גודל חרדתו של האדם, ברגע שבו הוא רואה כי נגשים אליו עם סכין ומבקשים לשוחטו.

אין ספק, כי חרדה ואימה מעין זו - לא תשכח מליבו לעולם, ועד ליומו האחרון יזכור הוא מה שאירע!

אולם למרות זאת, התורה מעידה, כי אצל יצחק אבינו - הייתה חרדה גדולה יותר, הלא היא החרדה מפני החטא, או ליתר דיוק מפני החשש, שמא חלילה עבר על שורת הדין.

למדים אנו, עד כמה הגיעה היראת שמים של יצחק אבינו! וחובה עלינו להשתדל ולשאוף להתקרב אליה ככל שניתן.

במדרש תנחומא מובא (תולדות יג): "אמר לוי בשם רבי חמא בר חנינה: שתי חרדות חרד יצחק, אחת על גבי המזבח - ואחת כשנכנס עֵשָׂו, ואין אתה יודע, איזה מהן גדולה. אלא ממה שאתה קורא כאן "גְּדֹלָה עַד מָאֵד" (בראשית כז, לג) - אתה יודע שזו גדולה".

חרדתו של יצחק, בשעה שהוא עקוד על גבי המזבח- ברורה ומובנת מאליה לכולם. ככלות הכל, הוא עומד להיות קרבן, יש כאן חרדת מוות הנותנת את אותותיה.

אולם צריך להבין, איזה חרדה היתה ליצחק כעת, כאשר התברר לו, כי בירך את יעקב במקום עֵשָׂו?

מה כל כך נורא במעשהו, שגרם ליצחק אבינו להגיע למצב של חרדה גדולה עד מאוד?

רש"י הקדוש מבאר (פסוק ל"ו): "למה חרד יצחק? אמר: "שמא עוון יש בי שבירכתי קטן לפני גדול ושניתי סדר היחס?"

כיוון שהתחיל עֵשָׂו צועק: "ויעקבני זה פעמיים!". הרי לנו, כי חרדתו של יצחק אבינו הייתה גדולה כאשר התברר לו כי בירך את יעקב במקומו:

כאשר שמע כי עשו צעק - "ויעקבני זה פעמיים!" ביקש אביו לדעת: "מה עשה לך?".

סיפר לו עשו על מכירת נזיד העדשים של יעקב בעבור הבכורה. ומכך נמצאים אנו

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

העלוין מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלוין מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזירי בן ימנה וגלית בת מסודי
---	--	--	---

03/12/2016	ג' כסליו תשע"ז		
פרשת תולדות			
הפטרה: "משא דבר"- מלאכי א'			
ר"ת	יציאה	כניסה	י"ם
17:44	17:12	16:00	
17:40	17:09	16:17	ת"א
17:40	17:08	16:16	חיפה
17:43	17:12	16:20	ב"ש

שואל ומשיב בהלכה – אולמות ומסעדות - חלק א'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

אדם המבקש לאכול במסעדה או באולם, על מה עליו להקפיד?

שאלה: א

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה: א

יש לוודא קודם, שאדם שוכר אולם או קונה במסעדה, שאכן תעודת הכשרות בת-תוקף.

כאשר תעודת הכשרות בהשגחת רבנות מקומית רגילה שאינה מהדרין, יש לוודא עם המשגיח באותו מקום בענין כשרות הבשר, שאכן הוא חלק על פי חומרת ה'בית יוסף', וכן יש לוודא שהירק הוא מגידול מיוחד, הנעשה בפיקוח ללא חשש תולעים.

כאשר המקום נושא תעודת כשרות שאינה מהדרין, על פי רוב יהיו באותו מקום בישולי גויים לשיטת הספרדים. על אף שלכתחילה צריך להחמיר, מכל מקום בדיעבד גם לדעת הספרדים אפשר לאכול במקום. מקורות: הראש"ל הגר"ע יוסף זצ"ל בספרו הליכות עולם ח"ז (עמוד ק"ז).

מיהו בר-מזל

לו היינו שואלים ועורכים מדגם בשאלה הבאה - "מיהו בר-מזל", לבטח היינו נענים בעשרות תשובות שונות ומגוונות בהתאם לעיני המתבונן. לו היינו שואלים את רבותינו - לבטח היינו מקבלים תשובה אחרת לגמרי.

אחד מתלמידי הגאון הצדיק הרב ישראל מאיר הכהן מראדין זצ"ל (הידוע בכינויו ה'חפץ חיים) התארס וקיבל נדוניה גדולה (שכן חמיו היה עשיר גדול וחפץ להשיא את בתו לתלמיד חכם). בטרם הגיע מועד נישואיו ביקש להיפרד מרבו ולקבל ברכה להצלחת נישואיו ולזכות לבניין עדי עד, לפיכך הגיע אל ביתו של הצדיק.

הביט בו ה'חפץ חיים' ואמר לו את הדברים הבאים: "דע לך, יש שני סוגי בחורים שמקבלים נדוניה גדולה. יש בחור שהוא 'ביש מזל', ויש בחור שהוא 'בר מזל'. ואם תרצה לדעת מה ההבדל בין שניהם, אסביר לך: ה'ביש מזל' - משקיע את כספו אחר נישואיו בעסק הראשון שמזדמן לו, והעסק נושא רווחים, ההצלחה מאירה לו פנים ומתעשר. אותו אחד זונח את לימודיו ורובו ככולו עוסק במסחר, מהבוקר עד הערב".

"ואז, לאחר מספר שנים, שעסק ראשו ורובו במסחר, וכבר יצא לגמרי מהלימוד, מאבד לפתע את כספו במספר עסקאות כושלות ולא נשאר לו מאומה. ועכשיו גם אם הוא חפץ לקבל משרה תורנית, הוא לא יכול ואף אחד גם לא יסכים לקחתו, מאחר שכבר שכח את לימודיו".

"לעומתו יש חתן 'בר מזל', שמיד בעסקה הראשונה הוא... מאבד את כל הכסף. ואז לכל הפחות הוא עדיין קרוב לזמן שלמד ועדיין לא שכח את תלמודו ויכול לקבל משרה תורנית, ולזכות להרבות תורה בעולם ולהשתלם בתכלית האמיתית שלשמה הגענו לעולם הזה!".

מדות מפלאות

להלן סיפור מופלא, המעובד מתוך 'אגן הסהר' על הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל ויש בו כדי ללמדנו, עד כמה רבותינו עבדו על מידותיהם ועד כמה עזרו לזולת בצורה מופלאה ומדהימה כאחת.

מעשה באברך, שלווה משכנו סכום של אלפיים דולר, ולפתע הוצרך לנסוע בדחיפות לחו"ל. מכיוון שזמן הפרעון היה בזמן שהותו בחו"ל, על כן נדרר קודם הנסיעה לפרוע לשכנו את ההלוואה, ומכיוון שמיהר מאד, סמך עליו, שהוא כבר יקרע את שטר-החוב.

אך לדאבונו המלווה שכח... לאחר ששב האברך מחו"ל הגיע המלווה לתבוע את חובו. וכאשר אמר לו הלווה: "הרי כבר פרעתי לך", הלה הכחישו וטען, כי לא היו דברים מעולם. בצר לו הגיע הלווה לגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, כדי שיעץ לו הצדיק, מה עליו לעשות במקרה זה.

לאחר שחקר ודרש רבי אברהם בטיבו של השכן המלווה, אמר: "אני ממליץ לפרוע פעם נוספת את החוב, כיוון שזו השקעה כדאית לחיות עם השכן בשלום. אך מכיוון שאין לך אפשרות לעמוד בזה, אני אתן לך את הסכום, רק אבקש ממך, שלא ידע מזה איש, שהרי אם ידעו, יבואו לכאן רבבות איש... ואין רעייתי חפצה בכך.

מנויים	הקדשת העלון	לשאלות בהלכה
לקבלת העלון חנם ב-email מ'ידי שבוע, שלח את כתובתך אל: PnineEH@gmail.com	נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, חיג הגון, חזרה בתשובה וכו' - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 א.ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805	לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144

הצדיק רבי אברהם מול נס זצ"ל - על חייו של רבינו ועל מוצאו לא ידוע הרבה, אך מעשרות מסיפורי המופתים בקרב קהילת יהודי אזור שעלתה לארץ, עולה שרבינו היה "חכם כולל", קרי שליח דרבנן וציון מקומו בחצר בית בגרעין הקדום של אזור והיה ביחד עם עוד עשרה שד"רים נוספים מארץ ישראל.

גילוי הצדיק על פי המסורת החלה משנת ה'תר"י לערך (1850). החל משנת ה'ת"ש (1940) הצדיק נודע ברבים, לאחר שהתחיל להופיע בחלומותיהם של יהודי העיר הגדולה קזבלנקה. ומאז יהודי קזבלנקה, החלו לעלות לרגל לקברו של הצדיק באזור, ולהציף את אזור בכל סוף שבוע. היהודים במרוקו חשו שהצדיק מקורב לבורא עולם, וחשו תחושה עמוקה, שהצדיק שומר עליהם, מגן על המקום וקשוב לבקשותיהם ורבים אף נושעו. הערצתו גדולה כיום לא רק בקרב היהודים אלא גם אצל המוסלמים.

יצד התגלה ציון רבינו הובא בספר "קהילת אימור" של ר' יעקב אלפסי. בשנת ה'תר"י (1850) לערך, הסבתא של אבי, נפתלי לוי ז"ל, שקראו לה שרה בנת תיאור הייתה צדקת גדולה בעיני כל יהודי אזור, אביה שהיה מעשרי העיר נפטר בגיל צעיר והשאיר לה נכסים רבים. בין הנכסים שהשאיר לה הייתה גם המערה שליד ביתה.

באותם ימים, הופיע קדוש בחלומה של הסבתא ואמר לה: "קוראים לי רבי אברהם מול אנס, ואני מבקש את המערה שליד ביתך כדי לשכון בה", ובחלומה ענתה לו שהשכירה אותה לערבי, בה הקים טחנת קמח ובתוך המערה אורווה לפרדות ובעלי חיים אחרים, ששימשו לסיבוב הטחנה.

הצדיק אמר לשרה בנת תיאור, שתדבר עם הערבי ותאיץ בו, שיפנה מיידית את המקום. עם שחר מיהרה סבתא שרה לערבי וסיפרה לו את חלומה, והוא לא האמין לה ולא התייחס ברצינות לסיפור. שוב הופיע הצדיק בחלומה של שרה וביקש אותה לשוב לערבי שיפנה את האתר לאלתר. כאשר בעל טחנת הקמח התעלם גם מהבקשה השנייה, מצא למחרת, שאחד מפרדותיו נפח את נשמתו. הטוחן חשב, שזה מקרה ולא ייחס לכך משמעות מיוחדת, אך המקרה חזר על עצמו ועוד פרד התפגר, ואז בעל הטחנה הגיש תביעה נגד היהודיה בטענה, שהיא מרעילה את בעלי החיים שלו, התביעה הוגשה לפאשה.

הפאשה שהכיר את היהודיה כבתו של בן תיאור שהיה איש מכובד לא הכניס אותה לבית סוהר, אלא שיכן אותה עם הנשים בארמונו עד לבדיקת טענת הטוחן. באותו הלילה מתו עוד פרד וחמור שנתרו באורווה. הפאשה הבין שרוחו של הקדוש היהודי מרחפת במערה והיא שגרמה למותם של בעלי החיים והחליט בו במקום לשחרר את שרה לביתה ואף הפאשה ציווה על הטוחן לפנות את הטחנה מהמערה.

להלן סיפורים על הצדיק המעובדים מתוך הספר 'מסמאות המלאח' של ר' יעקב אלפסי ה"ו. מעשה שהופיע הצדיק בחלומו של ראש ועד הקהילה ר' מאיר אבישעיד וציווה עליו לסמן את מתחם הצדיק. כשהפציע השחר, אף אבישעיד לביתו של הבנאי הערבי "אל-דאווי", והציע לו להתחיל בבניית המתחם הקדוש. הערבי הסכים, אך לא לפני שישלשלו לידיו מקדמה מכובדת. מאחר וקופת וועד הקהילה הייתה ריקה, לא היה לא-ל ידו של אבישעיד לקיים את צוואת הרב הקדוש.

עוד באותו הלילה הופיע הקדוש ר' אברהם בחלומו של אבישעיד והתרה בו להתחיל מיד בעבודה. ראש ועד הקהילה שטח בפני הרב את סיפור עוניה של הקהילה ואת דבר סירובו של "אל-דאווי" להתחיל בעבודה בטרם קיבל מקדמה לידי. עוד באותו הלילה, הופיע רבינו בחלומו של הבנאי אל-דאווי והורה לו לגשת לפני זריחת החמה לבור המים הנוטש הסמוך למערת הצדיק ולחפור בו עד שיגיע לתחתיתו שם הוא ימצא שטרות כסף צרורים באריג בד.

השכם בבוקר, עוד בטרם זריחת החמה, אף הערבי אל בור המים, חפר וגילה בתחתיתו צרור שטרות. נטל אותם ואף לעבר ביתו של אבישעיד כדי לספר לו את שאירע, הלה הבין, שידו של הצדיק בדבר, ומיד הבהיר לאל-דאווי, שזה שכרו עבור עבודתו. לא חלפו חודשים מיום שארע הנס, עד שנבנה מתחם קברו של הצדיק. השמועה עשתה לה כנפיים ורבות של יהודים החלו לפקוד את האתר ולהשתטח על ציונו.

בתקופה מסוימת המלאח היהודי כמעט והתרוקן מאנשים. למושל הצרפתי שהיה באזור, לקומאנדר, הייתה בת ל"ע שהייתה חולה ועל אף שדרש ברופאים- הללו קצרה ידם מלהושיע. הצדיק שראה שהשכונה היהודית מתרוקנת, בא בחלום לאנשי העדה הגדולים, ואמר להם: "בקשו מהמפקד הזה, שיביא את בתו, שתישן לידי שבעה ימים, ואני ארפא אותה". הלכו ומסרו את בקשת הצדיק. לשמע הדברים ענה המפקד: "טוב, אם הוא ירפא את בתו, אני אעשה הרבה לזכות הצדיק ואף לזכותכם". הביא את בתו ולאחר שבעה ימים בתו הבריאה לחלוטין. מאז המפקד בכל שנה נהג להביא סעודה לכבוד רבינו והיטיב את יחסו ליהודים.

הגמרא, אך לא הייתי מסוגל ללמוד מאומה, פשוט בהיתי. ראשי היה שקוע במצבו של בני ובהתלבטות של הניתוח, שעתיד לעבור. החברותא שלי שם לב, שאני טרוד ושאל אותי לפשר הדבר.

הסברתי לו, שהוא לא יכול לעזור, אך אחר הפצרות רבות מצידו, סיפרתי לו את כל המתרחש ועל הניתוח היקר אצל הפרופסור מארה"ב ודאגתי מניין אביא את הכסף. ואז הוא פנה אליי ושאל: "תגידי, התפללת היום 'מנחה'?", "לא", השבתי.

"תקשיב", הוא פנה אליי, "יש לך את ההזדמנות לפנות אל הכתובת הטובה ביותר, אל בורא העולם, אשר הוא הרופא הגדול ולו הכסף והזהב שישלח לך ישועה ויודריך אותך מה לעשות".

דבריו נכנסו לליבי והלכתי להתפלל את תפילת המנחה. תפילה כזו מעולם לא התפללתי. את כל לבי שפכתי לפני הבורא. בדמעות שלישי התחננתי לה', שיעזור לי להציל את בני ויודריך אותי מה לעשות, הרי אין לי את הסכום המבוקש לניתוח.

הרגשתי כמו בתפילת הנעילה ביום כיפור. יצאתי מהתפילה בהרגשה טובה ומרוממת. והנה, ברגע שיצאתי מבית הכנסת קיבלתי טלפון מאותו עסקן רפואי, שהמליץ לי לערוך את הניתוח בארה"ב.

"מה שלומך? האם כבר החלטת סופית לטוס לארה"ב לצורך ניתוח אצל אותו פרופסור?", הוא שאל בסקרנות. "לא, עדיין לא סגרתי זאת", השבתי. "מצוין", הוא הגיב בהתלהבות, "כי יש לי בשורות טובות בשבילך".

"מה? איזה בשורות?", שאלתי בהתרגשות. "תקשיב לבשורה הבאה. כבר במשך שנים, שהרופאים בארץ מתחננים לאותו פרופסור מארה"ב, שיגיע לארץ ע"מ שילמד אותם את צורת הטיפול המיוחדת שלו, אך הוא תמיד עסוק ואינו יכול".

"והנה, לפני שעה קלה התבשרתי, כי לאחר שנים של בקשות, נענה הפרופסור והודיע, כי בקרוב ינחת הוא בארץ. מכיוון שכך, הסכים הוא לקבל מספר מטופלים, וביניהם יהיה בנך. ואם זה לא מספיק, אז קופת החולים הודיעה, כי מכיוון שהטיפול יערך בארץ והוא יעשה במסגרת ההתלמדות של שאר הרופאים, לכן קופת החולים תממן את כל הטיפול!".

הצטמררתי ממש. דמעות גדשו את עיניי ולא ידעתי את נפשי מאושר. הרגשתי, כיצד הקב"ה שומע תפילת כל פה והינו רב להושיע אף במקרה הקשה ביותר.

אך זה לא הסוף. הפרופסור הגיע לארץ וערך את הניתוח בהצלחה רבה, מה גם שלא הייתי צריך לשלם על כך מאומה. אך יתר על כך. רופאים רבים מהארץ, שהגיעו ורצו לצפות בניתוח של בני, ביקשו את רשותי ואף שילמו על כך אלפי שקלים.

ראו, עד היכן מגיעה כוחה של תפילה, אשר הקב"ה מושיע בכל מצב ויכול להביא את הפרופסור מארה"ב, עד לכאן ולהעשיר אותי מכך. כי הבוטח בה' רואה ניסים וישועות!

לפנינו מעשה מופלא שסיפר הגה"צ ר' אלימלך בידרמן שליט"א, אותו שמע מבעל המעשה בכבודו ובעצמו והובא ב'זוי העמודים', ויש בו כדי ללמדנו מהי כוחה של תפילה.

"בשעה טובה, נולד לנו בן חמוד לפני כמה שבועות", פתח בעל המעשה את סיפורו, "אחד מבני משפחתי ששמע על הבשורה המשמחת, התקשר לברכנו ואז הציע בפנינו הצעה שלא יכלנו לסרב לה, תרתי משמע. לפני זמן קצר, סיים הוא ללמוד להיות מוהל, וכעת מציע הוא להיות המוהל של בננו בברית.

איך אומר את זה, ממש לא רציתי מוהל צעיר ללא ניסיון, אך כיוון שהיה הוא בן משפחה, לא היה לי נעים לסרב לו. הסכמתי בלב כבד והתפללתי מעומק הלב שהמילה תהיה מוצלחת ורגילה. עבר שבוע והגיע יום הברית. נשכר אולם עם תזמורת, כשאורחים ובני משפחה ישבו סביב שולחנות עטורים.

ואז הגיע טקס הברית. התאספנו במרכז האולם והתחלנו בקריאת הפסוקים שטרם הברית. הייתי בלחץ והתפללתי שהמוהל הטרי יעשה זאת בהצלחה. הסנדק תפס את הילד ואני התחלתי בקבלת עול מלכות שמיים, שיצא מעומק ליבי, כשאני משווע לבורא עולם, שישמור על הילד שלי.

המוהל ניגש למול את התינוק. ליבי הלם בחוזקה. ו... הנורא מכל אירע. המוהל התרגש מאד מהמעמד ופצע את התינוק בצורה קשה. הוא אומנם נחשב מהול, אך הוא ניזוק מכך באופן קשה. "אשר יגורתי - בא לי". מיד עם סיום הברית רצנו עם התינוק לרופא מומחה.

הרופא אכן איבחן, כי יש פה בעיה חמורה וכי צריך לגשת למנתח מומחה בתחום שיערוך ניתוח מסובך על מנת להציל את התינוק. אני ואשתי לא ידענו את נפשנו מרוב צער. צלצלתי מיד אל אחד העסקנים הרפואיים ושאלתי אותו להיכן עליי לפנות במצב שכזה.

"תשמע ידידי", הוא השיב, "בארץ יש כמה רופאים בודדים המומחים בתחום, אך אם תשמע לעצתי, כיוון שזהו ניתוח לא פשוט, פנה לפרופסור מסוים בארה"ב, הוא מומחה גדול בתחום שיטפל בתינוק בצורה מושלמת".

"כמה עולה ניתוח כזה אצל הפרופסור הזה?", שאלתי את אותו עסקן רפואי, "אם תעשה את הניתוח אצל אחד מהרופאים בארץ, הדבר לא יעלה לך כסף כלל, לפי שקופת החולים מממנת ניתוח זה. אך אם הינך בוחר לנתח את בנך אצל הפרופסור המומחה "בארה"ב, זה יעלה לך בערך... \$250,000". שמעתי את הסכום, וכמעט ש'נפלתי מהכסא'. מהיכן אביא סכום עתק שכזה? הרי בשביל בני אעשה הכל, אך האם זה אומר, שאמכור את דירתי ורכבי?!

סיימתי את השיחה שבור לגמרי. לא רציתי להתפשר. בשביל בני אני רוצה את הפרופסור הטוב והמנוסה ביותר, לא כמו המוהל שלקחתי. אך מה עושים ומחירו הון עתק. הייתה זו שעת אחר הצהריים ועשיתי את דרכי ללמוד בכולל. פתחתי את

<p>הרב שבתי בן אסתר יא אטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל גאולה בת טובה ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל רחל רפאת בת השמת ע"ה הרב עוליאל ישועה בן סטה מקינין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל דב בן מזל ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל סלים בן פרחיה ז"ל יעקב בן אסתר ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל זילפה בת רנדה ע"ה אביבה לויש ע"ה עפאת בת השמת ע"ה כל נשמות עם ישראל</p>	<p>הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל אביבה בת איירין ע"ה אברהם בן יונה ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל חי זידי בן קלרה ז"ל יוסף בן סעדה ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעמה ע"ה מישא אסתר בת זרהה ע"ה אברהם בן דינה ז"ל</p>	<p>לע"נ</p> <p>תנצב"ה</p>	<p>הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמאל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעמה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל מסעוד בן יוקט ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעמה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעמה ע"ה</p>	<p>הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותן ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>
---	--	---	---	---

באיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 181 | שנה ד' | פרשת תולדות | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

מבט אמת על החיים

"ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא" (תולדות כה, כא). א"ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקרים מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים (יבמות סד).

מרן רבנו שליט"א בספרו ימלא פי תהלתך (עמ' טו) מדריך אותנו שמאד צריכים אנו להשתדל להחזיר בשכלנו בכל רגע מימי חיינו, שהעיקר הוא חיי הנצח ולא חיי שעה וההנאות הרגעיות. ומסיבה זו גם כל הסבל והתלאות הפוקדים את האדם, הם כאין וכאפס לעומת השכר הנצחי שיוצא מזה.

יסודות חשובים אלה נלמדים משני מאורעות שבפרשת תולדות. רבינו בחיי מדייק מלשון הפסוק ויעתר יצחק וכו' כי עקרה את הרעיון המובא בגמרא ביבמות (סד, א) לא נאמר כאן ותהי רבקה עקרה ויעתר כי אז היינו אומרים שהתפילה באה בגלל שהיתה עקרה, אלא נאמר ויעתר וגו' כי עקרה היא ללמדך שכל העקרות היתה כדי שיתפלל.

פישרה של הנהגה זו הוא שכל תכלית ביאת האדם לעולם היא כדי שיוכל להגיע אל הטוב האמיתי, דהיינו להתענג על ה'.

כל מדריגה נוספת ברוחניות מובילה ומקדמת אותו אל המטרה הנשגבה הזו. ואחד העניינים המהווים מדריגה גדולה ביותר ברוחניות הוא תפילה בשברון לב ממש.

ובוודאי שאין ספק שבמשך השנים הרבו האבות הק' תפילות על צרות הכלל והפרט, אולם כדי להביא אותם לתפילה בשברון לב היה צורך להביא עליהם סבל גדול מאד שיתמשך זמן רב, זוהי התכלית שיצאה מהיות רבקה עקרה כדי שישבלו, ואז יתפללו מעומק הלב.

תפילת שבורי הלב הינה מדריגה גדולה עד מאד, כאמור כי אז מתקרבים אל ה' ביותר, כדי לזכות לכך היה כדאי לאבותינו לסבול את צעה, אמנם רק להקב"ה שהוא יוצר האדם ויודע מה טוב לו באמת יש האפשרות לקבוע באיזו מידה יוכל האדם לקבל יסורים בידו יתברך, לאמוד מהי מידת היסורים שאפשר להביא על האדם במטרה להעלות אותו אל הדרגה הגבוהה בהתקרבות אל ה'.

כל מי שיודע שעיקר החיים הוא חיי הנצח, ישכיל להבין שכל הסבל שהביא את האדם לדרגה הגבוהה של תפילה הוא כאין וכאפס כנגד השכר העצום היוצא ממנו.

מאידך גיסא כל מי שרחוק מלהבין שהעיקר הוא השגת מדריגות רוחניות, עלול לזלזל מאד בעניינים נשגבים אלה, זוהי הדוגמא השניה הנמצאת בפרשתנו, והכוונה לעשיו שזילזל בבכורה שהיתה בזמנם עבודת ה' המצויה לאנשי התקופה ההיא אף על פי שלמעשה היה עשיו במצב של סכנה ובולמוס, כמבואר בספרים הקדושים מכל מקום מהפסוק 'ויבז עשיו את הבכורה' מוכח שגם בלי הבולמוס הוא היה מוכן לוותר על הבכורה.

וכל זה לפי שלא היו ענייני עבודת ה' חשובים בעיניו, היה מוכן להמיר אותם בהנאת רגע אחד, זהו צדו השני של המטבע שאם אין הכרה בהיות חיי הנצח עיקר עלול האדם לאבד את כל עולמו תמורת נידע עשיו, לעומת זאת כל מי שחזר בהכרה בדרך האמת לא ישגה בהעדפת ההנאות החולפות על פני עולם נצחי שכולו טוב. הוא גם ידע

להתייחס כראוי לסבל או לקשיים אחרים אשר יפקדוהו, ויבין שהקשיים הכרוכים בכך הם כאין וכאפס לעומת הטוב הצפון שיכול לבוא כתוצאה מייסורים.

מה מאד צריכים אנו להחזיר תדיר ידיעות אלו לשכלנו. נכיר ונדע שהעיקר והתכלית הם חיי הנצח ולא חיי שעה והנאות רגע אחד, זהו המפתח לחיי אושר ושלוה שהוא נחלת עובדי ה' השלימים.

(ילקוט יוסף לקח בראשית ע"פ ימלא פי תהלתך ח"א עמ' נ"ט)
ופ"א הגיע אברך לרבנו שליט"א וסיפר לו שהוא מוקף צרות מבית ומחוץ והיה שבור ורצון עד למאוד.

אמר לו רבנו: אנשים מקנאים בך. והלה התפלא מי מקנא בו בכזה מצב? הסביר לו רבנו הרי עבודת התפילה היא להגיע להכנעה לפני ה', ובדרך כלל האנשים קשה להם להגיע להכנעה, ואתה בריבוי הצרות שיש לך מתפלל בהכנעה גדולה. וממילא אנשים מקנאים בך על עבודת התפילה שלך. (מפי בעל המעשה הגרמ"מ שליט"א)

שיעבוד אשה לפו"ר

ויתרצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרש את ה' (תולדות כה, כב).

בחידושי מרן רי"ז הלוי מפרש עפ"י מ דאיתא בברכות דף י' דחזקי לא עסק בפו"ר משום דחזא ברוה"ק נפקי מיני' בנין דלא מעלו, וישעיה א"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך מאי דמפקדת איבעי לך למעבד וכו', אבל בלאו הך טעמא דמאי דמפקדת איבעי לך למעבד שהוא מוזהר ומצוה ע"ז, צדקו דברי חזקי' דמוטב שלא לעסוק בפו"ר כל שיודעת ברוה"ק דנפקי מינה בני דלא מעלי וכו', וזהו שאמרה אם כן למה זה אנכי הרי אנכי לא נצטויתי על פו"ר, ולמה לי כל הטורח והעמל הזה וכו' וזהו שרצתה לומר במלת אנכי דעל יצחק ל"ק כלום דהוא מוזהר על פו"ר עכ"ד.

ורבנו בכת"ק על הגליון העיר, צע"ק הא היא משועבדת לו, וכשהוא מצווה בפריה ורביה היא מחוייבת להיות עוסקת בזה מחמתו עכ"ד.

ובאילת השחר עה"ת כאן כתב: וצ"ל דאע"ג דהיא כשהוא מצווה בפרי' ורבי' מקיימת מצוה כשמסייעתו למצותו מ"מ אינה מחויבת כמוהו.

להגביר אהבת ה'

"ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך" ויבז עשו את הבכרה" (תולדות כה, לד)

מלמד שאל לרבנו ששמע שפעם המלמדים היו מלמדים בחיידר את הילדים על הפסוק "וילך עשיו" שהלך בלי כיפה ולא נישק את המזוזה, "ויאכל" שאכל בלי ברכה. אמר רבינו שאכן באמת כך פעם לימדו.

שאל את רבינו, האם גם היום אפשר ללמד כך. אמר רבינו: למה לא? שאל המלמד: מה ענין ללמד דבר זה שלא כתוב בחז"ל? אמר רבינו: אעפ"כ כיון שזה מכניס לילדים אהבת ה' תלמד כך. (צדיק כתמר יפרח)

לעילוי נשמת אשת חבר הרבנית מרת שרה דינה חפץ ע"ה

בת הגה"צ רבי אליהו מאיר קובנר זצוק"ל מייסד ישיבת נובהרדוק ברחובות, א"ח להגה"צ רבי נח חפץ שליט"א. שהעמידה במסירות נפש את החינוך הטוהר לבנות ישראל בעיר הקודש צפת גלב"ע ד' כסלו תשס"ד

נפטרה אז ולכן התקיים מנין בביתו, וראש הישיבה הגאון בעל האמרי משה אמר לי להסתכל באיזה ספר ולהכין משם דבר תורה על מסכת יבמות שלמדו באותה שעה בישיבה.

ואמרתי ענין עפ"י רבי איזיל חריף זצ"ל ואע"פ שלא עשו לי שום סעודה לא הפסדתי מכך כלום.

ועוד סיפר רבינו שכשנעשה בר מצוה הי' ויכוח, הג"ר שמחה זליג טען שכדאי שאני אחי' בעל קורא, וכך אני אקנה ידיעה בכל החומש והרבה הפטרות, ואילו ראש הישיבה האמרי משה טען שזה יפריע לשטייגן בלימוד, ולבסוף לא הייתי בעל קורא, רק פרשה אחת קראתי.

ואמר רבנו, בימים הקדמונים מי היה עושה סעודת בר מצוה? בבריסק רק מרן הגר"ז עשה מפני שהיה רב העיר, אבל סתם בני אדם לא עשו כלל סעודת בר מצוה, וכן לא עשו סעודה בשבת על"י לתורה שלפני חתונה.

חתנו של הח"ח הגאון ר' מנדל זקס חזר מהישיבה לביתו לבר מצוה שלו,

אביו נתן לו סטירה ואמר לו וכי לא יכלת לעשות בר מצוה שם?

בני ר' משה שליט"א בבר מצוה הוא לא הרגיש טוב, ושכב במיטה ועשינו לו הבר מצוה בבית, והגיע הגר"ש רוזובסקי זצ"ל ועוד [ולדרשה הכין עמו רבנו שליט"א את השקטיל בסי' חי' ר' חיים הלוי הל' תפילין, ואת זה הוא אומר,

ור' שמואל רוזובסקי היה שם והתפעל ואמר שסו"ס רואה חתן בר מצוה שאומר דרשה ומבין מה שאומר]. אצל בני ר' שרגא שליט"א, עשיתי

את הבר מצוה, ג"כ בצמצום במוסד ילדים של פוניבז', מתחת למקום שהיום בית הכנסת לצעירים, [דרשת הבר מצוה היתה בסוגי' דגיטין ס' אי תורה חתומה ניתנה או מגילה ניתנה].

עוד סיפר רבנו, בבר מצוה של בני אמרתי למשגיח (ר' יחזקאל זצ"ל) שאמנם אני מזמינו מפני הכבוד, אבל באמת אינו צריך לטרוח לבא לבר מצוה, ואח"כ כ"כ הודה לי שלא הטרחתי אותו, ואמר לר' משה ברנשטיין זצ"ל [שהי' מקורב אליו] שמעולם לא קיבל כזו סוג הזמנה שמודיעים לו מראש שאין לו לטרוח לבוא. [כנראה שחשב שמפני שהם שניהם בצוות של ישיבת פוניבז' היה צריך לבא] ובאמת למה להטריח אותו, וכי בניי לא יודעים שיש כזה צדיק שנקרא המשגיח, לשם מה הוא צריך לבוא דוקא לבר מצוה.

ומרוב הנאה מסוג ההזמנה הזאת שלח לו אח"כ דורון דרשה לבר מצוה, ספר תורת גיטין עם חתימת המשגיח (צדיק כחמר יפוח).

וסיפר בנו הגר"ש שליט"א. אחרי הדרשה שלי בבר מצוה אמרו"ר מרן שליט"א גם נשא מדברותיו, הוא דיבר שם על הגמרא בברכות ארבעה צריכים להודות, הוא אמר שם - הרי מי שהוא בריא ולא חולה והכל טוב לו גם הוא צריך להודות לה' שהכל טוב, שהוא בריא, ולמה לא נכלל באלו הארבעה? אלא רואים שהאדם שהכל טוב לו, לא מרגיש את החיוב להודות לה', ומי שלא מרגיש את החיוב הודאה אין לו מה להודות. והאריך בזה. [ואח"כ דיבר הגר"ש גרוסברד זצ"ל].

השתתפות בבר מצוה

כשכיבד רבינו בנוכחותו חתן בר מצווה נינו ואמר לו אבי חתן הבר מצווה יישר כח על שבא אמר לו וכי צריך לומר לי יישר כח שהנחתי תפילין ושאלו בנו הגאון רבי שרגא שטיימן שליט"א בשלמא לשמח חתן וכלה הוי מצווה אבל לבוא לבר מצווה איזו מצווה היא? ענה רבינו להשכין שלום בין איש לרעהו.

וביאר בנו הגאון שליט"א שכאשר באים ומשמחים זה את זה מתרבה בכך שלום בין אדם לחבירו. (מזקנים אתבונן)

"ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים" (תולדות כה, כז) נביא כאן כמה הדרכות מרבנו שליט"א על עניני בר מצוה. ויש עמנו עוד ענינים ועוד חזון למועד אי"ה.

קבלה לבר מצוה

סיפר רבי יצחק לוינשטיין ז"ל לאחר שעשה בר מצוה לבנו הגדול [לפני קרוב 20 שנה] הגיע באחת השבתות שאח"כ ליישיבת אור יהודה, וסיפר שכשנכנסו להתברך מרבינו שאל ר' יצחק: ידוע שמרן החזו"א קיבל על עצמו בבר מצוה ללמוד תורה לשמה. מה רבינו שליט"א קיבל על עצמו בבר מצוה?

רבינו התחמק מהשאלה, אבל לאחמ"כ אמר לו רבינו: מצעירותי הייתי רגיל לחזור על מה שלמדתי מאות פעמים.

לדבר אמת

שח רבנו: כשבאים אלי ילדים לפני הבר מצוה ומבקשים ממני קבלה להתחזק אני אומר להם שיקבלו ע"ע זהירות משקה, והם חושבים מה כבר אמרתי להם, בקלות אפשר לקיים את זה, ואינם יודעים, כמה קשה הדבר, זה דבר שכמעט לא שייך, מי כבר אומר אמת?

וכשאמרו לפני רבינו הגר"ח"ק, שרבינו מציע לחתני בר מצוה לקבל על עצמם להזהר במידת האמת.

הסביר רבינו הגר"ח"ק הדבר ע"פ מש"כ בספרו אורחות יושר ב'אמת' ממדרש חז"ל שע"י אמת לא חוטאים בשום חטא ע"ש בשם המדרש מי השלוח (או"מ ע' רצ"ו) וז"ל וכל הדובר אמת אינו נכשל לעולם, ומעשה אירע בימים הראשונים הי' בחור מבני האיתנים ומנערותו אחר שרירות לבו הלך בתאותו, ויהי היום והחל רוח ה' לפעמו והלך ונשתטח לפני ר' שמעון בן שטח וא"ל רבי רבי אנוש כאבי מעקב סביבי, אמרתי אני בלבי לשוב ויען ויאמר לו: בני בני אל תבך בדבר קל אמצא תרופה למכתך ותעלה למחלתך, אך השמר בני מן הכזב ככל עניניך ולא תכשל ונפשך מכל צרה תנצל, ויאמר לו דבר קטן הוא ואקימנה ויאמר לו השבעה לי, וישבע וילך לאהלו ויהי היום הלכה לבית המרחץ שכנתו וגברה עליו תאותו וגנב כל אשר אתה בביתה כלי

כסף וכלי זהב ולא השאיר עוללות, ובצאתו אמר בלבו אם תשוב השכנה ותצעק על נכסיה ועל מעונה מה אשיבנה? אם אומר זך אני בלי פשע הריני מכזב ומשקר בתשובתי, ואיה שבועתי אז השיב כל מה שלקח, והבין חכמת שמעון בן שטח עכ"ל. ואכן אמר רבינו שלזה נתכוין. (מנחת תודה)

סעודת בר מצוה

בהזדמנות אחרת כאשר דיבר בגנות המוציאים הוצאות מרובות על סעודות בר מצוה אמר: כי למעשה אינו מורה לאיש פרטי לבטל לחלוטין סעודת בר מצוה, ובכך להיות שונה מכולם, אבל מעורר על העיקרון כי יש לעשות רק את ההכרח.

אגב בזימנא חדא אמר רבנו כי חלק מהבעיות עם צעירים נובע מכך שחוגגים איתם באופן מיוחד, ואף נואמים בדרשות אודותם גם מקבלים מתנות לרוב וכו', הם חשים בגאווה כי הנה הם כבר התחדשו לחלוטין גדולים ברשות עצמם, והגאווה מצמיחה בעיות שאינם נכנעים למבוגרים מהם או הוריהם ורבותיהם ועוד, אך כאמור הוא לא מורה מחמת כך לבטל לחלוטין והחכם עיניו בראשו. (מאחורי הפרגוד)

וסיפר רבנו כאשר נהייתי בר מצוה לא עשו לי שום סעודה, רק קבלתי עליה לתורה במנין שהתקיים בבית בעל האמרי משה זצ"ל מכיון שחמותו

ונהנים ממנו עצה

להסתדר עם השכנים

שלחו אותי לשאול מישוב מסוים כדלהלן: באותו הישוב מקובל שבכל כניסת שבת יש רמקול המשמיע ניגונים של שירי שבת במשך עשרים רגעים ("מצפצופו ראשון" ועד כניסת שבת) וכך רגילים בני המקום להתבשר על כניסת השבת בנועם וברוגע מתוך שמחה, אלא שא' מזיירי המקום בא בטענה שהרעש הממושך קשה ומפריע לו והוא מבקש להפסיק את המנהג, מאידך שאר בני העיר מאוד רוצים את המשך המנהג, ושאלתם היאך הדרך בה ילכו.

שאלתי את רבינו, ומתחילה הזכיר את סוגיית הגמ' ב"ב דף כ"א קול הפטיש וכו' וציידד שאין לו זכות לעכב דדמי למלמדי תינוקות דמבואר שם בגמ' דהוי נמי כעין צורך מצוה, אבל למעשה ציווה להגיע עמו לפשרה בזה שיקצרו את זמן השירה למחצית מהזמן שהיה נהוג. "עצם הדבר שהלה ירגיש שמתחשבים עמו ולא הולכים נגדו זה כבר יספיק לו, ואילו שאר בני המקום ימשיכו להנות מהניגונים כמקדם" אמר רבינו. אח"כ אמר לי, יש אנשים שהם "מתאוננים" ! בכל דבר דרכם להתנגד.

(רשימות נכדו הרה"ג ריי"ש שליט"א)

נט"י בבדיקת דם

מבואר בשו"ע סי' ד' סי"ז שהמקיז דם צריך נט"י.

אמנם בבדיקת דם הורה רבנו שאי"צ נטילת ידים דאי"ז בכלל המקיז דם. (ס' שלמי תודה הנדמ"ח קו' אילת השחר סי' א') [א"ה וראה בהליכות שלמה תפלה עמוד רמ"ו מה שמובא שם בשם הגרש"ז].

נגיעה במקומות המכוסים בים

השו"ע בס"ד סעי' כ"א כתב, צריך ליזהר בתפילה או באכילה שלא ליגע במקומות המכוסים באדם, לפי שיש שם מלמולי זיעה.

ויל"ע במי שרחץ בים ויצא לסעוד פת, ובאמצע הסעודה נגע בגופו, ועתה הגוף נקי ואין בו מלמולי זיעה, האם בעיניו נטילה או לא, ובספר כף החיים סי' ד' ס"ק פ"ה כתב שאין צריך נטילה.

והגרא"ל שטיינמן שליט"א אמר שצריך נטילה, דחכמים תיקנו דין נט"י בנגיעה במקומות המכוסים משום מלמולי זיעה, א"כ אף באופן שאין מלמולי זיעה לא פלוג רבנן. [ונידון זה נפק"מ למעשה לנוהגים כרמ"א יור"ד סי' ר' בטבילה דאורייתא, דברכת הטבילה נוהגים לברך לאחר הטבילה בעודה עומדת בתוך המים, שתעמוד באופן שהמים יגיעו עד צווארה ויהיה ליבה מכוסה במים ותחצוץ בזרועותיה מתחת לבה ותסתכל מחוץ למים ותברך ע"כ, דלדעת הגרא"ל כשחוצצת בזרועותיה מתחת לבה צריכה להקפיד שלא תיגע ידיה בגופה. וכ"כ להלכה הגר"ש ואזנר זצ"ל בספר שיעורי שבט הלוי סי' ר' שם שיש להזהר שלא ליגע בגופה עם כפות ידיה].

[שיעורי שלמי תודה הל' בין המצרים, א"ה אולם בס' הליכות שלמה תפלה עמוד רמ"ה הביאו ממרן הגרש"ז זצ"ל שמי שיצא מן הים צריך ליטול ידיו דלא פלוג וכדברי רבנו שליט"א, ומ"מ מי שנמצא בתוך המקווה ששם אין מציאות של מילמולי זיעה אין צריך ליטול]

לגעת בזיעה

רגיל רבנו להזהיר, דאם אדם רוקד בשמחת תורה לכבוד התורה ומזיע הרבה, ואח"כ נוגע בחולצה שלו המלאה זיעה חייב ליטול ידיו, כפי שנוגע במקומות המטונפים. וכמבואר בביאור הלכה סי' קס"ד ד"ה שיש. והוא דבר שאינו ידוע כ"כ.

נגיעה במקומות המטונפים

כ' רבנו שליט"א באילת השחר עמ"ס זבחים (דף כ' ע"ב ד"ה ובהא דאמרינן) וז"ל ובנוגע במקומות המטונפים, לכאורה א"צ לרחוץ רק היד שנגע, ונפק"מ לגבי יוהכ"פ בנגע במקומות המכוסים שלא ירחוץ רק במקום הנגיעה לחוד, ובמ"ב סימן תרי"ג סק"ו כתב דאפי' לא נגע רק באצבע אחת במקומות המכוסים צריך לרחוץ כל היד, גם ביוהכ"פ, וכן אומרים בשם החזו"א, ובמ"ב סימן תרי"ד סק"ד כתב דאם נגע במנעליו ירחץ [- רק] במקום שנגע בהם, וצ"ע. עכ"ל. וע"ע משנ"ב סימן ד' סקנ"ד.

נטילה בכלי

אמר רבנו שליט"א שהחזו"א הורה שאי"צ ליטול ביוצא מביהכ"ס דוקא בכלי. אמנם מנהג רבנו ליטול דוקא בכלי, מלבד ביום הכיפורים שנוהג רק לזלף ידו במעט מים.

רשימה מכת"י רבנו

וז"ל, חידושי דינים שראיתי בספר בית מרדכי מר' מרדכי הריס זצ"ל עמש"כ במ"ב סי' ב' ס"ק א' שלא לגלות רגליו כתב בבית מרדכי מר' מרדכי הריס ז"ל בשם ערוך השולחן דברגליו אין קפידיא.

בספר הנ"ל, סי' ד' בשם חכ"א החזו"א דאם נטל מעט מצפורן יש להקל בזה שלא ליטול ידים, וכן אם לא נגע בנעלים רק בשרוך הקל החזו"א. עמש"כ בשע"ת לענין נוגע בראשו הביא מחלוקת אם צריך נטילה. הביא בשם ערוך השולחן אות כ"א דהפושט פוזמקאות אין צריך נטילה [ומסתמא איירי אף בנגע בפזמקאות]

מכתבים הערות והוספות

בגליון פר' ויצא תשע"ה | הבאנו מכתב עוז ממרן הגאון רבי ברוך בער זיע"א על רבנו שליט"א ועל הגרמ"ס זצ"ל. וז"ל המכתב:

החיים והשלום מן השמים אל כבוד הרב הגאון המפורסם אוצר יראה שהורה כשת"ה ר' אלי' נ"י שליט"א בוצ'קו הר"מ בישיבת מאנטרע ה' ית"ש יברך את כתרה"ה ש'י' בכל הברכות והצלחות ונוזכה לראות בגאולתנו וביאת משיחנו בב"א. אחרי הברכה והשלום לכתרה"ה ש'י', הנני בבקשה שטוחה מכתרה"ה ש'י', הנה הבחור הרב הג' החר"ף ובקי ומעמיק עצום עדין לגאון יקר היראה כש"ת מר משה נ"י הלוי סאלאווייצקי, נכדו של מו"ר הגאון האמיתי החסיד רשכבה"ג קקש"ת מרן רבנו חיים זצוקלה"ה זיע"א, אשר הוא ב"ה לא מפני בריאות ח"ו מוכרח לנסוע אלא מפני טעם אחר, ובודאי יהיה אור להאיר בהישיבה הק' של כתרה"ה, כי גדול הוא בעמקות וחריפות ובקיאות ובריאת הש"י ומדות ישרות ונפלאות, אנא מכתרה"ה ש'י' לשלוח לו דרישה משיבתו הקדושה, והנה מה מאוד גדול כבוד הבחור החר"ף ובקי מעמיק עצום בחור עילוי מר משה נ"י הנ"ל נכדו של מורי ורבי זיע"א, אנא לשלוח עברו דרישה, וישבע נחת ועונג מתורת הבחור הנ"ל ומיראתו. עוד אבקשו בקשה שטוחה עבור הבחור הרב הג' החר"ף העמקן ובקי ויקר היראה עדין לגדול בישראל כש"ת מר אהרן ליב נ"י שטיימאן מבריסק, שג"כ הוא בריא אלא שמוכרח הוא מטעם אחר, אנא מכ"ג ש'י' לשלוח לו דרישה משיבת כתרה"ה, וגם הוא יהי' לנחת בהישיבה, כן אני מבקש מכתרה"ה ש'י'.

והנני הדושת"ה המברכו בחג שמח המברכו ומבקשו

ברוך דוב לייבאוויטץ ר"מ בהישיבה הק' בית יצחק. אור י"ד תשרי תרצ"ז.

ובשעתו חיפשנו את המכתב השני של מרן הגר"ד ולא הגיע לידנו ועתה התפרסם בס' מזקנים אתבונן (עניני אמונה ובטחון ח"ב עמ' 169) מכתבו הנוסף של מרן הגאון ר' ברוך בער שכתב אחר כמה חודשים, ויצויין שאותם תוארים שכתב במכתב הראשון כתב גם במכתב השני.

וז"ל המכתב:

החיים והשלום מן השמים אל כבוד הרב הגאון המפורסם אוצר היראה כשת"ה ר' אלי' נ"י בוצ'קו שליט"א ר"מ בישיבה הק' דמאנטרע.

ה' ית"ש יברך את כתרה"ה ש'י' בכל הברכות והצלחות ונוזכה במהרה לראות בביאת משיחנו בב"א.

אחרי הברכה והשלום הנני עוד הפעם לבוא לבקש את ככ' בדבר הכותב דרישות עבוד תלמידנו הרבנים הג' יצ"ו ונ"י הרב ר"מ עדין לגאון נכדו של מו"ר הגאון האמיתי החסיד רשכבה"ג זיע"א והב' הרב הג' עדין לגדול בישראל מר אהרן ליב נ"י שטיימאן.

ומאיזה טעם נמשך הדבר עד כה, האם עלו דברי קושי בזה, מתי יעשה הדבר, נא למהר ולעזור במוקדם.

והנני ידידו הדושת"ה המברכו ברוך דב לייבאוויטץ ר"מ בישיבה הק' בית יצחק כ"ח טבת תרצ"ז.

עולם הישיבות

ישיבת אמרי צבי

נכון הוא לא נענש, אבל הוא לא חי אז! החיים זה רק חיים בזמן שהוא לומד תורה, בזמן שהוא לא לומד תורה אין לו חיים, יכול להיות אפילו במקרה שאין לו עבירה, כמו בזמן שהוא אוכל, הוא צריך לאכול, צריך לעשות את כל הדברים האלה, אבל 'חיים' זה לא, זה לא חיים, חידוש גדול.

א"כ יוצא שבן אדם יכול להיות שכל החיים שלו, יחיה מאה שנה, כמה הוא חי מעט, לא יודע כמה, תלוי בזמן שהוא למד, ובזמן שהוא לא למד אפילו שהיה צריך לעשות, הוא צריך פרנסה, הוא צריך שאר דברים, הכל בסדר זה לא עבירה, אבל חיים לא היה לו.

א"כ צריך לדעת עד כמה צריך להתחזק, כמה נשאר לו כבר זמן שהוא יכול לחיות, לא הרבה... אם הוא לא יציל את זה, מה עם החיים... אין לו חיים, זה אנחנו רוצים להתחזק עכ"ל. ועוד האריך רבנו בשיחה הנ"ל במעלת התורה ועי"ש.

כמו"כ בכינוס העשור לישיבה הגיע רבנו למעמד ונשא דברים. וכן שלח כמה מכתבים למעמדי הכנסת ס"ת בישיבה.

מכתב רבנו להקמת הבנין

לאחינו תומכי תורה די בכל אתר ואתר ה' ישפות שלו' לכולכם.

הנה בקרית ספר נוסד לפני כמה שנים כולל אברכים חשוב בו לומדים מאות אברכים יקרים, ולפני שנתיים בערך נוסדה גם ישיבה גדולה וכל זה ע"י הרה"ג ר' אהרן דוב פרוינד שליט"א הנושא בעול כל הכולל והישיבה. אמנם לרגל בניית מקום ראוי לזה, נכנס עי"ז בחובות עצומים וסכנה גדולה על כל המוסדות האלה ובודאי מצוה גדולה לעזור ולתמוך במקום תורה גדול כזה. והעוזרים והתומכים יתברכו בכל מילי דמיטב ונחת מכל יוצאי חלצכם בגשמיות וברוחניות.

הכו"ח לכבוד המקום תורה החשוב.

כ"ד מרחשון תש"ס בני ברק יצ"ו. (קובץ אגרות קכו)

ישיבת אמיתה של תורה

הישיבה הוקמה ע"י הג"ר רדי יאיר עיני שליט"א באלול תשע"ו

שנים בסגנון אחד

במהלך הקיץ נכנס הגאון ר' רדי יאיר עיני שליט"א לרבנו שליט"א להתייעץ עמו על שתי הצעות שהציעו לו להיות ראש הישיבה בישיבות חשובות מאוד, ולא ידע את מה להעדיף?

רבנו שמע את השאלה, ואמר לו באורח מפתיע 'אתה ראוי להיות ראש ישיבה, תפתח ישיבה לבד ובס"ד תצליח', והיה הדבר לפלא שצד זה כלל לא העלה בשאלתו, ורבנו מעצמו הציע דבר זה.

לאחר מכן נכנס למרן הגר"ח שליט"א להתייעץ ולהתברך והציע בפניו שלש צדדים, ב' מקומות שהציעו להיות ראש ישיבה, או אולי לפתוח לבד ולא הספיק לומר לו מה שרבנו אמר לו, ומיד אמר לו מרן הגר"ח שליט"א מיד: תפתח לבד ותצליח.

ובס"ד נפתחה הישיבה באלול האחרון בהצלחה מרובה. כאשר ארבעים בחורים בשיעור א' מטובי עולם הישיבות מפארים את ספסלי בית המדרש בשקידה ובהתמדה רבה, לצד כולל מפואר אשר בו מחשובי האברכים שבירושלים.

רבנו שליט"א הגיע לישיבה אור לח"י סיון תשס"ז לکنס בכלות השבעה של האברך החשוב רבי יהודה אריה פרסר זל"ה והרחיב בדברים ארוכים בחיוב לימוד התורה... [ונדפס בקונטרס 'קירוב הר סיני' עמ' 72-76].

מורי ורבותי, אני חושב שכאן כל הציבור בני תורה, ארשה לעצמי לדבר איזה דבר, הרי חז"ל (ברכות לב, ב) אומרים תורה צריך תמיד חיזוק, בכל המצבים תורה צריך חיזוק, בפרט בימינו בדור שלנו, יש חלק קטן של לומדי תורה, חלק גדול מכלל ישראל עזבו את דרך התורה בכלל.

וב"ה יש קומץ קטן - באופן יחסי - שלומדים תורה, וצריך מאוד חיזוק, לכן נדבר קצת מענין זה.

רבינו יונה באבות (פ"ג מ"י) כותב: שיחת הילדים שינת צהרים ושאר הדברים שמוציאין את האדם מן העולם, וע"ז אומר רבינו יונה בזה הלשון "כי על מה נברא האדם אך לעסוק בתורה, והיא אורך ימים ושנות חיים ואם לוקח הוא דברים כאלה, למה לו חיים, וראוי לטורדו מן העולם, כי הבל הוא והבל ימיו, ואחר שחיה כמה שנים ונתעסק בעסקו ללא הועיל, הואיל וביטל התורה על מה יוסיפו לו ימים. משל למלך שנתן מאה כסף לעבדו, והשליכם לים! העבד לקח את הכסף והשליכו לים, וחזר וביקש ממנו אחרים, הלא ראוי שלא יתן לו יותר, כך מי שאינו עוסק בתורה. עכ"ל.

המשל הוא נורא ואיום, כמו שבן אדם זורק לים, אם המלך נותן למישהו מתנה וזרק את זה לים, שייך לומר שיבקשו עוד פעם? בשביל מה, כדי לזרוק לים? ואנחנו רוצים להדגיש עוד חידוש מה שרואין בדבריו, אנחנו יודעים שתורה זה מצות עשה, ביטול תורה מאד חמור, העבירה של ביטול תורה, אבל הוא מחדש עוד דבר כך נדמה לי, שבזמן שלא לומד, החיים לא חיים! כי אורך ימים ושנות חיים, ואם לוקח דברים כאלה הבל הוא והבל ימיו, זה לא חיים. ונפק"מ למשל בזמן שהוא צריך לעסוק לצורך פרנסה או שאר דברים שבן אדם צריך לעשות, מצד אחד אין ברירה הרי הוא צריך, אבל חיים אין, זה לא חיים אז.

יוצא נפקא מינא גדולה, שבזמן שאפילו הוא עוסק לצורך, אבל זה לא חיים, הוא צריך את זה אבל זה לא חיים, החיים זה רק בזמן שהוא לומד תורה.

והנה בשיחות החפץ חיים מובא: הגמ' אומרת על דוד המלך ששאל מתי הוא ימות, ואמרו לו שימות בשבת, כל השבת הוא ישב ולמד ומלאך המות לא היה יכול לבוא אליו, הרי הוא לומד, בסוף עשה משהו בפרדס שלו, ועשה רעש אז הוא רצה לראות מה שקרה, וברגע הזה מלאך המות לקח את הנשמה שלו, כך כתוב בגמ' בשבת כט, ב. אומר החפץ חיים איך האב אגרונטאוונע קשיא, פירוש יש לי קושיא יסודית, וכי דוד לא אכל, לא ישן, לא עשה צרכים, הרי בודאי אכל וישן וכו', ולמה באותו זמן לא היה יכול מלאך המות לקחתו. ומחדש החפץ חיים חידוש גדול מאד, כי כל מה שהוא עושה לצורך הלימוד, זה נקרא לימוד תורה.

ולפי דבריו יוצא שבזמן הזה אפילו שהוא לא לומד, אבל כיון שאוכל כדי ללמוד, ישן כדי ללמוד, עושה את כל הדברים שצריך כדי ללמוד, זה נחשב לא פסק פומיה מגירסא, וזה תורה.

אבל פשטות לולי החפץ חיים היה אפשר לומר אה"נ זה לא תורה, אבל היות שצריך את זה, הוא לא נענש על זה, בסדר. אבל מה שרואים לפי רבינו יונה,

- הודעה -

בס"ד, לקראת ימי החנוכה אנו עומדים להוציא לאור

קונטרס כאיל תערוג

בעניני חנוכה וברית מילה

מי שיש בידו הערות והוספות על הנכתב בשנים קודמות, אנא יפנה למערכת בהקדם (עד מוצש"ק פר' תולדות). כמו"כ הרוצה ליטול חלק בהוצאות הדפסה לסבסד את עלות הקובץ יפנה בהקדם למערכת.

הוקדש לעילוי נשמת הרב אהרן זצ"ל בהרה"צ ר' מרדכי יהושע זצ"ל

נלב"ע ד' כסלו תנצב"ה

הוקדש לעילוי נשמת מרת צביה זוטא בת חיים ע"ה

נלב"ע כ"ו חשון תנצב"ה

בשל קשיי הפצה בירושלים בית שמש ובית, החל מהשבוע כל המעוניין ליטול חלק בדבר מצווה ולזכות את באי בית הכנסת בו הוא מתפלל בגליונות כאיל תערוג, מתבקש ליצור קשר בטל' 053-3197725 (ישיבת מיר)

ליקוטים נפלאים פרשת תולדות

"שני גויים בבטן" (כה, כג)

היצר טוב והיצר הרע הם שני גויים כי היצר טוב יש לו עם של מלאכים הנבראים מהמזוות, והיצר הרע יש לו עם של משחיתים שנבראו מעברות, וזה תלוי בבטן - בתאוות, כי מי שהולך אחר תאוותיו נדבק בו יצר הרע.

"ורב יעבוד צעיר" (כה, כג)

הדברים הללו לא נאמרו לה כנבואה בלבד אלא גם כתרופה להקל על מכאוביה. כי לפי חז"ל (מדרש הגדול) "היו עולין ויורדין במעיה כגלי הים, זה אומר אני יוצא תחילה וזה אומר אני יוצא תחילה". כיוון ששמעו "ורב יעבוד צעיר", לא רצה אף אחד לצאת תחילה, ונחו. וע"י כך הוקל לה לרבקה. (רי"ח זוננפלד)

"ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש

תם יושב אהלים" (כה, כז)

"איש תם - מי שאינו חריף לרמות קרוי תם" (רש"י). מקשין העולם דהא יעקב שפיר ידע לרמות את עשו ולבן, ולמה קרוי תם.

ויש לומר דהנה "איש" נקרא מי שמושל על הדבר כמו "איש מלחמה", ויעקב נקרא אכן "איש תם" שהי' מושל על התמימות, והי' יודע היאך ומתי להשתמש בו ועם עיקש תתפתל, וזהו שאכן דייק רש"י בלשונו המתוק "מי שאינו חריף לרמות קרוי תם", היינו מי שאינו יודע כלל היאך לרמות איש הוא קרוי "תם" בלבד, אבל באמת יעקב אינו קרוי תם בלבד רק "איש תם", ששפיר ידע מתי להיות רמאי כשצריך...

"ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה, ויעקב איש

תם יושב אהלים" (כה, כז)

ולכאורה צריך ביאור מדוע שינה הכתוב בלשונו, ואמר גבי עשו יודע ציד, ואילו גבי יעקב לא אמר יודע תורה, וביאר הגאון ה"שבט לוי" זצוק"ל דהנה זכור לו משנות עלומיו כאשר למד בישיבת 'חכמי לובלין' המעטירה, בא רב אחד לדרוש בישיבה, ובתוך דבריו אמר, ראיתי בני עלייה ומועטים מהם הינם בעלי כישרונות, כי לא הכישרונות יעמדו לאדם בדרכו להצליח בתורה, אלא מידת התמדתו ויגיעתו, וכן העיד הגר"ש בעצמו שכל גדולי תורה שנתגדלו בישיבה דשם היו העמלים והיגיעים, ועל כן בבוא התורה לשבח את יעקב אבינו, לא שיבחוהו בכך שהיה יודע תורה, אלא בכך שהיה יושב אהלים בהתמדה רבה ועצומה.

"ויהי יצחק את עשו" (כה, כח)

עשו לא היה איכר מגושם, הלוּבש חולצה משובצת, הולך יחף ורועה חזירים. עשו היה מגדל זקן ופאות, מנהיג עדה ומשמיע תורה בסעודה שלישית, אלא שחלק על יעקב, צדיק הדור, וסירב להיכנע לו. (הרה"ק מקוצק)

"ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה

זה אנכי" (כה, כב)

אפשר לומר דהנה לא ידעה רבקה שיש ב' ילדים בקרבה, רק חשבה שהוא ילד אחד וזה הילד האחד יש בו יצר הרע ויש בו יצר טוב ובפעם האחת כשהיא הולכת אצל פתחי עבודה זרה, היצר הרע מתגבר, אצל פתחי בית המדרש היצר טוב מתגבר.

וזהו ששאלה שהנה אנו יודעין כי האדם נברא עם ב' יצרים, אך יש לו גם כח שלישי של "אנכי", היינו מה שהוא בעצמו רוצה לבחור בטוב או ברע, וזהו שתמחה לדעת "אם כן למה זה אנכי", היכן הוא האנכי העצמי של האדם, הרי חזינן כאן אצלי שהאדם אינו בוחר כלל, רק בכל פעם כפי שמפתין אותו...

"ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה

זה אנכי ותלך לדרוש את ה'" (כה, כב)

ופרש"י "לבית מדרשו של שם" הלכה, וקשה הלה גם רבקה נביאה הייתה, ולמה הוצרכה לילך למדרשו של שם, ולא ידעה בעצמה, ויש לומר דרבקה הבינה שיש רשע במעיה, שהרי כשעוברת על פתחי עבודה זרה מפרכס לצאת, ועל כן הלכה לדרוש את ה', היינו מה שדרשו חז"ל 'את ה' אלוֹקֵיך תִּירָא' 'את' לרבות תלמידי חכמים, וגם אמרו חז"ל מאן דרחים רבנן הויין ליה בנין רבנין, ועל כן הלכה לבית מדרשו של שם לקיים 'את' לרבות תלמידי חכמים, ואולי בזכות שמכבדת תלמידי חכמים, יהיו לה בנין רבנן.

(אור לשמים)

"ותאמר אם כן למה זה אנכי" (כה, כב)

אומר רבי שלמה קלוגר: כשחשה רבקה שפרי בטנה מפרכס לצאת בשעה שהיא חולפת על פתחי עבודה זרה, באה בטרניה כלפי מעלה ושאלה: "אם כן", בשביל ללדת ליצחק בן לעבודה זרה: "למה זה אנכי"? לשם מה טרח אברהם ושלח להביא אותי ממרחקים? בשביל בן כזה, יכול היה אברהם לקחת ליצחק בנו גם אשה כנענית.

"ותלך לדרוש את ה'" (כה, כב)

ופירש רש"י שהלכה לבית מדרשו של שם. וקשה, מדוע הלכה לבית מדרשו של שם ולא לבית אברהם חמיה, הלא גם הוא היה נביא? והנה במדרש מבואר שהטעם שאברהם נפטר מן העולם קודם זמנו - כדי שלא יראה שנכדו עשו יוצא לתרבות רעה. וודאי שלא רצו משמים שידע שיש לו נכד כזה, והרי אם רבקה הייתה הולכת לשאול את אברהם חמיה - הייתה מספרת לו כשהיא עוברת ליד בית עבודה זרה ולדה מפרכס לצאת, ואז אברהם היה יודע שיש לו נכד רשע, וכיון שמשמים רצו להסתיר ממנו את זאת - סיבבו שרבקה לא תלך אליו.

(תפארת יהונתן)

ליקוטים נפלאים פרשת תולדות

יעקב, ואותי לא? "ברכני גם אני אבי!" אבל הרה"ק בעל הצמח צדיק מוויז'ניץ ז"ע פירש בלשון נוחותא וכך אמר: שבע פעמים י-ה-ו-ה בגימטריה 'יעקב', ושמונה פעמים י-ה-ו-ה בגימטריה 'יצחק', וזה מה שאומר עשו לאביו: הרי ברכת את יעקב בשם ה' שבע מתוך שמונה הפעמים של שם י-ה-ו-ה שבשמן, ואם כן נשאר לך עוד אחד, אז ברך גם אותי, וזה, "הברכה אחת היא לך אבי" - הרי נשאר לך עוד שם אחד, בשבילי!

"וישא עשו קולו ויבך" (כו, לח)

במדרש איתא בשביל דמעוות שבכה עשו ואמר 'ברכני גם אני אבי' זכה לכל הטוב הזה. לכאורה הלא אנו בני ישראל בוכים בכיות פי כמה, בוכים כל הימים, והרי דין הוא שכל דבר בטל בשישים, מדוע אין הדמעות שלנו מבטלין דמעוות של פעם אחת שבכה עשו. אלא יש לבאר על פי הדין של 'מין במינו אפילו באלף אינו בטל', ודא עקא, דמעוטינו ודמעוטינו של אותו רשע הן מאותו סוג, הוא בכה מתוך ששאף לכל חמודות עולם הזה, אף אנו בוכים על שום שחסרים לנו צרכי עולם הזה, או שאנו שואפים ליתר ממה שבידינו. אלמלי היו בכיותינו לשם שמים, והיינו מבקשים את כל הצרכים רק בכדי שנוכל לעבוד בהם את ד', ואפילו כשבוכים על צער הגוף מתכוונים לצער השכינה שמצטערת כביכול אתנו, כי אז היו דמעוטינו של עשו בטלות ומבוטלות בשישים ויותר.

(הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג ז"ע)

"ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה"

את יעקב אחי" (כו, מא)

הטעם שרצה עשו להמתין בהריגת יעקב עד אחר מיתת יצחק, רש"י מפרש: כמשמעו, שלא אצער את אבא. והרמב"ן כתב שפחד עשו שאם ימיתנו בחיי אביו, אז יקלל אותו יצחק ויהפוך ברכתו לקללה. ובתרגום יונתן כתב שאמר עשו: הלא גם קין הרג את אחיו הבל, אבל אחר כך ילד אביו את שת, וכן אני אם אמית את יעקב עכשיו, יחזור אבי ויליד בן, מה שאין כן כשאמיתנו אחר מיתת אבי, אז אהיה אני היורש היחיד.

"ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אתו ויאמר לו לא"

תקח אשה מבנות כנען" (כה, א)

אומר ה"חפץ חיים": כאשר אדם מבקש להשפיע על ילדיו ללכת בדרך טובים, ולמנוע אותם מללכת בדרך חסאים, ינהג כמו שנהג יצחק, בנועם וברכות ולא יעשה זאת ברוגזה ובכעס. תחילה: "ויברך אותו", אחר כך פנה אליו בבקשה: "לא תקח אשה מבנות כנען". אחר כך חזר והרעיף עליו אהבה וברכות: "ואל שדי יברך אותך ויפרך וירבך".

"ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאוד"

(כו, יג)

מנהג העולם, שהעשירים ככל שעשרם גדל, כך ה'איש' שבהם פוחת והולך ולבם נאטם משוועת הזולת. אולם אצל יצחק נאמר: "ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאוד", על אף שהלך יצחק וגדל ברכושו, הלך גם ה'איש' שבו וגדל כעשרו.

"הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי" (כו, ב)

מה טעם נתיירא דווקא באותו יום מפני יום המיתה? שכן אמר תרגום יונתן, כי ערב פסח היה אותו היום ולפיכך ציוה להביא שני גדיים, אחד לקרבן פסח ואחד לקרבן חגיגה. והנה, הגמרא אומרת, כי "בפסח נולד יצחק" (ראש השנה י'), והלא כלל הוא, כי "הקדוש ברוך הוא יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום" (ראש השנה י"א) - הרי ידע יצחק שימות בפסח, אך לא ידע באיזה פסח ימות, ולפיכך אמר באותו יום של ערב פסח: "לא ידעתי יום מותי".

(יסוד התורה)

"ותקח רבקה את בגדי עשו... ותלבש את"

יעקב" (כו, טו)

אומר רבי יצחק מאיר מגור: יעקב אבינו נתברך על ידי יצחק, בהיותו לבוש בבגדי עשו. להורות לדורות הבאים, שגם כאשר יהודים מחליפים את לבושם היהודי בבגדי עשו ונראים כגויים, גם אז הם ראויים לברכה.

"הוה גביר לאחיק" (כו, כט)

אם הנך גביר, כלומר עשיר, אל תהנה מזאת לבדך, אלא הוה גביר לאחיק ובעת מצוקתם סייע בידם.

"ויבא לאביו" (כו, לא)

אמרו בעלי הרמז שב' תיבות אלו יחדיו נקראים ישר והפוך, מתחילתם לסופם ומסופם לתחילתם, כי כך הטביע הבורא בעולמו שכן אשר יכבד אב, ישנה הדבר אצלו - שבניו יכבדוהו, ומי שאינו מכבד אב ואם, גם אליו יחזרו הדברים ... (באר הפרשה)

בספר נחל אליהו מובא רמז נחמד: דהרי כל כיבוד עשו לאביו לא היה כדי לקיים מצוות כיבוד אב, אלא בכדי לקבל חזרה את מה שהוא חפץ, הברכות, וזה נרמז במילים "ויבא לאביו" שנקראות ישר והפוך...

"ויאמר עשו אל אביו הברכה אחת היא לך אבי"

ברכני גם אני אבי וכו" (כו, לח)

בפשטות הכוונה היא שעשו שאל את אביו בלשון תמיהה, "הברכה אחת היא לך אבי" - יש לך רק ברכה אחת, לברך את

סיפורים נפלאים פרשת תולדות

"ויעתר יצחק לה'" (כה, כא)

"הרבה והפציר בתפילה" (רש"י). מספרים על הגאון ר' יעקב ישראל קנייבסקי, הסטייפלער זצ"ל, כי פעם אחת, שח לו אחד מנכדיו על כי עומד הוא לנסוע לכותל המערבי.

"בעמדך שם, תזכיר גם אותי בתפילתך". ביקש הסטייפלער. הנכד היה המום, "האם אני צריך להזכיר את הסבא לפני הקב"ה? הלא הקשר שלך עם ריבונו של עולם הרבה יותר חזק, וכי בשמים לא יודעים מיהו בעל "קהילות יעקב" עד שאני אזכירנו בתפילתי?" תמה הנכד.

כששמע מרן את הדברים, הזדקף והרעים את קולו: "דע לך, אין שום תפילה החוזרת ריקם, כך טבע הקב"ה בבריאתו. כל מילה של תפילה ותחנונים היוצאת מפיו של יהודי פועלת את פעולתה, אם לא היום אז מחר, אם לא מחר אז מחרתיים, ואפילו בעוד מאה שנה. גם התפילה שתתפלל עלי, תעזור!" אמר מרן הסטייפלער לנכדו.

"ויעתר יצחק לה'... כי עקרה היא" (כה, כא)

הרב יעקב שכטר שליט"א, סיפר למגיד המישרים רבי שלמה לוונשטיין שליט"א, כי פעם הזמינו אותו לישיבה מסויימת לדבר בפני הבחורים. בין הדברים סיפר להם, כי בקהילת אופקים, בתקופת הגה"צ רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל כמרא דאתרא, התגורר שם אברך ל"ע חשוך ילדים. השנים חלפו. צערו ויגונו של אותו אברך ורעייתו היו עצומים. הם ניסו לעשות כל סגולה שנאמרה להם - אך מאומה לא הועיל. באחד הימים קרא לו הרב פינקוס ואמר: "יודע אתה, ישנה סגולה אחת שעדיין לא עשינו, אולם כעת אין לי זמן, תבוא אלי בבקשה בשעה שתים-עשרה בלילה...". הלה תמה לשעה המאוחרת, שבה התבקש להגיע לרב, אולם מה לא יעשה האדם כדי לזכות בפרי בטן? בשתים-עשרה נקש מיודענו בדלת ביתו של הרב פינקוס. הרב הוביל אותו אל הרכב, וכששניהם התיישבו, החל בנסיעה. "מה הסגולה?" ניסה האברך להבין. "חכה", השיב הרב. הרכב דהר לכיוון באר שבע, ומשם לכיוון ירוחם... שלושים-ארבעים קילומטר של מדבר למלוא כל האופק. להפתעתו המרובה הרב עוצר באמצע השום-מקום. "כאן תרד", אומר לאברך, שמנסה למצוא איזה אות חיים בין החולות והשיממון. "מה צריך לעשות? מהי הסגולה?" - הוא תוהה ומבקש מהרב הבהרות. והרב פינקוס עונה: "כעת השעה שתים-עשרה וחצי בלילה, אני אגיע בע"ה בשלוש וחצי לאסוף אותך... יש לך שלוש שעות לבכות ולצעוק... אף אחד לא שומע אותך כאן - רק הקב"ה. תבכה, תצעק ותתחנן..."

"סופו של הסיפור הוא", הרים הרב שכטר את קולו לפני הבחורים, "שתשעה חודשים מאוחר יותר, נולד לבני הזוג הללו בן...". כשיצאתי מן הישיבה, סיים הרב שכטר, ניגש אלי אחד הבחורים ואמר לי: "אני הוא אותו הבן, שנולד לבני הזוג שהרב דיבר עליהם!..."

"ויתרוצצו הבנים בקרבה" (כה, כב)

מביאים בשם הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצוק"ל, ששאל למה לא קמים לפני אישה בהריון, הרי יש מישהו שיודע את כל התורה כולה בתוך בטנה, ותירץ שבגלל שהוא לא למד לשמה לכן לא קמים לפניו.

והוסיף, איך יודעים שהוא לא למד לשמה? כי אם ב'פליק' אחד הוא שוכח הכל זה סימן שלא למד לשמה...

"ויקראו שמו עשו" (כה, כה)

מספרים על הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א בעל "דגל מחנה אפרים" נכדו של הבעש"ט הקדוש זיע"א, שנזדמן פעם לפונדק אחד עם סופר משכיל, הקניטו הלה ואמר לו: כבודו הוא אמנם נכד הבעש"ט, אך דומני שלי יש יותר חסידים מאשר לכבודו. נענה הצדיק ואמר: אין תימה בדבר, בפרשתנו כתוב "ויקראו שמו עשו" פירש רש"י הכל קראו לו כן, ואילו "ויקרא שמו יעקב" הקב"ה קראו כן. את עשו הכל מכירים, ואילו את יעקב מכיר רק הקב"ה...

"ויגדלו הנערים" (כה, כז)

פירש רש"י, שכל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם, אולם כיון שנעשו בני שלוש עשרה זה פירש לבתי מדרשות, וזה פירש לעבודת גילולים. להרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב היה בן, זאב שמו. היה הילד זאב ככל הילדים בני גילו, כמותם למד, וכמותם השתובב ושיחק. כאשר התקרב לגיל שלוש עשרה, פנה אביו הצדיק לסופר סת"ם מומחה, בבקשה כי יכתוב תפילין עבור בנו יקר. ניגש הסופר למלאכה בקדושה ובטהרה וברוב רגש, לא בכל יום מזדמן לו לסופר לכתוב תפילין לבנו של צדיק הדור. כאשר סיים, בא הסופר לרבי יחיאל מיכל והראה לו את הפרשיות. שמח רבי יחיאל מיכל בפרשיות המהודרות, אולם בקשה אחת הייתה בפיו לפני שתכניס את הפרשיות לבתים, הבא אותן אלי שוב. כעבור זמן בא הסופר ובידיו הבתים והפרשיות. נטל רבי יחיאל מיכל את הבתים בידיו והחל בוכה, בכי חרישי מעומק הלב. והדמעות, דמעות קודש, גולשות לתוך בתי התפילין, והסופר רואה ומשתומם. כאשר נרגע הרבי מבכיו, היו בתי התפילין מלאים מדמעותיו. רוקן הרבי את הבתים, ייבש אותם פנה ואמר לסופר, עתה רשאי אתה להכניס את הפרשיות אל תוך הבתים. בהגיע היום והנער זאב החל להניח תפילין, חל שינוי בנער ללא הכר, ליבו התמלא באהבת תורה ויראת שמים, ומאז עלה ונתעלה עד שהיה לאחד מצדיקי הדור, ה"ה הרה"ק ר' זאב מז'אבריז' ז"ע.

"ורבקה אוהבת את יעקב" (כה, כח)

"ואת עשו שנאתי" (מלאכי א, ג)

רבי עקיבא הרבה להתווכח עם הנציב טורנוסרופוס. פעם שאלו הלה מדוע שונאנו הקדוש ברוך הוא שכך כתוב ואת עשו

סיפורים נפלאים פרשת תולדות

טודרוס, השם אשר קרא לך אביך, הייתי נוסע ובא לקרובי אבי ואתן להם את כתב המליצה, כי אני יוסף בן שמעון אחי אביהם, אבל אחר אשר קראת את עצמך לפני קרובי בשמי ולקחת הכסף, עתה אנה אני בא: והנמשל מובן דזאת הייתה טענת עשו, כי יעקב עשה מרמה, ואמר אנכי עשו בכורך, כשמוע צעק צעקה גדולה ואמר הכי קרא שמו יעקב, כי כאשר בא לפניך אם היה אומר לך כי הוא יעקב, ודאי לא היית מברך אותו, עם הברכות אשר הכינות עבורי, אכן הלא הוא לא קרא עצמו בשם יעקב וכיזב ואמר כי הוא עשו, אם כן כבר נתת לו הברכות אשר היו שמורות עבורי. וזהו הכי קרא (יעקב) את שמו יעקב הלא הוא קרא את עצמו עשו אם כן ויעקבני זה פעמים. (משלי יעקב)

"וישבת עמו ימים אחדים עד אשר תשוב חמת

אחיך עד שוב אף אחיך עמך" (כו, מד-מה)

ולכאורה הרי אלו כפילות הלשון. אך יש לומר דהנה אם האדם יושב עם שונאו בעיר אחת, הרי יכול לראות במו עיניו בכל יום האם כבר חלפה השנאה ממנו ויוכל להרצות עמו, אבל כשהמה בשתי עיירות רחוקות אין עצה זו שייך, רק יש עצה אחרת מה שכתוב בפסוק "כמים הפנים אל הפנים כן לב האדם אל האדם". ועל כן אם אתה מרגיש ששב אפך ממנו יהי לך לסימן מובהק שגם חברך כבר מחל לך על חטאתך.

וז"ש רבקה "וישבת עמו ימים אחדים", וכי תימא אם כן תהי בעיר אחרת ומנא תדע אם כבר סלח לך אחיך, ועל זה אומר "עד אשר תשוב חמת אחיך", והעצה לידע את זה הוא "עד שוב אף אחיך ממך"...

"וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת

ישמעאל בן אברהם אחות נביות על נשיו לו

לאשה" (כה, ט)

כתב רש"י "על נשיו - הוסיף רשעה על רשעתו (ר"ל מרשעת על מרשעיות שהיו לו כבר וק"ל) שלא גירש את הראשונות". למה הדבר דומה? היה אחד שהגיע אל הרופא להיבדק, אמר לו הרופא שלפי תוצאות בדיקות הדם, חייב הוא להתחיל בדיאטה כבר מהיום, ואם לא הרי שהוא בסכנת חיים. שואל אותו אחד את הרופא מה עלי לעשות בשביל זה? אומר לו הרופא, הנה אכין לך תפריט מסודר, לארוחות בוקר צהריים וערב, בבוקר תאכל שתי פרוסות של לחם מקמח מלא עם כך וכך ירקות, בצהריים מנה אחת של עוף עם תוספת אחת בלבד ובערב ג"כ שתי פרוסות של לחם מקמח מלא עם קצת גבינה, וירקות ללא הגבלה. שמע אותו אדם, ורשם את הדברים. כשעמד בפתח לצאת מן החדר, שאל את הרופא, "רק דבר אחד אני רוצה לדעת, את התפריט שהכנת לי, לאכול לפני הארוחה או אחרי הארוחה?"... כך גם עשו, שהיו לו כבר כמה רשעיות, הלך ונשא את מחלת בת ישמעאל כי אביו מקפיד שיינשא דווקא למשפחה זו... (ציוני תורה)

שנאתי? ביקש ממנו רבי עקיבא שיתן לו ארכה עד למחרת היום, אז ישיבהו דבר. ניאות טורנוסרופוס להמתין. למחרת לגלג עליו ואמר לו בהיתול: רבי עקיבא מה חלמת זה הלילה ומה ראיתי? אמר לו ראיתי בחלומי שני כלבים, שם האחד רופוס ושם השני רופינא. קצף הנציב מאוד לשמע התשובה והגיב בחריפות, מות תמות כי ביזית את שמי, וכי לא מצאת לך שמוות לכלביך זולת שמי ושם אשתי? אמר רבי עקיבא ומה הבדל ביניכם? אתה אוכל ושותה והם אוכלים ושותים, אתה פרה ורבה והם פרים ורבים, אתה מת והם מתים, ובכל זאת פגעתי בנימי נפשך בקראי לכלבי בשמך, ואילו אתה נוטל בול עץ קורא לו אלהים, כשם אלוקים הנוטה ארץ ושמים, ובידו להמית ולהחיות, ואחר כל זאת הינך מתפלל עד אשר אלקינו שונא אתכם באמרו ואת עשו שנאתי? (תנחומא תרומה ג)

"וישמור משמרת" (כו, ה)

"גזירות להרחקות על אזהרות שבתורה... שבות לשבת" (רש"י). החזון איש זצ"ל הקים עולה של תורה בכלל, כמו כן העיר את רוח האנשים לשמור על המצוות התלויות בארץ ואת מצות השמיטה בפרט, באחד הימים נכנס אליו איש בעל שאר רוח שלא הפנים את חשיבותה של המצוה, וכשהתעוררה שאלה שראה בה צדדים להקל אמר לחזון איש, הרי שמיטה בזמן הזה היא דרבנן... נענה לו החזון איש במתק שפתיו ושאל, האם אוכל אתה נקניק עוף בחמאה? הזדעזע השומע ואמר חס ושלום, ענה לו החזון איש נקניק בחמאה זה תרי דרבנן, ראשית, בישול עוף בחלב מותר מן התורה ובמקומו של התנא רבי יוסי אף היו נוהגים כך למעשה, ויתירה מכך הרי רק דרך בישול אסרה תורה ונקניק בחמאה אינו בדרך בישול, והם נאסרו רק כדי שלא יבוא להיכשל בבשר וחלב דאורייתא.

"הכי קרא שמו יעקב" (כו, לו)

ראוי לדקדק וכי יעקב עצמו קרא שמו יעקב אלא אביו קרא לו השם הזה, ואם כן היה לו לומר ליצחק הכי קראת שמו יעקב, בלשון נוכח. אבל הנראה בזה: משל על דרך עני בן טובים, היה לו קרובים במרחקים, ונתנו לו יקירי העיר המלצה מפוארת בחתימת ידיהם, כי זה האיש יוסף בן שמעון הוא מגועם וממשפחתם, אשר היה להם בעיר הזאת, וירחמו עליו ויתנו לו מתנת יד, ויהי בדרך התחבר עמו עוד עני אחר ללכת עמו. והי בלילה גנב מכיסו את כתב המליצה הזאת ויעש ברמאות ויבוא אל הקרובים הנ"ל, כאילו הוא קרובם, והי נחפז ללכת טרם בא העלוב הנזכר, והקרובים נתנו לו כסף הרבה כי לא ידעו מי הוא, יען לא הכירו במראה פניו של קרובם ולפי כתב ההמלצה נתנו לו, והי כאשר הקריב העלוב הזה לבוא אל העיר אשר קרוביו שמה, והנה רעהו בא לקראתו בחזרה מבית קרוביו, וידע את אשר עשה לו הגנב הרמאי הזה, ויתפוש בו להוליכו לפני הבית דין. ויאמר לו הגנב מה עשיתי לך גם עתה. הנה אני אתן ואשיב לך את ההמלצה ותוכל לנסוע אליהם כנפשך, ויבך העני ויאמר הוי נבל אם אתה לא היית משנה, והיית אומר בפניהם אשר שמך

גיליון מס' 205 | פרשת תולדות
תשע"ז שנה ד'

גליון זה יוצא לע"נ
הרה"ח ר' מרדכי בן יקותיאל ז"ל שמחה
גלב"ע כ"ט מר חשוון תשע"ה
תנצב"ה

דברי שי"ה

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

דבר העורך

למי נתן מרן הגר"ה את התפילין של הסטייפלער

על גדלותו של רבינו שר התורה, מרן הגר"ה קניבסקי שליט"א, סופרו כבר אינספור סיפורים, ולמרות זאת יש בכל סיפור נופך מסוים, שכדאי לחרטו על לוח-הלב.

הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א סיפר לחתנו הגאון רבי אליעזר רוט שליט"א, על מעשה שהיה בתקופה שבה ישנו בביתו כמה נכדים לבית הגאון רבי דב קוק מטבריה, שלמדו בישיבות בבני ברק. בבוקר אחד התברר שלאחד הנכדים אבדו התפילין. הדבר הסב לי צער, סיפר הרב שליט"א, וכשנכנסתי ללימוד הקבוע עם גיסי שליט"א, ביום שישי, סיפרתי לו מה שאירע.

בלי לחשוב פעמיים, קם מרן הגר"ה ממקומו, ניגש לארון שם היו מונחים התפילין של אביו, רבן של כל בני הגולה, מרן הסטייפלער זצ"ל, ואמר: 'הנה יש לו תפילין, הוא יכול להניחם!' - - -

הנכד אכן הניח את התפילין של הסטייפלער במשך שנה תמימה. צריך לחשוב באיזו גדלות ענקית מדובר!!! שהרי לא דבר פשוט הוא להוציא את התפילין היקרות כל-כך, שהיו על ראשו של קדוש-ישראל, וליתנם לבחור צעיר, ולמשך תקופה ארוכה! אבל כשמדובר בקיום מצוות חסד, שוברים את כל הכלים.

ולסיפור נוסף על גדלותו של מרן הגר"ה, שסיפר הגר"י זילברשטיין לחתנו הרב רוט. היה זה כאשר מרן הסטייפלער זצ"ל, סיים את חיבורו על מסכת שבת, ואמר לבנו הגר"ה שברצונו להוסיף לספר קונטרס קטן שלו (של הגר"ח), וביקש ממנו לכתוב על כמה עניינים במסכת שבת. הגר"ח, שמצוות הכיבוד-אב שלו, היתה מן המפורסמות, עזב את כל לימודיו, והחל לכתוב... ספר שלם על מסכת שבת. כאשר הביא את הספר לאביו, התפלא הסטייפלער ואמר: 'התכוונתי לקונטרס קטן ואתה הספקת לחבר ספר שלם???' ספר זה יצא לאור לפני כ-10 שנים, בשם 'שיח השדה על מסכת שבת'. ואגב, גם הגר"י זילברשטיין שליט"א היה שותף לחיבורו של הספר (והגר"ח הביא בספר זה עשרות ציטוטים מהגר"י זילברשטיין). (קול ברמה)

בברכת שבת טובה
חנה ויצחק ז"ל

פשט על הפרשה

"הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי" (כו, ב)

וברש"י, אמר ריב"ק אם מגיע אדם לפרק אבותיו ידאג חמש שנים לפניו וחמש לאחר כן וכו'. ומקורו במ"ר כאן פס"ה סי"ב. ואמר אאמור"ר זללה"ה שעיקר העצה לזה שילמד בהתמדה יותר, וכדתנן באבות פ"ב מ"ח מרבה תורה מרבה חיים, וכן הוא במ"ש בשבת ק"ו א' אחד מן האחין שמת ידאגו כל האחין כולן אחד מבני חבורה שמת תדאג כל החבורה כולה, ועמש"כ אאמור"ר זללה"ה בקרד"א ח"א סי' קצ"ו.

"ויהרד יצחק חרדה גדולה עד מאד ויאמר מי אפוא הוא הצד ציד וגו' ואוכל מכל" (כו, לג)

ולכאורה הן אמת דבתחילה לא ידע יצחק מי הוא וכדכתיב ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שעירות אבל אח"כ כשהריח את ריח בגדיו שנכנסה עמו ריח גן עדן כדמפרש"י וא"כ מזה כבר היה יכול להבין שזה יעקב ולא עשו. וי"ל שיצחק סבר שמזה אין ראי' דאפשר דמכיון שבא עשו ממצות כיבוד אב שא"ל צודה לי ציד לכן בא עמו ריח גן עדן.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ה

"הרב צבי נתנון זצ"ל"

ביום שישי האחרון, פניא דמעלי שבתא נלב"ע אחד מחשובי וותיקי בית הכנסת 'דרמנן'. הרה"ג רבי צבי נתנון זצ"ל. במשך עשרות שנים השכים קום דבר יום ביומו, בלי להחסיר אף יום, לתפילת וותיקין עם הגני' החמה במנין של רבינו, ובדיוק מופתי היה מגיע בזמן קבוע, ומכין את המקומות לכמה מבוגרים שישבו בקרבתו, לאחר מכן היה טורח בין המתפללים כדי 'לחטוף' עוד כמה מאות אמנים של ברכות התורה והשחר. בנוסף היה מהקבועים גם במנין מנחה ומעריב עם רבינו שליט"א.

דקדוק ההלכה שלו היה מהמופלאים ביותר. ספרי המשנה ברורה היו שגורים על לשונו בעל פה ממש, ולא היה זו כמלא נימה מקיום ההלכה, בנוסף זכה גם להרביץ תורה בכמה מקומות וזכה להחזיר רבים למוטב, מעשים רבים ומופלאים מאוד סיפרו עליו בימים האחרונים אך אנו נתמקד כאן בקשר עם רבינו שליט"א.

במשך הזמן הוציא הגר"ה צבי זצ"ל ספרים של חידושי תורתו (מאמרי הלכה ודקדוק בפסוקים שבתורה שבכתב ועוד נושאים) ורבינו שליט"א מאוד התפעל מהם, ובאחד הפעמים ביקש ממנו שכל ספר שהוא מוציא שיהן לו.

נאמנותו לרבינו והתבטלותו לחכמי הדור היה מדהים. היות וידע שרבינו שליט"א מאוד לא ניהא ליה שמצלמים אותו (וכמו שהקפיד אביו רבנו בעל הקהילות יעקב). ומכיון שרבים באים מכל רחבי תבל להתפלל עם רבינו ומהם מבקשים גם לצלם אותו, לכן אם היה רואה אי מי מצלם באמצע התפילה, היה ניגש בנועם ומסמן לו כי אין לו לעשות כן. בפרט, אם היה רואה צלם מקצועי שבא במיוחד לצלם, היה רבי צבי זצ"ל מתמלא בחרדה על חילול בית המדרש שכביכול זהו 'אתר' שבאים לצלמו והיה דואג למנוע את הדבר. כשנודע לו על אי מי מידידיו שדיבר שלא בכבוד על אחד מגדולי ישראל שליט"א או שהמרה את פיהם, היה מוכיח אותו כדיון ואם לא היה מועיל היה מנתק איתו כל קשר, וכל מעשיו היו לשם שמים ממש.

בשנים האחרונות הלה רח"ל ועם זאת לא שינה מאום מסדר היום והיה מגיע כרגיל לכל התפילות וממשיך במעשיו ובלמודו כבכל יום. לפני כמה חודשים הוא ניגש אל רבינו, ואמר לו בשלוות נפש לא רגילה, כי הרופאים הודיעו לו שאין להם מה לרפאות יותר, אלא שהוא אכן לא יודע אם הקב"ה מסכים להם... לכן הוא בא לבקש את ברכת רבינו. כמובן רבינו בירכו וחזקו.

שבועיים ימים לפני פטירתו נסע רבינו לבית החולים לבקרו, ורבי צבי שמח מאוד והתאמן מאוד על אף חולשתו הנוראה, להקשיב לכל מילה ולהגיב. רבינו בירכו שיהיה לו רפואה שלימה ויחזור לאיתנו, רבי צבי הודה מאוד על הברכה. כשיצא רבינו מהחדר התבטא כי 'ממש מפליא הדבר שרבי צבי בכל הכוח משתדל לנהוג כמו בריא' והתפעל ממנו. בהלוחיות השתתף רבינו.

וזכה למה שכתוב באבות דרבי נתן סימן כ"ה "מת בערב שבת סימן יפה לו".

ת.נ.צ.ב.ה.

דרכי החינוך במשנתו של מרן הגר"ה קניבסקי שליט"א

הענישה בחינוך

בטעמא דקרא (תהילים קכ"ד) ביאר את הדמיון שנאמר שם כחצים ביד גבור כן בני הנעורים שיש לפרש עפ"י דברי הרמב"ם (פ"ג מרוצח ה"ב) שהזורק אבן בקרוב ביותר או ברחוק ביותר אין כוחה חזק אלא א"כ זורקה במידה בינונית, לא רחוק מדאי ולא קרוב מדאי.

והכי נמי בחינוך בני הנעורים יש לזוהר מאד שלא לקרב מדאי ולא לרחק מדאי, כמו שאמרו בסוטה מז. - יצר תינוק ואשה, תהא שמאל דוחה וימין מקרבת. ואשרי אדם שימלא את אשפתו מהם לחנכם במדה הראויה..

החינוך על פי יכולותיו של הילד

כתיב "חונך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה", פי' הרלב"ג על פי הדרך אשר מנהגו וטבעו ללכת בה לחשבו והשגתו, והיינו שאין לדרוש מהילד וללחוץ עליו יותר מיכלתו.

לימוד ספרי מוסר עם בניו

אאמ"ר זללה"ה הי' מייעץ ללמוד עם ילדים מגיל שבע מוסר אפי' חמש דקות בכל יום כדי שידעו שהעולם אינו הפקר, ואדם אין חי לעולם, ויש גן עדן וגיהנם כו'. ויש ללמוד איתם בספר קל שגם ילדים יבינו כגון ארחות צדיקים וכה"ג, ובמשך הזמן ידבק בהם יראת שמים ויראו תועלת, וכשיהי' בהן יראת שמים יהי' הכל טוב בעזה"י.

החינוך לעבודת ה' בהתלהבות

הנה בערב שבת קודש פרשת אחרי מות ("ח ניסן ה'תשע"ד) שאל רבינו המרא דאתרא הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א את מרן הגר"ה קניבסקי שליט"א, במעשה בתלמיד שבא לשבות אצל רבו, ואחר התפילה שאל הרב את התלמיד להתרשמותו, ויען התלמיד שהכל טוב מאוד, אך היה קשה לו על המנהג שראה בבית הכנסת שהעם צועק בשעת התפילה.

והנה, במוצאי שבת כאשר ביקש התלמיד להיפרד מרבו, ביקש מהרב לתת לו את כספו שהפקיד אצלו, והרב הכחיש מכל וכל את פקדון הכסף. ויקם התלמיד ויצעק בקול לכספו, ויען רבו ויאמר, אמת הדבר, והנה לך כספך, אבל מדוע צעקת? ... אלא מאי, כי כאב לך! וכן נוהגים אותם אנשים שצועקים בתפילה.

והקשה הגר"י זילברשטיין, וכי כיצד הותר לרב לגנוב על מנת לחנך את תלמידו? והסכים מרן הגר"ה לטענה זו, והוסיף שבמ"ב (קא ס"ק ז) כתב שגם בפסוקי דזמרה טוב שלא להרים קול

כי הקב"ה שומע בלחש ולא כאותם המגביהים קולם יותר מדאי.

אלא ששאל המרא דאתרא מהמסופר על רבי חיים מבריסק זצ"ל ששלח את בנו לראות את אותם אנשים שמתפללים בקול רם בדבקות, משמע שסבר שראוי להתפלל כך.

וענה הגר"ח שאין זו סתירה, שגם אם נחליט שהמתפללים בקול רם אינם עושים טוב, מ"מ יש לנו ללכת וללמוד מהם את צורת התפילה בהתלהבות באמת ובדבקות, ואת זה יש לנטוע בבנינו.

והביא רבינו שליט"א בספרו החשוב 'ארחות יושר' (ע"ך חינוך) את דברי התנא דבי אליהו ז"ל: מעשה באדם אחד שהי' מתחרט בעצמו שלא קרא ולא שנה, פעם אחת הייתי עומד אני והוא בביהכ"נ, כיון שהגיע ש"ץ לקדושת השם הגביה אותו בן אדם את קולו וענה אחריו בקול רם קדושת השם ואמר קדוש קדוש קדוש כו'. אמרתי לו, בני, מה ראית שהגבתה את קולך עד מאד? ואמר לי, לא די שלא קריתי ולא שניתי אלא עכשיו שניתן לי רשות אגביה את קולי ותנוח עלי נפשי. אמרו, לא יצתה אותה שנה ולא שני' ולא שלישית עד שעלה אותו האיש מבבל לא"י. עמדו ועשאוהו ממונה מבית קיסר ומינהו על כל הבירניות של א"י, ונתנו לו מקום ובנה לו בית וישב בה כל ימי חייו והניח לבניו ולבני בניו ממון הרבה עד סוף כל הדורות, עכ"ל.

השפעת התנהגות ההורים בבית על החינוך

חלק גדול מהחינוך נקבע על פי הנהגת ההורים בבית, ובדרך כלל בבית שזהירין שם במצוות, וההורים מפחדים מאוד מעבירה וממכשול, והאב שוקד על התורה בהתמדה, כל זה משפיע ממילא על הילדים, כי רוב הבנים דרכם לחקות את האבות, וע"פ רוב יוצאים בנים טובים מבית כזה.

זהירות בעידוד יתר על המידה - כדי לא להכניס בילד גאווה

הורים שמכניסים בלב בניהם שהם בעלי כשרון ומצוינים, והם הטובים והמוצלחים ביותר, אע"ג שזה נכון, ואע"ג שכוונתם לטובה, כדי לרזם ללמוד, אעפ"כ יצא שחרם בהפסדם כי מכניסים בלבם גאווה ומדות רעות, וגורמים שמתנכלים לחבריהם ופוגעים בהם וסופם שיהיו שנואים מכולם, והנערים האלו כשנכנסים אח"כ לשיבה, ושם יש הרבה טובים מהם, ואין מסתכלים עליהם כמו שהיו רגילים, נכנסים למשבר, כידוע, ומהם מפסיקים ללמוד ומהם נכנסים לשגעון וכו', וכידוע כל זה, ואח"כ יש מהם צרות צרורות.

החינוך בהלכה - ממשנתו של מרן הגר"ה קניבסקי שליט"א

וכדומה, אין לענות עליו אמן (ומשמע שאסור לענות עליו אמן כמש"כ המ"ב שם סק"א דהוי כבירה לבטלה). ושאלוני, הרי העולם אין נוהגין כן, שמברכין עם תינוק ברכה, ועוניו אחריו אמן! והשבתי שיש ב' מיני חינוך. אחד חינוך פרטי ואחד חינוך כללי. החינוך הפרטי הוא, כשהגיע הקטן לזמנים המנויים בסוכה (דף מ"ב), ואז הקטן מחויב מדרבנן בכל החיובים ששם, כגדול, כתו' בברכות מ"ח (מלבד המצוה שיש על אביו לחנוכו ש"ז מברך בבר מצוה ברוך שפטרני מעונשו). אבל יש עוד חיוב כללי על אביו לחנוכו וללמדו לפני שהגיע לחינוך כדי שיידע איך לקיים המצווה לכשיגיע לחינוך וכו', ולזה יש לאביו ללמדו ולהרגילו בכל דבר מצווה שיידע מזה, וחינוך זה אין לו קצבה, ואין חייב לחנוכו בכל פעם, ואם אין לו פנאי אין חייב עתה בזה, אלא שבכללות ידאג שהנער יעשה המצוות

וזמן החיוב לנט"י שחרית משעה שנוגעים באוכל או בעינים וכו'.

(דעת נוטה ח"א עמוד קמא).

זמן החיוב לחינוך הכיפה

משעה שלא זורקה מהראש.

(דעת נוטה ח"א עמוד עב).

להקדים ימין

כל דבר שהוא מדין ימין תחילה שייך גם בקטן, ואין בזה דין חינוך ולכן יקדים נעילת ימין של קטן ויקשור קודם של שמאל שהחינוך הוא להרגילו למה שיהיה חייב בגדלותו.

(דעת נוטה ח"א עמוד סב).

שלא לברך במקום מטונף וברכה לבטלה משעה שמבין שאומרים לו שאסור לברך.

(דעת נוטה ח"א רכח).

כתב המ"ב (רטז, טז) בשם הפרמ"ג דקטן שלא הגיע לחינוך שמברך ברכת האכילה

חינוך לתפילה

לא נהגו להקפיד כ"כ לחנכם בגיל שש-שבע להתפלל את כל התפילה.

(דעת נוטה ח"א עמוד רלח).

נהגו להקל להעיר לבנו באמצע תפילה י"ח, שיתפלל כמו שצריך.

(דעת נוטה ח"א עמוד רחצ).

(הדברים לעיל לוקטו מהספר 'לחנך בשמחה' בעריכת ידידיו ר' משה מיכאל צורן שליט"א)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק